İBRAHİM FERRER • TINDERSTICKS • SERART • TRICKY • DJ MAHMUT • AUDIOFACT

ROLL

112480 **ağustos** 2003/08
3 000 000 TL

R·E·M·

dün·bugün·yarın·

jane birkin

ROLL 78

ELIADES OCHOA • ZAKIR HUSSAIN & GEORGE BROOKS • HADASS PAL-YARDEN • COURTNEY LOVE

Uçak Yemekleri

Harry Bob'la tanıştığında
Bob bir anarşistti
Harry bir iş buldu
Hükümet için çalışacaktı
Savunma Bakanlığı'yla nikah kıydı
Bob Adidas'ı seçti
Harry Tanrı'yı buldu
Bobby kilo verdi
"Eğer bu kasabada" dedi
"canımı sıkan her şey için
bir pound alsaydım
daha iyi bir yere taşınabilirdim"
Harry bir Ford aldı
Plaja sürdü arabasını
Kıyıda bırakıp elbiselerini
Denize doğru yürüdü
Ve işte şu uçak yemekleri
Harekete geçiriyor bizi
Radyolarımız ayarlı
Süpermarket havalarına
Asansör müziğine
Her şey harika
Trenler hiç rötar yapmıyor
Televizyon ve devlet
Bizi hizaya sokuyor
Ama Harry bekleyemedi
Galiba İsa arkadaşıydı
Ve onlar buluşmak zorundaydı
Çünkü dayanamadı
Bir tabak daha uçak yemeğine
Bizi harekete geçiren
Radyolarımız ayarlı
Süpermarket havalarına
Asansör müziğine
Yukarıda ve aşağıda
Altın kadar güzel
Asansör harikaları

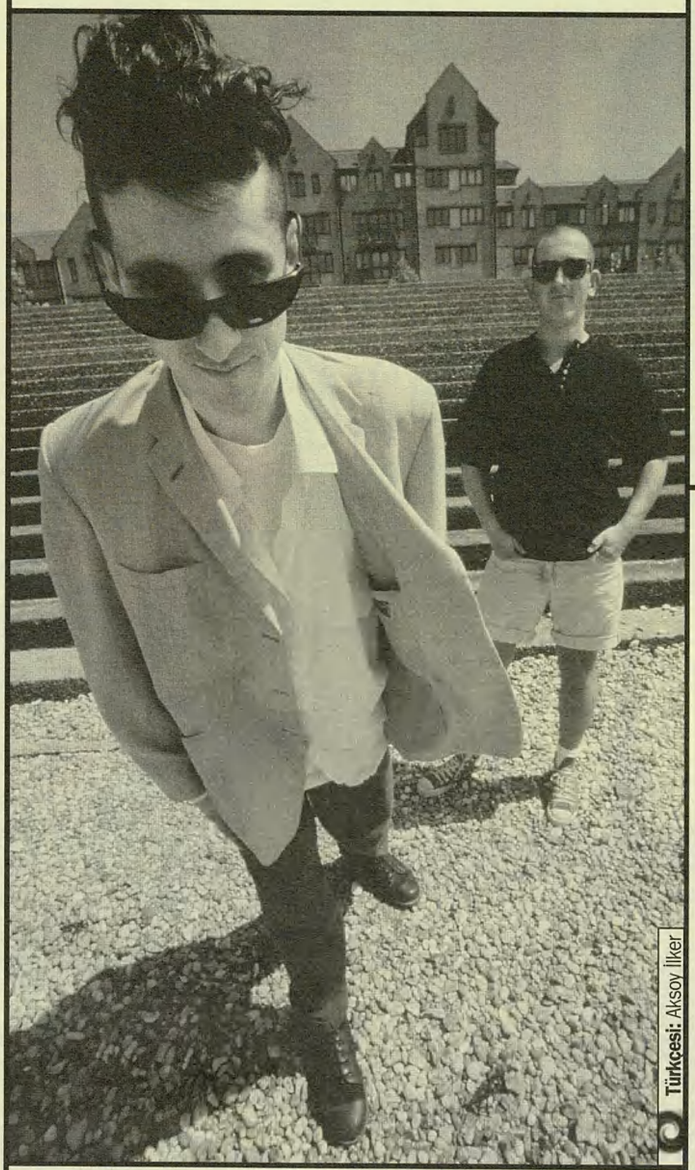

Türkçesi: Aksoy İlker

carter usm

Yanlış yerde yanlış zamanda

Döndürebilseydim zamanı geri
Asla yapmazdım bunu
Kötümser biriyim ben
Bu riski alamazdım
Senin yanımda olamayacağın
Yüzünü yüzüme dayayamayacağın riskini
Yanlış yerde
Yanlış zamanda
Olma riskini

Yurttaşın Sesi Radyosu

Komplo Teorisi Bir
İsa Marslıydı
Samanlık Rising Sun isimli bir bardı
Üç bilge kişi oraya arabayla varmıştı

Komplo Teorisi İki
Savaş bir pazarlama stratejisidir
Senin için ölecek bir ordun varsa eğer
Sen de pazarlamacı olabilirsin

Bunları yurttaşın sesi radyosunda dinledim

Anlamayacak bir şey yok ki
İlkokul seviyesi
Kolay Alfa Bravo Charlie kadar
Basit en az ABC kadar

Bunları yurttaşın sesi radyosunda dinledim
Bunları yurttaşın sesi radyosunda dinledim

Komplo Teorisi Üç
Hükümetin kontrolü altındasın
Müziğin iyiyse ekonomi için
Sen de bir rock'n'roll yıldızı olabilirsin
Anlamayacak bir şey yok
İlkokul seviyesi
Kolay Alfa Bravo Charlie kadar
Basit en az ABC kadar

Tünele girince kaybettim sinyali
Ve biraz şirket rock'u dinledim
Biraz çokkültürlü şarkı
Ve radyonun ibresi sona geldiğinde
İmalât popu çıktı karşıma

Çektim yolun kenarına
Döndüm tekrar 95 nokta küsura

Yurttaşın sesi radyosu
Yıldızların evi
Sabah programını bul
Ve dinle Mars'tan gelen adamı
Haydi, da da da da da da...

Johnny Cash

Senin gibi güzel bir kızın • Ne işi var böyle bir yerde • Buradaki insanlar hayvanat bahçesinde olmalı • Öyle bir bahçe ki aslında hiç varolmamalı • İçinde fillerin haplandığı • Dev pandaların kulübelerinde uyuduğu • Ve çiftleşmeye çalışırken insanların onları izlediği • "Yiyecek Atmayın" levhasının arkasından •• Çok şey geldi başıma • Çok acılar çektim • Jackson'a geri döneceğim • Olmayacağım tekrar seninle birlikte • Benim gibi yakışıklı bir oğlanın • Ne işi olur senin gibi bir kızla • Rastlantı ya da kimya • Sen benim ilk dövmemdin • Çok şey geldi başıma • Çok acılar çektim • Jackson'a geri döneceğim • Olmayacağım tekrar seninle birlikte •• Kurşun geçirmez zannederdim kendimi • Bir kurşun ispat etti yanıldığımı • Yürüdüm ilâhî gerçekle • Matta, Markos, Luka ve Yuhanna • Hayatım gözlerimin önünden geçti • Yırtılmış dövme, bir kurşun deliği • Doğumumu gördüm, sonra okulumu • Yüksek öğrenimimi ve işsizlik yardımını • Şimdi kilisede bir vaiz var • Porno star bıyıklı • Gönderecek ruhumu İsa'ya • Bir Johnny Cash şarkısıyla

Kapak deseni: Arslan Eroğlu

ROLL
78
ağustos '03

08 R.E.M.
09 İbrahim Ferrer
12 Eliades Ochoa
14 Jane Birkin
18 Zakir Hussain & George Brooks
20 Audiofact
25 Washington konserleri
28 Yaz festivalleri
30 En güzel world music albümleri
32 Tindersticks
34 Tricky
37 DJ Mahmut
40 Hadass Pal-Yarden
45 Serart
57 R.E.M. (devam)

04 Ajans
48 Halkla ilişkiler
49 Kıraathane
50 Gayd
52 Albümler
56 Liste
62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ali Yıldızalp, Alican Tayla, Arslan Eroğlu, Atilla Aydoğdu, Ayda Erbal, Ayşegül Oğuz, Baran Özdemir, Başar Uğur, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Çiğdem Dalay, Derya Bengi, Doğan Ertener, Donat Bayer, Emilio Çapan, Emin Ekşi, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, Halil Kılıçoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kaan Pamuk, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Mehmet Uluşahin, Melih Katıkol, Merve Erol, Muhsin Akgün, Murat Meriç, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özay Selmo, Reha Öztunalı, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoğlu, Şule B. Camadan, Tacide Kaya Güner, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yasemin Avdan, Yiğit Atılgan, Yücel Göktürk, Zeynep Nuhoğlu, Zülal Kalkandelen **baskı:** Stampa Basım San. Paz. ve Tan. Hiz. A.Ş. [Ebumza Dergahı Sok. no.27 (34440) Dolapdere - İstanbul Tel: 0.212.235 98 95] **basım yeri ve tarihi:** İstanbul, Ağustos 2001 **dağıtım:** Bir-Yay **adres:** Abdullah Sok. No. 9 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks** 244 23 94 **yıl** 7 **sayı** 78 **ağustos** '03 **imtiyaz hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **sorumlu yazışleri müdürü:** E. Derya Bengi **ilan irtibat:** Şahan Nuhoğlu (0535 576 21 11) - Orhan Esen (231 53 48)
AYDA BİR YAYINLANIR

ROLL OVER HOPPER & GODARD

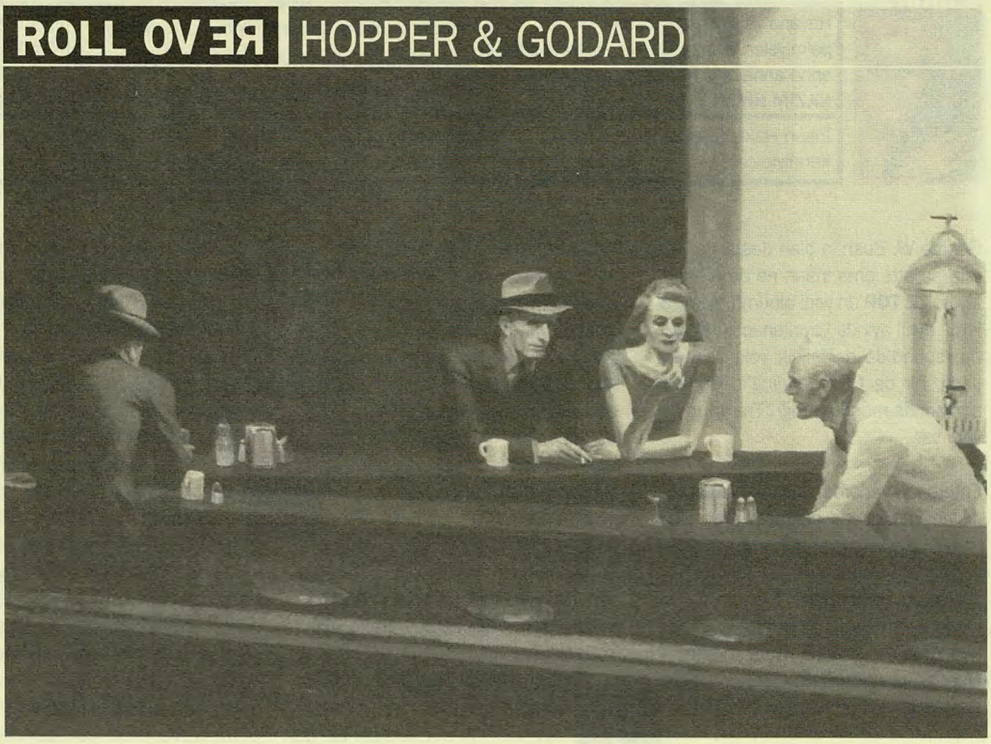

Yanda, "Nighthawks", 1942 • Aşağıda, "Summer Evening", 1947 • Edward Hopper

Yalnızlık baladı

Michel: Saçma, ama seni seviyorum.
Patricia: Ama sadece üç gece beraber olduk.
Michel: Hayır, beş!.. *(sessizlik)* Neden hiç sutyen takmıyorsun?
Patricia: Böyle konuşma!
Michel: Peki, özür dilerim. Heyhat!.. Heyhat!.. Bir kız seviyorum, çok güzel bir boynu, çok güzel göğüsleri, çok güzel bir sesi, çok güzel bilekleri, çok güzel bir alnı, çok güzel dizleri var, ama korkak...
Patricia: Buraya niçin geldin Michel?
Michel: Ben mi? Seninle tekrar yatmak istiyorum.
Patricia: Bence yeterli neden değil bu.
Michel: Kesinlikle yeterli. Seni seviyorum demektir.
Patricia: Ya ben! Seni sevip sevmediğimi henüz bilmiyorum.
Michel: Ne zaman bileceksin?
Patricia: Yakında.
Michel: Ne demek yakında? Bir ay mı, bir yıl mı?
Patricia: Yakında demek yakında demektir!
Michel: Gülümse bana.
Patricia: Canım bugün oyun istemiyor.
Michel: Patricia, aklıma güzel bir şey geldi.
Patricia: Neymiş o?
Michel: Seninle yatmak istiyorum, çünkü güzelsin.
Patricia: *(cilveli)* Hayır, değilim!
Michel: Peki, o zaman çirkin olduğun için!
Patricia: Aynı şey.
Michel: Evet yavrucuğum, aynı şey.
Patricia: Yalancısın sen Michel.
Michel: Yalan söylemek saçma olurdu. Pokerde olduğu gibi, doğruyu söylemek daha iyidir. Ötekiler blöf yaptığını sanır... Böylece kazanırsın. Ne var? *(Patricia tek parmağıyla yaşlı gözünü siler, iç çeker ve Michel'e bakar.)*
Patricia: Korktuğumu söylemiştin... Doğru: Korkuyorum, çünkü beni sevmeni istiyorum... Ama bilemiyorum, aynı zamanda da artık sevmemeni istiyorum.
Michel: Ben seni seviyorum, hem de senin sandığın gibi değil.
Patricia: Nasıl?
Michel: Senin sandığın gibi değil.

Artun Yeres'in 2003 yapımı "Yalnızlık Baladı" adlı Edward Hopper belgeselinden roll'lama (Diyalog: "Serseri Aşıklar", Jean-Luc Godard)

Patricia: Benim ne sandığımı bilmiyorsun ki.
Michel: Biliyorum.
Patricia: Hayır, imkânsız. Ben senin yüzünün gerisinde ne olduğunu merak ediyorum.
Michel: Acımasız, aptal, kalpsiz!
(Patricia bir sigara yakar.)
Michel: Zavallı, korkak, aşağılık!
Patricia: William Faulkner'ı tanıyor musun?
Michel: Hayır... Kim?.. Yattın mı onunla?
Patricia: Hayır, hayatım.
Michel: Öyleyse siktir et.
Patricia: Çok sevdiğim bir romancı. "Yaban Palmiyeleri"ni okudun mu?
Michel: *(sinirlenerek)* Hayır dedim ya...
Patricia: Son cümlesi çok güzel: "Kederle hiçlik arasında bir seçim yapacak olsam, kederi seçerdim." Sen hangisini seçerdin?
Michel: Ayak parmaklarını göstersene...
(Patricia güler.)
Michel: Kadınlarda ayak parmakları çok önemlidir. Gülme.
Patricia: Hangisini seçerdin?
Michel: Keder saçma bir şey. Hiçliği seçerdim. Daha iyi değil ama... Keder taviz vermektir bir çeşit. Ya hep ya hiç. Artık biliyorum.

Havana'ya yaklaşıyoruz dedi hostes palmiyeler, palmiyeler diye haykırdı birisi anne anne diye haykırıyor sandım **NAZIM HİKMET**

İçinizde kalbinize nakşeylediğiniz bir sevgilinin yüzü yaşıyorsa eğer, dünya hâlâ sizin evinizdir. **ORHAN PAMUK**, Benim Adım Kırmızı

altı kız bir oğlan def çalıp şarkılar söylediler / baktım birinin kara bir gecesi düşüvermiş mendilime / şimdi elimde baston silah, başımda şapka öyle / ağzımda kurşun hızında seçtiğim her kelime **TURGUT UYAR**

İnsan Hakları Beyannamesi'nde iki hak unutuldu: Kendi kendiyle çelişme ve başını alıp gitme hakkı. **BAUDELAIRE**

Uyku tutmuyor. Gözkapaklarımın arasına sıkışmış bir kadın var. Çık oradan, derdim ona, diyebilseydim. Neylersiniz ki boğazıma da bir kadın kaçmış. **EDUARDO GALEANO**, Kucaklaşmanın Kitabı

George W. Bush'la olan dostlukları içimizi sızlattı, ama insan ne de olsa özlüyor: **ZZ TOP**'un yeni albümü "Mescalero" eylül ayında yayınlanacak. Kadroda, sound'da değişiklik yok, 15 yeni şarkı, bir de Otis Redding'in 60'ların sonlarında meşhur ettiği "Tramp"in cover'ı var.

Enteresan yerlerde ve zamanlarda verdikleri konserlerle de tanıdığımız **SEX PISTOLS**, Bağdat'ta Irak halkı yararına verilecek bir konsere talip. Johnny Rotten şöyle konuşmuş: "Madem bu insanlara demokrasi götürmek istiyorlar, bunu bütün sınırlarına kadar zorlayarak oluşturmaları lazım. Bu da Sex Pistols demektir."

JUDAS PRIEST, grubun kuruluşunun otuzuncu senesi hatırına yeniden bir araya geliyor. Grubun şarkıcısı Rob Halford 1990 yılında ayrılmış, Fight, Two, Halford gibi kendi proje-gruplarına dalmıştı –bu arada eşcinsel olduğunu açıklayarak "come out" yapmıştı. Judas Priest'se yola Tim "Ripper" Owens'la devam ediyordu, ama iki albüme rağmen eski maya bir türlü tutmuyordu. İngiliz heavy metal'inin öncü ismi Judas Priest, hayranlarının karşısına yeni şarkılarla çıkacakmış.

WYCLEF JEAN'in dördüncü solo albümü "Preacher's Son" aralık ayında yayınlanacak. Wyclef Jean bu albümünü de, bir önceki gibi Haitili bir papaz olan merhum babasına adamış. Albümde Jean'e eşlik edenler arasında U2'nun The Edge'i, Redman, Scarface, Trick Daddy, Timbaland gibi isimler var.

NEIL YOUNG'ın yeni albümü "Greendale" bu ay yayınlanıyor. Young, on şarkıda, hayalî bir şehirden –Greendale'den– hayalî bir aileyi –Green ailesini– anlatıyor. Albümle aynı sıralarda albümün İrlanda'daki canlı icrasının kayıtları da DVD olarak yayınlanacak. Bitmedi, sırada bir de film var: Young'ın Bernard Shakey adıyla yöneteceği sessiz filmde Young ailesinin üyeleri, dostları yer alacak, Young'ın bizzat kendisi de komedyen Wayne Newton rolünde oynayacak. Filmin ilk gösterimi eylül ayında Toronto Film Festivali'nde yapılacak. Yeni albüm vesilesiyle, Neil Young'ın piyasada bulunmayan eski albümlerinden "On The Beach", "American Stars 'N Bars", "Hawks & Doves" ve "Re.ac.tor" da tekrar gün yüzü görecek.

70'lerin New York'unun art-punk'çıları **TELEVISION**'ın iki efsanevî albümü, 1977 tarihli "Marquee Moon" ve 1978 tarihli "Adventure" yeniden basılıyor. Bugüne kadar kayıtları elden ele dolaşan ve tarihe en gürültülü Television konseri olarak geçen 1978 Old Waldorf konseri de ilk defa resmî olarak yayınlanacak. Gitarist Richard Lloyd şöyle konuşmuş: "İnsanların hâlâ grubumuzla ilgilendiğini görmek memnuniyet verici. Plak şirketlerine gittiğimiz zamanlarda kimse yüzümüze bile bakmıyordu. İstesek de istemesek de, bilinen plak şirketlerinin çok uzağındaydık. Atlantic Records'dan Ahmet Ertegün mesela, bizi dinledi, sonra da prodüktör Jerry Wexler'e dönüp 'Jerry, bu grupla anlaşma imzalayamam. Bu dünyalı bir müzik değil' dedi."

Güney Fransa'nın Millau ve Larzac yerleşimleri, ağustos ayının 8'i ila 10'u arasında küreselleşme karşıtı (daha doğru tabirle "alternatif küreselleşmeci") etkinliklere sahne olacak. Festivalin ikinci gününde, hareketin dünya çapındaki kahramanlarından çiftçi **JOSÉ BOVÉ**'ye destek amacıyla düzenlenecek konsere **MANU CHAO, ASIAN DUB FOUNDATION, JACQUES HIGELIN, LA RUMEUR** gibi isimlerin katılması bekleniyor.

En güzel tribute albümlerden biri **LEONARD COHEN**'e yapılmıştı, en güzel tribute konserlerden biri de ona nasip oldu. 28 Temmuz gecesi New York'da **HAL WILLNER** Cohen şarkıları okumaları için bakın kimleri bir araya getirdi: **LAURIE ANDERSON, NICK CAVE, THE HANDSOME FAMILY, KATE & ANNA MCGARRIGLE, LINDA THOMPSON, TEDDY THOMPSON, RUFUS WAINWRIGHT, MARC RIBOT**...

Kızgın adam Luke Haines'in ilk grubu **THE AUTEURS**, Londra'da tek bir konser için temmuz ayının sonunda yeniden bir araya geldi. Asıl önemlisi yeni bir "toplama" albüm: "Das Capital" adındaki albümde, Auteurs şarkılarının yanısıra, Haines'in solo projesi olan "Christie Malry's Own Double Entry" filminin müziklerine ve Baader Meinhof ekibiyle yaptığı çalışmalara da yer verilecek. Haines, bütün şarkıları "Das Capital" için yeniden kaydedecek, ayrıca albümde üç de yeni şarkıya yer verecekmiş.

KELIS yeni albümü "Tasty"yi ekim ayında yayınlayacak. Albümde, rap'çi sevgilisi Nas'le ortak bir parça kaydedip kaydetmeyeceği merak konusu.

COURTNEY LOVE

Hole'dan bu yana müziğiyle ortalarda görünmeyen Courtney Love'un ilk solo albümü "American Sweetheart" yolda. Billboard'a bağlanalım, ısınma turlarına başlayalım...

LAVANTA VE GÜL

Davalara çıktınız, kampanyalara katıldınız, adınız da şirket karşıtına çıktı. Bunda haklılık payı var mı?

Courtney Love: Büyük şirketlere karşı değilim. Benim karşı olduğum, şirketlerin hesap tutuş biçimleri ve "yönetici kültürü" dediğim şeyin yükselişi. Bu "executive"ler, yöneticiler sanatçının önüne geçiyor; bir yöneticinin egosu, yıllarca inşa ettiğiniz bir kariyerden daha önemli oluyor. Şimdi anlaşmaya vardığım Virgin'de bir takım yöneticilerin isimleri sanatçılardan çok daha fazla duyulmuyor. Bu benim için gerçekten önemli. Şirket "sahip"leri İngilizce konuştuğu ve tasmaya bağlı oyuncak köpekler gibi hareket etmedikleri sürece, benimle çok az sorun çıkar, çok da çalışırım. Bu albümü yapmak iki senemi aldı. Daha az tutabilirdi, ama her şeyi kendim ödedim ve bu "ordu"nun tamamen dışındaydım. Neticede bir gitar, bir kalem de yeter bana.

Üç sene önce "büyük şirketlere ihtiyacımız yok, dijital ekonomi müziği dağıtmak için yeni imkânlar sunuyor" demiştiniz. Niye böyle yapmadınız?

O zamanlar müzik dünyasını değiştirmek isteyen insanlar vardı, bu insanların paraları vardı. Ama işte, hiçbirinin beni ikna edebilecek bir iş modeli yoktu. Tutup da, müzikseverlere bu müziği nasıl ileteceğini bilemeyen insanlarla kontrat imzalayamam. Eğer bir şarkıyı ya da albümü internet üzerinden satmak için gerçekten çabalayan birini görseydim, bu imkânlar böylesine heba olmazdı. İnternet işinde olan arkadaşlarımın birçoğu ya battı, ya da spor takımı satın aldı.

Albümün kayıtlarını Fransa'da yaptınız. Bir etkisi oldu mu?

Oradaki ambiyansı sevdim, müziğe biraz sıcaklık katsın istedim. Bazı büyük Avrupa plaklarındaki gibi –mesela "The Wall"da, Stones albümlerinde, eski Roxy Music plaklarında, Daniel Lanois'nın prodüksiyonunu yaptığı U2 al-

04→

6-7 EYLÜL'DE HEZARFEN HAVAALANI'NDA

PET SHOP BOYS
FELIX DA HOUSECAT
THE CARDIGANS
MFÖ PAUL DALEY (LEFTFIELD)
SIMPLE MINDS

DAVID HOLMES ATHENA MERCAN DEDE
FUCHS ECHO & THE BUNNYMEN
PHIL HARTNOLL (ORBITAL) HOOVERPHONIC
DUMAN LISA PIN-UP BLACK BOX RECORDER SLAM
ARKIN ALLEN DREADZONE NİL KARAİBRAHİMGİL
MARSHALL JEFFERSON SUGABABES YAKUZA
MOR VE ÖTESİ GUANO APES MABBAS RASHIT STYLE-IST

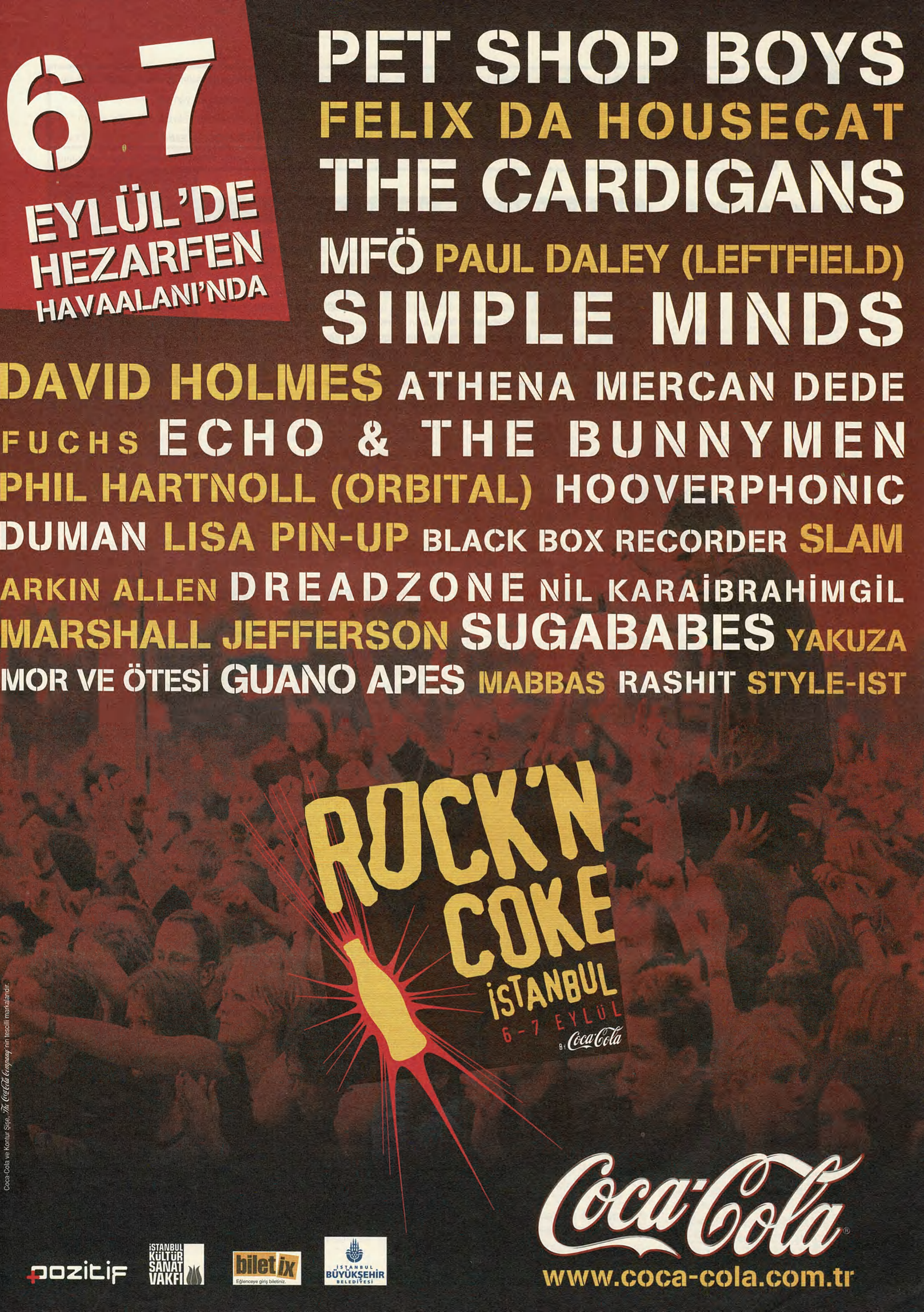

Coca-Cola ve Kontur Şişe, The Coca-Cola Company'nin tescilli markalarıdır.

Coca-Cola®

www.coca-cola.com.tr

pozitif

İSTANBUL KÜLTÜR SANAT VAKFI

biletix
Eğlenceye giriş biletiniz.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Bir ideoloji veya bir kişi adına ülkeyi yönetenlerin bu ideoloji veya kişiyi bir dokunulmazlık mertebesine yüceltmeleri gerekir ki, daha sonra bu ideoloji veya kişi adına ahkâm kesebilsinler ve aynı zamanda kafa kesebilsinler.
MURAT BELGE, Türkiye'nin Halleri

– Kendinizi savunacak mısınız, diyordu yargıçlar.
– Hayır, dedi sanık.
– Neden? Bu zorunludur.
– Yine de hayır. Tüm sorumluluğu üstlenmenizi istiyorum.
ALBERT CAMUS, Defterler 2

Askeri diktatörlüğün doruğunda, Şilili dilencilerin en yamanı, avını şu sözlerle merhamete getirirdi: "Ben bir sivilim."
EDUARDO GALEANO, Kucaklaşmanın Kitabı

Güzellik, aklın kendinden bildiğini, gözün dünyada yeniden keşfetmesidir. **ORHAN PAMUK**, Benim Adım Kırmızı

Mojo dergisinin anketinde **JIMI HENDRIX**'in 1967 tarihli "Are You Experienced?"ı "gelmiş geçmiş en iyi gitar albümü" seçildi. Hendrix'i "My Generation"la **THE WHO**, kendi adını taşıyan albümüyle **HOWLIN' WOLF** takip ediyor.

Sertab Erener'in "One More Cup Of Coffee"yle dahil olduğu "Masked" filminin soundtrack'inde dört yeni **BOB DYLAN** kaydı var. "Cold Irons Bound" ve "Down In The Flood"u yeniden okuyan Dylan, "Diamond Joe" ve "Dixie" isimli geleneksel şarkıları da kaydetti. Soundtrack'te ayrıca Grateful Dead, Los Lobos, Articolo 31, Sophie Zelmani'nin Dixie Hummingbirds'ün Dylan cover'ları da yer alıyor. 15 yıldan bu yana oynadığı bu ilk filmde Dylan, bir konserliğine hapisten çıkarılan gezgin bir şarkıcıyı oynuyor. Rol arkadaşları Jeff Bridges, Penelope Cruz, John Goodman, Luke Wilson ve Jessica Lange... Bu arada Dylan'ın "Love and Theft" albümündeki şarkı sözlerini, yer yer Japon yazar Junichi Saga'nın "Confessions de Yakuza" adlı kitabından araklandığına dair bir haber geçtiğimiz ay ortalığı karıştırdı. Bu keşif, Japonya'da yaşayan bir Dylan hayranı tarafından yapıldı. Dylan, suçlamalara cevap vermiş değil.

YOKSULLUĞA KARŞI KÜRESEL EYLEM

Birleşmiş Milletler İnsanî Kalkınma raporunun açıklanması vesilesiyle bir basın toplantısı düzenleyen Bono, dünyada yoksulluğa bakışta bir değişim olmazsa, çok geniş ölçekli ve büyük gürültü koparacak bir eylem vaadinde bulundu. Birleşmiş Milletler raporu, bir milyar kişinin günde bir dolardan az bir gelirle varkaldığını ve küresel ekonominin hızlı yükselişine karşın, aynı dönemde 54 ülkede yoksulluk eşiğinin daha da gerilediğini ortaya koyuyor. Bono bu sorunu "çağımızın en can yakıcı, en utanç verici sorunu" olarak nitelendiriyor. "Dünyada yoksulluğu tamamen ortadan kaldırabilecek ilk kuşağın mensuplarıyız. Gelişmiş ülkelerin elindeki zenginliği göz önünde bulundurursak, bugün bunu yapabiliriz" diye konuşan Bono'ya göre, "Afrika'da her gün 7 bin kişinin yoksulluk ve buna bağlı hastalıklardan ölmesi ve zengin ülkelerin bu durumla mücadele etmeden manzarayı balkonlarından seyretmesi kabul edilemez".

Şu sıralar No Doubt ve The Distillers ile Amerika turnesi yapan **GARBAGE**, ekim sonuna kadar yeni albümünün kayıtlarını bitirmeyi planlıyor. 2004'ün ilk aylarında çıkması düşünülen albümün iki parçası hazır bile. Söylendiğine göre, "Right Between The Eyes" ve "Hangin' With The Bitches" isimli şarkılar Talking Heads tarzı funky bir yapıdaymış, ancak çok daha karanlık ve gürültülüymüş.

Charlatans grubunun şarkıcısı **TIM BURGESS** "I Believe In The Spirit" adını verdiği ilk solo albümünü bu ayın sonlarında yayınlayacak. Albümün prodüktörü olan Linus, daha önce Puff Daddy ve Lil' Kim gibi hiphopçularla çalışmıştı.

HAPPY MONDAYS cephesinden ilginç gelişmeler: Şarkıcı Shaun Ryder, yanına Cabaret Voltaire'den Stephen Mallinder'i alarak oluşturduğu Amateur Night In The Big Top ekibiyle "Introducing Shaun William Ryder" albümünü yayınlarken, "dansör" Bez de sahnelere döndü. Bez, Glastonbury festivalinde, elinde her zamanki marakasıyla New York'lu The Rapture grubuna eşlik etti.

İskoç ekip **BETA BAND**, yeni albümünün kayıtlarını yaz sonunda bitirmeyi hedefliyor. İlk aşamada, daha önce Beck, Badly Drawn Boy gibi isimlerle çalışan Tom Rothrock'u yanına çağıran grup, kısa bir süre sonra prodüksiyonu kendi kendilerine yapmaya karar vermiş.

2000'deki "Gung Ho"dan bu yana albüm yapmayan **PATTI SMITH**, yaz turnesini bitirdikten sonra yeni kayıtlara girişecek. Smith yeni albümünde "yakın geçmişte dünyada yaşananlara dair şarkılar yapacağını" açıkladı: "Mesela Irak'ın işgali gerçekten korkunç bir olay."

WHITE STRIPES, **IGGY POP** ve **TOM WAITS** aynı filmde: Sanatçılar, **JIM JARMUSCH**'un "Coffee and Cigarettes" isimli uzun metrajlı filminde kendilerini oynayacaklar. Iggy ve Tom amcalar, daha önce de aynı isimli kısa metrajlı Jarmusch filminde kamera karşısına geçmişlerdi.

→ bümlerinde olduğu gibi– bir şey olsun istedim, o Fransız aydınlığı sayesinde. İnşallah bir lavanta çiçeği, bir gül kokusu gelir albümden. Kayıtları savaş esnasında yapmak da ayrıca tuhaftı.

Bazı şarkılarınızı, son zamanlarda Christina Augilera, Pink gibi isimlerle de çalışan, eski 4 Non Blondes üyesi Linda Perry'yle yazdınız. Neden onu tercih ettiniz?

Linda'yla bizimki müzik alemindeki en acayip ilişki. Birçok açıdan benden çok daha iyi olan bir kadınla çalışmak benim için çok eğlenceli bir şey. Birçok bakımdan da ben ondan daha iyiyim. Beraber bir şeyler üretmek için çok çabalaması gerekti Linda'nın. Ben onun için bir "müşteri" değilim, "karı"sı da değilim –ben onun "metres"iyim. Bu bazen sabah 4'lere kadar beklemek anlamına geliyor, bazen "müşteri"lerine yazdığı bir şarkının son demlerinde ona yardım etmek. Linda'yla benimki, eski usûl John & Paul tipi bir şarkı yazarlığı. Linda'nın bu işi yapış tarzı hoşuma gidiyor, ben de birkaç kişiye onun gibi şarkı yazmak istiyorum. Britney Spears da biraz rock'lu bir şeyler istiyormuş, ama Linda boşvermiş.

Ben de öyle yapardım. Linda da, ben de bu işin fahişesi değiliz; züppelik gibi anlamayın ama, bir tarafına takmayacağını bildiğim biri için neden söz yazayım ki? Bir keresinde Top Of The Pops programındaydık, All Saints, Red Hot Chilli Peppers'ın "Under The Bridge"ini okuyordu. Bu kızlar bu şarkının bir aşk şarkısı olduğunu düşünüyordu, ötesi umurlarında değildi, kimseye de sormamışlardı. Bu haller beni hasta ediyor.

Albümün adı neden "America's Sweetheart"? Burada bir ironi mi var, insanlar sizin "Amerika'nın gülü" konumuna en uzak kişi olduğunuzu düşünebileceği için mi böyle bir isim seçtiniz?

Bunu bir reklam dergisindeki bir makalede okudum, bir hayranım göndermiş makaleyi. İnternet sitemizi ziyaret edenlerin, Hole plaklarını alanların demografisini çıkarmışlar, bir sürü çok satan dergiye kapak oluşumu filan da değerlendirmişler. "O Amerika'nın gerçek gülü" gibi bir başlık atmışlardı yazıya –ürün pazarlama anlamında. Gerçeklikten çok da uzak bir şey değil bu. Beni United Artists'in Mary Pickford'u olarak tasavvur etmek çok da zor değil...Mary Pickford'dan Joan Crawford'a yazılmış bir mektup var bende, albüm kapağına koymak istiyorum o mektubu. Her iki kadınla doğrudan kan bağım yok, ama evliliklerden doğan akrabalıklarım var. Ama bırakın Pickford'u, 14 yaşındaki çocukların Joan'ın kim olduğunu bildiklerinden emin değilim. Neyse, bu demografik hakikatın yanısıra, dedemle, büyükdedem senarist Paul Fox'la, Mary Pickford'un da kocası olan büyük dayım Douglas Fairbanks'le aramdaki kan bağı da söz konusu. Hepsi de ikonoklastik insanlardı ve seçtikleri sanat formlarında –oyunculuk, yazarlık, yönetmenlik– büyük değişiklikler yarattılar.

Müzik endüstrisiyle giriştiğiniz mücadele şarkılarınıza da yansıdı mı?

Hayır, şarkıya katmaya değmez. Hayalî bir şehirde rock'n'roll'u kurtaran hayalî bir çocuğu anlatan bir şarkı var albümde. Onun dışında, tanrıdan ve seksten bahseden bir sürü şarkı var. Biraz yeniden doğmak, durgunluk, ölüm, biraz da umut var şarkılarda...

Bir söyleşinizde grup insanı olduğunuzu söylemiştiniz, ama bir solo albüm yapıyorsunuz...

Hayır, yeni bir grup yaratıyorum. Aynı Linda gibi, ben de kiralık bir grupta işlevli olamam, yerimi bulamam. Bütün elemanların grup içinde bir yeri olmalı. Herkesin aranjmanlarda, icralarda, şarkıların mülkiyetinde söz hakkı olmalı. Yoksa müzik diye elinizde kalan sadece bayatlamış, kokmuş bir peynir olur. Grup için ilanlar verdik, ağustos başında ön elemeleri yapacağız. Sekiz binin üzerinde başvuru oldu. Alman kızlarla Tokyo'dan kızlar takılacak mesela aynı grupta. Cool bir bileşim...

Çeviren: ***Merve Erol***

O kadar pervasız, o kadar hür ve o kadar burjuva kayıtlarından sıyrılmış yaşamışımdır ki, çirkinin güzel olduğu birçok yerleri bilirim. **SAİT FAİK**, Karganı Bağışla

Gözlerimi sulandıracak, tüylerimi ürpertecek bir güzellik ortaya çıksa, bilirim ki orada daha önce yan yana gelmemiş iki ayrı şey birleşip bir yeni harikayı ortaya çıkarmıştır. **ORHAN PAMUK**, Benim Adım Kırmızı

Her şey karla kaplandığında, kapıların ve pencerelerin mavi olduğunu fark ettim. **ALBERT CAMUS**, Defterler 2

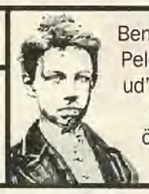

Bence Meksika'daki 1970 Dünya Kupası'nın finalinde Pele'nin Carlos Alberto'ya verdiği pas ile genç Rimbaud'nun şiiri arasında hiçbir fark yok. Pele'nin pasında da, Rimbaud'nun şiirinde de insana sonsuzluk, ölümsüzlük duygusu veren bir güzellik ifadesi var. **ERIC CANTONA**

Fransa'da, L'Humanité gazetesinin düzenlediği geleneksel şenliğe (Fête de l'Huma) bu yıl **NOIR DESIR** ve **ZEBDA** da katılıyor. 12 Eylül'deki konserde Salvatore Allende'nin anısına çalacaklar. Malûm, 11 Eylül 2003, Şili'de Allende'nin devrilip Pinochet'nin başa gelmesine yol açan askerî darbenin 30. yıldönümü... İki grup "Septembre...Ensemble" projesi kapsamında, eylül boyunca Fransa'nın çeşitli kentlerinde toplumsal içerikli konserler düzenleyecek.

ERYKAH BADU üçüncü albümü "Worldwide Underground"u eylül başında yayınlayacak. İlk single "Danger" ise ağustos başında dinlenebilecek. Albümde Badu'ya eşlik edenler arasında Lenny Kravitz, Queen Latifah, Angie Stone ve Bahmadia var.

THE CURE, 2004 başlarında yayınlanacak yeni bir albüm için kolları sıvadı ve stüdyoya girdi. Ancak prodüktör olarak tayin edilen Ross Robinson, Cure hayranlarının kafasında kuşkular yarattı. Robinson, bugüne kadar Limp Bizkit, Korn, Sepultura ve At The Drive-In gibi gruplarla çalışmıştı.

COLDPLAY'in "A Rush Of Blood To The Head" albümünden, önce "Politik"e remiks yapan Norveçli ikili **RÖYKSOPP**, şimdi de "Clocks" şarkısını elden geçirecek.

JOE STRUMMER'ın vakitsiz ölümüyle yarım kalan kayıtları "Streetcore" adıyla Ekim başında günışığına çıkacak. Dokuz yeni şarkının yanında, Strummer'ın Johnny Cash ve Rick Rubin'le birlikte kaydettiği Bob Marley şarkısı "Redemption Song" da bu albümde yayınlanacak. Strummer'ın grubu The Mescaleros elemanlarının söylediğine göre, işin en zor tarafı, yarım kalan şarkıları tamamlamaya çalışmak. "Coma Girl" ve "Get Down Moses" konser kayıtları; "Midnight Jam"se enstrümantal bir parça. Albümde ayrıca şu şarkılar bulunuyor: "Long Shadow", "Arms Aloft", "Ramshackle Day Parade", "All in a Day", "Burnin' Streets", "Silver and Gold"... Ayrıca Strummer hakkında bir de belgesel-film hazırlanıyor. Elinizde –özellikle konser harici Strummer'ı gösteren– amatör görüntüler varsa, documentary@strummersite.com adresine bir mail atıverin...

Kevin Shields, Colm O'Ciosoig ve Bilinda Butcher'dan oluşan **MY BLOODY VALENTINE** şu sıralar Berlin'de bir stüdyoda beş eski şarkısını elden geçiriyor. 1989'da "Glider" albümünün kayıtları sırasında ıskartaya çıkan bu beş parça, birkaç ay içinde yayınlanacak bir box-set'te kendine yer bulacak. Grubun lideri Kevin Shields, bir taraftan da Sofia Coppola'nın "Lost In Translation" isimli yeni filminin müziğini hazırladı.

Bush karşıtı beyanlarıyla tepki –ve tezahürat– toplayan country'ci kızlar grubu **DIXIE CHICKS**, mücadeleden vazgeçmiyor. Grup, gençleri oy vermeye çağıran Rock The Vote girişimiyle bağlarını kuvvetlendirdi. Dixie Chicks sitesi kampanyaya göre yeniden düzenlenecek, konserlerde Rock The Vote görevlileri gençleri ikna turuna çıkacak.

60'larda Vietnam savaşını en çok destekleyenlerden biri olan country sanatçısı **MERLE HAGGARD**'ın yeni albümü "Haggard Like Never Before" eylül sonunda yayınlanacak. Haggard, "That's The News" isimli single'da savaş zamanı rating peşinde koşan ve politikacıların kuyruğuna takılan medyaya verip veriştiriyor. Ayrıca, internet sitesine yazdığı bir yazıda, Dixie Chicks grubunu –fikirlerine katılmasa bile, düşünce özgürlüğünden dolayı– destekliyor.

Üç eski **ELVIS COSTELLO** albümünün yeni baskıları yolda: 1980 tarihli "Get Happy", 1981 tarihli "Trust" ve 1983 tarihli "Punch The Clock"un yeni baskılarında, ilaveten, konser ve demo kayıtları, albümlere girmemiş şarkılar da bulunuyor.

Soul şarkıcısı **BARRY WHITE** 4 Temmuz'da 59 yaşında, caz saksofoncusu **BENNY CARTER** 13 Temmuz'da, 95 yaşında aramızdan ayrıldı.

YOLDAŞ LÉO

14 Temmuz 1993'te yitirdiğimiz büyük Fransız şarkıadamı (bilimadamı vurgusuyla!) Léo Ferré, genç takipçilerinden incelikli bir armağan aldı gittiği yerde. Ünlü şarkısı "Avec le temps"dan esinlenerek "Avec Léo" adı konan albümde Zebda, Higelin, Lavilliers, Brigitte Fontaine, Bashung, Miossec, Tue-Loup gibi sanatçı ve gruplar birer Ferré şarkısı seslendiriyor. Noir Désir ise "Des armes" bestesiyle katılmış albüme... "Zamanla", "Eğer gidersen", "Yoldaşım", "68 Yazı", "Yalnızlık", "20 Yaş", "Tenkyu Şeytan", toplam 12 klasik şarkının hür yorumları ve büyük anarşiste binlerce selam.

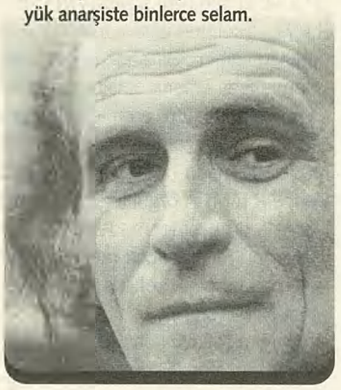

Amerika'da, 1.016 denek üzerinde yapılan bir ankete göre, gençliğin yüzde 53'ü, **EMİNEM**'in rap sözlerini Başkan Bush'un söylevlerinden daha inandırıcı buluyor. Deneklerin üçte ikisi Eminem'i Bush'a tercih ediyor.

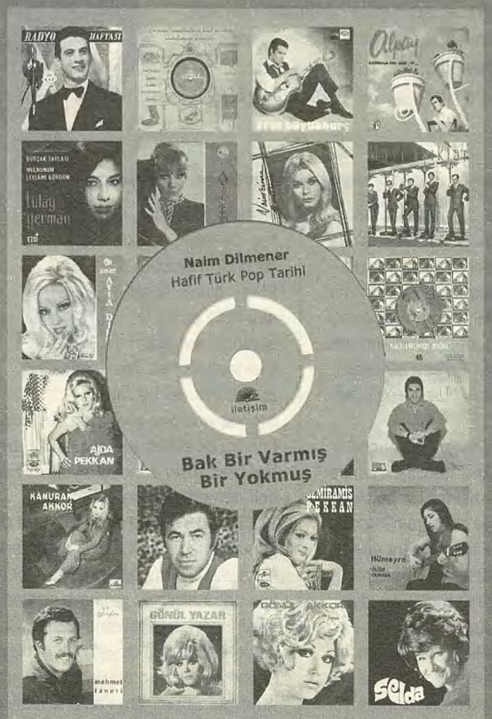

Naim Dilmener

Hafif Türk Pop Tarihi

Bak Bir Varmış Bir Yokmuş

Plaklar, kasetler, CD'ler... Şarkılar, şarkıcılar, besteciler, söz yazarları... Aşklar, ayrılıklar... Yarışmalar, festivaller... Kulüpler, gazinolar, müzikaller... Firmalar, dergiler, listeler... İmajlar ve dedikodular... Kısacası, Türk popunun yarım asırlık öyküsüne dair her şey – eğlenceli ve öznel! Tutkulu bir müzik eleştirmeni, özenli bir arşiv çalışması ve bir ilk!.. Naim Dilmener'den...

HAZIR OLUN ! Kulağınızın pası silinecek. (2. BASKI)

İletişim Yayınları

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han, No: 7/2 Cağaloğlu 34122 İstanbul Tel: (0.212) 516 22 60
Fax: (0.212) 516 12 58 • web: www.iletisim.com.tr • e-posta: iletisim@iletisim.com.tr

R.E.M.

Yanda, Edward Hopper'ın ünlü eserine nazire yapan resimdeki dün-bugün-yarın orkestrası, manevi anneleri Patti Smith'in deyişiyle, "hayatlarımızın erozyona uğradığı, insana biçilen değerin metalara, sosyal statüye ve fiziksel görünüme indirgendiği bir zamanda" ruhumuza deva oldu, oluyor, olacak. Sonbaharda yeni şarkılar da ihtiva eden bir best-of müjdesi veren R.E.M.'in çeyrek asıra yaklaşan mazisine roll'lanmadan önce şaman anaya ve iyi sinyal alan antenlere bağlanıyoruz. Q'nun özel sayısından naklen...

RUMUZ esRARengiz MIRILTI

PATTI SMITH > 1995 baharıydı, eşimin vefatından birkaç gün sonraydı. Telefon çaldı; Michael Stipe'tı. Tanışmıyorduk; bir yardımı olup olamayacağını sordu. Normalde, yabancılarla telefonda konuşmam. Ama o kadar içten ve destekleyiciydi ki... Müziğine de aşinaydım. 80'ler boyunca rock'la pek alâkam olmamıştı. Bir gün radyoda "The One I Love"a denk geldim. Beni içine çekti; kimin söylediğini bilmiyordum. O sıralarda Scott Litt'le çalışıyorduk. Scott, "The One I Love"ı mırıldandığımı duyunca, "R.E.M.'in şarkısını söylüyorsun" dedi, "prodüktörlüğünü ben yaptım". R.E.M., o telefon görüşmesini müteakip Michigan'a konsere geldi, ben de kalkıp gittim. Bir şarkımın –"Dancing Barefoot"un– bir versiyonunu hazırlamışlardı, onlarla birlikte söylememi istediler. Epeydir büyük bir sahnede söylememiştim, ama kendimi dostlar arasında hissettim, özellikle Michael'ı uzun zamandır tanıyor gibiydim. Çok sıcak, zeki, matrak ve müşfik bir insan. Yıllardır dost gibiydik, halbuki tanışalı bir gün olmuştu. Bence R.E.M.'in özgünlüğü şu: Popüler sanatta sanatı muhafaza ediyorlar. Asla düzeysizleşmeden ve hiç taviz vermeden şaheser pop şarkıları yapıyorlar. Michael çok rafine bir şarkı yazarı, ama şarkı sözlerini kitlelerle temas kuracak şekilde örebiliyor. Bunun ne denli zor bir iş olduğunu gayet iyi biliyorum.

İlk gittiğim R.E.M. konserinde, seyircilerin vecd içinde, neşeyle "Man On The Moon"u söylemelerini görmek çok güzeldi. Dostum olduğu için bunu söylemek bana zor geliyor, ama Michael müthiş bir şarkı yazarı. Birçok fikrin damıtıldığı şarkılar yazıyor. "Saturn Return" gibi, benim de tuzumun olduğu "E-Bow The Letter" gibi. Dylan'vari bir örgü ve mermi etkisi... "It's The End Of The World As We Know It (And I Feel Fine)"da olduğu gibi... Ya da tam aksi yönde seyredip güçlü, basit şarkılar çıkarıyor: "Losing My Religion", "Everybody Hurts"... Bob Dylan'ın "Amerika'nın en büyük şairi Smokey Robinson'dır, çünkü fikirleri damıtıyor" deyişini hatırlıyorum...

Michael'ın sesi çok özgün; gerçek duyumsallığı var şarkı söyleyişinin, eğlenceli ve yaramaz bir edası da... Asıl önemlisi, R.E.M., hayatımızın manevî, ruhsal boyutunun erozyona uğradığı, insana biçtiğimiz değerin metalara, sosyal statüye ve fiziksel görünüme indirgendiği bir zamanda, ruhî-manevî bir mesaj veriyor. Rock'un bütün iyi örneklerinde olduğu gibi, esrarengiz bir boyut var R.E.M.'in müziğinde. İnsanı tanımlayamadığı bir şekilde harekete geçiriyor, ruha ve duygulara nüfuz ediyor.

R.E.M.'in özgünlüğü şu: Popüler sanatta, sanatı muhafaza ediyorlar. Asla düzeysizleşmeden, hiç taviz vermeden şaheser pop şarkıları yapıyorlar.

Michael da esrarengiz bir şahsiyet, hakkında her şeyi bildiğimi söyleyemem. Birlikteyken hayat çok sade ve doğal. Televizyon seyrediyoruz, spagetti yiyoruz, alışverişe çıkıyoruz. Bu dostluğu ve R.E.M.'in müziğini bağrıma basıyorum.

→ sayfa 57

THOM YORKE > *(Radiohead)* Şöyle bir mavramız vardı: "Sadece iki topluluğun konserinde öngrup olabiliriz: U2 ve R.E.M." Bu lafı edişimizden bir ay sonra R.E.M.'den bir telefon geldi. Ayağımız yerden kesildi. Onlarla turneye çıkmak bize müthiş iyi geldi, perspektif verdi.

BONO > Şarkılarında bazen güneş parıldıyor, bazen yağmur yağıyor. "Automatic For The People" mesela: O bulanık melankoli bir country şaheseri... R.E.M. bir kooperatif, dört ayaklı bir masa. Her birinin sesi duyuluyor. Bu, sanıldığından çok daha zor bir şey. İmkânsızı başardılar, dev bir grup oldukları halde bunu belli etmiyorlar.

COURTNEY LOVE > Michael'la dostluğum karmaşık ve tuhaf. Ona yarı yarıya aşığım. Kurt de aşıktı. İkimiz de aseksüel, romantik ve tapınmavari bir aşk duyuyorduk ona. Michael'la ne zaman bir araya gelsek, zihnimde "Radio Free Europe" çalmaya başlar. Bana hep destek vermiştir, ne var ki beni algılayışı hep biraz çarpık olmuştur. Hakkımda söylenenleri ciddiye alıyor gibi; müziğime saygı duyuyor ama, dram yaratmaya ve star pozları vermeye meraklı olduğumu düşünüyor.

DAVE GROHL > *(Nirvana, Foo Fighters)* R.E.M. benim için güneyin undergound'u olmuştur hep. Hüsker Dü'den, Television'dan ve öteki kuzeyli gruplardan çok farklılar. Müziklerinde güney var; bu belki Michael'ın sinüzitinden, belki yaşam tarzlarının gerilimsizliğinden, Athens gibi küçük bir kentte olmalarından kaynaklanıyor. Punk rock'la pop starlık arasında bir noktadalar. Onları kendimize örnek alıyorduk. İlahlar veya rock starları mânasında değil. Mahallenin kıyak abileri mânasında...

RODDY WOOMBLE > *(Idlewild)* R.E.M., insanın hayatının soundtrack'i gibi olan gruplardan. 14 yaşımdayken "Murmur"u almıştım. Şimdi 24 yaşındayım, on yıldır albümlerini alıyorum. Hayatımı R.E.M. şarkılarıyla özetleyebilirim. Her yıl kendilerinin bir başka versiyonuyla ortaya çıktılar; bu, öteki grupların pek beceremediği bir şey. En çok sevdiğim şarkıları "Murmur"daki "Laughing". Hâlâ içimi titretir.

FRAN HEALEY > *(Travis)* Los Angeles'ta tek başımaydım, tanıdığım kimse yoktu. Bir gece Michael lobide peydahlandı ve "bir gezintiye ne dersin?" dedi. Morrissey'in de bize katılacağını söyledi. Ben de ona İngilizce öğretmenimin bana "Green"i verişini ve "R.E.M. dünyanın en iyi rock grubudur" deyişini anlattım. Omuzlarını silkti. İyi ki hikayenin gerisini anlatmamışım. Mr. McLaughlin demişti ki, "kıçını kaldırırsan sen de Michael Stipe gibi olabilirsin".

MORRISSEY > Stipe bana bir mektup yazdı ve buluştuk. Bir fan mektubu değildi, bir dost mektubuydu. Müzik alemi, kendisini izole etmiş insanlarla doludur. Mektup yazmak, hele destekleyici bir mektup yazmak pek görülmüş şey değildir. Londra'da birkaç kez buluştuk. Uzun yürüyüşler, uzun sohbetler yaptık. Michael çok cömert, çok nazik bir insan.

ELVIS COSTELLO > Sözlerin ne olduğunu bilmediğim R.E.M.'i tercih ederim. Ne söylediklerini öğrendiğimde benim için daha az ilginç gelmeye başladılar. Keşke sözleri yayınlamasalardı, Stipe'ın sesle ifade ettiği duygu çok etkileyiciydi, dinlerken insan o duygu üzerine düşünüyordu. Stipe, tam kanatlanacakken uçmaktan vazgeçiyor gibi. İlk iki albümlerine bayılmıştım...

Onuncu İstanbul Caz Festivali'nin en kıdemli yıldızı İbrahim Ferrer'di. Buena Vista Social Club albümüyle, hayatımıza sanki uzun süredir aramayı ihmal ettiğimiz aile büyüklerimiz gibi giriveren Kübalı ihtiyar müzisyenlerin en deli dolusu, kadife sesli Ferrer, kaderin garip bir cilvesi sonucu Küba müziğinin bir başka efsanesi Compay Segundo'nun aramızdan ayrılışının ertesi günü İstanbullularla buluştu. İki buçuk saat süren nefis konserinden önce Ferrer'e teybimizi uzattık, rom ile son arasındaki benzerliklerden, Küba'nın şarkı söyleyen böceklerine uzanan bir söyleşi yaptık...

İbrahim Ferrer

ARA SIRA KENDİMİ ÇİMDİKLİYORUM

Santiago de Cuba gibi geleneksel Küba müziğinin önemli merkezlerinden birinde şarkı söylemeye başladığınızı biliyoruz. Müziğe nasıl başladınız?

İbrahim Ferrer: Bana anlatıldığına göre, 1927 yılında bir dans salonunda dünyaya gelmişim. Babamı hiç tanımadım. Bütün Kübalılar gibi şarkı söylemeyi çok severim, kendimi bildim bileli de şarkı söylerim. Gerçek anlamda seyirci karşısına çıkmam 1941 yılında oldu, yanlış hatırlamıyorsam. Hiç unutmuyorum, bir 31 Aralık günüydü. Hâlâ hayatta olan kuzenim "madem ki bu işi becerebiliyoruz, bir grup kuralım" dedi. O zamanlar 13 yaşındaydım. Annemi kaybetmiştim ve hayatımı kazanmak zorundaydım. Böylece ilk grubumuzu kurmuş olduk. Grubun adı Los Jovenes del Son'du (Son'un gençleri). O gün ne kadar kazandık, biliyor musun? Bir buçuk peso. Tabii bize bin peso gibi geldi. Ne de olsa çocuktuk ve dediğim gibi, hayatımızı kazanmak zorundaydık. Ertesi gün de aynı parayı kazanınca, işi ciddiye almaya başladık. Yaklaşık bir buçuk yıl sonra başka gruplardan da teklif almaya başladım. Çeşitli gruplarla çalıştıktan sonra, Pacho Alonso'nun grubuyla birlikte şarkı söylemeye başladım. Bir şarkıcı olarak İbrahim Ferrer'in kariyeri böyle başladı diyebilirim.

Buena Vista projesi için akıllarına ben gelmişim. O sıralarda bir kaldırımda ayakkabı boyuyordum, o gün bugündür dünyayı dolaşıp konserler veriyorum.

Şarkı söylemeye başladığınız yıllarda, özellikle devrim öncesinde Küba'da gündelik hayat nasıldı?

Açıkçası kötüydü. Özellikle müzisyenler için. Daha doğrusu, bazıları için çok iyi, bazıları için çok kötüydü. Bak evlat, açık konuşacağım, bizim bu işe girdiğimiz yıllarda, yani devrimden önce, müzik piyasasında "Pina" dediğimiz bir takım tipler vardı. Bir nevi muhabbet tellalı ya da organizatör diyebileceğimiz bu herifler, yapılan müziğin kalitesinden çok, insan ilişkilerini önemserlerdi. Çok iyi bir müzisyen bile olsan, eğer bu heriflere ters gidersen, açlıktan ölmen umurlarında bile olmazdı. Tam tersine, sıradan bir müzisyen olup da herkese eyvallah diyebiliyorsan, işlerin tıkırında giderdi, seni milyoner bile yapabilirlerdi. Bir müzisyenin yedi ayrı grubu olduğunu hatırlıyorum. Düşünebiliyor musun, herifin yedi grubu var, sen kenarda işsiz güçsüz dolanıyorsun. Tabii çok küçüktük o zamanlar, çocuk denecek yaştaydık, pek tepki veremiyorduk. Bu anlamda çok sert, acımasız bir ortam vardı. Neyse, devrimle bütün bunlar son buldu. Her şeyin karşılığı yerine oturdu. Müzisyen müzisyen oldu, boyacı boyacı oldu. Herkes işini yapmaya koyuldu.

Kuşağınızın birçok müzisyeni, siz de dahil olmak üzere, uzun yıllar çalışmakla beraber, son yıllara kadar pek albüm kaydetmedi. Bunu neye bağlıyorsunuz?

Bunun en temel nedeni, imkânsızlık. Kayıt her isteyenin her zaman kullanabileceği bir imkân değildi. Bazı arkadaşlar kapıyı açık buldular mı stüdyoya girip günlerce kayıt yaparlardı, bazılarıysa böyle bir kayıt imkânı için aylarca beklemek zorunda kalırdı. Kayıtların yayınlanması da ayrı bir dertti. Kimi zaman kayıtlar ertesi gün plağa basılırken, kimi zaman da aradan bir yıldan fazla zaman geçmesine rağmen albümlerin yayınlanmadığı olurdu.

Devrim sonrası kültür bakanlığının sanatçılara birçok imkân tanıdığı, çeşitli kayıtlara önayak olduğu söyleniyor...

Doğru, kültür bakanlığının özellikle devrimin ilk yıllarında geleneksel Küba müziğinin arşivlenmesi için ciddi bir çaba gösterdiğini söyleyebiliriz. Ama bu çaba da zaman içinde sulandı. Yani bu imkân herkese tanınmadı. Yine insan ilişkileri devreye girdi. Burada öncelik, yapılan işin kalitesinde olmalıydı. Ama sıradan işler, ilişkiler sayesinde kaydedildi, bizim gibi bazıları da yine dışarı-

Foto: Ayşegül Oğuz

da kaldı. Bizim grupta anlaşmaları genelde Pacho ayarlıyordu. Ayrılınca yetkililere bir sürü palavra sıkmış. Artık bizim beraber devam etmediğimiz, anlaşamadığımız, kimimizin tatilde olduğu gibi bir sürü palavra. Bu da bizim kayıt yapmamızı engelleyen sebeplerden biri oldu.

Sizin müzik maceranıza dönelim mi?

Pacho'yla 1950'lerden 60'ların ortasına kadar birlikte çalıştık. Grubun adı da Los Bocucos. 1962 Ekim'inde Küba'da, Sovyetlerle Amerikalılar arasında füze krizi patlak verdiğinde, biz Avrupa'da turnedeydik. Tam olarak Sovyetler Birliği'nde... Neler oluyor, haberimiz yoktu. Kruşçev'lerle yemek yediğimizi hatırlıyorum. Biliyor musunuz, kar yağdığını ben ilk defa Moskova'da gördüm... O ülkeleri bugünle kıyaslamam zor. Birçoğuna, mesela Çekoslovakya, Rusya ya da Estonya'ya tekrar dönme şansım olmadı. Paris'e son dönemde tekrar tekrar gittim. Paris her zamanki Paris.

Avrupa'da o yıllarda turne yaparken uluslararası bir kariyeriniz olacağını düşünüyor muydunuz?

Tabii, Pacho'yla beraber oluşturduğumuz grup, devrim sonrası Küba dışında konser veren iki önemli gruptan biriydi. Ama aradan çok geçmeden, 1964'te Pacho'yla ayrıldık. Daha doğrusu, o bizden ayrıldı. Her zamanki grup problemleri. Tabii ki para pul işleri... Grubun adını kullanmak istedi, ama biz devam ettik. 1991'in ortalarına kadar sürdü bu da. O yıllarda ben de bıraktım.

Küba müziğinin efsane isimlerinden Beny Moré'yle de çalışma şansı buldunuz. Beny Moré'nin Küba müziği içindeki yeri ve önemi nedir?

Evet, bakın, benim için Küba müziğinde iki tane isim vardır. Biri Electo Rosell "Chepin", öbürü de Beny Moré. Bu iki isim, gerek besteci, gerek şarkıcı, gerekse insan olarak yanına yaklaşılamayacak iki isimdir bence. Chepin'le "El Platanal de Bartolo" adlı meşhur şarkımızı yapmıştık. Dans müziği dalında altın plak kazandık bu şarkıyla. Beny Moré'yi de, Chepin'i de birbirinden ayıramam. İkisi de kardeşim, arkadaşım

olarak eşit derece büyüktür benim gözümde. Kolay kolay kimsenin yaklaşamayacağı iki zirve.

Arsenio Rodríguez, Küba müziğinin bir başka efsane ismi. Onunla çalışma fırsatınız oldu mu?

Maalesef. Şüphesiz büyük bir bestekârdı. Kör olmasına rağmen, çok güzel çalardı. Küba müziğine de büyük katkısı olmuştur, söylediğiniz gibi. Ben her albümümde bir-iki şarkısını söylerim Arsenio'nun.

Ry Cooder'ın projesi Buena Vista Social Club ve sonra aynı isimli Wim Wenders filmi, müzik kariyerinizde bambaşka bir sayfa açtı şüphesiz...

Bak evlat, bana en çok sorulan sorulardan biri bu zaten. Ben de hep aynı cevabı veriyorum: Hâlâ ne olduğunu anlayabilmiş değilim. Buena Vista projesi için Havana'da stüdyoya girdiklerinde bolero söyleyebilecek yumuşak sesli birine ihtiyaçları olmuş, akıllarına ben gelmişim. O sıralarda evimin yakınındaki bir kaldırımda ayakkabı boyuyordum, o gün bugündür dünyayı dolaşıp konserler veriyorum. Ara sıra kendimi çimdikliyorum, acaba bütün bunlar bir rüya mı diye... Çok memnunum tabii.

Küba'da hangi eve giderseniz gidin, birileri şarkı söyler. Küçücük böcekler bile. Küba dediğin müziktir, mutluluktur.

Buena Vista projesinde beraber çalıştığınız Eliades Ochoa Afrika etkisinin Küba müziğinde en temel öğe olduğunu söylüyor, katılıyor musunuz?

Açıkçası bu tip sorular, yanıt vermeden önce üzerine düşünülmesi, çalışılması gereken sorular. Hayatta benim böyle bir çabam hiç olmadı. Ben bu kültürün içinde doğdum. Hayatım boyunca da şarkı söyledim. Şüphesiz Küba müziğinde Afrika etkisi yadsınamaz. Yoruba mısın desen, evet, Yorubayım, ama bütün o azizler, azizeler nereden çıkmış, ne anlama gelir, bilmem. Pek kafa da yormadım bu konulara açıkçası, Eliades'in böyle bir bağlantı kuracak fırsatı olmuş demek ki. Bütün bunları konuşmak zaman zaman canımı sıkıyor. Çünkü beni uzun yıllar baltaladılar, unutturmak istediler.

Küba'daki gündelik hayatı yakından tanımayan biz yabancılar, genelde Kübalıları sürekli şarkı söyleyip dans eden mutlu insanlar olarak algılıyoruz. Bunu neye bağlıyorsunuz?

Ne bileyim?.. Kendimi bildim bileli Küba'dayım, dolayısıyla Küba'ya dışarıdan bakma şansım pek olmadı. Ama Küba'da hangi eve giderseniz gidin, zaten birileri şarkı söyler. Küçücük böcekler bile. Küba dediğin müziktir, mutluluktur. Doğaya biraz kulak kabarttığınızda, bütün o böceklerin şarkı söylediğini duyarsınız. Deniz mesela, dikkatle dinlediğinizde doğadaki o müziği alır, kendine göre değiştirir ve size geri verir.

Hayatınız boyunca şarkı söylemekle birlikte, oğlunuza her şeyden önce bir diploma getirmesini söylemişsiniz. Neden?

Bak evlat, öyle sorular soruyorsun ki, cevaplamadan edemiyorum. Zaten benim gizlim saklım yoktur. İşin doğrusu şu: Eskiden Küba'da hayat çok zordu. Müzik yapan bir sürü insan vardı. Ama daha önce de söylediğim gibi, başarılı olmak, hayatını kazanmak yaptığın işin kalitesiyle ilgili değildi. Biz kuşak olarak çok zor günler geçirdik. Ben örneğin, çok çeşitli işlerde çalışmak zorunda kaldım. Ayakkabı boyacılığından tutun da, marangoz çıraklığına, milli piyango satıcılığına kadar girmediğim iş kalmadı. İşte bu nedenle çocuklarıma öncelikle sıkı bir eğitimden geçmelerini şart koştum. "Bu eve bir kağıt parçası getireceksiniz, üstünde de 'şu isimdeki vatandaş şu eğitimi almıştır' yazacak. Ondan sonra ne haliniz varsa görün!" dedim. Biliyor musun, bizim ailede birçok doktor vardı. Dedelerimden biri de köydeki kasap dükkânlarının çoğunun sahibiydi. Aile mesleği doktorluk ya da kasaplık anlayacağın. *(gülüyor)* Ben de hep doktor olmak istemişimdir, ama annem ben 13 yaşındayken ölünce böyle bir fırsatım olmadı. Çocuklarımın da aynı zorluklarla karşılaşmasını istemedim. Şimdi mühendis olan oğlum –onun da adı İbrahim– Buenos Aires'te yaşıyor ve hayatını şarkı söyleyerek kazanıyor. Dolayısıyla şarkıcı olmasına engel olduğumu söyleyemezsiniz. Büyük kızım da şarkı söylüyor, küçük torunumsa balerin. Ama hepsi diplomalı. *(gülüyor)*

COMPAY SEGUNDO VE CELIA CRUZ

Gidenlerin türküsü

Küba müziğinin iki ayrı kampından iki büyük şarkıcı birbirinden üç gün arayla, birbirinden uzakta hayata gözlerini yumdu. 95 yaşındaki Compay Segundo 13 Temmuz'da Havana'da böbrek yetmezliğinden, 78 yaşındaki Celia Cruz 16 Temmuz'da New Jersey'de beyin kanserinden öldü. Anılarımız henüz çok tazeydi, Compay'ı 2000 yılında, Celia'yı ise 2001'de İstanbul'da seyretmiştik.

Compay Segundo (ya da gerçek adıyla Francisco Repilado), Buena Vista Social Club sayesinde hayatımıza giren tonton dedelerden biriydi. "Juanika ve Chan Chan plajda kum eliyor / Juanika'nın kalçası sallandıkça Chan Chan aşka geliyor" diyen "Chan Chan"ın bestekârıydı. Zaman zaman ülkesindeki Castro'ya bağlı politik şarkıcılarla işbirliği yapsa da, genellikle "puro, rom, çiçekler ve kadınlar" dörtlemesine uygun şekilde yaşama sevincinin şarkılarını çaldı, söyledi. 70 yıl müziğin içinde yaşadı, hayatının son beş yılında gerçek bir popstardı. Tabutu Küba bayrağına sarıldı, cenazesine Castro sarı glayöller yolladı.

Celia Cruz ise devrimin ertesi yılı ülkesinden ayrıldı, iki yıl sonra annesinin cenazesi için Havana'ya dönmek isteyip vize alamayınca rejim karşıtı oldu ve son nefesine kadar da Castro düşmanı olarak yaşadı. 70'lerde, modern bir göçmen müziği olarak Amerikan kentlerinde patlayan salsanın kraliçesiydi. Yasaklı olmasına rağmen Küba'da pek çok evde, onun karşı konulmaz sesinden şarkılar dinlendiği, hatta bakanlar kurulunda bile hayranları olduğu söylenir...

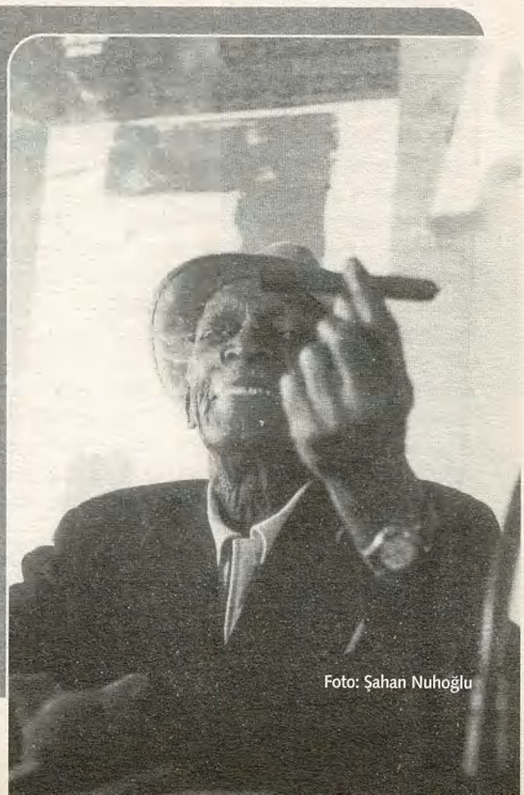

Foto: Şahan Nuhoğlu

Yıllarca son söylemekle beraber, birçoklarına göre boleroları sizin gibi söyleyebilen yok. Bolero söylemek için niçin bu kadar beklediniz?

Boleroya gelmeden önce, son ile danzon türlerinin bütün geleneksel Küba müziğinin anası olduğunu söylemeliyim. Romun anası nedir bilir misin?

Şeker kamışı?

Hayır! Daha doğrusu şöyle: Şekerden elde edilen işlenmemiş alkoldür romun esas anası; böylece şekerin romun dedesi, şeker kamışınınsa dedesinin dedesi olduğunu söyleyebiliriz. *(gülüyor)* Şeker kamışından, şeker, şekerden alkol, ondan da rom yapılır, özetlemek gerekirse. İşte Küba müziğinin bütün değişik türleri de, aynı rom gibi, son ile danzon türlerinden çıkmıştır. Anladınız umarım. *(gülüyor)* Bolero söylemekteki başarıma gelince, bunu değerlendirmek bana düşmez tabii ki. Ama bolero söylemek her zaman hayalimdi. Hatta şarkı söylemeyi biraz da bana bolero söyletmedikleri için bıraktığımı söyleyebilirim. Ne istediğim şarkıları söyleyebiliyordum, ne de plaklarda adım yer alıyordu. Bunun gibi bir sürü tatsızlık. Neyse ki şimdi hem istediğim şarkıları söylüyorum, hem de plaklarda adım var.

Oğlunuz bir söyleşisinde beraber şarkı söylediğiniz bir arkadaşınızdan, Carlos Queron'dan bahsediyor...

Ahh! Carlos'un yeri benim hayatımda ayrıydı. Onunla tam 21 yıl birlikte şarkı söyledik. Carlos Queron, Küba'nın, ne Kübası, dünyanın en iyi ikinci seslerinden biriydi. Birlikte söylediğimiz "Santa Cecilia" adlı bir şarkı vardı, zamanında o şarkı bizi Küba halkının en takdir ettiği ikililerden biri yapmıştı.

Foto: Muhsin Akgün

Şarkı söylemeyi bana bolero söyletmedikleri için bıraktım. Neyse ki şimdi hem istediğim şarkıları söylüyorum, hem de plaklarda adım var.

Bu İstanbul'a ikinci gelişiniz, değil mi?

Evet, ama doğrusu, İstanbul hakkında pek atıp tutacak durumda değilim. Konserler dışında boş vaktim olmadığı için, muhteşem görünen bu şehri tanıma fırsatım olmadı. Bir dahaki gelişimde programda bir-iki gün boşluk bırakmalarını rica edeceğim, şöyle sokaklara çıkıp dolanmak, insanların arasına karışmak için. Laf aramızda, Türk kadınları çok şekerler. Bir-ikisiyle el sıkıştım, daha ileri gitmedim tabii. *(gülüyor)* Çok yumuşaklar, evet, yumuşak ve tatlı. Zaten kadınların bir kokuları, bir de dokunuşları not vermem için yeterlidir. *(gülüyor)*

Biraz da grubunuz Buenos Hermanos'dan bahsetsek...

Buenos Hermanos adı gibi grup, "iyi kardeşler". Hakikaten Buena Vista projesinden sonra süreç içinde oluşturduğumuz bu grup çok çeşitli ekollerden, farklı kuşaklardan bir sürü sıkı müzisyenden oluşuyor. Zafiros kardeşlerin en büyüğü gitarist Manuel Galban, Buena Vista'dan hatırlayacağınız kontrbasçı Cachaito Lopez, yeni kuşağın en sıkı piyanistlerinden Roberto Fonseca ve adlarını uzun uzun saymamın pek anlamı olmayacağını düşündüğüm bütün arkadaşlarla çok iyi anlaşıyoruz. Akşam sahnede ne demek istediğimi daha iyi anlayacaksınız. Bende ast-üst anlayışı yoktur, hepsini de kardeşim gibi görüyorum. Zaten uzun turnelere çıktığınızda, birbirinize daha çok yakınlaşıyorsunuz.

Dün aramızdan ayrılan Compay Segundo'nun kaybı sizi epey üzmüş olsa gerek. Onun hakkında neler söylemek istersiniz?

Compay'ın ölümü hepimizi çok derinden sarstı doğrusu. Çok iyi bir söz yazarı, çok iyi bir besteci, çok iyi bir müzisyen, çok iyi bir şarkıcıydı. Üstelik bütün bunların yanısıra gayet iyi çaldığı tres enstrümanında kendine özgü bir akor yaratmayı başarmış bir mucitti aynı zamanda. Bütün bunların dışında, benim çok iyi bir arkadaşım, kardeşimdi. Compay'ın kaybı sadece Küba'nın değil, bütün dünyanın kaybıdır. Bundan sonra üçüncü, dördüncü Compay'lar gelecektir dünyaya mutlaka ama, Compay Segundo, yani ikinci Compay bir daha kolay kolay gelmez bu dünyaya. Tek tesellim, ölümünden çok kısa bir süre öncesine kadar sahneleri terk etmemiş olması. Ben de mümkün olsa sahnede ölmek isterim, bir müzisyenin ait olduğu yer orasıdır ne de olsa.

Söyleşi: ***Emilio Çapan***

EVEREST

www.everestyayinlari.com

Lindsey Collen / *İsyan* *(Roman)*

Haksızlıklarla çevrelenmiş bir adalet sisteminin dört duvarı arasına sıkışmış üç kadın mahkûm, ayak uydurmak ve yok olmak arasında mücadele verirken, yaklaşan isyan fırtınası artık kaçınılmazdır...

Perihan Mağden / *Refakatçi* *(Roman)*

Bir gemi yolculuğu boyunca, 12 yaşında bir çocuğun refakatçisi olmayı kabul ederek, en çocuk, en acı, en yaralı yönleriyle yüzleşen kahramanın, psikolojik bir oyuna dönüşen öyküsü...

Ergin Yıldızoğlu / *Hegemonyadan Küreselleşmeye* *(Siyaset İnceleme)*

Ergin Yıldızoğlu'nun bu kitapta toplanan makaleleri, ilhaka ve sömürgeciliğe dayanan klâsik bir imparatorluk sürecinin eşiğindeki günü geçmeye yüz tutan küreselleşmenin arka planını aydınlatıyor...

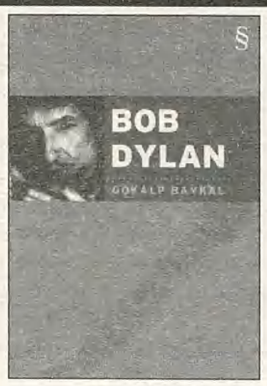

Gökalp Baykal / *Bob Dylan* *(Müzik)*

20. yüzyılın efsanevi müzisyeninin eserleri ve yaşamına, yakınlarının ve müzisyen dostlarının yorumları, söyleşiler ve seçilmiş şarkı sözleriyle bezenmiş belgesel tadında bir saygı duruşu...

Meltem Arıkan / *Ve... Veya... Belki...* *(Roman)*

Meltem Arıkan, bu ilk kitabında, kimi zaman roman kişilerinin kendi bilinçakışlarına teslim olarak, yaşamı ve özellikle kadınların iç dünyasını psikolojik etkenler ışığında sorguluyor...

Eliades Ochoa

Buena Vista Social Club'ın gitarist kovboyu Eliades Ochoa temmuz ayında İstanbul Caz Festivali kapsamında bir konser vermek üzere Esma Sultan'daydı. Küba kırlarının mütevazı ustasına teybimizi uzattık, tarlalarda geçen gençliğinden Casa de la Trova'daki çıraklık yıllarına, grubu Cuarteto Patria'dan kafasından eksik etmediği şapkasına uzanan bir söyleşi yaptık...

TOPRAK KOKUSU

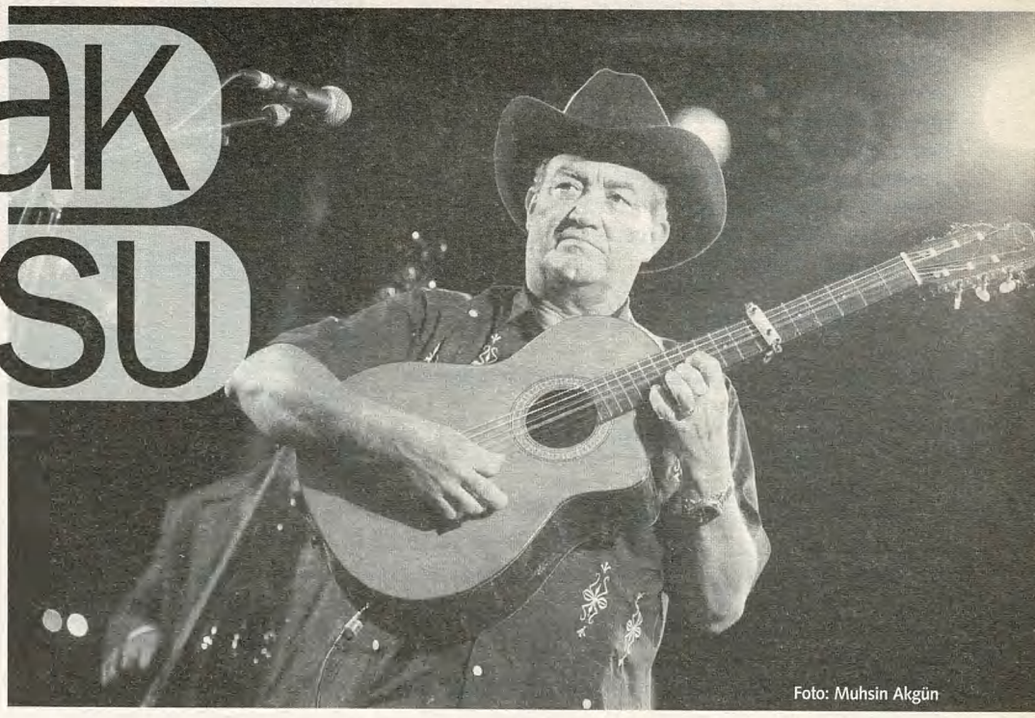

Foto: Muhsin Akgün

Santiago de Cuba yakınlarında bir köyde, Songo La Maya'da doğmuşsunuz. Köy hayatı, açık arazide büyümek sizi nasıl etkiledi?

Eliades Ochoa: Benim için kırlar, tarlalar her zaman dünyanın en güzel yeri olmuştur. Her şeyden önce, kırsal alan şehirlerden çok daha az bozulmuş durumda. Araziye çıktı mı, insan temiz hava soluyor. Ama benim için kırlar sadece temiz havadan ibaret değil tabii ki. İnsan nereden gelirse gelsin, çocukluğunun geçtiği yerleri, hayata dair ilk gözlemlerini kolay kolay unutmuyor. Çocukken babamla saatlerce tarlada çalışırdık. Toprakla haşır neşir olmanın bana öğrettiği en temel ders, yaptığın işten verim almak için özen göstermek zorunda olduğundur. Bizde tarımla, hayvancılıkla uğraşan köylülere "guajiro" derler; her ne kadar müzik yapsam da, kendimi her zaman tam bir guajiro olarak görürüm –insan geldiği yeri unutmamalı. Biraz önce yaptığımız ses provasını seyrettin, dışarıdan baktığında belki fazla titizlendiğimiz düşünülebilir, ama gerekeni yaptık sadece. Eğer yaptığımız müzik seyirci tarafından gerektiği gibi duyulmazsa, gecenin içine sıçılır, ki bu da benim kabul edebileceğim bir şey değil.

Bildiğimiz kadarıyla herhangi bir eğitimden geçmemişsiniz. Müziğe olan ilginizi ailenize mi borçlusunuz?

Evet, özellikle annem ve babamdan çok etkilendim. Ailemiz son derece müzikal bir aileydi. Annem de, babam da tres çalarlardı. İki erkek kardeşim gitar çalar. Kızkardeşlerimden biri şarkıcı, kendi grubu var; öbür ikisi doktor, ama onlar da çok güzel şarkı söyler. Çocukluğumda bazen günlerce tarlada çalışıp, sonra da hasat zamanı ailece oturup hep birlikte çalıp söylediğimizi anımsıyorum.

Kendi yaptığınız özel bir gitarınız olduğunu duyduk, bunun tres'le bir ilgisi var mı, müziğe tres çalarak mı başladınız?

Hayır, başından beri gitar çalıyorum. Kendi icat ettiğim gitar, benim köylü numaralarımdan biri. *(gülüyor)* Yaptığım müzik aslen son müziği. Son gruplarında da mutlaka bir tres'e ihtiyaç vardır. Ben nedense gruba ayrıca bir tres'ci eklemek istemediğimden, bir gitarist olarak enstrümanımdan tres sesi çıkarmanın yollarını aramaya başladım. Sonuçta gitarıma bir tel ekleyerek, tam anlamıyla saf bir tres sesi olmasa da, gitar sesi olarak da adlandıramayacağımız bir ses elde etmeyi başardım. Re ve mi notalarını kullanarak yapılan armonileri sıklıkla kullanırım. Bahsettiğim teli ekleyerek tam aradığım ara sesi bulmuş oldum.

Sadece gitarınızla değil, onu çalış tarzınızla da öbür gitaristlerden ayrılıyorsunuz...

Müzik alanında hiç eğitim almadım, ses eğitiminden de hiç geçmedim. Zamanında dağlarda şarkı söyleyen guajiro atalarım ne söyledilerse, ben de bugün onu söylüyorum. Yani o dağlardaki guajiro benim. Bu benim geleneğim, bu müziği damarlarımdaki kanda taşıdığımı sanıyorum. Anamın babamın kanında da var bu müzik. Ben kendi kendini yetiştirmiş bir adamım, sokak üniversitesinden mezunum diyelim.

Bana "maestro" diye hitap ediyorlar. Ama ben kendimi bir öğrenci olarak görüyorum, alt tarafı 57 yaşındayım, usta olmak için daha çok yol kat etmem gerek.

Sokak deyince hemen akla Heredia sokağı geliyor, Santiago da Cuba'daki mahalleniz Oriente'nin müzisyenleriyle meşhur sokağı... Sizin yolunuz düştü mü oralara?

Düşmez mi, ben müzisyen olarak hayata gözlerimi orada açtım. Calle Heredia, aynı zamanda geleneksel Küba müziğinin en önemli mekânlarından biri olan Casa de la Trova'nın sokağıdır. Casa de la Trova, biz müzisyenler için kelimenin tam anlamıyla efsane olmuş bir müessesedir. Dönemin bütün önde gelen müzisyenleri orada toplanırlardı. 1963-64 yıllarındaki Casa de la Trova –o zamanlar şimdiki Casa de la Trova yoktu, şimdikine biz ikinci Casa de la Trova diyoruz– kristal camlı bir vitrinden oluşan salaş bir dükkandı. İhtiyar kurtlar bahsettiğim vitrinin önünde toplanır, kimi zaman çalıp söylerler, çoğu zaman da kafa çekerlerdi. Laf aramızda, Küba'da en iyi rom da Santiago'dan çıkar. O zamanlar Calle Heredia müziğin gün boyunca, kesintisiz olarak 24 saat devam ettiği bir yerdi. Casa de la Trova'nın sahibi Virgilio, dönemin aşıklarını oraya toplar, onlar da, tabii romun da etkisiyle, saatlerce müzik yaparlardı. Ben de küçük bir çocuk olarak aralarına katılır, gitar çalardım. Öyle kolay kolay kimseyi aralarına almadıklarından, o zamanlar 16-17 yaşlarında bir yeniyetme olarak kabul görmek beni çok gururlandırırdı. Saçımı okşar, sırtımı sıvazlar, "aferin evlat, ne de güzel çalıyorsun, büyüyünce de devam edecek misin" diye sorar, beni yüreklendirirlerdi. İşte o adamlar, geleneksel Küba müziğinin gerçek ustalarıydı. O zamanların seksenlik, doksanlık ustalarının yanında çalışmak benim için müthiş bir tecrübe oldu.

Yine o yıllarda, devrimden hemen sonra bir radyo programı yapmaya başlamışsınız....

Evet, 1963 yılında, yani 17 yaşımda devrimin rüzgarıyla birlikte kendimi çiftçiler için bir müzik programı yaparken buldum. O zamanlar La Trinchera Agraria adlı bir grubumuz vardı. Aynı adlı programımızda daha çok geleneksel Küba müziğinden örnekler verirdik. Bu tip radyo yayınları devrimci hükümetin ulusal kalkınma politikalarının bir parçasıydı. Hükümet özellikle kırsal alanda kalkınmaya büyük önem veriyordu. Düşünün, bu programı yapmak için maaşımızı Devrimci Toprak Reformu Enstitüsü'nden alıyorduk. La Trinchera Agraria'nın yayını 1963'ten 1970'e kadar sürdü.

Gelelim grubunuz Cuerteto Patria'ya... Grubun adı, rivayet edildiği gibi, ünlü şair José Marti'nin o dönemde çıkardığı gazeteden mi geliyor?

Grubun adının nereden geldiğine dair çeşitli rivayetler var. Benim bildiğim kadarıyla, grubun çekirdek kadrosu 1939 yılında Rigoberto Echevarria "El Maduro" ile Francisco Cobas "El

12→

Pancho" tarafından bir araya getiriliyor. Yine ihtiyarların bana anlattığına göre, o zamanlar grubun ilk kadın solisti olan Emilia Garcia sıkı bir devrimciymiş. Yeraltı faaliyetlerini güvenli bir şekilde sürdürmek için kendine bir takma ad bulması gerekince Patria adını seçmiş. Devrim başarıya ulaşıp da tehlikeli günler geride kalınca, grubun adını, o günleri yad etmek için, Cuarteto Emilia değil de, Cuarteto Patria koymuşlar.

Siz gruba 1978 yılında dahil olmuşsunuz ve yanılmıyorsak hemen repertuarı değiştirmeye başlamışsınız...

Evet, 1978 yılında Pancho Cobas beni gruba davet etti. Ben de böyle köklü bir gruba sevinerek dahil oldum. Gruba katılır katılmaz da repertuarı biraz genişletmemizin yerinde olacağını söyledim. Pancho bana artık grubun müziğiyle ilgili kararları benim alacağımı, müzik direktörlüğü bayrağını benim devralmamın yerinde olacağını söyledi. Müziği değiştirmek istiyordum, ama Pancho'nun tahtına kimse ondan daha çok yakışamazdı. "Sen her zaman bizim başımız olarak kal, biz de işimize bakalım" dedim, böylece anlaşmış olduk. Ben gruba biraz daha neşe getirmek istiyordum. Farklı müzik türlerinden de örnekler vermek, enstrümantal şarkılar yapmak, son'un iyi örneklerini de repertuara katmak gibi şeyler. Bolero'lar, guaracha'lar, Afro'lar, hepsini belli bir anlayış çerçevesinde yorumladık. Belli bir anlayış derken, artık aramızda olmayan Pancho'nun hiçbir zaman geleneksel Küba müziğinden uzaklaşmamamız yolundaki düşturundan bahsediyorum.

Son müziğini ayrı bir yere koyuyorsunuz, bunu biraz açıklayabilir misiniz?

İster son olsun, ister danzon, bu türlerin en büyük özelliği, müziğimizin büyük ustaları tarafından yaratılmış olmalarıdır. Zaman zaman bana "maestro" diye hitap eden insanlarla karşılaşıyorum. Maestro aşağı, maestro yukarı. Şüphesiz insanı gururlandırıyor usta olarak anılmak. Ama ben kendimi henüz bir öğrenci olarak görüyorum, alt tarafı 57 yaşındayım, gerçek anlamda usta olmak için daha çok yol kat etmem gerek. Tabii şanslı bir öğrenci olduğumun, büyük ustalarla çok genç yaşta karşılaştığım için avantajlı olduğumun farkındayım. Ama geleneksel Küba müziğinin esas ustalarının Matamoros, Emiliano Blez, Pepe Sanchez, Arsenio Rodríguez gibi isimler olduğunu düşünüyorum. Yüzyılın başında yaşamış bu büyük ustalar bizlerin tekrar tekrar üzerinden geçeceği, çalışarak daha ileriye götüreceğimiz müthiş bir kitabın ortak yazarlarıydılar. Eski halk şarkılarını derlerken bir taraftan da kendi özgün müziklerini yarattılar. Bu hazineye bir tarafından ortak olmak çok heyecan verici.

Bazı söyleşilerinizde Küba müziğinin Afrika etkisinden bağımsız değerlendirilemeyeceğini söylüyorsunuz...

Tabii, sonuçta Küba toplumu ya da Küba kültürü aslında bir karışımın ifadesi. Bu anlamda Afrika etkisi bütün öbür etmenler gibi çok önemli. Bana kalırsa, Küba'nın ritmi Afrika'dan geliyor. İspanyol kültürünün de büyük etkisi var üzerimizde. Enstrümanları çalış şeklimiz kesinlikle İspanyol etkisi altında. Rumba Catalana gibi türlere yakından baktığınızda bu etkileşimi kolayca görürsünüz. Konga çalma şekli de Afrika'dan gelmiştir. Cuarteto Patria'da örneğin, vurmalı çalgılara ağırlık verdik bir dönem. Ama asla yapmaya yeltenmeyeceğim bir şey varsa, o da geleneksel Küba müziğinin armonisini değiştirmektir. Bu dipsiz kuyuya sırt çevirmek açıkça bir ihanet olur ki, aklımın köşesinden bile böyle bir şey geçmiyor.

Geleneksel Küba müziğine olan bağlılığınız bir yana, farklı türlerde eser veren birçok farklı müzisyenle de işbirliği yaptığınızı biliyoruz...

Bu, işini seven birçok müzisyenin ortak noktasıdır herhalde. Yaptığı işe heyecanla bağlı olan insanlarla çalışmak her zaman ufuk açıcıdır. 1996'da Kamerunlu bir müzisyen olan Manu Dibango ile "Cubafrica" adlı bir albüm kaydettik, biraz önce bahsettiğimiz Afrika köklerimizi araştırmak açısından son derece yararlı bir çalışma oldu benim için. 1999'da ünlü Los Lobos grubundan David Hidalgo'yla çalışmaya başladık. Amerikalı bir blues mızıkacısı olan Charlie Musselwhite'la olan çalışmamızı hiç unutmayacağım; laf aramızda, country müziği çok hoşuma gidiyor. Kökleri sağlam olan ya da kökleriyle bağlantısını koparmamış, çıkış noktasını unutmamış müziklerin hepsi hoşuma gider. Salsa örneğin, Küba'da bazı tutucu arkadaşlar salsa'ya burun kıvırıyor, oysa salsacılar arasında Isaac Delgado, Ruben Blades gibi aynı zamanda çok sıkı arkadaşım olan önemli müzisyenler var.

Çok farklı sanatçılarla, çok farklı ortamlarda çalışma fırsatı buldunuz. Çalışma koşullarını karşılaştırdığınızda, Küba'da çalışmayı tercih eder misiniz?

Her zaman Küba'da çalışmayı tercih ederim. Eskiden, özellikle Buena Vista Social Club patlamasından önce yabancılarla çalışmak belli kayıtlara bağlıydı bizim için. Artık belli bir vergi ödeyerek gönlümüzce çalışabiliyoruz. Virgin İspanya ile anlaşmam olduğu için son dönemde İspanya'da kayıt yapma olanağı buldum. Daha önceleri de ABD'de kayıt yapmıştık. Kayıtlarla ilgili şöyle bir genelleme yapmak mümkün: Eğer sıradan müzisyenler sıkı bir stüdyoda kayıt yaparlarsa, ortaya sıradan bir iş çıkar. Eğer sıkı müzisyenler, sıradan bir stüdyoda kayıt yaparlarsa, ortaya sıkı bir iş çıkar. Buena Vista bunun iyi bir örneği. Bildiğiniz gibi, albüm Havana'da çok olağanüstü olmayan bir stüdyoda kaydedildi, ama sonuçtan herkes çok memnun kaldı, bu da teorimin doğruluğunu kanıtlıyor.

Son yıllarda müziğe küsen Compay Segundo'yu da müziğe dönmesi için ayartan siz olmuşsunuz yanılmıyorsak...

Evet, Compay müzikten kopmuş, günlerini Havana'da, kendi köşesinde geçiriyordu. Onu alıp Santiago de Cuba'ya getirdim, Cuarteta Patria'yla beraber çalışmaya başladı. Karayib ülkelerine bir-iki turne yaptıktan sonra ABD'ye gittik. Compay giderek açılıyordu, yine o dönemde sonradan çok meşhur olan "Chan Chan" adlı şarkıyı birlikte yaptık. O günlerde bir başka efsane ismin, Nico Saquito'nun albümünü kaydetmek için stüdyodaydık. Bu Nico'nun son albümü oldu, kayıtlardan sonra hastaneye yattı ve kısa bir süre sonra, albümün yayınlanışını göremeden öldü maalesef. Ama bu çalışma ilginç bir şekilde "Buena Vista Social Club" albümünün ortaya çıkmasına vesile oldu. Nico'nun albümünü kaydedişimizden bir yıl sonra konser için İngiltere'ye gittiğimizde, Nick Gold adlı prodüktörle tanıştık. Nico'nun albümünün İngiltere'de yayın haklarını almış, albümü yayınlamış ve çok olumlu tepkiler almıştı. "Önümüzdeki yıl Küba'da kayıt yapmayı düşünüyoruz, bir albüm projemiz var" dedi. Görüşmek üzere sözleştik, aradan bir buçuk yıl geçtikten sonra Juan de Marcos aradı. Havana'da toplandıklarını, Amerikalılarla bir kayıt yapılacağını söyledi. Üç-beş kuruş para kazanırız diye düşündüm, atladım gittim. Amerikalı dediği Ry Cooder'dı, kaydettiğimiz albümse "Buena Vista Social Club". Bazen Küba'daki arkadaşlar bana takılıyorlar, "sittin sene yaptığınız müziği yine Amerikalılar meşhur etti" diye. Oysa benim için bunun hiç önemi yok, sonuçta yapılan, o büyük kültüre, geleneksel Küba müziğine bir hizmet. Bu hizmeti kim yaptıysa büyüktür benim gözümde.

Arkadaşlar takılıyorlar, "sittin sene yaptığınız müziği yine Amerikalılar meşhur etti" diye. Hiç önemi yok, sonuçta yapılan, geleneksel Küba müziğine hizmettir.

Foto: Ayşegül Oğuz

"Çocukların sevgisini hiçbir şeye değişmem" diyorsunuz bir söyleşinizde...

Tabii, özellikle "Pintate Los Labios Maria" adlı şarkım Küba'daki bütün çocuklar tarafından çok sevildi. Yolda yürürken, bir okulun yanından geçerken hepsi okul duvarına yığılıp şarkıyı söylemeye başlıyorlar, el sallıyorlar. Bu benim hayatta hiçbir şeye değişmeyeceğim bir mutluluk. Çocukların sevgisinde hesap yoktur çünkü, yürekten severler, bizlerin gerçek mirasçısı o çocuklar.

Başınızdan eksik etmediğiniz kovboy şapkası artık bir sembolünüz olmuş gibi sanki...

Söyledim ya evlat, bize guajiro derler, köylüyüz biz. Şapka dediğin, adamı güneşten ve yağmurdan korur, kolay kolay çıkartmayacaksın şapkanı. Bu da çocukluğumda öğrendiğim derslerden biri. *(gülüyor)*

Söyleşi boyunca bahsettiğimiz birçok müzisyen gibi siz de ömrünüzün sonuna kadar sahnede kalmak niyetinde misiniz?

Tabii, müzisyenin yeri sahnedir her zaman. Ama Allah göstermesin, bir gün gitar çalamayacak, şarkı söyleyemeyecek hale gelirsem, kırlara dönmek isterim yine. Toprakta çalışamayacak da olsam, onu koklamak, ufuk çizgisine doğru alabildiğine uzanan toprakları seyretmek, gün ağarırken ötmeye başlayan kuşlara, gece uluyan kurtların seslerine kulak kabartmak isterim. Toprak çeker insanı.

Söyleşi: **Emilio Çapan**

Jane Birkin

Jane Birkin, Mağribi arkadaşlarıyla birlikte, geçen senenin en heyecan verici albümlerinden birini sahneye koymak, "arabesk" okumak için İstanbul'da, Caz Festivali'ndeydi... Açıkhava Tiyatrosu tıklım tıklım doldu, keman ve darbuka yavaştan Gainsbourg melodilerine koyuldu, Jane kırmızı elbisesiyle dansa durdu. Konser boyunca herkese bol bol teşekkür etti, ama asıl kendisi teşekkürü hak etti. Eski dostumuzla ve bu arabesk binanın mimarı kemancı Djamel Benyelles'le "Arabesque" albümünden konuştuk...

Bir TÜRK HALISI GİBİ

İstanbul, Constantinople, İstanbul

Jane Birkin: İstanbul'un benim için her zaman çok özel bir yeri oldu. Babamın İstanbul'a hayran olduğunu biliyordum. Serge'in ailesinin, annesinin-babasının Avrupa'ya doğru İstanbul'dan yola çıktığını biliyordum. Küçükken, haritaya baktığımda, Constantinople'un önemini anlardım. Serge'in anne-babası Fransa'ya sahte Türk pasaportlarıyla gitmiş. Babam da buraya hayran kalmış, İstanbul'a iki kere gelmiş, çünkü annem bu şehirde birkaç film çevirmiş. Ben de ilk defa kızım Lou'yla geldim. Lou bir filmde rol alacaktı, çekimlere başlamasına beş gün vardı. Atlası açtım, "haritanın üzerine bir iğne at, iğnenin düştüğü yere seni götüreceğim" dedim. Ve iğne İzlanda'yla İstanbul arasına düştü. İzlanda'yı tercih etseydi hayal kırıklığına uğrayacaktım, ama "İstanbul'u tercih ediyorum" dedi ve İstanbul'a geldik. Turist olarak şehri ziyaret ettik. Her zaman olduğu gibi, bir çocukla birlikte bir yere ilk defa gitmek çok neşeli bir şey.

İkinci gelişimse, Thierry Fortineau ve benden, kendi yazdığım oyun olan "Pardon tu dormais"nin İzmir'de sahnelenmesinin istenmesi vesilesiyle oldu. Benim için çok hoş bir sürprizdi. Atatürk Kültür Merkezi'nde tamamen dolu bir salon karşısında piyesi sunduk, seyircinin çoğunluğu erkekti, çok şaşırmıştım, çünkü oyun histerik bir kadının hikâyesi. İlginçti. Dönüşte, Thierry Fortineau ve torunum Roman'ı daha önce Lou'yla gittiğimiz yerlere götürmek üzere İstanbul'a getirdim. İlk gelişimde tanıştığım, olağanüstü bir adam olan taksi şoförü Aziz'i buldum. Akşamları kafeler, meyhaneler, Roll'un bürosu, pasajlardaki afiş ve eski kitap satan dükkânlar... Beni çok şaşırtan, Serge'le birlikte afişlerimizi saklayan plakçıydı (D-Tone). İstanbul'da tanındığımızı, bilindiğimizi hiç sanmıyordum. Sonra da işte şimdi geldim. Normalde, konser için bir günüm oluyor; küçük bir hile yaptım ve konser öncesinde bir gün daha kopardım. Bu sefer torunum Ben'i kaptım getirdim. Konser öncesindeki gün, eskiden yaptığımız güzergâhın küçük bir kısmını yaptık. Ayrıca, müzisyenlere de bu şehri göstermek istiyordum; onlar hakikaten kıymetli mücevherler benim için. Ve buraya gelip de, benim daha önce gördüğüm harika şeyleri onların görememesinden korkuyordum. Onları Topkapı'ya götürdüm; daha önce oraları bize gezdirirken rehberlik yapan Ali'nin anlattığı eğlenceli anekdotları aklımda kaldığı kadarıyla anlattım; Yerebatan Sarnıcı'na götürdüm. Mısır Çarşısı'nın girişindeki muhteşem lokantaya tekrar gitmek de çok hoşuma gitti. Ne zaman güzel bir şey görsem, onlarla paylaşmak istiyorum, özelikle de bu dünya turnesinde. Büyük ölçüde onlar sayesinde, özellikle de Frankofon olmayan ülkelerde kabul gördüğümüzü düşünüyorum. Dolayısıyla, onlara çok müteşekkirim... İstanbul'un sadece bir kere gelinen bir yer olmadığını düşünüyorum ve biraz ukalâca olabilir ama, bu kadar çok sevdiğim bir yerde onlara rehberlik etmek istedim...

Irak savaşıyla, Arapların tehlikeli barbarlar oldukları yayılmaya çalışılıyor. "Arabesque" bu açıdan, tamamen tesadüfen, çok iyi bir zamana denk geldi.

Bir insanlık potpurisiyiz

İstanbul konserinin böyle geçeceğini tahmin etmiyordum. Yunanistan'da da konser verdik, orada da tanındığımızı görmek, salonun dolması beni çok şaşırtmıştı, ama orada bin kişi vardı. İstanbul'daysa beş bin kişi vardı. Ve bu Fransızca sözleri dinleyen insanların sessizliğinin kalitesi, gönül zenginliği... Bu konserlerin bütününe dair benim en çok ilgimi çeken ve hoşuma giden şey, insanların ötekilerin kültürüne karşı duydukları il-

gi ve merak, dilini bile anlamadıkları bir şeyi gidip izleme cömertliğini göstermeleri. Djamel'i (Benyelles, keman, düzenlemeler), Fred'i (Maggi, piyano), beni, Aziz'i (Boularoug, perküsyon) ve Amel'i (Riahi el Mansouri, ud) sahnede görmeye gelmeleri... Bizim sahnedeki varlığımız oldukça tuhaf ve sonuçta çok iyi bir insanlık potpurisi... Bu akşam burada da insanların belki de sözlerini anlamadıkları bir şeyden nasıl etkilendiklerini, hüzünlendiklerini gördüm. Taşıdıkları şiir ve Serge'in müziğine kattıkları sayesinde, Serge'in şiirini bambaşka bir çehreye büründürdüler. Bütün bunları Djamel'e borçlu olduğuma inanıyorum.

Foto: Muhsin Akgün

Merhametin sesi

Aslında bu turne olmayacaktı. Tıpkı çok kısa ömürlü bir kelebek gibi, sadece Avignon festivali için bir araya gelmiştik. Ama bu bir aradalığı öylesine büyülü buldum ki, kişiliğimin inatçı yanıyla da sürdürdüm. Çok saygı duyduğum ve şimdi Lyon Festivali'nin şefi olan Christian Scarlati bana "bir projen var mı?" diye sormuştu. Ben de "tabii ki" dedim, "Djam & Fam adında bir grupla çalışıyorum". Besançon'a bizi görmeğe geldi ve çok beğendi. Derken, ben bu projeyle Cezayir'e gitmek istediğimi söyledim. Olivier Gluzman her şeyi ayarladı. Bu arada Cezayir'e gitmeye niyetlenen pek fazla insan olmadığını anladım... *(gülüyor)* Cezayir'de beş cezaevinde konser verdik şu ana kadar. Yaşlılar evinde konser vermemi de istediler. İdam cezasına karşı konser verdik.

Bir arkadaşıma yardımcı olmak için Odéon'a gitmiştim, salonun programlarını düzenleyen adamla tanışmış oldum, yanımda torunum Roman vardı. "Dört günlük bir projen yok mu, Odéon'da dört günlük bir boşluğumuz var" dedi. Ben de "tabii ki var, gel Besançon'a dinle, eğer hoşuna giderse" dedim. Geldi ve "Odéon için mükemmel" dedi.

Güzel tesadüfler zincirleme gidiyordu ki... Besançon'da prova yaparken abimden (Andrew Birkin, yönetmen) telefon geldi. Sesini, ne dediğini anlayamadım o anda, sesi öyleydi ki, umarım bir daha hayatımda bu kadar korkunç bir ses duymam, bir daha bu denli üzücü bir şeye tanık olmam... Hemen İngiltere'ye gitmek için yola çıktım, çünkü oğlu Anno bir kamyon kazasına kurban gitmişti, bütün müzisyenleriyle birlikte... Karısı bana "hemen Cezayir'e git ve Anno'yu da yanında götür" dedi. Çünkü Anno hep benimle birlikte gelmek istemişti gittiğim yerlere, Saraybosna'ya, Kosova'ya... Ben de bir başka biçimde Anno'yu götürdüm. Cezayirli bir şair vardı, Anno'nun şiiri "Trop près de la rivière"in başlangıç bölümünü Arapçaya tercüme etmişti. Ve Cezayirli kadınlar, ben Anno'dan bahsederken kollarını böyle ileri doğru uzattılar, öyle bir ses çıkardılar ki, merhametin sesi!.. Cezayir'den döndüğümde, bunu Bee'ye, eltime anlattım. Çok etkilendi: "Ama nasıl böyle bir şeyi düşünebildiler? Onlar kendi çocuklarını katliamlarda kaybederken benim oğlumu nasıl düşündüler?" O zaman, mütevazı, sade insanların mütevazı, sade insanları anladıklarını düşündüm. Üzüntülerden, felâketlerden ve melankolilerden geçmiş insanlar, felâketlerden ve melankolilerden geçen insanları anlıyor. İnsanlar, mutlulukta olduğu gibi, üzüntüde de birbirleriyle dayanışıyor. Ve yeğenim Anno adına da mutluyum, onu İstanbul'a kadar getirmiş olmakla gurur duyuyorum. Konserde okuduğum şiir belki birilerinin merakını celbedecektir, birileri abimin Galler'de yaptığı internet sitesi "kicksjoydarkness"ı bulacaktır, Anno'nun şiirleri yayılacaktır, biliyorum. Belki de birileri İstanbul'dan Anno'ya ulaşacaktır. Tabii ki insanlar ölüyor, ama bir şekilde onların sözlerini biraz daha uzağa götürebiliyorsun.

Ruanda'da "Couleur Café"

Serge'in müziğini de uzağa taşıyorum, 90 dakikanın ötesine... Onun müziğine haksızlık etmediğimi düşünüyorum. Serge'in müziğini dinlemek, satın almak isteyen insanlar için bütün albümleri hâlâ duruyor. Abime de anlattım. "İnsan sesinden daha değerli hiçbir şey yok" dedi. İnsanlar tabii ki plakları tercih edebilir, onları satın alabilir, "Melody Nelson"ı bu akşamki versiyona tercih edebilirsin, ya da benim eski bir albümümdeki bir başka versiyonu... Ama doğrudan, canlı insan sesi çok önemli.

Çok uzaktaki çok küçük topluluklarda dahi bir etki yaratabiliyorsunuz. Tek bir piyanistle Kigali'ye (Ruanda) gitmiştim. Orada, sokakta "Couleur Café"yi söylemek çok eğlenceliydi. Ve eğer yerinizden kalkıp gitmezseniz, insanlara onları sevdiğinizi nasıl söyleyeceksiniz? Biletimin parasını kendim verdim. Sınır Tanımayan Doktorlarla gittim, onlar nerede yatıyorsa biz de orada yattık. Ruanda büyük bir dehşet; canavarca bir soykırım yaşayan insanlar, bana ölülerini, bütün iskeletleri gösterdiler. Babamın küllerini bu kemiklere serperken buldum kendimi. "Ne yapıyorum ben, babamı dünyanın en dehşet verici yerlerinden birine bırakıyorum" diye geçirdim içimden. Sonra şöyle düşündüm: Babam bilge bir insandı, eminim bu insanlara söyleyecek sözler bulacaktır. Ve zaten bu insanlara, babamın küllerinden başka neyle ispatlayabilirdim ki, benim için sıradan olmadıklarını.

Tek piyanistle Ruanda'ya gitmiştim. Sokakta "Couleur Café"yi söylemek çok eğlenceliydi. Kalkıp gitmezseniz, insanlara onları sevdiğinizi nasıl söyleyeceksiniz?

Bir halkı nasıl savunacağız?

Bazen insanın yapacak çok fazla şeyi olmuyor, fazla geç kalıyor, her zaman, hep çok çok geç kalınıyor. Ama eğer arzunuz, niyetiniz ve şarkılarınız varsa –bazen şarkı söyleyerek daha kolay oluyor– biraz yol alabiliyorsunuz. İnsanların biraz gülmeye, eğlenmeye de ihtiyacı var. Saraybosna'da, yeraltında bir mahzende şarkı söyleyen, dans eden insanları görmek çok eğlenceli ve düşündürücüydü... Başka ne yapılabilir ki?

Aynı şekilde Çeçen çocuklar için de bir şeyler yapmak istiyorum. Dünyadan neredeyse dışlanan bu ülkenin gururlu insanlarını herkese göstermek istiyorum. Putin İngiltere kraliçesiyle birlikte çay içiyor; Fransa'da, İngiltere'de herkes onu bağrına basıp ağırlıyor. Büyük bir saflıkla, Putin'e eğer Çeçenistan'da yaptıklarına son verirse daha çok sevileceğini gösterebilirsek belki bir işe yarar diye düşünmüştüm. Ama bana "sen ne diyorsun, o zaten herkes tarafından seviliyor, kabul ediliyor" dediler. Doğru. Peki bu halkı nasıl savunacağız? Bu çocukları dans ederken seyredenlerin "bak sen, demek ki bunların dağlarda yaşayan vahşiler oldukları propagandası yalanmış" diye düşüneceklerine inanıyorum. Bu çocukları dans ederken, şarkı söylerken gördüğünde artık eskisi gibi düşünemezsin. Bu çocuklar bir dans grubu. Milène adında harika bir kız sayesinde onları tanıdım. Onları ilk defa, Paris'in çıkışında bir lisede gördüm. Oraya merhamet duygusuyla gitmiştim, coşkuyla çıktım. "Mutlaka mutlaka onlar için bir tiyatro salonu bulmam gerek" diyordum. Telefon defterimi karıştırdım. Gecenin bir saati Ariane Mnouchkine'i aradım, Cartoucherie'yi verip veremeyeceğini sormak için. Telefonu Christopher açtı, Ariane Mnouchkine'in Japonya'dan dönmediğini söyledi. 25 çoucukla birlikte bir lisede olduğumu, onların ancak karınlarını doyurabildiğimi, eğer dans edebilecekleri bir yer bulamazsam, ertesi gün Belçika ve Hollanda üzerinden ülkelerine, Çeçenistan'a dönmek zorunda olduklarını anlattım. Üç saat sonra Ariane Mnouchkin aradı ve "Cartoucherie'nin kapılarını açıyorum" dedi, "ama salonu doldurmak sana kalıyor". Radyolarda, televizyonlarda ne kadar tanıdığım varsa hepsinin başının etini yedim. Her fırsatta bu Çeçen çocuklardan söz ettim, her radyoda... 24 saatte salonu doldurduk. Bütün medyalar olaya yer verdi. Tabii ki Michel Piccoli, Patrice Chereau, Olivier ve Jean Rolin kardeşler gibi her zaman güvendiğim insanlar oradaydı... André Glucksmann'a da ilk defa orada rastladım. Çeçenistan konusunda çok fazla çaba harcayan bir insan. Ben durumun bilincine varmazdan çok uzun zaman öncesinden beri elinden geleni yapmaya çalışıyor. Çocuklar ve öğretmenleri o dolu salonu gördüklerinde, öyle sanıyorum ki, yalnız olmadıklarının farkına vardılar. Çeçen millî marşını söylediklerinde herkes ayağa kalktı. Onlarla Londra'ya da gittim. Çünkü İngiliz basını "eğer onlarla beraber gelirsen yarım sayfa ayırırız, aksi takdirde Çeçen çocukların hiçbir ilginçliği yok" dedi. Tabii ki ben de gittim. O çocukları bir kere seyreden insanların artık Çeçenistan hakkında aynı şekilde düşünmeyeceklerine eminim.

Bugünün Gandi'si: Aung San Suu Kyi

O kadar çok yerde büyük kötülükler yaşanıyor ki, Birmanyalı insan hakları savunucusu Aung San Suu Kyi'nin başına gelenler de bunlardan biri. Şimdi nerede olduğunu bilemiyoruz. Belki de tıpkı Albay Mesud gibi öldürülecek. Hatırlıyorsunuz,

Foto: Emin Ekşi

Afganistan'daki Albay Mesud'un ölümüne hepimiz tanık olduk ve ülkelerimiz hiçbir şey yapmadı. Aung San Suu Kyi Nobel Barış Ödülü sahibi; elinde tüfek, füze, silah olmayan, mutlak pasifizmden yana bir kadın. Onunla tanışma şansına erişmiştim. Gördüğüm en pasifist, en budist ve aynı zamanda en eğlenceli insandı. Çok güçlü mizah duygusu, işin tuhaf yanı, oldukça İngiliz bir mizahı var, ve bu yüzden de, kocasının Britanyalı olması nedeniyle çok eleştiriliyor. Bu yazıyı okuyan herkes Aung San Suu Kyi için bir şey yapabilir, Amnesty International'a ya da Ligue Internationale des droits de l'homme'a yazabilirler. Bu onun kaderini değiştirebilir. Umarım çok geç değildir, ölmüş olmasından korkuyorum. Şu anda Tayland'da bulunan bir arkadaşım, telefonda başından yaralı olduğunu söyledi. Arabasını devirmişler. Beraberindeki bütün öğrencilerle birlikte tutuklanmış. Düşmanları onu öldürünce ne kaybedecekler ki? Bir ay, iki ay insanlar bu konuyu konuşacak, bir anıt dikecekler, tişörtler yapacaklar falan filan... Peki ama ya sonra? Birmanya'daki generallerin düşmesi için kim mücadele edecek? Kimse yok. Japonlar ilk defa angaje olma ihtiyacı hissedip çok iyi bir şey yaptılar; Birmanya'ya ambargo koydular. Bu, Birmanya rejimine zarar verebilir. Avrupa'nınsa umurunda değil. İnsanlar esas olarak paranın geldiği yerin sözünü dinliyorlar. Ama her bir imzanın çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yapayalnız, güçlü ve mizah dolu bir kadın –çok ender bir durum. O derece pasifist olmak çok zor. Sık sık duyuyoruz, insanlar "günümüzün Gandi'si nerede?" diye soruyorlar. İşte Aung San Suu Kyi bugünün Gandi'si. Eğer onun ölmesini istemiyorsak, bir şey yapın. Adınızı listeye koyun. Belki de dikkate alırlar.

Bosnalılar "primat", Araplar "barbar"

Başkalarının onurundan, özsaygısından çok şey öğrendim. Aklıma Saraybosnalı küçük bir çocuk geldi. Küçük bir transistörlü radyosu varmış, radyodan duymuş, sanıyorum bir Alman programıymış, Boşnakların primatlar oldukları söylenmiş... Bana bunu anlattı, inanamadım, sonra tamamen harabe halindeki evine koştu, elinde bir sanat kitabıyla geldi. Kitabını eliyle temizledi ve bana gösterdi. Çok mağrurdu. Ağlamıyordu. "İşte bak, benim şehrim bu" dedi, bütün onuruyla... Onlar bir kültürleri, hatta dört, hatta beş kültürleri olan bir halktı. Sonradan edindiğim ülke Fransa'da da, kendi ülkem İngiltere'de de haberlerde olmadık, saçma sapan şeyler anlatılıyordu, çünkü aslında, maalesef Fransa hükümeti Sırpların tarafındaydı. İngilizler de aynıydı ve insanlar olup bitenlere gözlerini kapatıyordu. Şimdi de Irak savaşıyla, Arapların tehlikeli barbarlar oldukları yayılmaya çalışılıyor. "Arabesque" bu açıdan, tamamen tesadüfen, çok iyi bir zamana denk geldi. Benim açımdan İngiltere prömiyeri çok önemliydi. İnsanların görüşlerini etkileyip etkileyemeyeceğimizi merak ediyordum. Abim, hayatta olan oğluyla beraber savaşa karşı yürüyüşlere katılmıştı. "Müzisyenlerine söyle, İngiliz pasaportumu yakmaya hazırlanıyorum" diye bir not gönderdi bana. Benim hoşuma giden, sahneye çıktığımızda, kelimelere ihtiyaç olmaması: Aziz, Djamel, Amel, Fred ve ben... Avrupalıların, İngilizlerin onlar için ayağa kalkması beni çok heyecanlandırdı. Olağanüstüydü... Ayakta alkışladılar... Onlarla birlikte Cezayir'de mi, yoksa kendi ülkem İngiltere'de mi daha fazla gurur duydum, bilemiyorum. Konserlere devam edeceğiz, martta Avustralya'ya gidiyoruz. Romanya'ya, biraz da romantizmle Saraybosna'ya gitmek istiyorum, Filistin ve İsrail'de, Kudüs ve Tel Aviv'de konser vermeyi çok istiyorum. Müzisyenlerime sordum, hemen kabul ettiler; Djamel "inşallah" dedi. Bak, bir otoyolda gidiyorsun, Milano'dasın, saat sabaha karşı bir, bir arkadaşının doğumgününü kutlamak üzeresin ve bir kamyon geliyor, sizi deviriyor, hepiniz yirmi yaşındasınız, sen direksiyonda bile değilsin ve hepiniz ölüyorsunuz. Ben de Djamel'le aynı kanıdayım: İnşallah. Eğer bu küçük güzergâhı yapabilirsek, çok gurur duyacağım.

Hoşuma giden, sahnede kelimelere ihtiyaç olmaması: Aziz, Djamel, Amel, Fred ve ben... Avrupalıların onlar için ayağa kalkması beni çok heyecanlandırdı.

Seine, Ben, Serge

Sonuçta, hayatta çok eğlenceli şeyler yok. Ah hayır, çocuklar var. Şu sıralar hayatımdaki en güzel anlar, akşamleyin Seine kıyısında oturup Serge'in şarkılarını içimden geçirdiğim anlar. Bir saat boyunca orada kendimi bir Türk halısının

CAMUS'NÜN VE RAI'IN MEMLEKETİNDEN GELEN KEMANCI: DJAMEL BENYELLES

GAINSBOURG KOZMİK BİR VARLIK

"Arabesque"in düzenlemeleri sana ait. Bu konsept nasıl oluştu?

Djamel Benyelles: Philippe Lerichomme beni arayıp Jane için Serge'in şarkılarını oryantal tonda yeniden düzenleme fikrinin nasıl geldiğini sordu. Ben de heyecan verici bulduğumu söyledim. Aynı zamanda oldukça riskliydi de; bu şarkıları oldukları gibi seven insanları hayal kırıklığına uğratma ihtimali çok yüksekti. Jane'le ilk defa radyo programı esnasında tanıştık. Düşündüğüm, tasarladığım bazı şeyler vardı. Grupla birlikte çaldık. Çok etkilendi, kendi deyişiyle askıya alınmış gibi havada kaldı. Ben de çok büyük zevk aldım, aramızda çok doğal bir münasebet oldu. Hiçbir zorlama olmadı, konsept oluşturmak için kafa patlatmadım. Sonra Jane, Besançon'a, bizim yaşadığımız şehre geldi.

Bizim derken...

Amel, Fred, Stéphane (Cretin, ses mühendisi)... Hepimiz.

Siz bu projeden önce de bir arada mıydınız?

Grubum Djam & Fam vardı, Djamel and Family. Hiphop, groove, rap, bu albümdekinden çok farklı tarzlarda müzik yapıyorduk. Burada Djam & Fam'ın bir kısmı var. Ben geleneksel, klasik müzikten geçtim. Philippe bana bu albümde biraz geleneksel bir yan olmasını, daha klasik olmasını söyledi. Bu nedenle, ud çalan Amel'in de bize katılmasını istedim. Darbukadaki Aziz de grupta değildi. Fred'leyse çok eskiden beri beraberdik. Fred klasik piyano eğitimi almış. Benim için "feeling" çok önemli. Jane'in tevazuunun, sadeliğinin bu "feeling"de büyük katkısı var.

Parçaları neye göre, nasıl seçtiniz?

Jane düşündüğü parçaları kaydettiği bir CD gönderiyordu, ben de sevip sevmememe göre eliyordum parçaları. Bir anlamda, parçaları beraber seçtik. Bazen Philippe de bir-iki parça gönderiyordu, "bu çok iyi, bu da iyi, bu biraz zor olabilir" diyordum. Örneğin, "Haine pour aime"in olamayacağından Jane neredeyse emindi. Çünkü çok zordu. Ama oldu. Eskiden komplike olan parçaları söylemek hoşuna gitti.

Düzenlemeler bir yandan Serge Gainsbourg'a çok saygılı, hatta sadık; bir yandan da çok çok farklı... Bir yandan çok "arabesk", bir yandan da "arabesk" klişesinin çok dışında, çok sade... Zihninde nasıl şey tasarladığını izah eder misin?

Philippe Lerichomme beni ilk aradığında, "seni uzun zamandan beri izliyorum, Djam & Fam'i biliyorum, ama bu sefer farklı olsun, çok sade, bir perküsyon, tek keman, piyano ve ud..." dedi. Bana bunu söyledi ama, dayatmadı. Ben de o sırada parçaları dinliyordum, birçok enstrüman, bateriler falan var... Sonra, bu rica benim için bir "challenge" haline geldi. Çok zor olduğunu biliyorum ama, primitif düşünüyordum, birinin banyo yaparken kendi kendine "Elisa, Elisa" diye söylemesi gibi. Bütün o fazlalıklara ihtiyaç yok ki, insanların zaten tanıdığı şey melodi. Bu melodilerle bir atmosfer yaratmak istedim, her şarkıya, farklı, küçük bir atmosfer... Ben Arabım, ama yapılanlardan biraz gına geldi. Arap müziğini çok seviyorum tabii ki, Endülüs müziği, hiphop, funk, hepsini seviyorum, tekno, house, zaten bunları yapıyorum. Burada şöyle düşündüm: Parçanın bir kısmını tamamlamayı dinleyenin hayal gücüne bırakmak gerek. Yani biri parçaları dinlerken, içinden şöyle geçirmeli: "Burada bir bas olsaydı, iyi olabilirdi..." Müzik, Jane'in sesi ve bir üçüncü boyut var, virtüel boyut, bunu dinleyicilere bırakıyorsun. Seninle birlikte insanlar bunu hissedecektir. Dalgalar halinde, tıpkı deniz gibi, okyanus gibi. İki nota Arap

üstünde hissediyorum.
Bazen şarkı söylerken insanların yüzüne baktığımda, hüznü görüyorum, "La chanson de Prévert" hüzünlü bir şarkı mesela, Fransa'nın orta bölgelerinde, yüzlerindeki kederi görüyorsun, insanlar işsiz, konsere gelecek imkânları yok, ama yine de fedakârlık yaparak merakla geliyorlar ve birden karşılarında Djamel'i görüyorlar, dinliyorlar, yüzleri ışıyor. Hayatlarında daha önce Arap müziği dinlememişler. Yoksul, dışlanmış yerlerde insanlar çok daha fazla etkileniyor. Manchester'da insanlar biletlerini internet üzerinden almışlar, beni tanımıyorlar bile, bir gece önce televizyonda görmüşler, merak ederek gelmeye karar vermişler. Çocukluğumdan hatırladığım, cesur, mert insan suratları. Merak sınır tanımıyor ve muhteşem bir şey bu.
Bu akşam İstanbul'da da insanların heyecanı, dikkati çok etkileyiciydi. Ben'in burada olması, bunları işitmesi çok hoşuma gitti. "Serge dede yaşasaydı şimdi kaç yaşında olacaktı?" diye sorar hep, "Serge dede kaç yaşında öldü?" Sürekli dilinde bir Serge dede vardır... Serge, Charlotte'un çocuklarının hiçbirini görmedi maalesef. Bu akşam Ben buraya, büyük büyük anne-babasının hayatlarını kurtaran topraklara gelmiş oldu. Onun için iyi bir hatıra olacak. Müzisyenlerin de bu hatırayı kıymetini bilerek saklayacaklarını sanıyorum.

Hayatımdaki en güzel anlar, akşamleyin Seine kıyısında oturup Serge'in şarkılarını içimden geçirdiğim anlar. Orada kendimi bir Türk halısının üstünde hissediyorum.

Qui est moi

Bu albümün prodüksiyonunu kendim yaptım. Çünkü plak şirketim için pek önem taşımadığımı anladım. Odéon'daki gösteriden sonra sözleşmemi yenilemek için gelmelerini bekliyordum. Ama gelmediler. Otuz yıl Universal'le çalıştıktan sonra boştaydım. Gabrielle Crawford sayesinde albümün kayıtlarını, filmi, her şeyi kendimiz yaptık. Sonra, EMI'ın şefi ve Serge'in çok iyi dostu olan Levi'yi aradım. "Ben sizi ilgilendiriyor muyum?" diye sordum. Tıpkı bir Türk halısı gibi, değerimin ne olduğunu bilmiyorum. Vaktiyle, fena olmayan, iyi bir Türk halısı olduğumu biliyorum. Ama halılar zamanla yırtılıyor, üstlerinde delikler açılıyor, gerçi ben yıpranmış halıları seviyorum, ama fiyatımı bilmiyorum. "Ben bu albümün prodüktörü olarak kalmak istiyorum, çünkü zaten bitmiş durumda, ama siz dağıtımını yapmak ister misiniz" diye sordum. Kabul ettiler.
Üç albümlük sözleşme imzaladım. Birincisi "Arabesque". İkincisi, bütün dünyadan düetler olacak. Bir Lübnan şarkısı, bir Yunan şarkısı, belki de kim bilir, neden olmasın, buradan bir şarkı... İngiltere daha banal, ama olacak, Fransa tabii ki olacak, 12 farklı ülkeden şarkıcıyla 12 şarkı yapmak istiyoruz.
Bugüne kadar, Serge'in benim için yazmadığı 12 şarkıyı yaptım, "Vérsion Jane" adıyla. Ayrıca, başkalarının benim için yazdıkları 12 şarkıyı yorumladım, kapakta kelebek gibi olduğum albüm... Piyesim "Oh pardon tu dormais"den sonra, kendinize benzeyen sözcükler yazmanın ilginç olduğunu düşünüyorum. Piyeste "ki, ben oyum" diye bir ifade kullanmıştım, metni okuyan bir arkadaşım "qui est moi denmez, bu Fransızca değil" dedi. Ben de o zaman içimden kendi albümümün adını böyle koyarım diye geçirdim: "Qui est moi." *(gülüyor)*

Söyleşi: **Siren İdemen**

olabilir, üçüncüsü klasik olur, dördüncüsü Çingene... Dinleyen bunun Arap olduğunu düşünene kadar, çoktan o geçmiş olmalı, klasiğe geçmeli, her şeyin hızlı hızlı geçmesi gerek, tak tak tak tak, düşünmeye vakit kalmamalı, "bu Araptı, Arap değildi, klasikti" diyememeli. Ve Jane'in şarkı söyleme tarzıyla, duygusallığı, heyecanıyla ve artı bütün seyircinin, atmosferin duygulanıyla şarkılar son halini buluyor. Ve sonradan dikkatli düşündüğünde, çok sade, ama aynı zamanda çok karmaşık olduğunu görüyorsun. Mesela, çok harika darbuka çalan insanlar var, ama burada olağanüstü çalmak gerekmiyordu, sözlere, genel duyguya, o ana, anın duygusuna göre çalmak gerekiyordu, partisyona göre bile değil. Tabii ki her şey önceden tanımlandı, ama bir yandan da tıpkı bir jam gibiydi. Geri kalanı ambiyansın, atmosferin şekillendirmesine bırakıyorsun. İzah etmesi çok zor.

Gainsbourg'un bir müzisyen, şair olarak senin için özel bir yeri var mıydı?

O büyüsü olan bir insan, kozmik bir varlık. Dünyasal diyemem, çünkü dünyasal olan bildiğin, tanıdığın bir şeydir. Kozmik başka bir şey, buna çok az insan inanır. Şimdi benim için de deli diyebilirler. Ama bizlerin, insanoğlunun açıklayamadığı bazı şeyler var. Mesela, buraya geldik, Jane ilk defa konser verdi, beş bin kişi toplandı ve insanlar memnun kaldı, hatta etkilendiler, duygulandılar, Almanya'da da insanlar etkilendi, Yunanistan'da da... Demek ki burada bir şey var. Bilim adamları müziği incelediklerinde, notaların bedenin hassasiyetlerine temas ettiğini görüyorlar; minörler, majörler farklı farklı etkiliyor, bir ruh haline değiyor. Ben öyle düşünüyorum ki, Gainsbourg'un melodilerinde, sözlerinde kozmik bir yan var. Yirmi yıl öncesine ait olmasına rağmen, her yerde genç insanlar konser salonlarını dolduruyor, 17-18 yaşında kızlar hâlâ "ah Serge!" diye inliyor, çünkü onların içine işliyor. Yunanistan'da, Türkiye'de, Japonya'da insanlar sözleri anlamıyor, ama aynı etki uyanıyor. Almanya'da bile insanlar duygulandı. İşte insanlara geçen bir şey daha var, o da Jane'in sesi.

Müzik, Jane'in sesi ve bir üçüncü boyut var, virtüel boyut, bunu dinleyicilere bırakıyorsun. İnsanlar bunu hissedecektir. Dalgalar halinde, deniz gibi, okyanus gibi.

Albüm, neredeyse bütün Arapların terörist olarak görüldüğü, "şer eksenleri"nden bahsedilen bir dönemde piyasaya çıktı...

Bunu da özellikle yapmadık. Müslüman ve Cezayirli biri olarak, benim için hesaplamadan da olsa katıldığım bu proje büyük gurur vesilesi oldu. Jane de, ben de, diğer müzisyenler de müslümanlar ve Araplar için çok zor bir dönemde, Avrupalıların, yahudilerin, hıristiyanların karşısında sahnede bulduk kendimizi. Kafalarında medyaların yaydığı bütün önyargılar olan bu insanların karşısında biz Arap isimli adamlar, Djamel, Amel, Aziz... Ve Jane "Cezayir'e gittik, şunu yaptık, bunu yaptık" diye anlatıyor... Konserlerin sonunda, dinleyicilerin kafasında o medyatik önyargıların kaldığını hiç sanmıyorum, dinliyorlar, görüyorlar, etkileniyorlar, Arapmış, müslümanmış, yahudiymiş, hıristiyanmış kalmıyor... Bu, bana son derece umut verdi, ve gurur. Araplar, hatta Almanya'da Türkler konserden sonra gelip bize teşekkür ediyorlardı, "bizim bir değerimiz olduğunu gösteriyorsunuz" diyorlardı. Bu maksatla yapmamıştık, ama çok iyi bir zamanlama olmuş oldu sonuçta.

Ne zamandan beri Fransa'da yaşıyorsun, nasıl bir müzikal seyir izledin?

Fransa'da doğdum, ama altı aylıkken ailemle birlikte Oran'a gittim. Altı aylıktan 27 yaşına kadar Cezayir'de yaşadım. Eğitimimi, müziği her şeyi Cezayir'de yaptım. Konservatuarda klasik müzik eğitimi aldım. Son birkaç senedir Fransa'dayım. Pek çok kişi Fransa'da yaşadığımı, büyüdüğümü düşünüyor. Ama albümü iyi dinlerlerse, Fransa'da büyümediğimi anlarlar. Ailem Endülüs müziği yapıyordu, çok fazla Arap müziği dinlerlerdi, Ümmü Gülsüm, bütün klasikler... Ben de Arap müziği yaptım. Batı müziğini de seviyordum, diskoteklerde DJ'lik yapıyordum. Bütün bunların sonucunda ortaya bu karışım çıktı. 1986'da Fransa'ya döndüğümde, Khaled, Mami, rai çalışmaları vardı, ben işte onlarla döndüm. Pek çok rai albümüne katıldım, Mami'nin ilk albümünde birlikte çalıştık, Khaled'le çalıştık. Pek çok kişi beni rai'den tanır. Ve Djam & Fam'ı kurdum. Bambaşka şeyler yaptım. Ama bu albüm bu bambaşka şeylerin bir sonucu işte. Bütün bunları yapmamış olsaydım, iki Arap notasını bir klasik notayla, bir Çingene notasıyla bağlamak imkânsız olurdu. Hatta bazen Jane sahnede dans ederken biraz house bölümler var. Gainsbourg her zaman provokatif şeyler yapmıştı, bence bu albüm de aynı şekilde provokatif. Yani hiçbir şey durmuyor. Benim ilgimi çeken de bu.

{ Zakir Hussain & George Brooks }

Biri Hintli, diğeri Amerikalı. İkisinin de ortak noktası çok. Zakir Hussain, babası Ustad Alla Rakha'nın izinden ilerleyen, şöhreti babasının da, ülkesinin de sınırlarını aşan bir tabla ustası. George Brooks ise Amerikan cazına doğmuş, –ama klasik cazın sınırlarını aşmış– bir saksofoncu. İstanbul Caz Festivali kapsamında Açıkhava Tiyatrosu'nda da gördük ki, iki ayrı alemden süzdüklerinin füzyonu, çok da uzak değil birbirinden. "Sentez"le "füzyon" arasındaki fark da, Hussain'le Brook'u dinleyince biraz daha iyi anlaşılıyor. Geleneksel müziklerden caza uzanan yolun İstanbul konağında, iki ustanın birlikteliğinin hikayesini dinledik...

Harrison'ın Hediyesi

Bu Türkiye'ye ilk gelişiniz mi?

Zakir Hussain: Hayır, ilk 1975 yılında John McLaughlin'le Shakti konseri vermek için gelmiştik. Muhtemelen sen o zaman doğmuş değildin. *(gülüyor)* Önümüzdeki kasım ayında yeni Shakti grubunun konseri için yine İstanbul'da olacağız.

Babanız da bir üstaddı, sizde etkisi oldu mu?

Türkiye'deki müzisyen ailelere benzeyen müslüman bir ailede doğdum. Müzikle daha annemin karnındayken tanışmışım. Babam annemin karnına eğilerek bana şarkılar söylermiş. Hindistan'daki müslümanlar bebekleri çok ufakken kulaklarına ezan okurlar; böyle bir gelenek var.

Türkiye'de de bebeğin isminin verildiği mevlüt merasiminde bebeğin kulağına ezan okunur...

Ah, harika! Kendimi daha çok evimde hissediyorum şimdi... Neyse, ben iki günlükken babam kulağıma ezan niyetine klasik Hint musikisinin ritm usûllerini okumaya başlamış ve ben buna çok heyecanlı tepkiler vermişim. Bunun üzerine babam bu işi her gün düzenli olarak tekrarlamaya başlamış. Üç yaşımdayken babamdan müzik dersleri almaya başladım. Şarkı söyleme, usûl, makam ve tabla dersleri... Aslında bu durum, Hindistan'daki müzisyen aileler için olağanüstü değildir. Altı yaşındaki çocukların klasik Hint musikisi resitalleri vermesi alışık olduğumuz bir olaydır; bu çocuklar sahnede gayet rahat ve profesyoneldirler. Ailemizde farklı olan şey, aynı zamanda okula devam etmiş olmamızdır. Bütün aile müzisyen olmasına rağmen, babam bizim iyi okumamızı da istedi. Ben Katolik okuluna gittim. Evde oldukça yoğun bir müzik eğitimi alırken, okulda da İngilizce, fen, matematik, tarih, coğrafya gibi derslere çalıştım. Müzik çalışmaktan ve okul ödevleri yapmaktan futbola ve dışarı çıkıp gezmeye vakit bulamıyordum. Futbol ve kızlar daha ileri yaşlarda başladı. *(gülüyor)* Ama bu iyi öğrenciliğin faydasını hayatım boyunca gördüm. Ne kadar ilerleseniz de, hayattan mezun olunamayacağını öğrendim. Her an yeni bir şey öğreniyorum ve bu sürekli öğrenme sürecinden çok heyecan duyuyorum.

Babanız Ustad Alla Rakha aynı zamanda önemli bir öğretmendi. Siz de öğretmenlik işini devam ettiriyor musunuz?

Tabii, benim de öğrencilerim var. Zaten çalmak, öğrenmek ve öğretmek birbirinden koparılamayacak işler. En azından klasik Hint musikisi icracıları için bu böyle.

Kardeşleriniz de önemli müzisyenler. Onlarla da müzik yapıyor musunuz?

Tabii, halen birlikte çalıyoruz. Kardeşim ve babam birkaç yıl önce Hindistan Büyükelçiliği'nin düzenlediği bir konser için İstanbul'a gelmişlerdi. Ancak ben gelemedim ve kıskançlıktan çatladım. Türkiye'yi çok seviyorum, kültürünüze ilgim var.

Zakir Hussain (foto: Ayşegül Oğuz)

Klasik Hint musikisinin Kuzey ve Güney olarak ikiye ayıldığını, sizin Kuzey tarzında çaldığınızı biliyoruz...

Evet, ben Kuzey Hindistan klasik musikisi çalıyorum. Ancak Güney tarzında çalan arkadaşım Vikku Vinayakram ile otuz yıla yakın bir birlikteliğimiz var ve halen çalıyoruz... Yani bu iki tarz arasında aşılmaz duvarlar yok. Oğlu da şimdi yeni Shakti grubunda benimle çalıyor. Yani hep dostlar arasındayız. *(gülüyor)*

Klasik Hint musikisinin icra edildiği ve geleneğin genç kuşaklara aktarıldığı "mahfil" toplantıları günümüzde de devam ediyor mu?

Pardon? Mafya mı?

Hayır, mahfil! Yanılmıyorsak Arapçada toplanmak, birlikte oturmak anlamına geliyor...

Ha, tamam. "Mehfiıll"... *(garip bir Anglo-Arap aksanıyla telaffuz ediyor)* Ben de mafyadan bahsediyorsunuz sandım. Benim o taraklarda bezim olmaz da... *(gülüyor)* Evet, klasik Hint musikisinin kalbi, dinamosu mahfillerdir. Öğrenciler kendilerini ilk mahfillerde ispat ederler, daha sonra tiyatro salonlarında konsere çıkarlar. Mahfillerdeki insanların yüzde 80'i müzisyendir; geri kalanı iyi dinleyicilerden oluşur. Yani bir öğrencinin icrasının mahfillerde kabul görmesi çok önemli bir aşamadır. Ayrıca mahfillerde usta müzisyenlerin icralarını izleme imkânı da bulur öğrenciler.

Mahfiller nasıl binalarda yapılıyor?

Bulunduğumuz salon büyüklüğünde mahfiller gördüm. *(The Marmara Oteli'nin lobi katını kastediyor)* Mahfillerde dinleyiciler ve icracılar arasında sahne sınırı yoktur. Herkes yan yana ve yüz yüze yere oturur.

Bu salonlar bir konservatuar bünyesinde mi kuruluyor, yoksa yapımını belediye veya hükümet mi üstleniyor?

Hayır, hayır! Bunlar farklı semtlerde inşa edilmiş irili ufaklı salonlardır. Bakımıyla mahfilin müdavimleri ilgilenir. İnşasını meraklı ve imkânı olan kimseler üstlenir; belki bazen belediyeler de yardım ediyordur. Ama bu salonların herhangi bir kurumla organik bağları yoktur. Herkese de açıktır, kapı ve pencereler kapatılmaz. Müziği duyanlar sokaktan gelip mahfile iştirak edebilirler. Genelde akşam dokuz gibi başlar, sabah yedi gibi sona erer.

Mahfillerle tasavvufun ve tarikatların bir bağlantısı var mı?

Evet, ama bu çok doğrudan bir bağlantı değil. Ortadoğu ve Türkiye'deki tekke müziğinde varolan tarikat bağlantısından çok daha gevşek ve dolaylı bir bağlantı bu. Ama özlü eserlerdeki konular itibarıyla tasavvuf çokça işlenmiştir klasik Hint musikisinde de. Müziğimizin ilginç bir tarihi var. Hindu tapınaklarında beş bin yıl önce doğmuş olan bu müzik, yaklaşık dokuz yüz yıl önce, Türk Sultanı Alaeddin Khilji mahiyetinde Hindistan'a gelen büyük Türk mutasavvıfı, şair ve müzisyen ve Sultan Nizamettin'in mürşidi Amir Khusro tarafından İslâm-Ortadoğu müzik geleneği ile harmanlanmıştır. Bu geleneğin bir parçası da qawwali müziğidir. Yani demem o ki, füzyon bugünün işi değil, dokuz yüz yıl önce de füzyon varmış; büyük klasik Hint musikisi geleneği de aslında bir füzyona dayanıyor. İşte bu Hint-Ortadoğu-İslâm müzikleri füzyonu zamanla "Khayal" tarzını oluşturmuş. Bunun neticesinde klasik Hint musikisi geleneği içerisinde birçok müslüman müzisyen yetişmiş. Ortadoğu-İslâm müziğine ilişkin birçok makam, usûl ve form klasik Hint musikisini etkilemiştir. Böylelikle Türk müziği ile Hint müziği arasında da bir alışveriş olduğundan bahsedilebilir. *(gülüyor)*

Hint müziği dışında bir müzikle karşılaşmam, George Harrison sayesinde oldu. Bir teyp getirdi ve bize Beatles çaldı. Onun Beatles'tan olduğunu bilmiyordum.

Klasik müziğe devrimci bir yaklaşımınız var. Mesela Türkiye'de çok konuşulan bir "otantisite" problemi var. Galiba siz bu kavrama pek takılmıyorsunuz...

Bence sizin de otantisite probleminiz yok. Milano'da, Paris'te, Londra'da, New York'da, Los Angeles'da çalan, çok başarılı sanatçılarınızın olduğunu biliyorum. Bu sanatçılar modern hissiyatı gelenekle yansıtabilmişler; otantik oldukları da şüphesiz. Bu değerli müzisyenlerden biri, benim arkadaşım rahmetli Cinuçen Tanrıkorur. Bence samimi, yaratıcı ve kaliteli olan otantiktir.

Hiçbir komplekse kapılmadan, klasik Hindistan musikisinin temelinin Hindu ve Ortadoğu-İslâm

18→

müziklerinin füzyonu olduğunu söylüyorsunuz. Yani klasik geleneği bir füzyona temellendiriyorsunuz. Oysa Türkiye'de klasik Türk –ya da Osmanlı– musikisinin Türk, Arap, Acem, Bizans, Ermeni ve Balkan müzik geleneklerinin bir sentezi olduğu gerçeği, muhafazakâr kesimlerce kolaylıkla kabul edilmeyebiliyor...

Klasik Türk musikisi hakkında bu konuyu tartışacak kadar bilgim yok. Ancak Türk ve müslüman müzisyenlerin dokuz yüz yıl önce Hindistan'a gelerek bugünkü klasik Hint musikisinin temelini oluşturan füzyona büyük katkı yaptıklarını biliyorum. Ancak Hint müziği Türkiye'ye ulaştı mı, bunu bilmiyorum. Sanırım Çingeneler yoluyla Hint müziğinin popüler öğeleri Türkiye'ye de ulaştı. Böylelikle ülkelerimiz müzikleri arasında bir etkileşim oldu. Cinuçen Tanrıkorur'la Hindistan'da verdiğimiz konserler halk tarafından büyük beğeniyle karşılandı. Otantisite tartışmasında başka bir absürd taraf da var. Otantik nedir? Elimizde üç yüz yıl öncesinden kayıt yok ki... Yüz yıl önceki yorum belki bizim için otantiktir, ama belki kendi zamanı ya da üç yüz yıl öncesi için otantik değildir. Otantisite, klasik Batı musikisi için daha anlamlı bir kavram, çünkü Avrupa'da notaya alma ve kaydetme alışkanlığı çok daha eski. Bu bir taraftan büyük bir arşiv sağlıyor, ama müziği de öldürüyor. Batılı olmayan klasik müziklerde sevdiğim de bu: Sürprizlere açık olma ve doğaçlama! Mesela bence taksim, özgürlükçü ve her zaman yeniliklere açık bir olgudur. Bu müthiş bir imkân! Sonuçta, otantisite çok gri bir kavram olarak görünüyor gözüme. Sen ne dersin George?

George Brooks: Eskiden beri klasik Hint musikisinin temelinde Hindu ve Ortadoğu-İslâm müziklerinin bir nevi füzyonunun yattığını biliyordum. Batılı bir kültürde büyüdüğüm için, hele Amerika gibi yetmiş iki milletten insanın bulunduğu bir ülkede doğduğum için, "fusion"dan ziyade "confusion"dan (kafa karışıklığı) söz edebilirim. *(gülüyor)* Klasik Batı musikisi, kilise müziği, Afrika, Asya ve İrlanda müzikleri, caz, rock, pop... Ama, Amerikalı bir caz saksofoncusu olarak, Zakir gibi köklü bir geleneğin içinden yetişmek isterdim.

Hussain: Bu yüzden Batılı müzisyenlerle çalışırken hep öğreten adam rolünde oluyorum. *(gülüyor)* Çünkü ben Batı müziğini de Katolik lisesinde öğrendim ve Batılılardan öğreneceğim çok fazla teorik bilgi olmuyor genelde. Ama her şey Hint ve Batı müziği değil. Japon, Çin, Türk, Afrika, Malezya... Daha öğrenecek çok müzik var.

Neden transkültürel müziklerle ilgileniyorsunuz?

Brooks: Klasik Hint musikisini duyduğum andan beri başka bir boyutta yaşıyorum. İçimde tarifi imkânsız bir şeyler fışkırıyor.

Bu duyguyu sadece klasik Hint musikisiyle mi hissediyorsunuz?

Brooks: Hayır. İlk dinlediğimde John Coltrane bende böyle büyük bir etki yapmıştır.

Öyleyse şunu diyebilir miyiz: Klasik Hint musikisi size yeni müzikal ifade olanakları tanıyor.

Brooks: Doğru, tabii kafamı ve ruhumu açıyor!

Hussain: Ama şunu unutmamalıyız: Hepimiz temelde 12 ana sese sahibiz... Ayrıca caz ve Hint müziği arasındaki ortak payda da çok büyük: Doğaçlama! Bence bizim George'la yaptığımız müzik, çok uzak uçları bir arada toplamak değil; sağlam bağlantı noktalarımız var.

Brooks: Bence cazla Hint müziği arasındaki en büyük ortak payda, az notayla derin bir ifade yaratabilmek.

Transkültürel müziklerle tanışmanız nasıl oldu?

Hussain: Benim Hint müziği dışında başka bir müzikle karşılaşmam, çocukluğumda Bombay'daki evimizde, bir öğle yemeğinde George Harrison sayesinde oldu. George Harrison, o gün, hediye olarak, taşınabilir bir teyp getirdi ve bize Beatles çaldı. Daha önce Katolik lisesinde kilise müziği ve Beatles duymuştum, ama George Harrison'ın Beatles grubundan olduğunu bilmiyordum. Daha sonra babam kaset getirmeye başladı: John Coltrane, Yusef Lateef, Grateful Dead, Jefferson Airplane, Jimi Hendrix, Jim Morrison, Janis Joplin... Bunun üzerine, omzumda koca teyp, Bombay sokaklarını rock dinleyerek arşınlamaya başladım. Ama ne gürültü yapıyordum, tahmin edemezsin! *(gülüyor)*

Babanızın tepkisi ne oldu?

Hussain: Bu durumu hiç öğrenmedi. *(gülüyor)* Hindistan'da bütün dükkanlarda Master's Voice marka devasa radyolar ve sokağa doğru yerleştirilmiş gürültülü kolonlar vardır. Yirmi metrede bir adeta başka bir diskonun önünden geçersiniz. Bu yüzden koca bir teyple Bombay sokaklarını arşınlamanın yanlış bir şey olduğunu düşünmemiştim. Neyse, o günlerde başladım füzyon denemeleri dinlemeye: Sitar, saranghi, sarod, shenai, tabla gibi Hint sazlarıyla Batılı orkestraların buluşmaları...

Brooks: Sanırım benim transkültürel müziklerle tanışmam ortaokul sıralarında George Harrison'ın Bangladeş konserinin plağıyla oldu.

Hussain: Ben senden yaşlıyım ha...

Brooks: Ben o yıllarda Beatles hayranıydım ve George Harrison'ın bu konser kaydını Beatles bağlantısı nedeniyle almıştım. 70'lerin sonunda epey Shakti, Yehudi Menuhin, Ravi Shankar gibi müzikler dinledim. Zakir, senin ilk albümünü de hatırlıyorum.

Hussain: Evet, 1981'deydi.

Brooks: Konservatuardan mezun olurken verdiğim resitalde bir de Yemen parçası çaldığımı hatırlıyorum. Okulu bitirdikten sonra bir yıl için Hindistan'a gittim. Her gün müzikle yatıp kalkıyordum. Eşimle de orada tanıştım. Kendisi müzikologdur; bir araştırma yapıyordu o sıralar Hindistan'da. Terry Riley ile de o sıralarda tanıştım. 1982'de de Terry aracılığıyla Zakir'le tanıştım ve birlikte fusion caz yapmaya başladık.

"Summit" isimli bu projenin ana fikri nedir?

Hussain: Birbirini seven müzisyenleriz, çalıyoruz işte.

Brooks: Besteler genelde bana ait, fakat doğaçlamalarla genişliyor. Bu harikulade müzisyenlerle çalıştığım için çok şanslıyım. Bu arkadaşlar hem geldikleri kamma aileler, hem de dünya görüşleri nedeniyle fusion müziğine çok uygun insanlar.

Hussain: Biz sadece müzik yapmıyoruz. Aynı zamanda muhabbet ediyoruz ve eğleniyoruz. Birlikte çok zaman geçirdiğimiz için birbirimizi de iyi tanıyoruz. Bu durum doğaçlamalarda işimizi çok kolaylaştırıyor.

Evde ne tür müzikler dinlersiniz?

Brooks: Çocuklarım yeniyetme olduklarından epey Eminem dinliyorum. *(gülüyor)* Şaka bir yana, bazen hiphop kıyak olabiliyor, ama her zaman değil. Kişisel tercihim, daha çok öğrenmeye ve araştırmaya yönelik müzik dinlemek şeklinde oluyor. Unutmayın, müzisyenler eğlenmek için müzik dinleyemezler! *(gülüyor)* Klasik Hint musikisi, klasik ve çağdaş caz, klasik Batı musikisi ve etnik müzikler ilgi alanıma giriyor. Bu aralar daha çok klasik Batı müziği dinliyorum. Orkestrasyon hakkında bilgimi artırmaya gayret ediyorum.

Hussain: Ben de klasik Batı müziği dinliyorum. Özellikle büyük orkestraların yaptığı film müzikleri ilgimi çekiyor. Ayrıca çağdaş opera, bale ve dans müzikleri çok hoşuma gidiyor. Ama en eğlendiğim müziği sorarsan: Blues! Geçen yüzyılın başından melankolik blues şarkılarını seviyorum. "Someday I'll come alone, I'll be very strong, lalalom..." *(hep birlikte mırıldanıyorlar)* Aslına bakarsan, ben de öğrenmek ve araştırmak için müzik dinliyorum.

Batılı olmayan klasik müziklerde sevdiğim şu: Sürprizlere açık olma ve doğaçlama! Bence taksim, özgürlükçü ve her zaman yeniliklere açık bir olgu. Bu müthiş bir imkân!

Türk müziğiyle herhangi bir bağlantınız var mı?

Brooks: Alaturka klarnet ve duduk çok heyecan verici enstrümanlar. Ama ben sazı çok seviyorum esas. Çeyrek sesler, arkada sürüp giden dem sesi... Bir de görüntüsü çok çekici: Zarif bir boynu ve narin bir gövdesi var sazın. Çok şık bir enstrüman. Birkaç defa çalmayı denedim. Etkileyici bir tribi var. Hele o arada göğse vurmalar yok mu? Bam bam bam...

Sazın sesi size ne düşündürüyor?

Brooks: Hüzünlü, sade ve derin bir sesi var.

Hussain: Ben de klarneti çok seviyorum. Batı çalgısı olmasına rağmen, Balkanlar'dan Çin'e kadar müslümanlar tarafından farklı tarzlarda çalınmış, makam musikisinde de kullanılmış. Biliyor musunuz, qawwali müziğinin de başat çalgısıdır.

Biz harmonium sanıyorduk.

Hussain: 50 ve 60'larda qawwali müziğinde en popüler çalgı klarnetti. Harmonium ve Amerikalıların dulcimer'ine benzeyen banji ise klarnetin arkasından geliyordu. 30 ve 40'ların hafif klasik Hint musikisinin de başat çalgısı klarnetti.

Hafif klasik Türk müziğinde de önemli yer tutar klarnet...

Hussain: Bak, bir ortak nokta daha saptadık. *(gülüyor)* Dün gece bir Türk televizyonunda Kur'an okunuyordu. Hindistan'da da aynı tarz ve ruh var. O ses beni çocukluğuma götürdü. Kendimi evimde hissettim.

Klarnetten darbukaya gelirsek...

Hussain: Ah! Darbuka çalmayı çok seviyorum. Evde farklı biçimlerde altı tane darbukam var. Çok ilginç bir enstrüman darbuka. Afrika, İspanya, Balkanlar, Türkiye, İran, Kafkaslar, Arabistan, hatta Hindistan'da dahi, farklı isim, üslûp ve şekillerde, yerkürenin neredeyse yarısında çalınıyor darbuka. Bu akşamki perküsyon setimde darbuka da olacak. Akşam konsere geliyorsunuz, değil mi?

George Brooks

Söyleşi: **Salih Nâzım Peker**

{ Audiofact } Boston'da aynı evi paylaşan iki Berklee talebesi, gitarist Onur Türkmen ve piyanist Mehmet Ali Sanlıkol tarafından ekildi Audiofact'in tohumları yıllar önce... 98'de ilk albümleri "Black Spot" çıktı. Beş sene sonra, hayata ve müziğe farklı pencerelerden bakan, çok boyutlu, zengin dokulu "Asitane" albümüyle çıkageldi iki kafadar. Albümlerine koydukları adla "eski İstanbul"u anarken, müzikleriyle "yeni İstanbul"a nefes üflüyorlar... Albüme Bob Brookmeyer, Tiger Okoshi gibi caz devlerini de misafir etmişler... Audiofact'çiler Caz Festivali'nde güle oynaya çaldılar, sonra da içlerini Roll'a döktüler...

HOP cazcı! kendine gel!

Audiofact, Onur Türkmen ve Mehmet Ali Sanlıkol'un yanısıra basçı Fernando Huergo, davulcu Cengiz Baysal, saksofoncu Ryan Woodward, vurmalıcı Mehmet Akatay'dan oluşuyor (foto: Muhsin Akgün)

Albümün konusu neden İstanbul? Neden sokak sesleri kullandınız?

Onur Türkmen: 2000 yılında Roxy'de caz festivalinde çalarken, İstanbul konseptli bir albüm yapmaya karar verdik. Müzikal fikir şuydu: Tek parça başlayacak ve müzik hiç kesilmeyecek. Sonra İstanbul sokaklarından bir ses kütüphanesi oluşturduk. Mevlevihanesinden tut, futbol maçından Salıpazarı'na kadar dolaşıp durduk. Bu sesleri parça geçişlerinde kullandık.

Mehmet Ali Sanlıkol: Elimizde, İstanbul deyince bize bir şeyler ifade eden seslerden iki buçuk saatlik DAT kaydı birikti. Giriş parçası "Audiofact Anthem"in ilk dakikaları, bu seslerin kolajı. Ayrıca Neyzen Tevfik de var, Sadettin Kaynak da.

İstanbul'da dolaşıp ses almak eğlenceli miydi?

Onur: Evet, çok. Bir tek Galata Mevlevihanesi'nde cihazı sakladık.

Mehmet Ali: Salıpazarı'ndaki görüntü şuydu: Onur'un kulağında dev bir kulaklık, benim elimde koca bir mikrofon, aramızda da bir kablo, öyle yürüyoruz... *(gülüyor)*

Onur: En güzeli Taksim'deki dönercilerdi. Çılgın Dürümcü var ya, "radyo musunuz?" dedi, "evet, Audiofact radyosuyuz" dedik. "Audiofact'den röportaj yapana bir dürüm bedava" diye bağırdı, öyle bir emprovizasyon yaptı. *(gülüyor)*

"Almasana kardeşim, burda ses almasana" diye bağıran kim?

Onur: Gizli Bahçe'deki birisi.

Mehmet Ali: "Dere Geliyor Dere"-nin girişini de o akşam kaydettik. Nevizade'de Çingenelerle...

Parçaları besteleme ve düzenleme aşamasında İstanbul'u sadece bir ses olarak mı düşünüyordunuz?

Onur: Ses de var, görüntü de var, bir de buranın tarihsel atmosferi... Burda her yan tarihle dolu, görmesek de görüyoruz gibi bir durumumuz var... Bu konsept oturmaya başladığında, ikimiz de Boston'daydık. Buraya gelip gittikçe bizi çarpan kültürel bir kaos var. Halbuki Boston'da izole bir hayat yaşıyorduk. Neredeyse köyden şehire inmek gibi oluyordu bizim için İstanbul'a gelmek.

Boston sokaklarında ses kaydetmeye niyetlenseniz nasıl bir malzeme çıkar?

Mehmet Ali: Hiçbir şey çıkmaz işte. Mevzu bu. Ama İstiklal caddesini bir uçtan öbür uca yürüdüğünde acayip oluyorsun. Hem çok renkli, cümbüşlü, hem çok yorucu.

Boston'a, Berklee'ye okumaya giderken bu kaosu özleyeceğini tahmin eder miydin?

Mehmet Ali: Ben burdan kaçtım resmen. Ama sonra ne oldu?

İstanbul kovalıyor mu kaçanı?

Mehmet Ali: Esasında ne Onur ne ben İstanbulluyuz. Ben Bursalıyım, Boston öncesi birkaç sene burda yaşadım. Onur da üniversiteyi burda okudu, ama Eskişehirli. O zamanlar yaş ufak tabii. Gözün dışarıda. "Aman ne güzel, caz öğreneceğim" falan diyorsun, arkana bakmadan gidiyorsun... Ne İstanbul ne Boğaz önemliydi benim için. Varsa yoksa do minör, mi bemol majör...

Biz cazcı değiliz. Caz müziği, Dizzy Gillespie'nin, Charlie Parker'ın ve bunların 15-20 arkadaşının pastası. Biz o pastadan bir dilim almış olmayalım.

Nasıl başladın müziğe?

Mehmet Ali: Annem piyano hocasıydı, ufak yaşta başladım. Belli bir olgunluğa gelmeden, insanın aklında olan yegâne şey, bıçkın müzisyen olmak. Çok sonra "meğer ben hızlı çalmayı sevmiyormuşum" diyebiliyorsun. Aradığının başka bir şey olduğunu anlıyorsun.

Onur: O zamanlar fusion-cazın altın yıllarıydı. Teknik çok önemliydi.

Mehmet Ali: İçimiz dışımız Chick Corea Electric Band'di abi! Olay buydu yani!

Chick Corea bıçkın mıdır?

Onur: Bıçkınların sembolüydü. Kıyafetlerinden tut, beyaz davullarına kadar.

Mehmet Ali: Ama onun da klasik albümleri vardır, o bıçkınlığının ötesinde. Chick Corea Electric Band bugün hiç itibar etmediğim bir müzik, ama Return To Forever hiç öyle değildi mesela.

Onur: 70'lerle 80'ler arasında fark var tabii. 70'ler daha naifti.

Mehmet Ali: Chick Corea'nın çıkış grubu Return To Forever. Spanish köklerine eğilip flütlerle mlütlerle çok farklı şeyler yaptığı zamanlar.

Gitaristler arasında bıçkın deyince kim gelmeli aklımıza?

Onur: Gitar zaten o dönemin bıçkınlık abidesiydi. Steve Vai'dan mı girelim, Frank Gambali'den mi çıkalım...

Mehmet Ali: Neyse, bu konunun nüktesi sadece. Olgunlaştıkça, gece yatağa yatıp kulaklığı taktığımda, en çok zevk aldığım anlar, uzun bir armoninin üstüne saksofoncunun üflediği tek nota filan olmaya başladı. Orada vücudumun kasıldığını hissettim. Aslında değişen, hayata bakış açısıydı.

Onur: Aletine yeni başlayan bir çocuk öyle yönlendiriliyor. Herkes etrafta motor gibi çalarken, 17 yaşında bir çocuğun "ben üç notayla idare ederim" demesi çok zor. O yüzden mümkün olduğu kadar tekniğe kendini kaptırıyorsun. Zaten kötü bir şey değil teknik yetkinliğe sahip olmak.

Belki de oralara sapmadan buralara gelinemiyor...

Mehmet Ali: Ben de şimdi talebeme illâ Chopin çaldırırım yani. Piyanoya hakim olacağım diyorsan, bunun gerektirdiği şeyler var.

Annen sana neler çaldırırdı?

Mehmet Ali: Tabii herkesin geçtiği metodları ben de geçtim. Evde orkestral eserlerden oluşan bir klasik koleksiyon vardı. Mozart'dan "Figaro"nun uvertürünü küçücükken üst üste çok dinlediğimi hatırlıyorum. Ama aynı anda "Golden Age Of Rock'n'Roll" serisine meraklıydım. Elvis Presley, Little Richard falan.

Bazen unutuluyor ama, piyano pekâlâ bir rock'n'roll aletidir de.

20→

Zaten 12-13 yaşıma geldiğimde vahşi bir şekilde boogie-woogie çalıyordum kendi kendime. Valla işte, yapabildiğim kadar. *(gülüyor)*

Sen ne zaman başladın gitara?

Onur: Herkes gibi mandolin, ondan sonra gitar. Müzisyen olmama sebep olan tek grup Mazhar Fuat Özkan'dır. Erol Evgin'le, Nükhet Duru'yla büyüyen bir kuşak olduğumuz için, öyle birilerini görmek, "haa, bu böyle de olabilirmiş" dedirtti bize. Cesaret verdi. O yaşlarda Orhan Veli okunmaya başlanır ya, bu da öyleydi belki.

Şarkı formu seni de etkiledi mi?

Müzisyen olmama sebep olan tek grup Mazhar Fuat Özkan'dır. Bana cesaret verdi. O yaşlarda Orhan Veli okunmaya başlanır ya, bu da öyleydi belki.

Mehmet Ali: Hâlâ da etkilidir, o bağı yitirmiş değilim. Police çok dinlerdim... Led Zeppelin'ler, blues'lar, Motown klasikleri...

İş caza doğru nasıl döndü hayatınızda? Audiofact müziği için caz tabirini kullanabiliriz, değil mi?

Onur: İkimiz de bunu kesinlikle reddediyoruz, caz yapmadığımızı düşünüyoruz. Caz müziği, Dizzy Gillespie'nin, Charlie Parker'ın ve bunların 15-20 arkadaşının pastası. Biz o pastadan bir dilim almış olmayalım.

Mehmet Ali: Üç sene evvel Caz Festivali'ne çıkarken "caz öldü" dedik, ortalık fena karıştı.

Onur: Nedense insanlar ukalâlık yaptığımızı düşünüyorlar. Caz gerçekten yaşayan bir müzik değil, sadece gölgesi var.

Mehmet Ali: 1920'lerden 60'ların başına kadar bir dönemdi bu. İnsanların çaldığı da, giyim tarzı da aynıydı. Harlem'e gittiğinde, müzisyen olsun olmasın, herkes cazcıydı yani. Cotton Club diye bir kültür var mesela. Bana "yaşayan müzik" dendiğinde, işin içinde nota filan gibi akademik kavramların hiç girmediği bir müziği anlarım. Ellington Orkestrası 1930'larda Cotton Club'da çalarken nota mota yok. 15 kişi kulaktan çalıyor.

Onur: Okulda öğretilmeye başlandığı anda, yaşamıyordur artık. Analiz ediyorsun, kalıplarla anlatıyorsun. Bu nasıl yaşayan bir müzik?

Onur: Bugün caz festivali adı altında bütün dünyada bir tiyatro oynanıyor. Marsalis'in yaptığı da bu. Berklee'de de örnekleri var, 85 doğumlu çocuklar Ron Carter gibi giyinmiş. *(gülüyor)*

Mehmet Ali: Bizim için yaşayan olması demek, sokağa tabi olması demek. Ama günümüzde cazın nereye oturtulduğunu görüyoruz. Var mı yeni kuşaktan itibar gören insan? Yok denecek kadar az. Hâlâ eskileri bir şekilde döndürüyorlar, bir de üstüne bir şeyler bindiriyorlar, Diana Krall gibi lobi şarkıcısı bir kadını pazarlıyorlar mesela. Niye aşırı elit bir şey haline geldi caz? Bugün caz dediğinde, sanki aşırı elegant, elit bir şey anlaşılıyor. Eğer caz hâlâ yaşıyor olsa, bu olmaz. Çünkü bu müzik Harlem'den çıkmış, daha da gerisine gidersen, genelev müziği... Belki acayip kesin çizgiler çiziyoruz, ama eğer çizilecekse, bu böyle. Bu mânada, biz cazcı değiliz. Ama hayatımda, üç sene boyunca sırf caz dinledim, beş sene paso caz çaldım. O dönemleri de öyle yaşadım.

Onur: Ortadoğu'nun ortasında, İstanbul gibi bir yerde "biz caz müziğini yaşatıyoruz" demek çok absürd. Ayrıca, "caz ölmedi, yaşıyor" denmeye başlandığı zaman, içinde emprovizasyon olan her müzik "a-a, bak, caz" oluveriyor.

Mehmet Ali: Emprovizasyon binlerce yıldır varolan bir şey. Batı klasik müziğinin temelinde var, Türk müziğinde, Arap müziğinde, Hint müziğinde var, var oğlu var.

Onur: Asıl, yazılı müzik çok yeni. Bizde zaten taksim geleneği varken, Çingene müzisyenlere "bak, bunlar da bizim cazcılar" demek çok eciş bücüş.

Mehmet Ali: Bunları Türkiye'nin en saygın kritiklerinden duyuyorsun işin komiği: "Bizim cazcımız Balık Ayhan." *(gülüyor)* İşte bu sebepler yüzünden biz cazcı değiliz, ama cazı iyi öğrendiğimize inanıyoruz.

Onur: Ayrıca çok da seviyoruz. Pop ya da rock dinlediğim dönemde, ilk Charlie Parker'ı duyup feleğim şaşmıştı.

Bir müziğin yaşamasını tarif ederken sokakla bağından bahsettin, "Asitane" albümündeki sokak sesleri de bunu içeren bir şey mi?

Mehmet Ali: Biraz öyle tabii. Kendi müziğimiz için "yaşayan müzik budur" diyecek değiliz. Ama herhalde Audiofact'in antenlerinin yaşayan bütün müziklere açık olduğunu söyleyebiliriz. Mesela rave ya da DJ'lerin ortamları yaşayan müzikler hakikaten. Adamlar aralarında kaşla gözle, bir tek kelimeyle anlaşıyorlar. Afedersin, "sforzando" gibi bir takım işaretler kullanmak durumunda değiller.

Onur: Yaşayan müziği yapmaya çalışıyoruz demek fazla iddialı. Müzisyeni de çok kısıtlayan bir şey. Mesela "Asitane"de rönesans döneminden bir alıntı var. Müzik neticede aşkla yapılan bir şey... Bizi irite eden şey şu: Cazcılığı bayrak gibi sallamak. "Cazcıyım, caz standartları çalarım" deyip hayatını böyle sürdürmek çok yalan bir şey. İçten

SENEM DİYİCİ & LARİ DİLMEN

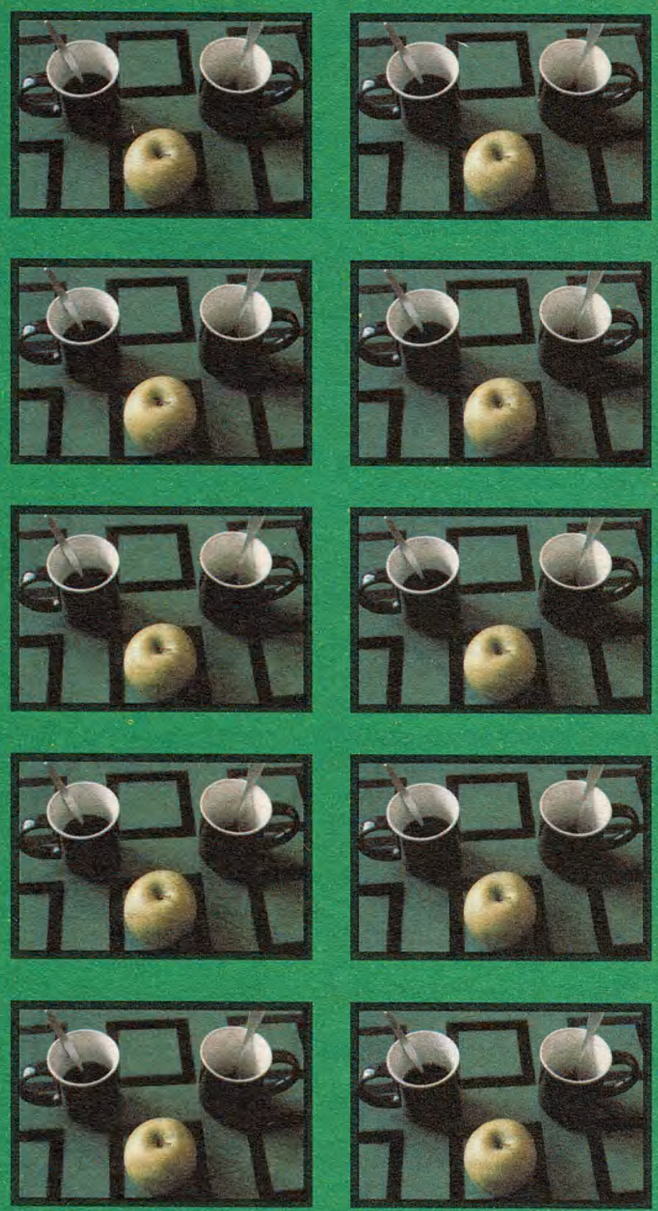

ZIPÇIKTI

CD & MC
MÜZİK
NOKTALARINDA

ADA MÜZİK

www.adamusic.net

ve risk alarak mı müzik yapıyorsun, yoksa cazcıyım deyip bir şeyin arkasına mı saklanıyorsun? Dünya da, Türkiye de öyle bir noktaya geldi ki, paranı bastırıp albümünü yaptırıyorsan, üstüne bir de cazcıyım dediğin zaman kimse seni eleştirmiyor. Sen cazcısın, kaliteli müzik yapıyorsun, bitti! Biz biraz çıplak dolaşmayı tercih ediyoruz.

Siz ne gibi olumsuz eleştiriler alıyorsunuz müziğinizle ilgili?

Onur: Bazen Laço Tayfa benzetmesi oluyor. Çok fusion'sınız diyenler var. Öyle olmadığımızı düşünüyoruz.

Fusion kötü bir şey mi?

Mehmet Ali: Bugün fusion deyince cazın 80'lerdeki hali anlaşılıyor. Biraz evvel tasvip etmediğimizi söylediğimiz şeyler... Ama tabii ki her müzik bir füzyondur sonuçta.

Onur: Artık kimse doğru dürüst albüm dinlemiyor. O yüzden müzisyenin kendini anlatması çok zor. "Aa bunlar Berklee'li çocuklar, yapsalar yapsalar fusion yaparlar!.." Artık hız çağındayız, hadi enseye bir tokat, şak şak, sıradaki gelsin. *(gülüyor)*

Nasıl bir müzik yaptığınızı düşünüyorsunuz, isim vermek gerekirse?

Mehmet Ali: İsim vermek değil, biraz açmak gerekiyor. Cazın en yoğun olduğu yerler, soloların atıldığı bölümler. Ama müziğimiz çok yazılı bir müzik, bestelenmiş bir müzik. Albümdeki her parça neredeyse farklı bir kategoride. Hatta albümün başıyla sonu birbirinden acayip değişik. Biz bu kompozisyonu ona göre düşündük.

Biraz şu meşhur Berklee'den bahsetsenize...

Onur: Çok önemli bir yer değil. Girmesi çok kolay, burs alması zor. Üç bin civarında öğrencisi var. Çoğu mezun olamadan atılıyor veya bırakıyor. Piramit gibi düşünün: Altında, çoğu Amerikalı bir sürü çocuk var, liseyi bitirip kolej okumaya gelmişler. Bütün gün esrar içip sonra da bırakıyorlar okulu. Piramidin üst kısmı ise Berklee'den asıl faydalanabilen kesim. Uzakdoğu'dan, Avrupa'dan, belki bizim gibi Mısır, Türkiye civarından gelen orta sınıf çocuklar... Piramitin tepesinden konuşuyorsak bir Berklee ekolü var. Ama genelde konuşursak, gerçek bir ticarethane orası.

Çok mu Türk var?

Mehmet Ali: Biz iki-üç kişi filandık, şimdi 15 kişi var.

Nasıl bir tarihi var buranın?

Mehmet Ali: Elli küsur sene evvel Lee Berk'ün babasının açtığı bir dershane. Herb Pomeroy gibi bir hocayla açılıyor, dolayısıyla mühim bir merkez halini alıyor. Herb Pomeroy, Charlie Parker'la, Ellington Band'le trompet çalan, zamanının en baba big band kompozitörlerinden biri. En kıdemli hocasıydı Berklee'nin. Son öğrencilerinden biriyim. Düşünsene, Arif Mardin'in de hocasıydı, benim de hocamdı.

Audiofact'in kurucu üyeleri: Onur Türkmen, Mehmet Ali Sanlıkol (foto: Emin Ekşi)

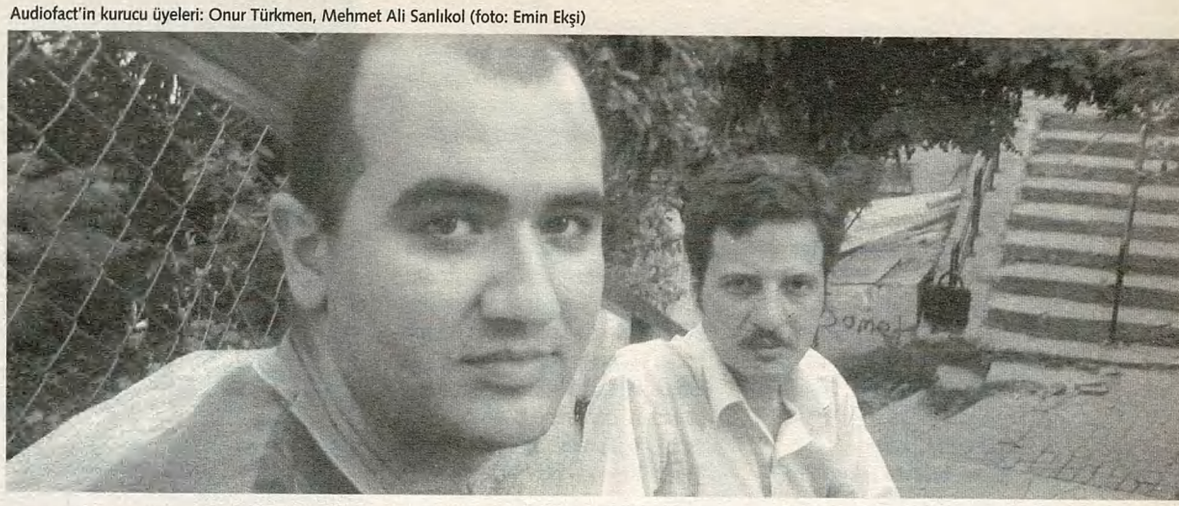

Onur: Berklee'den bir sürü öğrenci gelip geçmiş. Quincy Jones, Arif Mardin, Wayne Shorter, Joe Zawinul... Mehmet Ali'yle ben caz kompozisyonu bölümünü seçtik, ordan mezun olduk.

Herb Pomeroy gibi eski topraklar, caz tarihinden anılar anlatır mıydı?

Mehmet Ali: Çok alçakgönüllü herifti. Yine de tir tir titrerdik karşısında. 20 yaşındaydım, sınıfın en gencydim. Marcus isminde Çekoslovak bir gitarist çocuk vardı. Bir gün sınıfa erken gitmişiz, hoca da erken gelmiş, üçümüz konuşmaya başladık. Marcus'un Çekoslovak olduğunu öğrenince çok sevindi Herb. "Ben Christmas'ta sizin oraya, bilmem ne kulübünde konsere geliyorum, o gece sen de gel" dedi. Çocuk "tabii, kesin gelirim" deyince, "gelirken gitarını da getir" diye ekledi Herb, "biraz jam yaparız". Bir tarafta 80'ine gelmiş bir efsane, öbür tarafta bizim Marcus. Oğlan şaştı kaldı, sanki dili tutuldu, sonunda "benim ne haddime" gibi bir şey döküldü ağzından. Herb'ün verdiği cevabı hiç unutamıyorum: "Benim seninle çalmamam için bir tanecik sebep gösterir misin lütfen?" O laf benim kulağıma küpedir, o gün bugündür.

"Asitane"de çalan Bob Brookmayer de efsane hocalarından biri.

Mehmet Ali: Onun da çok anısı var. En hip yıllarda McCoy Tyner ve Coltrane'i falan seyretmeye giderlermiş. Zaten hepsi ahbap bunların. Şöyle anlatırdı: "Coltrane'leri seyrederdik, seyrederdik, ama bir noktadan sonra bayardı hepimizi. Çıkıp yandaki Yunan restoranına giderdik, klarnete, darbukaya takılırdık, bize daha enteresan gelirdi... Zaten Coltrane'e de böylesi uyardı..." *(gülüyor)* Coltrane'de de Hint takıntısının başladığı zamanlar bunlar... Tabii anlatışı çok daha heyecanlıdır Bob'un: "McCoy'un ellerinin stratosferden inişi" falan gibi tabirler kullanırdı. *(gülüyor)* Çünkü o zaman mikrofon yok, piyano grand değil, uyduruk bir kulüpte, acayip sigara dumanları içerisinde çalıyorlar, Coltrane gümbür gümbür kaptırmış, kan gövdeyi götürüyor, o hengamede piyanonun sesini duyuracak adam. *(gülüyor)*

Bu insanlar, bir Türk olarak, senden bir şeyler öğrenmek arzusu duyuyorlar mıydı?

Mehmet Ali: Bu albümde Bob Brookmeyer ve Tiger Okoshi'nin bizimle çalma sebebi zaten o. Tamam, bize büyük kıyak geçiyorlar, onlara para vererek çaldırmaya tabii ki gücümüz yetmez. Ama aramızda sürekli bir karşılıklı beslenme var. Dervişlerden bahsettim, Tiger tutturdu "gideceğiz" diye. Mevlevihaneye götürdük, bayıldı gördüklerine.

Mehter öyle manyak geldi ki, git Deep Purple konserine, yüzüne böyle gelemez müzik. On tane zil, on tane davul, on tane nekkare, on tane zurna, on tane boru... Oha yani!

Sonra da otelin önünde dönmeye kalktı. *(gülüyor)*

Senin Türk müziğine merak duyman ne zamana rastlıyor?

Mehmet Ali: Akademisyenliğin faydaları: Ben geleneklere saygı duyan bir insanım; aşinalığım az olsa bile, hiçbir yerel müziğe bok atmam. Bir geleneğin arkasında iki bin sene varsa, bununla beslenen bir kitle de var demektir. Ben de o müzikle on gün geçirsem, beni de beslemeye başlayacaktır. Türk müziğine de mantık olarak böyle yaklaştım üç sene evvel. Klasik Batı müziğine, caza hayatımın 15 senesini verdiysem, Türk müziğine de bir akademisyen olarak üç-beş sene vereceğim, öğreneceğim diye karar verdim. Terazinin kefelerine bunları oturtuşum böyle, ama gerçek serüven çok daha farklı tabii. John Abercrombie benim hocamdı, onunla çalıyorduk...

Bir dakika, lafını unutma. Neden her "çalmak" fiili geçtiğinde, elinle davul çalıyormuş gibi yapıyorsun? Sen piyanistsin, Abercrombie gitarist. Sırf şimdi de değil; deminden beri bu kaçıncı!

Mehmet Ali: Sahi mi? Hep öyle mi yapıyorum? Doğru. Sanki baget tutuyorum. *(gülüyor)* Demek ki hep swing halindeyim. Berklee'nin ilk yıllarında davulcularla çok çalıştım. Ritmcilerin trampette yaptığı ritmik figürleri, ben piyanoda iki elimle dağıtarak yaparım. Ellerim esnek, bileklerim oynak. Herhalde bir yakınlık var davula ve vurmalılara karşı.

Neyse... Abercrombie'yle çalışıyordunuz...

Mehmet Ali: Master'dan doktoraya geçerken, John Abercrombie'yle çalıştığımız dönemde, bir gün internette dolaşırken mehter müziğine denk geldim. Bir kenarda Gizli Hedef oynuyoruz, arkada da marşlar çalıyor, ha ha hi hi yapıyoruz. Gitgide o müzikten bir şeyler kulağımı çelmeye başladı. O günlerde yatağa yatıyordum, hâlâ kafamda çalıyordu. Hastalık haline geldi, duyduğum her şeyi gidip Abercrombie'ye anlatmaya başladım, ona sirtolar dinlettim, birlikte çalmaya çalıştık... Geçen sene Şenol Küçükyıldırım'a benden bahsetmiş, "biz Mehmet'le acayip Türk müziği çalıyorduk" demiş. *(gülüyor)* Uzun lafın kısası, ister inan ister inanma, ben mehterle Türk müziğine girdim ve ilk, kaba zurna çalmayı öğrendim. Onur da o sırada ney üflemeye başladı, ben de onun arkasından ney üflemeye başladım. Derken, kendime ud ve tambur aldım. Onur da perdesiz gitara geçti, sonra gitarın sapını uzatıp daha fazla perde çaktırdı, tamburu örnek alıp. Böyle koptuk gittik yani. Ertesi sene İTÜ'den Nilgün Doğrusöz Berklee'ye misafir olarak geldi, iki sene onunla çalıştık. Audiofact de bu gelişmelerden acayip derecede payını almaya başladı. "Everytime The City Falls"un başında beraber taksim var mesela... Mehteri araştırırken, eski yazıyı öğrenmeye başladım, bayağı söktüm. Bir şeye kaptırınca, dibine kadar kaptırıyoruz. O yüzden bıyık bile bıraktım, baksana. *(gülüyor)*

Çocukluğunda Türk müziğinin izi yok mu?

Mehmet Ali: Çocukken zevk alırdım desem yalan, ama mutlaka girmiştir beynime. Herkesin böyle kişisel hatıraları vardır. Sünnet düğününe giderdik, hiç gitmeyi istemezdim, ama en sonunda herkesin önünde göbek atan ben olurdum. *(gülüyor)* Ama asıl başlangıç noktam, mehter gibime geliyor. Mehter bana öyle manyak geldi ki, git Deep Purple konserine, yüzüne böyle gelemez müzik. On tane zil, on tane davul, on tane nekkare, on tane zurna, on tane boru... Oha yani!

Müsaade et, savaşa gidiyorlar.

Mehmet Ali: Ama onun daha da ötesinde işte. Eski yazmaları okudukça farkına varıyorum ki, savaş eskiden bir müzikmiş. "Aheng-ü cenk" falan diye yazıyorlar. O bir müzik onlar için. Acayip spirütüel bir şey o dönemde. Biz tabii şimdi oturduğumuz yerde onu anlayamayız. Ben de anlıyorum demiyorum, ama mehter bana başka şeyler ifade ediyor. Savaşı ifade etmiyor. Asıl mehter peşrev müziğidir, peşrevlerde tüylerim diken diken oluyor, kafayı yiyorum. "Kendine gel" diyorum. "Hop cazcı! Kendine gel!" *(gülüyor)*

Dinleme serüvenin mehterle sınırlı değil herhalde...

Mehmet Ali: Muharrem Ertaş'ları, Hacı Taşan'ları da topladım tabii. Biz Devlet Çoksesli Türk Müziği Korosu gibi kavramlarla büyümüş bir nesiliz. Onların cilası nerde, Muharrem Ertaş'ın pişmemiş sesi nerde? Zevkim oralara gitti, mevlevilere gitti, sufizme gitti. Gitti de gitti...

Böyle nereye kadar gider?

Mehmet Ali: Bilmem. İlk albümde Afro etkiler vardı, o zamanlar da onların manyağıydım. Derken, Hint müziğine sardırdım. Bunlar gelince bir yere gitmiyor. Hepsi duruyor. Dağarcık büyüyor.

Demin "Everytime The City Falls"un adı geçti. Rönesans bestecisi Dufay'ın eserinin rekompozisyonu...

Mehmet Ali: Evet, İstanbul fethedildikten sonra yazılmış bir ağıttır bu.

Şimdi "Everytime The City Falls" (Şehir her an düşmekte) ismini koymanıza sebep ne?

Mehmet Ali: O kinayedar bir tavır. Bu şehir esasında her gün fethediliyor, her gün düşüyor. Deminden beri bu memleketteki caz anlayışını eleştiriyoruz işte. Bu da onun bir parçası. Mesela bize bir programda "caz sokağa indi, halkla bir araya geldi, sizce caz İstanbul'a yakışıyor mu?" gibi bir soru sordular. Dedim ki, "cazın İstanbul'a yakışmasının ne gereği var?" *(gülüyor)* Mesela "İstanbul'un müziği arabesktir" demek yanlış bir şey değil. Müzikolojik olarak bu hakikaten de böyle.

Bu kötü bir şey mi?

Mehmet Ali: Hayır, değil, ben de onu söylüyorum. "Şehir düştü" derken, klişeleşmiş bir takım sosyetik tavırları kastetmiyoruz... Mesela, mehterle senfoni orkestrasını yan yana getirip sırayla çaldırdıkları bir takım konserlerin müthiş sentez olarak insanlara aktarılması: İşte bu yenik düşmedir.

Yenik düşme denince genelde arabesk kastediliyor...

Mehmet Ali: Audiofact öyle düşünmüyor. Arabesk bu topraklardan çıkmış, ciddi anlamda özgün son kültür. Biraz müzikoloji de okudum, makaleler yazıyorum bu konularda. Orhan Gencebay'la da tanıştım, kendisine bazı sorular sordum. Orhan Gencebay'ın yükselişini incelersek, aşağı yukarı on seneyi bulan bir yükseliş. Basit bir analoji yaparsak, Elvis Presley'in rock'n'roll'unun çıkışı da aşağı yukarı aynı süreç. "That's All Right Mama" çıktığında herif hit olmuyor bir anda. Bu doğal ve organik bir süreç, müziğin tabana yayılması zaman alıyor. Unkapanı denilen fenomen iyice oturup Orhan Gencebay "Batsın Bu Dünya"yı patlattığında başlıyor aynı damardan yirmi kişinin kan çekmesi. İbrahim Tatlıses ilk plağını yapıyor, ertesi günü star. Müziğin kendini tüketmesi gibi bir şeyden bahsediyorum burda. Arabeskin başka bir şansı olamadı. Elvis'ten on sene sonra Jimi Hendrix gibi, bu müziği alıp bambaşka yerlere taşıyan insanlar çıktı. Ama Erkin Koray'ın "Arap Saçı" gibi bir takım kıymetlerinden yola çıkıp onu ileri götürecek kafalar gelmedi. Tüketici mânada, fantazi geldi, taverna geldi, ama Orhan Baba'nın müthiş aranjmanlarından öteye giden bir kol çıkmadı. Bundan sonra çıkar mı? Biraz zor görünüyor. Belki biz yaparız bir şey. *(gülüyor)*

Şarkı söylemeye meraklısın. Çok güzel bir gazel attın konserde.

Mehmet Ali: Türk müziğini icraya başlayınca, ses sanatçısı olmanın zorluklarıyla da haşır neşir oldum biraz. Gazelhanları çok analiz ettim. Konserde o gazelli parçanın içinde reggae bölümlerinde lead vokali gene ben yaptım. Sufizmle ilgili yeni bir beste bu. Adı "Whirl Around". Biraz bizdeki ilâhi formunu düşündüm. Zikir üzerine bir ilâhi okunup, arada gazel atılıp sonra yine ilâhiye dönülmesinden hiç de farklı olmayan bir format. Ama ben bugün artık Açıkhava'da konser veriyorum, tekkede değilim. Kendi beslendiklerimle yazdım parçayı.

Cazın İstanbul'a yakışmasının ne gereği var? İstanbul'un müziği arabesktir demek hiç yanlış değil. Arabesk bu topraklardan çıkmış, ciddi anlamda özgün son kültür.

Reggae'yle zikir nasıl geldi bir araya?

Mehmet Ali: Bizdeki düyekleri, özellikle ilâhilerin altındaki ritmleri düşündüm. Mesela *(mırıldanıyor)* "benim adım dertli dolap / suyum akar yalap yalap..." O ritmde bendirlerle, dairelerle bir şeyler yazayım dedim. İlâhilerin, zikirin enteresan bir swing'i vardır. Aynı swing'i reggae'de de duyuyorum.

Konserde ilk albümünüzdeki Kıbrıs türküsü "Dillirga"yı da söyledin. Sende Kıbrıslılık var mı?

Mehmet Ali: Dörtte üç Kıbrıslıyım. Orta birdeyken anneannemle bir sene orada oturdum. Ayrıca, bir haftadır ordaydım, dün geldim.

Ne diyorsun Kıbrıs meselesinin aldığı son boyuta?

Mehmet Ali: Şu an –şans eseri mi oldu, çok mu bilinçli oldu, bilmiyorum– Annan planına evet denilmeyip hemen akabinde kapıların açılması, bence yapılacak en akıllıca hareketti. Umarım bu ısınma sürecini uzun vadede değerlendirip iki halkın birbirine kaynaşmasını sağlarlar. Ama acemilikle, aniden insanları bir araya koymak bence doğru olmazdı.

1974 döneminde sizinkiler çok sorun yaşamışlar mı?

Mehmet Ali: Tabii. Bursa'ya göç o yüzden. Kıbrıs'ta doğmuş olabilirdim o olaylar olmasaydı. Tarih acayip bir şey. O yüzden Fatih İstanbul'u fethettiğinde bazıları için gurur kaynağı oluyor, bazıları da şehrin düşüşüne ağıt yakıyor... Şu anda Girne'de Rumlar fink atıyor, müthiş güzel bir şey bu. "Vay be" dedim, "demek ki İstanbul da böyleydi bilmem kaç yüz sene evvel".

Dün Kıbrıs'tan geldin, yarın Amerika'ya gidiyorsun. Amerika'ya ne diyorsun?

Mehmet Ali: Bush kanadından gene bir Cumhuriyetçi gelecekse ya da Bush bir dört sene daha hükmederse, tabii ki Amerika daha düşüş yaşayacak. Günümüzün mantığı sınır genişletmek değil, öyle olsa, Bush doğru işi yapıyor olurdu.

Boston'da Bushsever birini tanıyor musun?

Mehmet Ali: Vardır belki. Ben sufizmi hayat felsefesi edindim. Küsmekle olmuyor, her şeyle barışık olup yumuşak bir dille görüşlerimizi paylaşmak durumundayız.

Bush sevilebiliyor mu sufizmde?

Mehmet Ali: Sevmek zorundasın abi. *(gülüyor)*

Savaş karşıtı eylemlere katıldın mı?

Mehmet Ali: Tabii ki katıldım. Barışık olmak derken, sempatizanlığı kastetmiyorum herhalde. Eminim bu heriften de öğrenilecek şeyler vardır mantalitesiyle bakıyorum. Vietnam savaşındaki eylemlere katılmış profesörlerim var. Onlara göre, bu bugüne kadar gerçekleştirilmiş en büyük eylem zinciriydi. Ama sonuca etki etmedi işte.

Amerika'da kalıcı mısın?

Mehmet Ali: Öyle gözüküyor. Öğretim üyeliği de yapıyorum şimdi.

Ne dersi veriyorsun?

Mehmet Ali: Müzik teorisi ve müzik tarihi... Geçen sene birçok Amerikalı genç öğrenci geldi bana. Enteresan olsun diye, solfej öğretirken Türk müziğinden de örnekler dinlettim. Komalı sesleri yadırgayabilirlerdi, ama öyle olmadı. Bayıldılar.

Bir sonraki Audiofact albümü için planlarınız var mı?

Mehmet Ali: Şu albüm 1000 kopya basıldı, satsın diye bir taraflarımızı yırtıyoruz. Ayvayı yemiş vaziyetteyiz. Beşiktaş'ta Uğur Dershanesinin karşısında, bizim dev afişi göreceksiniz. Albümü sattıracağım diye bunu da yaptım. İnşallah bir geri dönüşüm olur da, geleceğe bakabiliriz. O afişin önünde bir hatıra fotoğrafı çektirdik Onur'la. Abi, ne hallere düştük yaa!.. 10 sene evvel Amerika'ya giderken biri bana deseydi ki, "sen on sene sonra hem mehter dinleyeceksin, hem bıyık uzatacaksın, hem eski yazı sökeceksin, hem de Beşiktaş'ta dev afiş sarkıtacaksın..." Ne cevap verirdim acaba? *(gülüyor)*

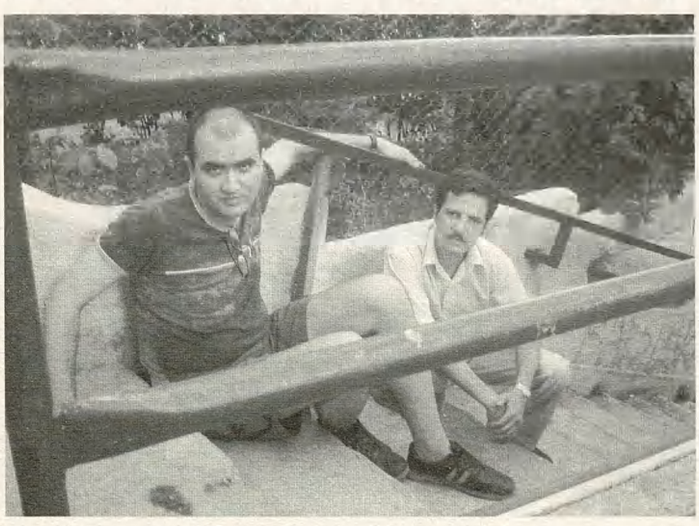

ilkay akkaya

yine

Yine sevinçli bir haber geldi... Yine martılar çığlıklarıyla gökyüzünü süsledi... Sözler yine verildi... Yine yeni bir hayal başladı... Simitçi yine tezgahını kaldırımın köşesine kurdu... Çocuklar yine okul yolunda neşeli şakalar yaptı... Yine aşıklar kavga etti... Yine dökülen çöp tenekesi komşuları kızdırdı... Yine vapur ilk defada iskeleye yanaşamadı... Yine sel suları yüreklerden kalın bir toprak parçası götürdü... ***Yine şarkılar bazı şeyleri hatırlattı... Yine şarkılar bazı şeyleri unutturdu...*** *Yine...*

kırmızı

ADA MÜZİK

www.adamuzik.net

CD & MC MÜZİK NOKTALARINDA

WASHINGTON'DAN KİMLER GELDİ KİMLER GEÇTİ

Maşallahımız var. Üç sayfa boyunca Kara Kedi'den Dokuz Buçuk'a, o kulüp senin bu kulüp benim dolaşıyoruz. Bir yanda Suicide, Godspeed You! Black Emperor, Yo La Tengo, öbür yanda The Coral, Supergrass, Fischerspooner, derken Primal Scream, The Kills... Acaba nasıl çalmışlar, nasıl söylemişler? Washington DC (ve bazen New York) geceleri Halil Kılıçoğlu'ndan sorulur.

sonik nirvana

Suicide / Scene Creamers
Paranoyak Elvis

(Black Cat, Washington) Synth-punk ikilisi Suicide, Washington'a en son 1981'de, ikinci albümlerinin ertesinde gelmiş. Son albümleri "American Supreme"in ardından kısa bir Doğu Yakası turu kapsamında, şehrin indie müzik mekânı Black Cat'e uğruyorlar. 70'lerin sonunda, tek bir Farfisa orgla verdikleri konserler, zamanın punk seyircisinden epey tepki toplamış (canlı konser kayıtları "23 Minutes Over Brussels"i dinleyin!). Grubun yeni hali, merak konusu. ABD'de punk'ın kalelerinden olan şehirde, şaşırtıcı bir şekilde, Suicide konser mekânını yarısına kadar bile dolduramadı. Anlaşılan, yeni nesil için, punk'ın tozlu birkaç sayfasından ibaret grup.

Uvertür olarak, adını 80'lerde Nation of Ulysses ve 90'larda Make-Up isimli gruplarıyla duyurmuş şehrin yerlisi Ian Svenonius'un yeni grubu Scene Creamers var. Grup, kıyafetleriyle 60'ların "Swinging London"ından fırlamış adeta. Ian Svenonius, şovmen hal ve tavırlarıyla Mick Jagger-Jarvis Cocker arası bir yerde duruyor. Grup, icra ettiği enerjik funk rock'la seyirciyi başarılı bir şekilde Suicide'a hazırlıyor. Svenonius da, sıcak gündem maddesi Irak Savaşı ve George W. Bush hakkındaki yorumlarıyla alkış topluyor.

Suicide'ı oluşturan Martin Rev ve Alan Vega ikilisi, baştan aşağı siyah kıyafetler ve güneş gözlükleriyle sahnedeki yerlerini alıyorlar. Alan Vega'nın sarhoş olduğu gözden kaçmıyor. Sahnede, enstrüman namına, Martin Rev'in klavyesinden ve drum machine'den başka bir şey yok. Seslendirdikleri şarkılar, kendi adlarını taşıyan efsanevî ilk albümlerinden ve "American Supreme"den. Drum machine ritmlerinin üzerine, Alan Vega o benzersiz "paranoyak Elvis" vokaliyle kâh kükreyip kâh rap yaparken, Martin Rev yüzünü seyirciye dönmüş şekilde, yanındaki klavyeyi yumrukluyor, rastgele çalıyor, gürültü yapıyor. Adeta "taciz" ediyor klavyeyi. Alan Vega, Uzakdoğu dövüş sanatları etkili dansıyla eğlendiriyor. Bir ara, Alan Vega'ya "hık demiş burnundan düşmüş" denecek şekilde benzeyen beş-altı yaşlarındaki oğlu sahne arkasından gelip babasıyla karşılıklı döktürüyor. Şarkı aralarında, George W. Bush'un yanısıra, Rock'n'roll Hall Of Fame'e kabul edilen The Clash da nasibini alıyor Vega'nın sivri laflarından ("Joe Strummer ölü olduğuna seviniyordur"). Biste Vega, seyirciden isteklerini dinleyip şarkılardan birer kuple mırıldanıyor (benim isteğim "Frankie Teardrop"). Konserin kapanışı ise tam bir sürpriz: "Stayin' Alive"ın gürültülü bir synth-punk cover'ı. Herkes dans ediyor artık burada. Yaklaşık bir saat süren konser, eski Suicide konserlerinin aksine, dostane bir havada cereyan ediyor. 50'lik delikanlıların performansı, yüzümüzde kocaman bir tebessüm bırakıyor.

Primal Scream'in kapanış şarkısı MC5 cover'ı "Kick Out The Jams" için, The Kills elemanları da sahneye davet ediliyor. Primal Scream, muhteşem performansıyla "sonik nirvana"ya ulaştırıyor. Dışarıda akıp giden hayata adapte olmak zor geliyor.

Godspeed You! Black Emperor / Black Dice
Bütün bayrakları yakın!

(9:30 Club, Washington) Montrealli kalabalık grup GY!BE, öyle ayılıp bayıldığım bir grup olmadı hiç. Atmosfer yaratmadaki becerilerini takdir etmekle birlikte, uzun şarkılarına her zaman tahammül edemiyorum. Ama canlı performanslarını merak etmiş olduğumu da inkâr edemem. Bu düşüncelerle 9:30 Club'ın yolunu tutuyorum. Benim gibi düşünen çok insan olmalı ki, konser mekânı tıka basa dolu.

Açılışı yapan grup Black Dice, New York'tan. Yeni filizlenen ve New York'un 80'ler başı No-Wave sahnesiyle kıyaslanan yeni bir dalganın (New-No-Wave?) içinde anılıyor isimleri. Dinlediğim "Beaches and Canyons" albümleri fena değildi. Grup, bir gitarist, bir davulcu ve "tone generator" kullanan iki şahıstan oluşuyor. Tone generator kullanan şahıslar, rastgele sesler, cızırtılar, gürültüler çıkararak adeta bir dayanıklılık testine çıkarıyor seyirciyi. Davulun ve gitarın sesi az duyuluyor, duyulduğunda performans biraz daha dinlenir hale geliyor. Ama grup, en çok alkışı sahneyi terkederken alıyor.

GY!BE'nin sahneyi alması biraz uzun sürüyor. Grubun iki davulcu, iki basçı, üç gitarist, kemancı ve çellistten oluştuğunu düşününce, çok da şaşılacak bir durum değil. Yerdeki pedalların çokluğundan, sahnede hareket etmenin zor olduğunu görmek mümkün. Grup elemanları sessizce sahnedeki yerlerini alıp hiç konuşmadan uzun şarkılarından birine giriyorlar. Tıpkı albümlerindeki gibi, sakin başlayan, zamanla genişleyen ve insanı içine alan, klimaks anlarında uçuran kopkoyu şarkılar GY!BE'ninkiler. Canlı performansın, albümlere göre daha "heavy" olduğu söylenebilir. Fondaki bilinmeyen bir kentten siyah-beyaz görüntüler, enstrümantal şarkılara söz oluyor adeta. Sorun, bu senaryonun bütün şarkılarda tekrar edilmesi. İlk bir saat çok tesirli olsa bile, bir süre sonra, grubun seyirciyle bir diyalog kurmasını, şarkılarda daha fazla varyasyon yapmasını bekliyorsunuz. Hiç gerçekleşmiyor bu. Davullardan birinin üstündeki "Burn All Flags" (Bütün bayrakları yakın) ve amfilerden birinin üzerindeki "Heal The Self" (Kendini iyileştir) sloganları, grubun seyirciyle tek diyaloğu olarak kalıyor. Performans 2.5 saate yakın sürüyor. Çıkarken "sadece bir saat olsaydı da yetermiş" diyorsunuz.

Primal Scream / The Kills
Rock'n'roll cehennemi

(Irving Plaza, New York) Primal Scream, uzun zamandir özlemle Washington'a gelmesini beklediğim bir grup. 2000 yılında, "XTRMNTR" turnesinde şanssız bir şekilde kaçırmıştım grubu. "Evil Heat" albümleri çıktığından beri, Kuzey Amerika turnesine çıkmalarını dört gözle bekliyordum. Turne programı açıklandığında, grubun Washington'a uğramayacağını, New York'ta ve California'da üçer konser vermekle yetineceğini görünce hayal kırıklığına uğradım. Ama, bu defa işin peşini bırakmamaya kararlıyım. New York konserlerinin sonuncusuna bilet alıp bir çarşamba öğleden sonrası New York yollarına düşüyorum. Zulamda, "Screamadelica" ve sonrası Primal Scream albümleri...

Üç gece arka arkaya Primal Scream konseri olmasının etkisinden olsa gerek, konser mekânı Irving Plaza tam dolu değil. Salonun en önündeki yerimi alıp beklemeye başlıyorum. Açılış grubu, adlarını yeni yeni duyuran, yeni nesil garaj rock grupları içinde adları zikredilen The Kills. Bazen gitar da çalan VV adlı solist hatundan ve gitarist Hotel adlı beyden oluşuyor grup. (Nerede eski yaratıcı isimler?) Bir de

Desenler: Mehmet Uluşahin

→25

drum machine var. VV, yüzünü saçlarıyla örtüp mikrofona ağzını dayayarak sözleri anlaşılmaz şarkılar icra ediyor. Hotel'in gitaristliği iyi. Tutturduğu jilet gibi gitar tonuyla, Raveonettes'i hatırlatıyor. Şarkılar, birbirine benzese de, fena değiller. VV'nin kendinden geçtiği anlarda, mikrofonla ve Hotel'in gitarıyla yaptığı danslar hoş.

Tabii ki, asıl beklediğimiz Primal Scream. Sahnedeki yerlerini aldıklarında, gözlerimiz My Bloody Valentine gitaristi Kevin Shields'ı arıyor. Konserin tek hayal kırıklığı, Shields'ın yokluğu. Gitarlarda Andrew Innes, Robert Young, basta Mani, klavyede Martin Duffy ve üstüne pek oturmayan çizgili takım elbisesi ve yana kaykılmış kravatıyla incecik görünen Bobby Gillespie karşımızda. Açılışı, "XTRMNTR"dan "Accelerator" ile yapıyorlar. Şarkının yoğun gitar gürültüsü, ışık oyunlarıyla birleşip daha ilk dakikadan göz kamaştırıyor. Ardından gelen "Miss Lucifer", "Rise", "Shoot Speed/Kill Light" gibi şarkılarla, tempo bir saniye olsun düşmüyor. Yoğun ve güçlü bir ses bombardımanı olan her bir şarkı, psychedelic ışık oyunlarının da katkısıyla uçuruyor. "Autobahn 66" yumuşak elektronikasıyla kısa bir mola. Ardından gelen "Kill All Hippies", "City" ve özellikle de stadyum marşı havasındaki "Rocks", rock'n'roll cehenneminin orta yerinden çıkıp geliyor adeta. Normal seti kapattıkları "Swastika Eyes" ve "Skull X" gümbür gümbür. Bobby Gillespie, beklenmedik şekilde suskun konser boyunca. Şarkı aralarında teşekkür ediyor sadece. (Bir de sonda kendisine laf atılınca, dönüp kıçını işaret ediyor.) Bobby'nin sessizliğini Mani telafi ediyor. Ama, ağır Manchester aksanını anlayamayan eminim sadece ben değilim. Mani'nin seyirciyle diyaloğu her anlamda iyi. Özellikle, seyirci içindeki güzel hatunlarla sıkı bir göz teması içerisinde. Grup iki bis yapıyor yoğun alkışlar arasında. "Movin' On Up" ve "Jailbird" gibi nispeten eski rock'n'roll şarkılarının yanısıra "Detroit" gibi tam bir electro canavarı şarkıya da yer veriyorlar. Kapanış şarkısı MC5 cover'ı "Kick Out The Jams" için, The Kills elemanları da sahneye davet ediliyor. Bobby Gillespie ve VV'nin düeti göz dolduruyor bu şarkıda.

Primal Scream, muhteşem performansıyla "sonik nirvana"ya ulaştırıyor. Dışarıda akıp giden hayata adapte olmak zor geliyor.

Supergrass / The Coral
Sevimli tıfıllar ve ciddi abiler

(9:30 Club, Washington) 2002 yılı favorilerimizden The Coral'ın Washington'a geldiğini öğrendiğimde sevinmekle beraber, Supergrass'ın alt grubu olduklarını öğrenince biraz hayal kırıklığına uğruyorum. Supergrass, pek de sevdiğim, önemsediğim bir grup değil ama, The Coral'ın hatırına yollara düşüyorum.

The Coral'ın performansı tam da beklediğim gibi. "Aktif, dinamik ve heyecanlı" altı sevimli tıfıldan oluşan grup, bir saatlik performansları boyunca, bütün 40 yıllık rock'n'roll tarihinden süzdüklerini, benzersiz bir şekilde önümüze sürüyorlar. Pyschedelia'yı, ska'yı, reggae'yi, folk rock'u bir amatör pub grubu heyecanıyla, fakat hakkını vererek icra ediyorlar. Grubun yaydığı enerji, kısa sürede seyirciye de sirayet ediyor. Bir de, şarkı aralarındaki koyu Liverpool aksanlı konuşmalarını anlayabilsek. Tek albümlerindeki hemen hemen tüm şarkıları seslendirdikleri performansta "Spanish Main", "Simon Diamond" ve kapanışı yaptıkları, 10 dakikayı aşkın psychedelic bir jam session'a dönüşen "Goodbye" özellikle çok alkış alıyor.

Supergrass, gitar, bas ve davul üçlüsü şeklinde. İlk çıkışlarını yaptıkları 90'ların ortasındaki "kaygısız çocuklar" imajlarının aksine, The Coral'la kıyaslandığında, daha "ciddi abiler" pozisyonundalar şimdi. Grup, çoğunluğu son albümleri "Life On Other Planets"dan olmak üzere şarkılar seslendiriyor, benim de tanıyabileceğim kimi eski hitlerine de yer veriyor. En çok alkışı, "Pumping On Your Stereo", "Caught By The Fuzz" gibi klasiklerde alıyorlar. Çıkış şarkıları "Alright"ı seslendirmiyorlar şaşırtıcı bir şekilde. Şarkıları, fazla eğip bükmeden, kompakt ve enerjik bir şekilde icra ediyorlar. Seyircinin tepkisi olumlu. Pek çok şarkı, hep bir ağızdan söyleniyor. Ama Gaz Coombes ve arkadaşları, sahnede The Coral kadar eğlenmiyorlar, orası kesin.

Yo La Tengo konserinin asıl sürprizi, Sun Ra'nın Arkestra'sından gelen üç ihtiyar trompetçi. Yaldızlı kıyafetleri içinde, yoğun alkış altında sahneye geliyor üçlü. Eşlik ettikleri şarkılara free caz tadı katıyorlar. Ama en güzeli, Sun Ra parçası "Nuclear War"un icrası.

Yo La Tengo / Portastatic
Üç ihtiyar trompetçi

(9:30 Club, Washington) Geçen yıl, Amerikan dergisi The Onion'da yayınlanan "Yo La Tengo konser faciasında 37 plak dükkanı çalışanının ölmesinden korkuluyor" başlıklı esprili asparagas haber, grup hakkında pek çok ipucu veriyor. Yo La Tengo, müzik "geek"lerinin, müziği onlarca kategoriye ayırıp ıcığını cıcığını çıkaranların grubuymuş gelir bana (itiraf ediyorum, onlardan biriyim). Böyle bir grubun canlı performansının çok da heyecan verici olacağını düşünmüyordum, fakat albümlerindeki müziği seven biri olarak, gitmeden de edemedim. Grubun canlı performansı hakkında ne de büyük yanılgı içindeymişim meğer!

Alt grup, sıradan bir indie rock grubu görünümündeki Portastatic. Akılda kalıcı bir yönleri yok. 45 dakika süren performansları, kısa alkışlar dışında seyirciden pek bir tepki almıyor.

Işıkların kararıp Yo La Tengo'nun yerini almasıyla havamızı buluyoruz. Grup elemanları, görünüşleri itibarıyla, orta yaşlı "suburban" aile fertleri gibi duruyorlar. Grup, sahneyi oldukça demokratik kullanıyor. Performans boyunca, grubun üç elemanı sık sık enstrüman değiştirerek multi-enstrümantalist yönlerini gözler önüne seriyorlar. Her biri en azından birkaç şarkı seslendiriyor. Ira Kaplan, konuşkanlığıyla nispeten ön planda. Performansın ilk bölümü, büyük ölçüde son albüm "Summer Sun"daki yumuşak, atmosferik pop şarkılarından oluşuyor. Fakat bu şarkılarda, gitar ve

davul, albümdekine nazaran daha güçlü. Grup, eski şarkılarından da örnek vermeyi ihmal etmiyor. Eski albümlerde yer alan ve yoğun feedback bulutu altında uzun jam'lere dönüşen kimi şarkılar, Ira Kaplan'ın epileptik gitar çalışıyla birleşince, konser göz alıcı bir "shoegazer" şölenine dönüşüyor. Konserin asıl sürprizi, Sun Ra'nın Arkestra'sından gelen üç ihtiyar trompetçi. Yaldızlı kıyafetleri içinde, yoğun alkış altında sahneye geliyor üçlü. Eşlik ettikleri şarkılara free caz tadı katıyorlar. Ama en güzeli, Yo La Tengo'nun geçen yıl çıkardığı "Nuclear War" EP'sinde cover'ladığı Sun Ra parçası "Nuclear War"un icrası. Arkestra elemanlarının yanısıra Portastatic elemanları da katılıyor şarkıya. Parçanın her zamankinden daha anlamlı gelen "Nuclear war / Yeah it's a motherfucker / Don't you know / If they push that button / Your ass gotta go" sözleri, karşılıklı atışma şeklinde söyleniyor. Koroya biz seyirciler de dahil oluyoruz. Sahnedekilerse, bir ara free caz ve noise'un mükemmel bileşimini yakalıyorlar. Yo La Tengo'nun iki bisli, yaklaşık 2.5 saatlik performansı epey uzun olsa da, kulaklarımızın bayram ettiği, müzikal olarak doyduğumuz bir olay olarak kayıtlara geçiyor.

Fischerspooner

File çoraplar, donuk bakışlar

(9:30 Club, Washington) Fischerspooner, "electroclash" hareketinin en göz önündeki grubu. İngiltere'de, New York'ta, konserlerine bilet bulmak zor. Washington'da Fischerspooner, yarısı dolu bir kulüpte konser veriyor. Konserin Amerikalıların dışarı çıkmadıkları pazar gecesi gerçekleşmesinin yanısıra, "Electroclash" rüzgarının şiddetinin buralarda henüz pek hissedilmemesi, bunda etken. Electroclash modasının izlerini, seyircinin bir kısmının kıyafetinde görmek mümkün: Tozluklar, file çoraplar, donuk bakışlar, ağır makyaj...

Tommie Sunshine adlı bir DJ'le ısınıyoruz konsere. "Pump Up The Jam"le seyircinin kendinden geçtiğine şahit olup "sırada hip-house revival'ı mı var?" diye düşünmeden edemiyorum. DJ sahneyi terkettikten sonra, bomboş bir sahnede Fischerspooner grubunun beyaz peruklu prensi Casey Spooner ve bir grup dansçı yerlerini alıyorlar ve Wire cover'ı "The 15th" ile şovlarını açıyorlar. Fischerspooner şovu, klasik anlamda bir konserden olabildiğince uzak. İroni dozu yüksek, "camp" tiyatro gösterisi, stand-up komedi arası bir performans bu. Kitsch kıyafetler (dansçılardan biri oldukça toplu ve viktoryen bir kıyafet var üzerinde), makyajlar, Casey Spooner'ın arzu nesnesi olduğu cinsel jestler (dansçılar kendi elleriyle Spooner'ı soyup soğana çeviriyorlar performans boyunca), arada sırada sahnede gözüken grubun öteki elemanı Warren Fischer'ın kustuğu sahte kanlar... Şarkı aralarında, Casey Spooner, bütün stand-up komedi yeteneğini konuşturuyor. Grubuyla ("aslında pek yetenekli sayılmayız, dört-beş tane şarkımız var") ve electroclash hareketiyle ("Emerge" şarkısının ortasında durup "Electroclash oldu! Bu şarkıyı duymak istediğinizden emin misiniz?") dalga geçiyor, güncel espriler yapıyor (kalabalık üzerindeki kısa süreli bir sörften sonra, "Daha uzun yaparım normalde, ama bu SARS olayı beni de korkuttu"). Ah evet, bir de müzik var. Playback olarak icra edilen, Janet Jackson koreografilerinin eşlik ettiği electropop. "#1" adlı albümlerinden bir farkı yok haliyle. Ama Fischerspooner'dan bir sahicilik beklemediğim için, bundan gocunmuyorum. Eldeki şarkıların azlığından, grubun en büyük hitleri "Emerge" ve "Sweetness"ı iki defa seslendiriyorlar. Nihayetinde, keyifli bir saat geçirtiyorlar kulüpteki bir avuç insana ve bana. Fischerspooner'dan daha fazlasını da beklemiyordum açıkçası.

Halil Kılıçoğlu

Vaat edilen romanlar diyarına hoş geldiniz!

Artemis

Artemis'te her kitap bir macera

YENİ!

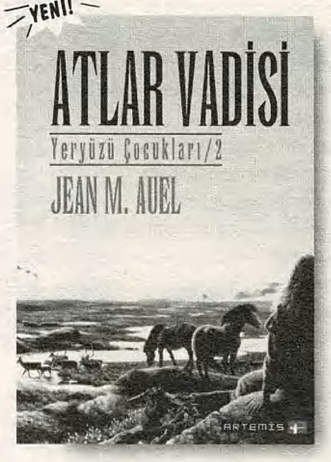

Bizi ilkel, egzotik dünyaya geri götüren, vahşi kadın Ayla'nın cesareti ve sorgulayan kalbiyle buluşturan unutulmaz destan, Atlar Vadisi'nde devam ediyor.
Yeryüzü Çocukları Serisi dünyada 35.000.000'un üzerinde satti.
Yeryüzü Çocukları Serisi'nin ikinci kitabı.

YENİ!

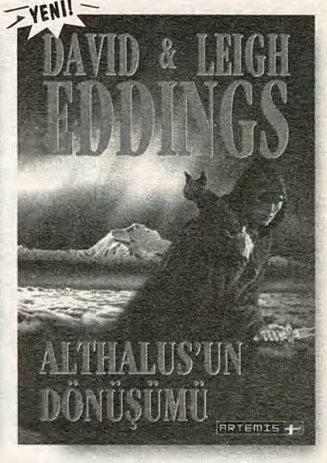

Althalus, tanıdığınızda çok seveceğiniz bir adam değildir. Bir hırsız, bir yalancı, zaman zaman cinayet işleyen ve onur sözcüğünün anlamını bile bilmeyen bir insandır. Ama kaderin bir cilvesi, onu aslında kedi olmayan bir kediyle tanıştırır. Böylece Althalus hiç ummadığı olayların ortasında bulur kendini.

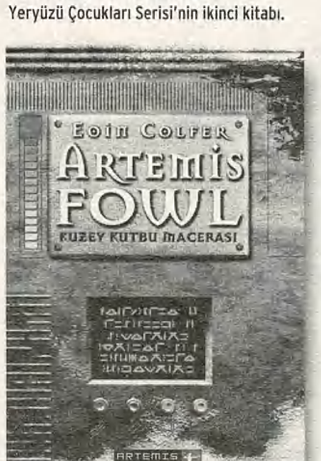

Birileri goblinlere insan yapısı güç kaynaklarını yasadışı temin ediyor. Peri Halkı arasındaki denge bozulmak üzere. LEPrecon Birliğindeki Yüzbaşı Holly Short, bunun asıl sorumlusunun en büyük düşmanı, on üç yaşındaki Artemis Fowl olduğundan kesinlikle emin.
Ama acaba Artemis gerçekten suçlu mu?

Zamanın yırtıldığı Sosaria'da şövalyeler ve büyücüler, Teknokratların çöllerini işgal etmek için savaş meraklısı Jukalara katılıyorlar. Gizli güçlerin planlarını ortaya çıkarmak için sabık şövalye Montenegro, becerikli Juka, yaşlı Yol Efendisi Thulann güçlü düşmanlara meydan okumak zorundalar.

Çatalçeşme Sk. No:52/2 Cağaloğlu-İstanbul Tel: 0 212 513 34 20-21 Fax: 0 212 512 33 76
Web Sitesi: www.artemisyayinlari.com • e-mail: info@artemisyayinlari.com

ARTEMİS

NASIL DA KOŞUŞURDUK FESTİVALLERE...

Yaz bitmez

CHEMICAL BROTHERS

BİR FİNCAN BARIŞ İÇİN

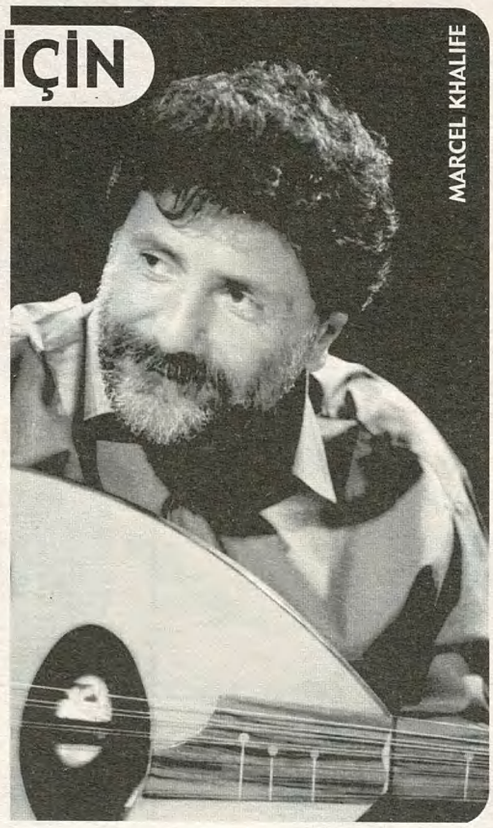
MARCEL KHALIFE

Ortadoğu'nun büyük yıldızlarından birini ağırlayacağız. Lübnanlı udi, besteci ve şarkıcı Marcel Khalife Türkiye turnesine geliyor. Yanıbaşında Arif Sağ da yer alacak, ikisi birlikte doyumsuz bir bağlama-ud rüyasına daldıracak bizi. 21 Ağustos'ta Antalya Cumhuriyet meydanında, 23 Ağustos'ta Can Şenliği için Datça'da, 28 Ağustos'ta İstanbul Açıkhava Tiyatrosu'nda çalacakları kesin. Ayrıca Ankara, Adana, Gaziantep, Diyarbakır ve Bursa'da konserler düşünülüyor. Kültürler Buluşması başlıklı etkinlikler, Kulsan Vakfı ve PPR işbirliğiyle düzenlenecek...

Marcel Khalife'yi bilen bilir. Bilmiyorum diyen de, Ahmet Kaya'nın "Şiddet" isimli adaptasyonundan veya Kardeş Türküler'in "Asfur/Kuş" şarkısından bilir... Lübnanlı hıristiyan bir aileden gelen Khalife, tıpkı memleketlisi Feyruz ve Rahbani Kardeşler gibi, klasik Arap müziğiyle çağdaş Batı orkestral anlayışı arasında bir köprü tesis etmiş bir müzisyen. Özellikle Al Mayadine grubuyla yaptığı çalışmalarla gerçek bir öncü... Bütün Arap dünyasında el üstünde tutuluyor, Avrupa ve Amerika'daki konserleri dolup taşıyor, "Peace Be With You", "Arabic Coffeepot" gibi albümleri elden ele dolaşıyor. Sanatçı 90'ların ortalarında bir tür "Şeytan Ayetleri" vakasına da kurban gidecekti az kalsın: Filistinli şair Mahmud Derviş'den yaptığı bir beste, Kur'an'dan bir ayet içerdiği suçlamasıyla karşılaştı, sanatçının üç sene hapsi bile istendi... Marcel Khalife, şarkılarıyla olduğu kadar, despotizm ve savaş karşıtı, diyalogdan yana siyasî sol kimliğiyle tanınan bir şahsiyet. Haritanın güneyinden gelen misafirlere pek alışık değiliz, o yüzden sevincimiz iki kere sonsuz.

PLAJDA BİR KOCA GÜN

9 Ağustos sabahı saat 9:00'dan ertesi sabah 7:00'a kadar güneş, deniz, dans, dans, dans... Tam beş sahnede 36 DJ ve altı live performans. Urban Bug'ın düzenlediği Bughole 2003 Festivali Kilyos Solar Beach'te...

Hava kararıktan sonra gökyüzüne baktığınızda göreceğiniz en büyük yıldızlar Junior Sanchez, Marc Vedo, Fluke, Dominic B (Stanton Warriors) ve Chemical Brothers olacak.

İki elektronik müzik dehası, Ed Simons ve Tom Rowlands'dan oluşan Kimyasal Biraderler rock-'n'roll ruhunu kalplere tekno yumruklarıyla yerleştiriyor senelerdir. Bu ilk İstanbul maceralarında iki DJ olarak pikaplarının başına geçecekler, binlerce vücuttan yayılan "yekvücut" bir anarşiye sebebiyet verecekler. "Beach party"lere adapte olamayanlar da, Chemical Brothers'ı vesile bilip kendilerini Kilyos sahillerine atabilir...

İSTANBUL KANATLARIMIN ALTINDA

PET SHOP BOYS

SUEDE

ECHO & THE BUNNYMEN

BLACK BOX RECORDER

6-7 Eylül günlerinde çok meşgulüz, kimseye söz veremiyoruz, çünkü rock'un devleriyle Hezarfen havaalanında randevumuz var: Çatalca'da, Bahşayış köyünde, yani Büyükçekmece gölünün en ucunda... Pozitif, İKSV ve Coca Cola işbirliğiyle düzenlenen Rock'n Coke festivali için, Hezarfen havaalanı bir rock kasabası haline getiriliyor. Tertip komitesi kendine Glastonbury'yi, Roskilde'i örnek almış. İki mühim not: Alanda 20'si engellilere ayrılmış 260 tuvalet olacakmış, ayrıca şehirden festivale 200 servis otobüsü git-gel yapacakmış...

Rock'n Coke'un kadrosu sahiden zengin: Suede, Pet Shop Boys, The Cardigans, Simple Minds, Echo and The Bunnymen, Black Box Recorder, Sugababes, Guano Apes, Dirty Vegas, The Delgados, Dreadzone... Ayrıca Felix da Housecat, Paul Daley (Leftfield), David Holmes, Phil Hartnoll (Orbital), Lisa Pin-Up, Mushroom gibi önemli DJ'ler... Duman'dan MFÖ'ye yerli misafirler de cabası.

Suede'i geçen sene, Simple Minds'ı 95'te bayıla bayıla seyretmiştik, on kere daha gelseler, gene gideriz. Pet Shop Boys, Cardigans gibi "serin" pop yıldızları da keyfimize keyif katar. Ama kendimizi en çok Primal Scream'e hazırlamıştık, gelme ihtimalleri zayıflayınca üzüldük. Yine de çıkmadık candan ümit kesilmez diyoruz, sürprizler bekliyoruz ve Echo & The Bunnymen ile Black Box Recorder'ı festivalin favorisi ilan ediyoruz.

Başka dünyaların şarkıları...

ithaki

Fantastik Kurgu

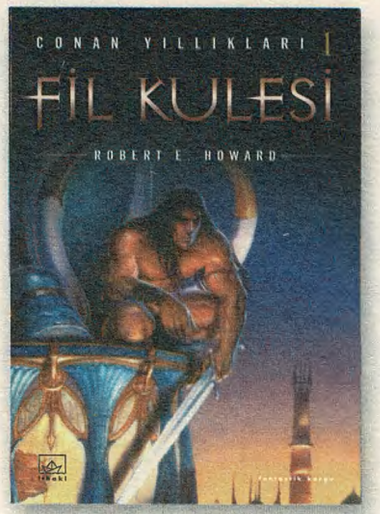

Conan Yıllıkları 1

FİL KULESİ
Robert E. Howard

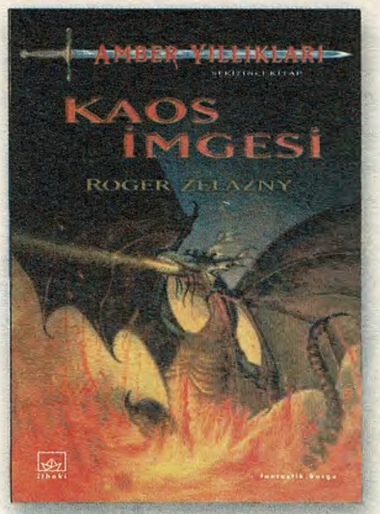

Amber Yıllıkları 8

KAOS İMGESİ
Roger Zelazny

Korku Kitaplığı

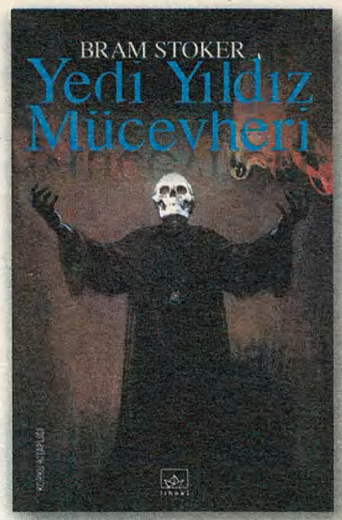

YEDİ YILDIZ MÜCEVHERİ
Bram Stoker

Tarih Toplum Kuram

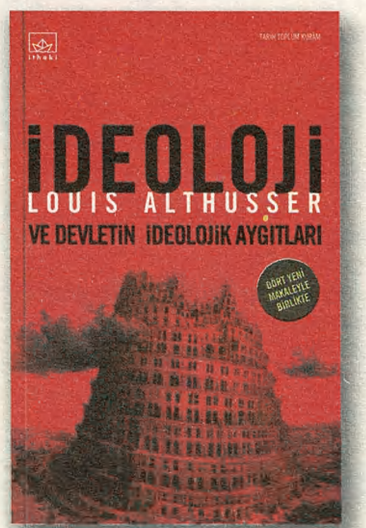

İDEOLOJİ ve DEVLETİN İDEOLOJİK AYGITLARI

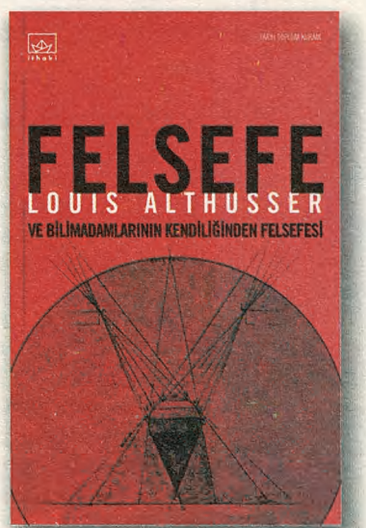

FELSEFE ve BİLİMADAMLARININ KENDİLİĞİNDEN FELSEFESİ

Gezi-Yorum

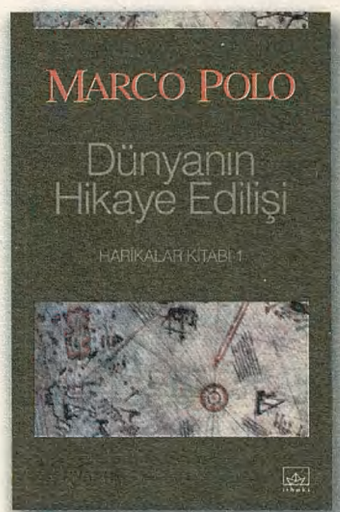

DÜNYANIN HİKAYE EDİLİŞİ
(HARİKALAR KİTABI 1)
Marco Polo

İthaki Çizgiroman

Nazilerin II. Dünya Savaşı sırasında gerçekleştirdiği karanlık deneylerden bir iblis doğdu: **HELLBOY**

Ama sonuç onların arzuladığı gibi olmadı, hem de hiç..!

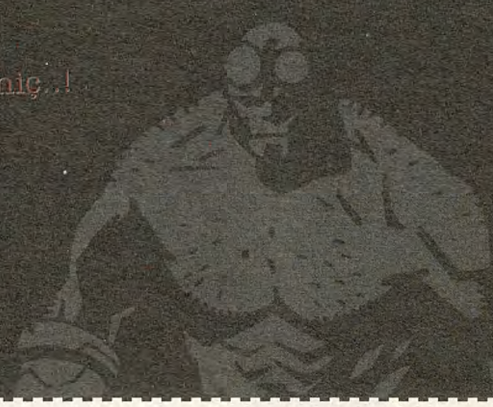

İLK ALBÜM: **YIKIM DÖLÜ**
BAYİLERDE...

MAKASLAR BOŞA DEĞİL... İlgilendiğiniz kitap ya da kitaplarla ilgili bölümü kesip Penguen Kitabevlerine gelin, bu kitapları %20 indirimle satın almaya hak kazanın!
Şube 1: Bahariye Cad. Ünertan Pasajı 35/40 Kadıköy-İstanbul 216 349 14 35
Şube 2: Caferağa Mh. Muvakkithane Sk. (Postane arkası) 32 Kadıköy-İstanbul 216 414 61 73-74

www.ithaki.com.tr

SONGLINES'IN TAVSİYESİ: **EN İYİ WORLD MUSIC ALBÜMLERİ**

İngiliz Songlines dergisi çalışanları çok hayırlı bir iş yapmış: En güzel "dünya müziği" albümlerini kendi aralarında oylamışlar, barajı aşanları 1'den 50'ye sıralamışlar, "her eve lazım" diyerek sayfalarına boylu boyunca yerleştirmişler. Seçme yaparken tek koşulları, albümlerin İngiltere'de bulunabilir olmasıymış. Ayrıca, çok fazla ciddiye alınmak istemiyorlar, "Fela Kuti neden yok falan gibi sorular sormayın, oylamada çıkmadı işte, biz sadece iyi vakit geçirdik" diye uyarıyorlar okurlarını. Valla, biz de bakarken gayet iyi vakit geçirdik, dünya haritasında müthiş bir ses yolculuğuna çıktık...

DÜNYANIN 50 HALİ

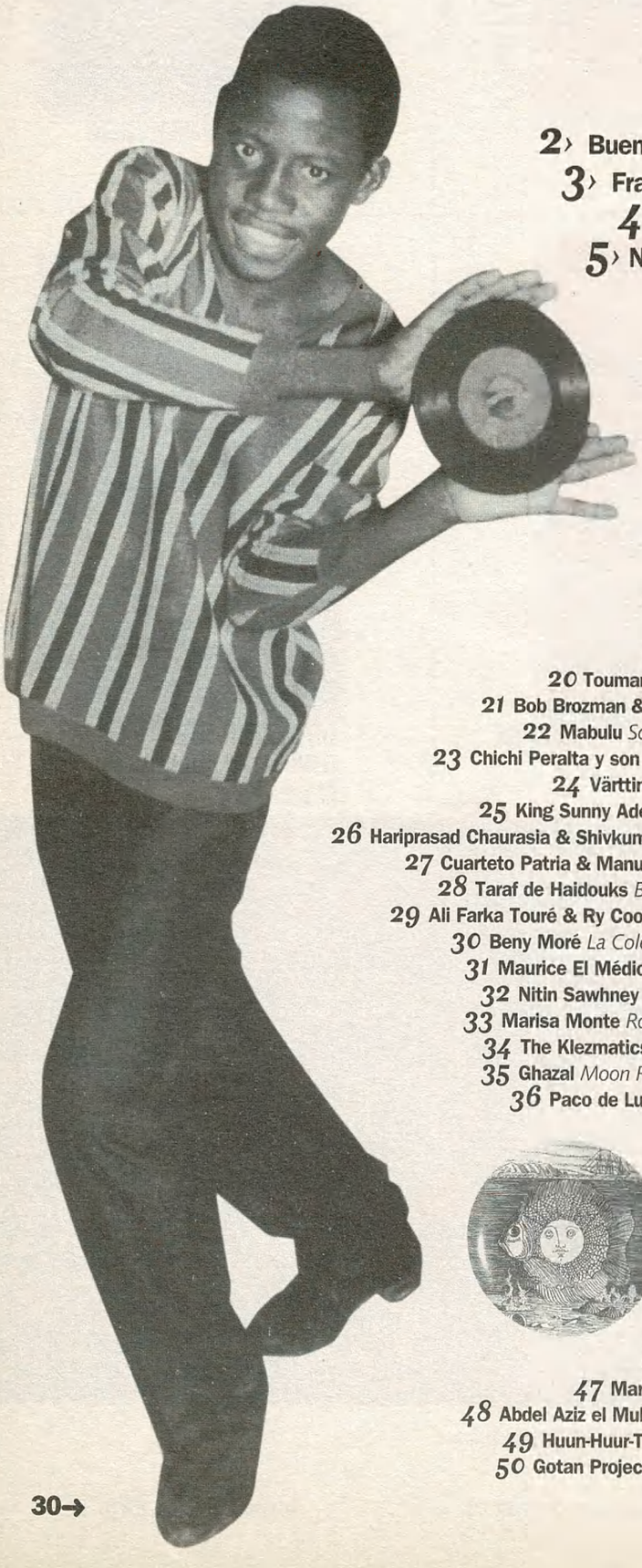

1› **Salif Keita** *Soro (1987)*
2› **Buena Vista Social Club** *Buena Vista Social Club (1997)*
3› **Franco** *20ème Anniversaire (1989)*
4› **Khaled** *Khaled (1992)*
5› **Nusrat Fateh Ali Khan** *Mustt Mustt (1990)*

6 **Manu Chao** *Clandestino (1999)*
7 **Oliver Mtukudzi** *Tuku Music (1999)*
8 **Cesaria Evora** *Miss Perfumado (1992)*
9 **Orchestra Baobab** *Specialists In All Styles (2002)*
10 **Celia Cruz** *On Fire (2000)*
11 **João Gilberto** *Amoroso/ Brasil (1977/81)*
12 **Youssou N'Dour** *Nothing's In Vain (Coono du Réér) (2002)*
13 **1 Giant Leap** *1 Giant Leap (2001)*
14 **Rachid Taha** *Diwân (1998)*
15 **Rokia Traoré** *Wanita (2000)*
16 **Ali Akbar Khan & Asha Bhosle** *Legacy (1996)*
17 **Estrella Morente** *My Songs And A Poem (2002)*
18 **Baaba Maal** *Missing You (2001)*
19 **Astor Piazzolla** *Tango: Zero Hour (1986)*
20 **Toumani Diabaté & Ballake Sissoko** *New Ancient Strings (1999)*
21 **Bob Brozman & Takashi Hirayasu** *Firefly (2000)*
22 **Mabulu** *Soul Marrabenta (2001)*
23 **Chichi Peralta y son Familia** *Pa' Otro La'o (1997)*
24 **Värttinä** *Iki (2003)*
25 **King Sunny Ade** *Juju Music (1982)*
26 **Hariprasad Chaurasia & Shivkumar Sharma** *Call of the Valley (1967)*
27 **Cuarteto Patria & Manu Dibango** *CubAfrica (1998)*
28 **Taraf de Haidouks** *Band Of Gypsies (2001)*
29 **Ali Farka Touré & Ry Cooder** *Talking Timbuktu (1994)*
30 **Beny Moré** *La Colección Cubana (1998)*
31 **Maurice El Médioni** *Café Oran (1996)*
32 **Nitin Sawhney** *Beyond Skin (1999)*
33 **Marisa Monte** *Rose and Charcoal (1994)*
34 **The Klezmatics** *Rhythm + Jews (1991)*
35 **Ghazal** *Moon Rise Over The Silk Road (1998)*
36 **Paco de Lucía** *Live... One Summer Night (1981)*

37 **Lila Downs** *Tree Of Life (2000)*
38 **Muzsikás and Márta Sebestyén** *Morning Star (1997)*
39 **Orlando Cachaíto López** *Cachaíto (2001)*
40 **Le Mystère des Voix Bulgares** *Le Mystère des Voix Bulgares (1986)*
41 **Shakti** *The Best Of Shakti (1994)*
42 **Oum Kalthoum** *El Sett (The Lady) (2002)*
43 **Batata y su Rumba Palenquera** *Radio Bakongo (2003)*
44 **Amadou et Mariam** *Tje ni Mousso (1999)*
45 **Mustafa Kandıralı & Ensemble** *Caz Roman (1992)*
46 **Laydsmith Black Mambazo** *Shaka Zulu (1987)*
47 **Mariza** *Fado em Mim (2001)*
48 **Abdel Aziz el Mubarak** *Abdal Aziz el Mubarak (1987)*
49 **Huun-Huur-Tu** *The Orphan's Lament (1994)*
50 **Gotan Project** *La Revancha del Tango (2001)*

30→

AKIN ELDES

KAFİ

CEM AKSEL
PATRICK CHARTOL
GÜROL AĞIRBAŞ

MC & CD

©2002 Pb Müzik Yapım Ltd. Keskin KalemSokak 6/7, 80300 Esentepe - İstanbul TR / info@pbmusicworld.com
www.pbmusicworld.com Tel: 0212 272 10 55 / 275 39 77 Fax: 0212 274 11 66

01 cm	independent	bahadır
02 cmts	70's	bahadır
06 çrş	tricky "vulnerable"	bahadır
07 prş	monkey suite	deniz-pelin
08 cm	retro	sizzle
09 cmts	crossover	berk-bahadır
12 sl	arabstrap "monday at the hug&pit"	bahadır
13 çrş	solaklar partisi	taifu
14 prş	tweaker	bahadır
15 cm	on the BEAten tracks	bahadır
16 cmts	mainTIMEstream	bahadır
19 sl	david sylvian "trophies"	bahadır
20 çrş	film music noir	bahadır
21 prş	cazır cazır	deniz k.
22 cm	on the BEAten tracks	bahadır
23 cmts	90's	bahadır
27 çrş	cake for weekdays	burak-hüseyin şuşut
28 prş	present tense	elif izbırak
29 cm	abstract dub-jungle	da-frogg
30 cmts	elektronik iyidir	(((emre)))
03-10-17 pzr 24-31 ⇒	haletiruhiye	berk
04-11 ⇒ pzt 18-25	karga	bahadır

kadife sokak no: 16
kadıköy istanbul
t: (+90) 216 449 17 25
f: (+90) 216 346 55 46

EFES DARK

Tindersticks

Fransız yönetmen Claire Denis, nasıl iki filminin müziği için Tindersticks'i seçtiyse, birçoğumuz da aynı şeyi yaptık, hayatımızın belirli anlarının soundtrack'ini bu melankolik İngilizlere emanet ettik. Şimdi yeni albüm ilaç gibi yetişti: "Waiting For The Moon". Şarkıcı Stuart Staples, Les Inrockuptibles ve Independent'a grubun "hava"sını kısaca aktarmış.

TEHLİKENİN LEZZETİ

Bu albümün kayıtlarına esaslı bir eksikle başladınız: 2001 sonlarında, Avrupa turnesinin ortasında, Al Macauley bir süreliğine gruptan ayrıldı...

Stuart Staples: Al'in yerinin doldurulması imkânsızdı. Onu tanıyan herkes yerinin doldurulamaz olduğunu bilir. Müziğimizin belkemiğiydi o; enstrümanını onun gibi çalan başka birini tahayyül edemiyorum. Dolayısıyla, baterinin ortadan kalkmasıyla açığa çıkan boşluğun karşısında beş kişi kalakaldık; her birimiz bu boşluğun bir ucundan tutmaya çalışıyorduk. Parçalarımızı bu şekilde yeni tarzda çalmak albümü dolaylı olarak etkiledi. Daha fazla emprovizasyona yer vererek, önceki albümlerde yaptıklarımızın farklı kombinasyonlarını deneyerek stüdyoda sahne deneyimini devam ettiriyorduk. Al'in kafası karışıktı, bitap düşmüştü. Bizim müziğimizi çalmak için onu hissetmek gerekir, ama bu duyguyu her gece beklemek de birinden çok fazla şey istemek demektir. Eğer bu duygu yoksa, bu müzikten size geri dönen bir şey olmaz, ve eğer turnede böyle birkaç gün geçirirseniz, tutunacak hiçbir şeyiniz kalmaz. Devam etmek için bir karar almak zorundaydık, yaptığımız şey hakkında, bu işi neden yaptığımız konusunda her birimiz kendi içinde bir takım açıklamalar bulmalıydı. Herkesin kendini itelemesi gerekiyordu. Ve her şey değişti: Hep birlikte ve tek tek devam edecek gücü bulabildik ve Al geri geldi, ama artık değişik bir açıdan bakıyordu, bu değişim müziğimize de yansıdı.

Tindersticks'in önemli özelliklerinden biri, grup elemanlarının birbirine bağlılıkları oldu hep.

Hâlâ öyle. Müziğe başladığımız yıllarda Nottingham'dan ayrılmamızın nedeni, küçük şehirlerde çok sık rastlanan gruplaşmalardan kaçmak, insanların sonuçta tamamen kendi yağlarıyla kavrulukları, tamamen kendi içine kapalı klan zihniyetini kırmaktı. Bu durumdan kaçınmak için Londra'ya gittik, ama zamanla yeniden küçük bir çevre yaratma, sadece kendi aramızda kalma, birbirimizden başkalarıyla

11 yıldır bir aradayız, kişiliklerimiz oldukça farklı, ama sonuçta, birbirimiz üzerinden kendimizi tanımayı öğrendik. Müziğimiz de kaynağını buradan buluyor...

görüşmeme ihtiyacı hissettik. Şimdi artık İngiliz rock'unun cafcaflı, çalkantılı dünyasının tamamen dışında yaşıyoruz, hâlâ birbirinden öğrenecek bir şeyleri olan ve eşdost edinme ihtiyacı duymayan bir aile gibiyiz. 11 yıldır bir aradayız, kişiliklerimiz oldukça farklı, ama sonuçta, birbirimiz üzerinden kendimizi tanımayı öğrendik. Müziğimiz de kaynağını buradan buluyor: Stüdyoya kapanıyoruz ve müzik üzerinden diyalog kurmaya, zaman zaman birbirimizle çatışmaya, birbirimizi şaşırtmaya çalışıyoruz.

"Curtains" albümüyle, daha fazla ilerlememizin mümkün olmadığı bir yola girmiştik. Herkese belli bir rol biçilmişti, ama kimse kendini bu rollerin içinde rahat hissetmiyordu.

Albüm prodüksiyonlarını başından beri, dostunuz Ian Caple'la birlikte hallediyorsunuz. Hiç başka biriyle yeni bir macera yaşamak istemediniz mi?
Çok gevşek bir örgüyle kaydettiğimiz bu albümde, sabrını yitirmeden bizi izleyebilecek tek kişi Ian'dı. Onunla aramızda öylesine yakın bir sırdaşlık var ki, bazen biraz fazla üstüne çullanıyoruz gibi geliyor. Daha en baştan şarkıların nasıl bir sound'u olacağını biliyoruz, o da arzu ettiğimiz şeyi en ufak ayrıntısına kadar kağıda döküyor. Belki de artık tehlikenin, riskin, bilinmeyenin lezzetini keşfetmenin zamanı gelmiştir. Steve Albini gibi biri bize büyük katkılarda bulunabilirdi, bizdeki daha anlık şeyleri açığa çıkartabilir, bizi bir rock grubu olarak ortaya koyabilirdi. Yaptığı her şey her zaman yepyeni ve bunlardan dürüstlük fışkırıyor; bizi alâkadar eden de bu.

Yeni albümünüzün sound'unda meydana gelen değişikliğin temel sebebi ne?
"Curtains" albümüyle birlikte, daha fazla ilerlememizin mümkün olmadığı bir yola girmiştik. Grupta herkese belli bir rol biçilmişti, ama hiç kimse kendini bu rollerin içinde rahat hissetmiyordu. Bu kısırdöngüyü kıracak bir şeyler bulmak zorundaydık, dolayısıyla daha önce yaptığımızın tam tersini yaptık, kısa, veciz bir albüm kaydettik. Ama, bu yeni albümü evvelki iki albüm olmadan yapamazdık. Onlar sayesinde yeniden bir grup hüviyetine kavuştuk. Ama bu söylediğim, ana inanmakla ilgili bir şey. Şarkılar, birinci, ikinci, en fazla üçüncü çalınışlarında kaydedildiler; bu durumda da, uğraştığınız şey üzerinde düşünmemekten başka bir seçeneğiniz yok. Kendin ol. Bir şey hissediyorsan, tepkini ver ve ona inan; bunu yapıyorsan, gerisi önemli değildir o kadar. Bu ses, bu sound mevcut sende: Bırak var etsin kendini, sınırlarını hissetme illâ ki. Geçirdiğimiz bu tecrübe, aramızda özel bir şeyler olduğunu anlamamızla mümkün olabildi. Bu, elinizde bir plan program olmadan stüdyoya girebilmekle, bunun için kendine güven duyabilmekle, "ne yapmaya çalışıyoruz" sorusundan azade olmakla da ilgili. İlk albümümüzün üzerinde seyircinin ya da başka bir şeyin etkisi yoktu, bilincin baskısından uzakta kotarılmıştı. Yıllar sonra yeniden bu ilk itkiyi aradık galiba. Galiba bu albüm, şimdiki halimizi iyi yansıtıyor.

Plak şirketi değişikliğinin de bunda payı var mı?
İlk albümümüzün arifesinde küçük bir plak şirketiyle anlaşma imzalamıştık. İstediğimiz şey para değildi, sadece bir albümümüz olsun istiyorduk. Sonra bu şirket Island tarafından yutuldu, yine de işler bir süre iyi gitti. Ama Island da Universal tarafından alınınca, kaçtığımız insanların kucağına düşmüş olduk. Yeni şirketimiz Beggars Banquet'teyse farklı bir dünya var. Orada müziği seven insanlarla çalışıyoruz, bu da her şeyi daha kolaylaştırıyor.

Çeviren: **s.i.**

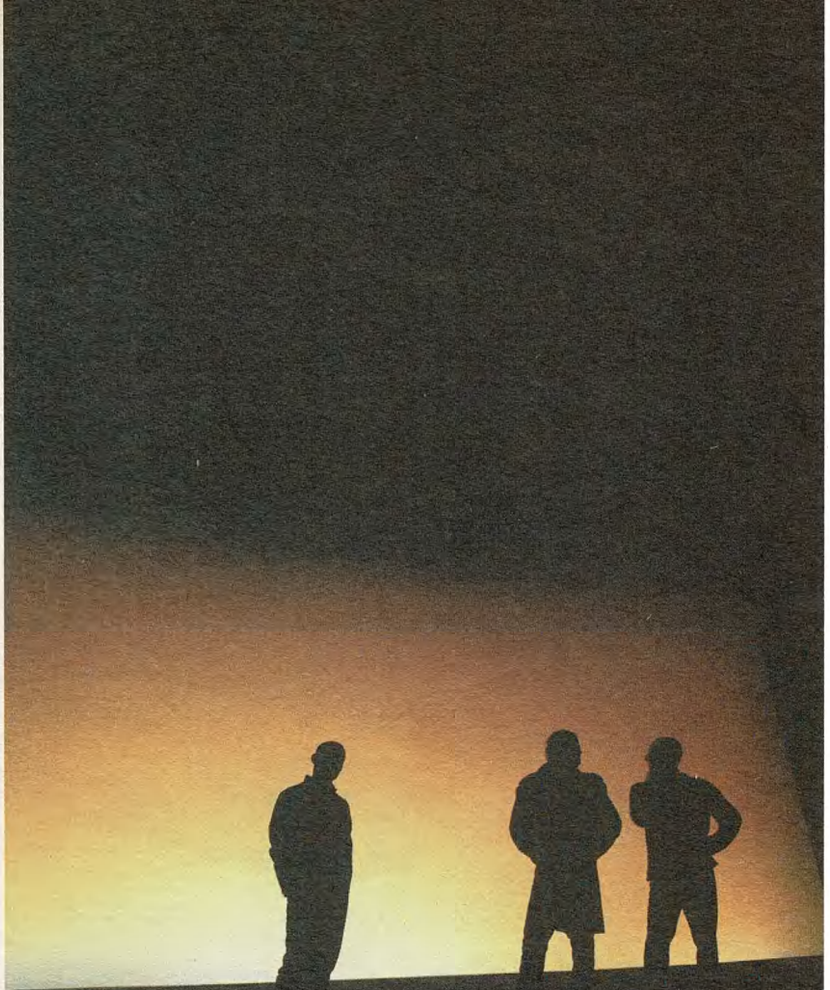

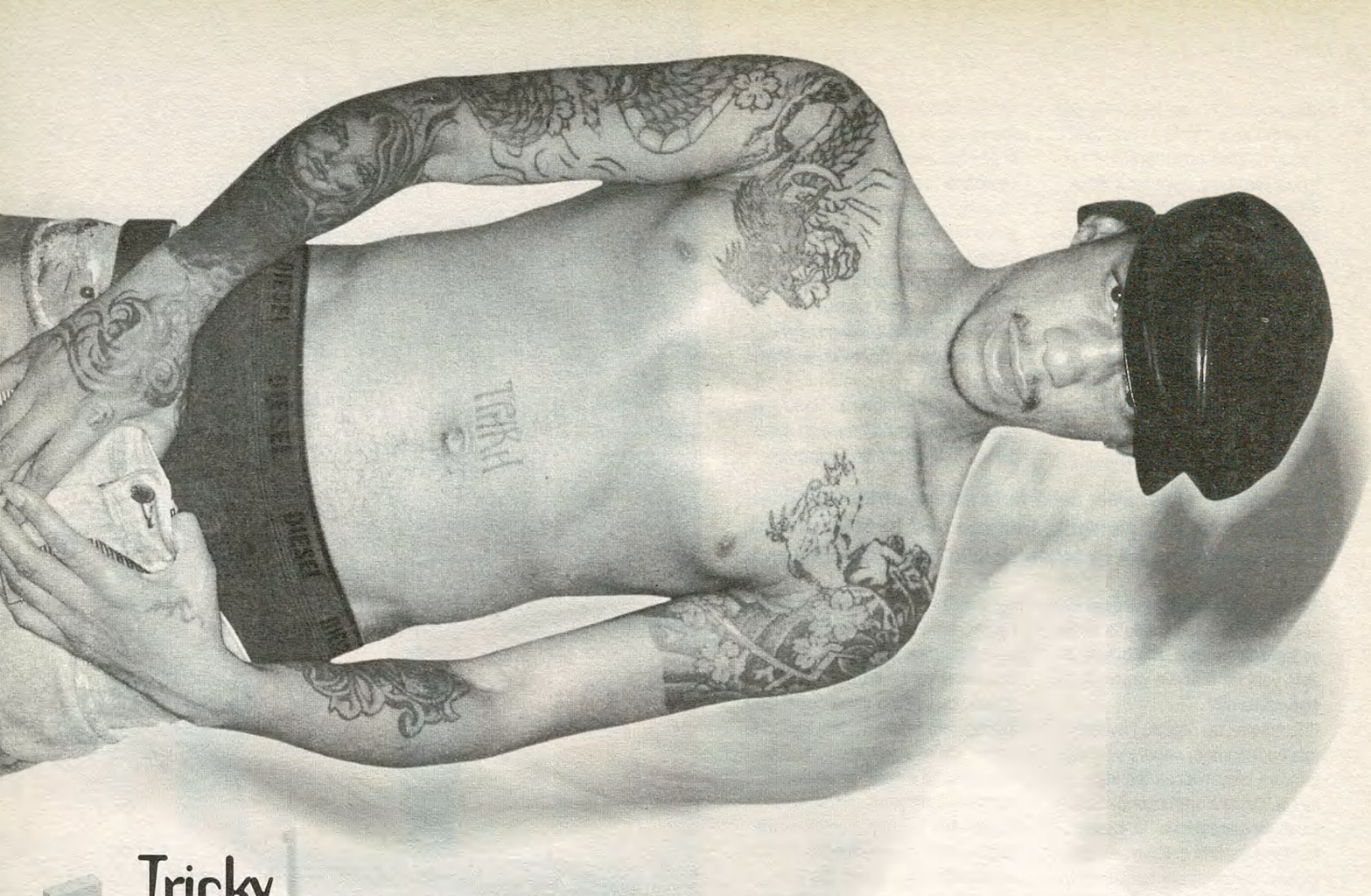

Tricky

Dünya bir yana, Tricky bir yana... Bristollü, Massive Attack'lı günlerden beri, deneysel hip-hop'uyla, loş koridorlarda dolanan nağmeleriyle, piyasa önündeki cesur yalnızlığıyla, lafını esirgemeyen pabuç kadar diliyle kalbimizdeki yeri ayrı. O da sevildiğini biliyor, yanlış yapmıyor. Yeni albümü "Vulnerable"ı yayınlayan Tricky'yle Les Inrockuptibles ve Independent görüşmüş.

seviyor, sevmiyor

California'yı seviyor

Tricky: Los Angeles'a yerleşmem biraz kazara oldu. Söylemesi korkunç ama, bütün bunlar benim üzerimde pozitif bir etki yapan 11 Eylül'le bağlantılı. Olay olduğunda Los Angeles'daydım. Konser vermek için Londra'ya gidecektim, ama 11 Eylül yüzünden iptal edildi. Üç ay Los Angeles'da kaldım –derken o üç ay bir buçuk yıl oldu. Yaz aylarıydı, kendimi iyi hissediyordum, arabayla dolaşıyordum, kulüplere takılıyordum. Ama "Vulnerable"ın kayıtlarına başladığımda, titreşim farklılaştı, çünkü insanların ruhuna işleyecek bir albüm yapmak istiyordum. Bazen takip etmesi çok zor şeyler yapıyorum, ama bu sefer uzun zamandan beri beni izleyen insanlar için bir albüm yapmak, bu albümü bir armağan gibi kaydetmek istiyordum. Bir anlamda, daireyi tamamlıyorum, çünkü ta ilk başladığımda da insanların ruhuna işlemek, müziği algılayış biçimlerini değiştirmek istiyordum. Hiçbir şeyin ve hiç kimsenin kölesi değilim. Rap değilim, r&b değilim, siyah değilim, ırkları ve müzikleri karıştırıyorum ve eğer geri adım atıyorsam, daha iyi ilerleyebilmek içindir bu. İşte bu nedenle, "Vulnerable" benim için bir ilk albüm gibi. Müziğim değişmek zorunda. Hayranlarımın çoğu ilk dinleyişte ısınamayacak belki ama, değiştiğimi, değişmek zorunda olduğumu kabul etmeliler.

Yıldızları sevmiyor

Bir önceki albümümde çok sayıda kalburüstü davetli vardı. Ama dürüst olmak gerekirse, bazı sanatçıların menejerleri ya da avukatlarıyla uğraşmak hiç de kolay olmadı. Mesela, Red Hot Chili Peppers benimle çalışmak istiyordu. Onları stüdyoda kabul ettim; menejerleri, sürekli olarak, benden çok daha fazla albüm sattıklarını kafama sokmaya çalışırcasına konuşup duruyordu benimle. Fuck you çocuklar! Eğer benim albümümde yer alıyorsanız, bunun nedeni bana çok fazla para vermiş olmaları ve o sıralar buna ihtiyacım olması. Sanki Beatles'mışlar gibi davranıyorlardı. Pek çok sanatçı ne pahasına olursa olsun görünür olmak istiyor, ortada savunacak bir albümleri olmadığında dahi gazetelerde boy gösterme peşindeler. Ben iki yıl boyunca gözden kaybolabilir, sonra da canım istediğinde ortaya çıkabilirim. Kate Bush gibilere büyük hayranlık duyuyorum, kafasına göre takılıyor o. Gazetelerde, dergilerde görmüyorsun ama, albüm çıkarıyor. Ne pahasına olursa olsun medyanın ilgisini çekmeye çalışıyorsan, mutlaka bir zaafın var demektir. Hiç basınmış, klipmiş, konsermiş yapmadan, insan albüm çıkarabilmeli. Bence gerçek başarı bu.

Sevilmeyi seviyor

Müzisyen olmak yalnız bir hayat demek; her şeyi paylaşabileceğin birini bulmak çok zor. Ailem, beraber çalıştığım insanlar var. Albümlerim iyi iş yapıyor, ama süper de değil, çünkü ben Tricky'yim, müzik endüstrisinin çirkin yüzü. Müziğim ulaşılabilir olsa dahi, hiçbir zaman iyi tarafta olmayacağım. Herkes aynı biçimde söylüyor, aynı biçimde giyiniyor; müzik, hoş kızlarla hoş oğlanların business'i oldu. Bütün dertleri ünlü olmak; tanınmak yetiyor onlara. Ben o dünyaya ait değilim. Lenny Kravitz'i övecek halim yok. Bugüne kadar zerre kadar ilgimi çekecek bir şey yapmış değil. Ya da benim hayatımda varolmayan Eminem'i mi öveceğim? Müzik endüstrisi bir sonraki Beatles ya da bir sonraki Strokes'u bulmak üzere çalışan bir çark. Kim bir sonraki bil-

mem ne olmak ister ki? Etraftaki rock yıldızları ise tamamen paçavradan ibaret. Bir ikon döneminde yaşıyoruz. Sadece sarhoş olarak punk-rock ekolüne dahil olman mümkün. Bu veletler uçakta hostesi taciz ettikleri için kendilerini kötü-rock'çu sayan tipler. Oysa dövüşmeyi bile bilmezler. No Doubt'ı dinleyenler benim kim olduğumu bilmiyor, ama ben tescilli bir yalnızım. Görsel, müzikal dünyamın, hal ve tavrımın başkaları tarafından kullanılmasına tanık oldum. Pek çok müzisyen benden esinlendi. Pop bir şeyler yapmak ve çok para kazamak için "Maxinquaye" ve "Pre-Millenium Tension"ın en zayıf unsurlarını aldılar. "Pre-Millenium Tension"ın başka bir versiyonunu gözlerim kapalı yaparım, ama bu fazla kolay olur, hiçbir mânası olmaz. Benim hedefim, amacım, daha önceden asla duymadığım bir müzik yapmak. Tuhaf, karamsar, derin ya da kolay olması mühim değil: Tek istediğim, daha önce işitilmemiş olması. Benim müziğimi dinleyen insanların "vay, daha önce hiç böyle bir şey duymamıştım" demelerini istiyorum ben.

Rap değilim, r&b değilim, siyah değilim, ırkları ve müzikleri karıştırıyorum ve eğer geri adım atıyorsam, daha iyi ilerleyebilmek içindir bu.

Önyargıyı sevmiyor

"Maxinquaye" yeni çıkmıştı. Benimle konuşan herif önyargılıydı ve bana saldırarak başladı lafa. Martina'yı niye geri planda tuttuğumu, niye onun röportaj yapmadığını falan soruyordu ısrarla. Beni bir tür Ike Turner kalıbına sokmaya karar vermişti zaten kafasında. Sonunda bizden dayak yedi, çünkü bunu hak etmişti. Ben, inanın ya da inanmayın, geçinmesi çok kolay bir adamım. Dayanamadığım tek şey zeka yoksunu insanlar. Biri hakkımda kötü bir şey yazarsa, onu bulurum ve söylediklerini suratıma söylemesini isterim.

Kadın şarkıcıları seviyor

Yazdığım bazı şarkı sözleri, daha iyi anlaşılmak için bir kadın sesine ihtiyaç duyuyor. "Vulnerable"da da İtalyan şarkıcı Constanza Francavilla var. Bir konserde davulcuma CD'sini vermiş, bana ulaştırması için. Dinler dinlemez aradım. Bozuk İngilizcesinde hoşuma giden bir şey var ve vokali o kadar saf ki... Kadın sesi benim bir başka yüzüm, daha az öfkeli bir yüz bu. Janis Joplin'e, Billie Holiday'e tutkunum. Para ve şöhretten çok daha fazla, Janis Joplin'in doğaüstü gücü beni cezbediyor. O bu dünyadan değil, kimse beni aksine ikna edemez. Bu olay beni deli etti. En iyi müzisyenlerin bazıları delirdiler ve öldüler. Geçmişte, bunun farkına vardığım zaman, Janis Joplin gibi olmak istedim gayriiradî bir şekilde, diğer herkesten daha uzağa gitmek... Bir dönem basının bana kaçık muamelesi yapmasının nedeni, fazla uzağa gitmiş olmamdır. İnsanları incittim, kötülük yapmak istiyordum. Hiçbir zaman intiharsı eğilimlerim olmadı ama, iki yıl depresyon geçirdim. Davranışlarım yüzünden dostlarımı kaybettim.

Yıllarca psikolojik sorun zannettiğim bir durumla boğuştum. Son zamanlarda artık vücudumu kontrol edemiyordum. Tüm odayı parçalıyordum ve bilincim "ne yapıyorsun sen oğlum!" derken vücudum bilincimi dinlemiyordu. Sonunda biri diyetisyene gözükmemi tavsiye etti ve bir besin alerjisi teşhisi kondu. Belli türde yiyecekleri almıyorum ve eski sorunları yaşamıyorum. Tabii hâlâ sinirleniyorum insanlara, ama gidip kafalarını kırmıyorum artık.

Bütün bu yollardan geçmem gerekiyordu. Müzisyen olmak için illâ acı çekmek gerektiğini düşünmüyorum, ama kendi çalkantılarımı da yaşamam gerekiyordu. Aradığım şeye ulaşmak için bazı şeyleri yapmak zorundaydım. İlerlemek için hatalar yapmam gerekiyordu. Hata yapmayı seviyorum. "Pre-Millenium Tension" ve "Angels With Dirty Faces" albümlerim, müzik çevrelerine "fuck you" demenin bir biçimiydi benim açımdan. Bunu yapmak önemliydi, çünkü o sıralar kimse bunu yapmıyordu.

Çalışmayı seviyor

Albüm yapmak benim için her zaman çok kolay olmuştur, çünkü ne yapacağımı bilmeden stüdyoya girerim. Dolayısıyla da üstümde en ufak bir baskı, ulaşılacak belli bir hedef yoktur. Böylesi her zaman hoşuma gidiyor, çalışmak bir angarya olmuyor böylece. Stüdyo insanların beni rahat bırraktıkları bir yer. Telefona, davetlere cevap vermiyorum. Müzik yapmak benim için bir ihtiyaç, bağımsızlığımı beslemeye ihtiyacım var. Konsantre oluyorum, çalışıyorum, boş vermiyorum.

MARTINA TOPLEY-BIRD'DEN İLK ALBÜM: "QUİXOTIC"

Kemiklerine kadar soyunmak

Onu Tricky'nin ilk albümündeki vokaliyle tanıdık. Sonra hem onunla çalışmaya devam etti, hem de ikilinin Mazy isimli bir çocukları oldu. Aralarına kara kedi girdiğinden beri kendi albümüne çalışıyor. Martina nihayet albümünü pişirdi ve Independent'a olan biteni anlattı...

Epeydir ortalarda yoktunuz, solo albümünüzün çalışmaları hayli uzun sürdü...

Martina Topley-Bird: Müzik yapmayı romantik bir faaliyet olarak görmüyorum. Hayatımın pratiğine oturmalı müzik. Yayıncım bir süredir herkesin "Martina nerelerde", "nihayet albümü bitiriyor mu" diye sorduğunu söyledi. Ama çok da umurumda değil bu. Kendi adımlarımla, kendi zamanıma göre yaşıyorum. Şarkı yazmak epey vaktimi alıyor, çalışacağım yeni insanlarla tanıştıktan sonra onlara alışmam da gerekiyor. Tricky'yle müzik yapmayı bırakmamdan, bu albüme çalışmaya başlamamdan bu yana geçen dörtbeş yıl uzun gibi görünebilir, ama insan kendi başına çalışınca her şey farklı oluyor.

Tricky'yle beraber müzik yaptığınız zamanları özlüyor musunuz?

Bugünden bakınca tuhaf gelebilir ama, o günler dönüp tekrar yaşamak isteyebileceğim günlerdi. O günleri yaşadığım için gurur duyuyorum, kendimi şanslı addediyorum. 18 yaşımdaydım, okulda okuyordum, caz şarkıcısı olmak istiyordum. Tricky'yle tanıştık, beraber "Maxinquaye"yi yaptık, sonra kızımız Mazy doğdu. Zor zamanlardı. Tricky'yle tanıştım, okulu bıraktım, bir albüm kaydettim ve müzik endüstrisi hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Hoşlanacağınız biriyle tanışmak, sonra onunla "Maxinquaye" gibi bir albüm yapmak inanılmaz bir şey. Tricky, nasıl demeli, özgün bir düşünce adamıydı. Her şeyimin Mazy etrafında dönmesi gerektiğine karar verene kadar çok stresli bir dönem geçirdim. Bu kadar basitti, hâlâ da bu kadar basit. Meseleyi unsurlarına indirgeyince her şey daha kolay oluyor. Sorumluluk üstlenmek, yıkıcıdan ziyade yapıcı olan bir yola girmek gerekiyor. Biz de Mazy'yi düşünerek Tricky'yle geleceğimizi paylaştık.

Yeni şarkılarınız hakkında neler söylemek istersiniz?

Tek tek şarkılar hakkında konuşmak istemiyorum, ama albümde sabit bir tema olduğunu söyleyebilirim. Şarkılar kendilerini açıklıyorlar. Albüm, genelde, arzularınla senin için iyi olan arasındaki mücadeleyi anlatıyor. Ama terazi arzulardan yana. Şarkılar bir anı anlatıyor, ya da belli bir andan hemen sonrasını. Ya da bir şey az sonra oluverecek gibi... Normal bir İngiliz gibi söylemek istiyorum, ama yerinden yurdundan edilmiş bir İngiliz... Köklere dönük müziği, çiğ ve saf müziği seviyorum. Bitmemiş hissi veren işler de hoşuma gidiyor, Tom Waits'inkiler gibi mesela. Bana en yakın gelen ses blues sesi. Blues'u süslemeniz gerekmez, ne gerekiyorsa onu söylemeniz gerekir.

Hep Tricky'nin çok arkasında kaldığınız, kendinizi göstermediğiniz söylenirdi. Ama galiba bu durum solo albümünüzle de değişmeyecek...

Müzik dünyası benim gözümde hep muğlak kaldı. Sezgilerim, en azından bir kol mesafesinde durmam gerektiğini söylüyor. Bu albümü yaparken bile, müziği çıplak ve hakiki tutabilmek için, insanlarla mücadele etmem gerekti. Post-hiphop müzikleri hep çok dolu oluyor, bu fazladan sound'lar aslında müziğe hiçbir şey katmıyor. Ben her şeyin şarkıya hizmet etmesini isterim. Şarkının sound'u kemiklerine kadar soyunmuş olmalı bana kalırsa. Şarkıda aşk olduktan sonra, şarkının anahtarı, notası beni çok ilgilendirmez. Bu, aranjmanın zenginliğinden daha önemli benim için. Şeylerin özüne, esasına inebilmek lazım. Şarkıların da, hayatın da hakikati burada yatıyor.

Çeviren: **Merve Erol**

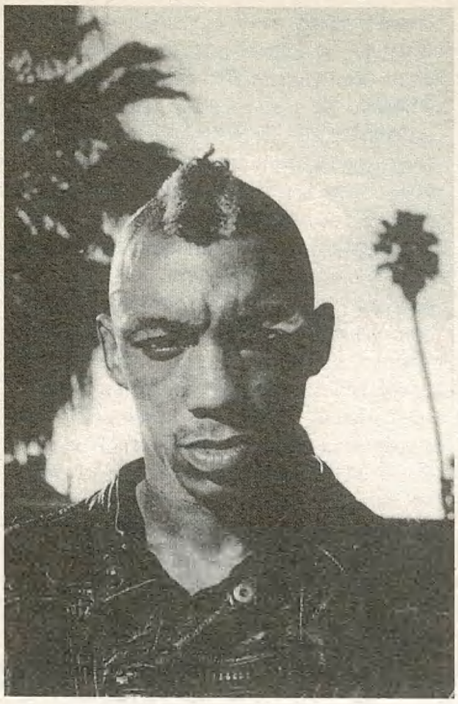

Kalabalıklar karşısında rahat değilim. Kimi zaman kendi başıma kalmam gerekiyor ki, müziğimi icra edebileyim. Geçenlerde Lollapalooza'da Korn'u seyrettim. Gitarist ayakta duramıyormuş, yıkılmak üzereymiş numarası yapıyordu. Böyle numaralar yapmak istemiyorum. Kalabalıkları gaza getirmenin bildik yöntemleri var. Ben bunları uygulamak istemiyorum. Tüm mesele bu. İhtiyacım olduğunda bana kredi kartını ödünç verecek kadar yakın bir dostum –üstelik müzik endüstrisinin dışından bir adam– "Vulnerable" için çalışmaya başlamamdan önce bana "sanatsal açıdan tembelsin" dedi. Çarpıldım, hatta kırıldım. Düşündüğünü olduğu gibi söyleyen bir herif ve kıçıma sıkı bir tekme geçirmiş oldu. "Haydaa" dedim. Sonra, durumu değerlendirdim: Tembel olmak istemiyorum. Bir kenara çekilip, joint içip bir şeyler yapmaktan bahsetmeyi istemiyorum. Joint içiyorum ama, sonra da gidip şarkımı yazıyorum.

Sinemayı seviyor

Bir gün televizyonda "Amélie"den bir bölüme rastgeldim. Ses kapalıydı, bir yandan synthesizer'ımla oynarken görüntüleri seyrediyordum. Amélie'yi gördüğüm anda, gözümü alamadım. Onun yüzünden esinlenerek müzik yaptım. Etrafındaki hale beni kendine çekti ve bana müzik yaptırdı. Sonuçta, bu kıza aşık olduğumu söyleyebilirim. Onunla tanışmaya çalışmadım, benim tarzım değil, ama bütün bunlar benim için sihir. Sihir filmlerde, sihir Amélie'de. Hiç tanımadığım bu kıza karşı aşk hissediyorum. İki ay önce onu öylece gördüm, hepsi topu topu o kadar, ama müzik hâlâ duruyor.

Sinema için çalışmayı sevmiyor

"Beşinci Element"te rol almıştım. O filmden zihnimde kalan tek hatıra, çok güç bir çalışma olduğu. İnsanlar filmlerin pırıltılı yanlarını görüyorlar, verilen emeğin farkında değiller; ben de açıkçası bu çetin çalışmaya çok düşkün değilim. Sinemada, adamlar sabahın altısında kalkıyorlar, akşam saat onda paydos ediyorlar. Beni mutlu etmeyen bir şey yapmak istemiyorum. İnsanlar "daha çok film yapman lazım" diyor. Mesele bu değil. Mesele, altı ya da sekiz hafta boyunca deli gibi çalışmak. Kendim olabileceğim, kendi kılık kıyafetimle oynayacağım özel bir proje olmadığı sürece, hayır, bu şekilde çalışmak istemiyorum. Albüm yaparken rolü ben seçiyorum, hem oyuncu hem de yönetmenim. "Beşinci Element"te karakteri ben seçmedim. Eğer ben seçmiş olsaydım, karakter çok farklı olurdu.

Genç yetenekleri seviyor

Müzik artık benim için birkaç yıl önceki kadar önemli değil. Daha az uğraşabilirim; yirmi yıl sonra hâlâ albüm yapıp yapmayacağımı bilmiyorum. Rolling Stones gibi yapmak, ilelebet gençmiş gibi görünmeye çalışmak istemiyorum. Eğer Tom Waits gibi onurlu bir şekilde müzik yaparak yaşlanabilirsem, belki devam edebilirim. Ama arzu duyup duymayacağımdan bile emin değilim. Gelecekte yapmaktan hoşlanabileceğim şey, bir nevi sanat yönetmenliği yapmak ve genç yetenekleri keşfetmek. Birisi şöyle bir şey söylemişti bana: "Yeni Chris Blackwell olmak için her şeye sahipsin." Yetenekleri kendime çekiyorum. Benim plak şirketimde olanlar en iyileri. Yeni yetenekleri açığa çıkarmak için yaratılmışım, işte bu nedenle albümlerimde çok fazla farklı kadın şarkıcı var. Yoksa, kızımla bir albüm yapmayı isterdim. Yirmi yaşına geldiğinde benim müziğimle şarkı söylemesini isterdim. Ama şimdilik, daha yedi yaşında ve müziğimle hiçbir alâkası yok.

Peki tanrı nerede?

Albümlerimde ve projelerimde çok sık "god" kelimesi geçtiği doğru. Ama inançlı olup olmadığımdan emin değilim. Tanrıyı düşündüğümde, kendimi beklemekten bitap düşmüş, yorulmuş hissediyorum daha çok. İsraf olmuş bütün bu potansiyel... Şikayet etmeye hakkım yok, hayatım güzel, ama acı her yerde, televizyonda, sokakta... Tanrıya inanmaktansa, kendine ve büyüye inanmak daha iyi. Meydana gelen ve izah edilemeyen şeylere inanıyorum. Stüdyoda bilimsel olarak açıklanamayacak şeyler işitiyorum. Yığınla örnek var, bana tuhaf işaretler gönderen insanlarla karşılaşıyorum. Bir gün menejerim aradı ve bir İngiliz gazetecinin Los Angeles'a gelip Viper Room konserim hakkında bir makale yazacağını söyledi. Gelmesini istemiyordum, çünkü bu konser benim için tatil gibi bir şeydi. Derken bir telefon daha geldi: Uçakta biri kalp krizi geçirmiş, uçak zorunlu iniş yapmış ve gazeteci konseri kaçırıyormuş. Bu tür şeyler sık sık başıma geliyor. Bizden daha güçlü bir şeyin varolduğuna inanıyorum, ama asıl, kendimizin sandığımızdan daha güçlü olduğumuza inanıyorum.

Para ve şöhretten çok daha fazla, Janis Joplin'in doğaüstü gücü beni cezbediyor. Joplin gibi olmak istedim gayriradî bir şekilde, herkesten daha uzağa gitmek...

Çeviren: **Siren İdemen - Ogan Güner**

DJ Mahmut

1999'da Murat G ile çıkardığı "Garip Dünya" albümüyle tanıdığımız Frankfurtlu DJ Mahmut'tan müthiş bir amme hizmeti: "Turkish Rap Mixtape". Islamic Force'dan Sultan Tunç'a, Ses'ten Fuat'a, Düş-man'dan İntikam'a bir sürü rapper'ın buralarda pek bulunmayan kayıtlarına yer veren kaset, hem Almanya'da 2000 yılına kadar Türkçe rap'in almış olduğu boyutları ve sınırları gösteriyor, hem de başarılı bir DJ miksi olarak baştan sona keyifle dinlenmeyi hak ediyor. DJ Mahmut'u önce tebrik ettik, sonra sohbete koyulduk.

Broken German

"Turkish Rap Mixtape"i çıkartmaktaki maksadın neydi?

DJ Mahmut: Aslında Amerika'daki, Avrupa'daki mixtape'lerde yeni parçalar olur. DJ'ler son çıkan parçaların reklamını yapmak için promosyon kaset olarak çıkarırlar. Ben tam tersini yaptım. Baktım ki, yeni parçalar hemen internetten dağılıyor. Halbuki Türkçe rap'te hiç bulunmayan, geçmişte piyasaya çıkmadan kaybolan parçalar var. Bunları bir araya getirmek istedim... Bu kaset bir arşiv gibi. Eski ve yeni parçaları miksleyip kıymetli bir şey ortaya çıkardım. Amacım, Almanya'daki Türkçe rap'i göstermek.

Bu parçaların tümü 2000'lere kadar Almanya'da yayınlanmış ve unutulmuş parçalar mı?

Sadece bu mixtape için yapılan parçalar da var. Ama çoğu underground ve nadir bulunan parçalar... Bazılarını piyasaya çıkmış albümlerden aynen aldım, bazılarına dokundum, scratch yaptım ya da yeni miks tasarladım. Mixtape'in özelliği, aynen diskoteklerdeki gibi, beat'lerin geçişli olması. Dolayısıyla metronomu bazen bozuyorum, yavaşlatıyorum, hızlandırıyorum. Parçaları zaten baştan ona göre seçiyorum.

2000 yılında bu kasetteki insanlar Türkçe rap'in en iyileriydi anladığımız kadarıyla. Hâlâ faal olarak müzik yapmaya devam ediyorlar mı?

Hemen hepsi devam ediyor. Ama mesela Volkan T, Türkçeyi bıraktı, daha çok Almanca söylüyor. Mr L benim için ilk ve son kez Türkçe söyledi, aslında hep Almanca rap yapıyor.

Biz Türkiye'deki şartlarla, bu isimlerin albümlerine hiç ulaşamıyoruz. Ama mesela Islamic Force'un "Mesaj" adlı albümü tesadüfen elimize geçmişti ve çok beğenmiştik. O gruptan biraz bahseder misin?

Berlinli bir grup. İlk zamanlar Boe B ve DJ Taner beraberdi. Boe B 2001 yılında vefat etti. Sebebini bilemiyorum, ama uyuşturucu problemleri vardı... Boe B çok iyi bir rapper'dı. Büyük öncüydü. İlk önce, İngilizce rap yapmaya başlamıştı. Belki Karakan'la aynı dönemden olabilir. Karakan'dan Alper, King Size Terror adıyla İngilizce rap yapıyordu. 1991'de Türkçe rap'e geçtiler: "Defol Dazlak"ın ilk versiyonu "Bir Yabancının Hayatı". Rap'te Türkçeyi ilk onlardan duydum, sonra da Islamic Force'dan.

Bozuk Almanca Almanlara komik geliyor. Ama genç bir Türk o Almancayla iş bulamaz. Bir iş ilanı gördüm: "Almancayı anadili gibi bilen temizlikçi kadın aranıyor."

Islamic Force'da bir de kız vardı. O kimdi?

İsmi Nellie. Arnavut bir kız. Ama Türklerle büyüdüğü için iyi Türkçe biliyor. Galiba DJ Derezon'la birlikteler, bir de çocukları var. Islamic Force, o senin dinlediğin albümde dört kişilik bir grup: Boe B, Nellie, DJ Derezon ve Killa Hakan... Derezon, yarı Alman yarı Portekizli. O da öncülerdendir. Türk olmadığı halde ilk oryantal beat'leri o yaptı. Almanya'da çıkan ilk rap grubu Rock Da Most'un DJ'iydi. 88'de İngilizce bir single çıkarmışlardı. Daha o zamanlardan Barış Manço, Erkin Koray sample'ları kullanıyorlardı. Derezon'un ikinci önemli grubu Islamic Force oldu. Altı ay sonra çıkacak ikinci mixtape'imde onların ilk parçası "My Melody" de olacak.

İsimleri kafada soru işareti uyandırıyor. Niye "İslâmik kuvvet"?

İslâmcılıkla hiç alâkaları yok. Provoke etmek için o ismi koymuşlar. Bir albümde Islamic sözcüğünü $lamic şeklinde yazmışlardı. İslâmcıların arkasındaki paraları, yeşil sermayeyi eleştirmek için.

Neden Almanya'da olan biteni biz buralarda hiç duymuyoruz?

Zaten ben bu kaseti Almanya ve Türkiye arasında bir bağlantı olarak görmek istedim. Bir tür köprü gibi.

Peki neler dönüyor Almanya'da? Cartel'le birlikte zannetmiştik ki, yeni bir medya kanalı açıldı, artık oradaki bütün haberleri, dertleri, sorunları rap'lerde duyacağız. Meğer boşa umutlanmışız. Sesleri buraya kadar mı ulaşmıyor, yoksa bir şey mi olmuyor?

Oluyor da, hiphop'çuların kendi aralarında oluyor.

Hiphop camiası çok mu içine kapalı acaba? Her müzik, Türk sanat müziği bile, derdini dünyaya bağırmak ister.

Almanya'da iki büyük Türk dağıtımcı şirketi var, bugüne kadar hiç rap albümü çıkarmadılar. Sadece Türkiye'de çıkan pop ve arabesk kasetleri dağıtıyorlar. Türkiye'den import ediyorlar her şeyi.

Bu iş Cartel'le başladı, Cartel'le bitti adeta. Erci E ve Karakan'ın albümleri bile pek ilgi görmedi.

Cartel'in çok satmasının sebebi, milliyetçilerin onları kullanması bence: Kırmızı kapak, ay-yıldıza benzeyen Cartel harfleri...

Tek başına milliyetçilik o kadar satan bir şey olsa, milliyetçi olan her şey satar. Ayrıca, Cartel'i Cartel yapan milliyetçilik değildi bize göre.

O müzik yeniydi galiba, birdenbire patladı. Ve çok çabuk eskidi. Cartel iyiydi, hoştu, güzeldi, ama her şeyiyle yukarıdan planlanmış, profesyonel bir projeydi... Internetteki mp3 download olayından sonra satışlar geriledi hiphop'ta. Cartel gibi bir grup da çıksa, bir daha o rakamı tutturamaz. Zaten çoğu grup, kaset-CD bile çıkarmadan, parçalarını internete koyuyor. İsim duyurmak için, ellerindeki kötü malzemeyi internete veriyorlar. Gençlere bu özgürlüğün olması iyi. Heveslenip parçalar yapıyorlar, ama gerisi gelmiyor. İyiyle kötü yan yana duruyor.

İnsanın eşi-dostu dışında birilerine danışarak bir iş ortaya çıkarması daha sağlıklı. İnternet çocuklarının böyle bir şansı yok anlaşılan.

Zaten kimse tarafından beğenilmiyorlar, sonunda Türkçe rap için kötü örnek oluyorlar. Seviye düşmüş gibi gözüküyor. Artık kimse Türkçe

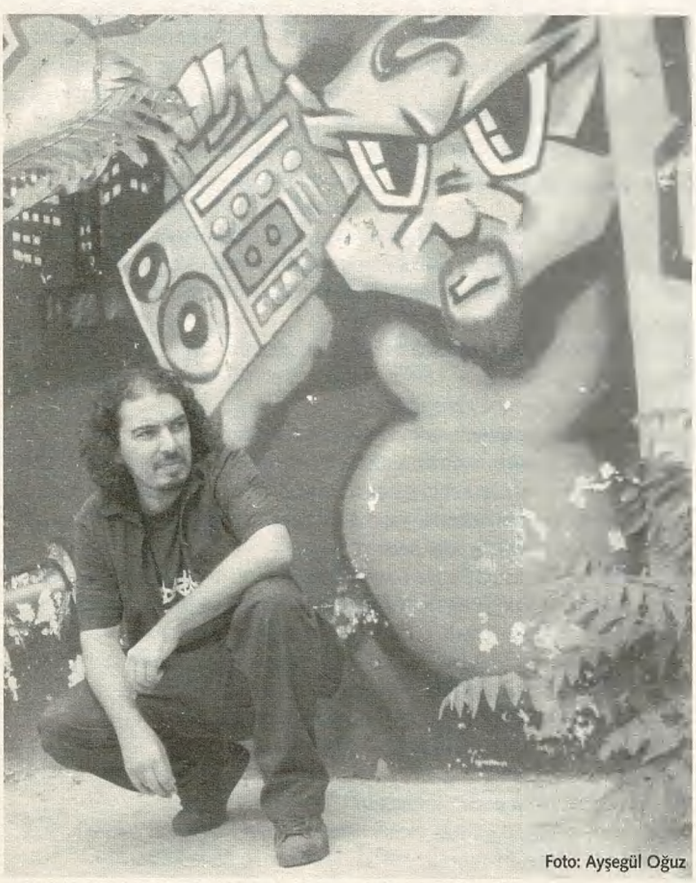

Foto: Ayşegül Oğuz

rap'i ciddiye almıyor... Cartel'den sonra çok kötü gruplar da çıktı. Bu işten anlamayan plak şirketleri çok toy gruplara kaset yaptı. O piyasadaki insanlar, iyi bir grup bile gelse, aradaki farkı anlayamayacak halde.

Almanya'da kaç Türk yaşıyor?

İki milyon deniyor. Sırf Berlin'de 400 bin Türk var.

Hiphop'u bir tarafa bırakalım, Almanya'daki Türkler arasında pop veya arabesk ya da başka bir şey, hiç müzikal üretim yok mu?

Olması lazım, ben hiç tanımıyorum.

İki milyon nüfuslu bir sürü ülke var dünyada. Bunların yüzlerce binlerce şarkıcısı, ciddi CD-kaset üretimi vardır muhakkak.

Çıkan CD var mı, bilmiyorum. Almanya'da Türk barları çok. O yerlerde para kazanan Türk müzisyenler vardır. Zaten Türk gençlerinin hepsi oralara gider. Türkiye'den de sanatçılar geliyor, belki Almanya'daki genç müzisyenler de sahneye çıkıyordur. Ama ben takılmam.

Sen nereye takılırsın?

Almanların gittiği alternatif barlara filan giderim bazen. Hiphop çalınan yerler çok nadir Frankfurt'ta.

Hiphop, iki toplum arasında bağ kurulmasını da pek sağlamadı herhalde...

Alman gençleri Türklerin partisine gitmez, Türkler de Almanlarınkine. Herkes kendi arasında eğlenir.

Hiphop olsun olmasın, Türklerle Almanlardan kurulu ortak müzik yapan gruplar yok mu hiç?

Tek tük. Mesela Volkan B'nin bas gitar çaldığı metal altyapılı bir crossover grubu var, adı Jaylan. Ben de Mardi Gras bb gibi bazı caz gruplarında DJ'lik yapıyorum... Eskiden böyle grupların çoğalacağını sanıyordum. Spex isminde alternatif bir dergide, King Size Terror üzerine bir yazı çıkmıştı. "Türkler rap'e başladı, ortalık dağılacak, çok gruplar gelecek" diye yazmışlardı. Arkası gelmeyince üzüldüler tabii. Öncesinde de, yabancılar punk-rock'a başlarlarsa her şey çok iyi olacak diye düşünüyorlarmış. Beklediler, beklediler, olmadı. Beş sene sonra rap çıkınca, şimdi tamam dediler, o da olmadı. Her şey kaldı ortada.

Burdan giden albümler yeni kuşak Türklere de hitap ediyor mu?

Zaten genellikle Türk gençleri takip ediyor. Ben takip etmiyorum, eskileri araştırıyorum daha çok.

Tarkan ilgini çekiyor mu? Hem Almanya'ya göç eden bir işçi ailesinin oğlu, hem de akranın sayılır...

Benim tarzım değil, Tarkan tamamen pop müziği. Şarkıları bayağı tutuluyor. Sertab'ın son şarkısı da, Almanlar arasında bile tuttu. Listelere girince, biz de sevindik diyebilirim. Alman medyalarında başka türlü Türklerin sesi hiç duyulmuyor, isimleri geçmiyor. Son yirmi senede Alman televizyonuna bizden kimler çıktı, hepsini sayabilirim. Bir Barış Manço, bir kere İbrahim Tatlıses, Tarkan, bu yakınlarda da Sertab. Biraz Sezen Aksu da tanınıyor. O kadar.

Televizyonda, Alman PRO 7 kanalında bir Türk ve bir Alman, çok tutulan bir komedi programı yapıyor, dönercilerle ilgili bol bol espriler filan...

"Erkan & Stefan". Almanlar çok beğeniyor o programı. Daha çok, Türk sokak gençleri gibi rol yapıyorlar. Sinema filmi de çekildi. Erkan'la Stefan gene iyidir, alay ettikleri zaman kendileriyle de alay ediyorlar... Alman çocukları arasında Türk rolüne girmek çok yaygın bir şakadır. Biz sinir oluyoruz tabii, ama bozuk Almancayla konuşunca, Almanlara komik geliyor.

İstanbul'da Kürt taklidi yapanlar gibi...

Yapılıyor mu? Almanya'da da öyle işte. Bence bir tür ırkçılık bu. Alman gülebilir, biz gülemiyoruz. Televizyonda bakıp gülüyor, ama işyeri sahibiyse, böyle birini işe almaz, adam yerine koymaz. Birinci nesil çok bozuk konuşuyor, onlara göz yumuyorlar. Ama genç biri bozuk Almancayla iş aramaya gitse, imkânsız, iş bulamaz. Mesela bir iş ilanı gördüm: "Almancayı anadili gibi konuşan temizlikçi kadın aranıyor."

Almanların Türkçeye karşı bir ilgisi var mı?

Birkaç küfür biliyorlar sadece. Sırf o tip kelimeleri öğrenmek istiyorlar.

Amerikan rap'indeki gelişmeleri takip ediyor musun? Ne diyorsun Eminem'e, 50 Cent'e, Dr Dre'nin işlerine?

Hiç ciddiye almıyorum.

En sevdiklerin kimler?

Hâlâ eski öncüler. Public Enemy, Gang Starr, De La Soul gibi gruplar. Veya Jungle Brothers, KRS-One... Public Enemy diyorum ama, hep 80'lerdeki, 90'ların başındaki Public Enemy'yi kastediyorum... Fransızları eskiden takip ediyordum, şimdi bıraktım. IAM grubu çok iyiydi, sonra zayıfladı. Akhenaton'un ilk solo albümü de çok iyiydi. 80'lerde her grubun kendine özgü bir tarzı vardı. Şimdi herkesin müziği birbirine benzemeye başladı. Çoğu zaman aynı adamlar yapıyor zaten. Mesela Neptunes, Timbaland filan, sistemlerini oturtmuşlar, makine gibi üretiyorlar. Sonra, rap'çilerin hepsi gelip aynı beat üzerine söylüyor.

Hiphop sence sönmeye mi başladı?

Yoo, şimdi bazı gruplar retro beat'ler yapmaya başladı. Rock müziğinde Beatles ya da Black Sabbath gibi çalan yeni gruplar nasıl varsa, hiphop'ta da öyle. Yenilik değil, ama kötü de değil.

Hiç mi yenilik yok?

Var. Mesela Anticon plak şirketinden çok iyi gruplar çıkıyor, Clouddead ve Dose One çok iyi iki underground grup. Ayrıca Def Jux diye bir şirket var, çok beğeniyorum... Hiphop geriliyor denemez, ama commercial hiphop yerinde sayıyor. Bence artık dans müziği oldu.

İlk dinlemeye başladığın yıllara geri dönersek...

Rap'te, pop müziğindeki gibi şirketler hazırlamazdı her şeyi. 70'lerde tamamen piyasa disko müziği vardı, r&b ise gençlere hitap etmiyordu, gençler kendi müziklerini kendi yarattı. Herkes grup kuramıyordu, alet pahalı, çok çalışmak lazım... Onun için iki pikapla müziğe başladılar. Bu özgürlük beni etkiledi. 85-86 yıllarında dinlemeye başladım bu müziği. Rap gruplarının çoğunu sahnede gördüm zaten: Public Enemy, Run DMC, Beastie Boys, LL Cool J... Ama artık hiçbiri Frankfurt'a uğramıyor, çünkü zenci askerler yok. Eskiden bölgede Amerikan üsleri vardı, üsler kalkınca turne programı tamamen değişti. Londra, Amsterdam, Paris'e gidiyorlar. Almanya'ya gelmiyorlar.

"Gâvurlar yeter, biz Türkçe rap dinleriz" diyenler var. Çok saçma. Amerikan hayranı filan değiliz. Amerikan rap'ini seviyoruz, çünkü Amerikan rap'i de Amerika'ya karşı.

Konser salonlarında Amerikalı askerler mi ağırlıktaydı?

İlk konserlerde beyaz bile yoktu neredeyse. Tek Türk bendim herhalde. Çoğu zaman tek giderdim konserlere.

Amerikalı zenci askerlerle arkadaşlık kurar mıydın?

Yok, hiç kontakt yoktu aramızda. Onlar zaten kendi üslerinde Amerika'daki gibi yaşıyorlardı. İçeride kendi paraları da geçiyor, kendi mağazaları var...

Amerikan ordusunda askerlik yapmayı hazmedebilmiş insanlar, zenci bile olsalar, neden rap dinliyorlar sence?

Çok tuhaf tabii. Mesela Public Enemy Amerikan sistemine savaş açmıştı, ama 80'lerin sonunda her sene Almanya turnesine çıktılar ve seyirciler sadece Amerikan askerleriydi. O çocukların çoğu, çok zor durumda oldukları için yazılıyor orduya. Para kazanmak için, dünyayı biraz görmek için. Zaten mesleği olmayan işsiz gençler. Hapishaneye girmemek için, sokaklarda, gettoda kötü yola düşmemek için askere gidiyorlar.

O kötü yola düşmeyip bu kötü yola düşüyorlar...

(gülüyor) Evet.

Almanya'daki üsler neden kapatıldı?

İki Almanya birleşince, Doğu blokundaki komünizm tehlikesi kalmadı. Amerika artık başka yerlere kayıyor. Irak'ta bakalım kaç sene kalacaklar?..

Irak'a giden askerler de Meksikalılar, hispanikler, zenciler...
Hepsi alt tabakadan gençler. Adamların sistemleri öyle oturmuş. Hapishanesi de tıklım tıklım, ordusu da... Internet yoluyla askere çağırıyorlar. Rolling Stone dergisinin web sitesini açıyorsun, bam diye ordu reklamı çıkıyor karşına. Almanya'da bu imkânsız. Kendi isteğiyle orduya yazılan Alman gençlerine kötü gözle bakılır.
Almanya'nın birleşmesinin Türkler üzerinde nasıl bir etkisi oldu?
İşsizlik çok arttı. "Doğu Almanya bütün ülkeyi satın aldı" diyoruz kendi aramızda. Değersiz Doğu Alman parası birebir Alman markına çevrildi. O tarafa çok para pompalandı. Ama yine de orada kimse kalmadı. İşsizlik yüzünden ya Batı Almanya'ya ya da Amerika'ya, Kanada'ya, Avustralya'ya göç ettiler. Doğu Almanya bomboş. Çok güzel, eski şehirler, ama hareketsiz. Mardi Gras bb ile oralara turneye gittik. Dresden, Leipzig gibi şehirlerde evlerin yarısı boş duruyor, kiralar çok düşük olmasına rağmen.
Önümüzdeki projelerin neler?
Sultan Tunç'la bir albüm düşünüyoruz. Türkiye'de "Saygı Değer Şarkılar" diye bir albümü çıktı, altyapı yüzde elli hiphop. Pop ve rock'la karışık parçaları da var. Taktik olarak eğlenceli bir şarkıyla çıktı, aslında politik sözleri de var. Bizim yaptığımız yeni parçalarda daha direkt politik şeyler, sömürüye karşı, daha çok sol içerikli sözler var. Ama Türkiye'de piyasaya sert sözlerle girmek imkânsız... Ayrıca Alman prodüktör arkadaşım Camisa One ile Ftp isminde bağımsız bir şirket kurduk. DJ'lere ve MC'lere yönelik enstrümantal beat'lerden, scratch effect'lerden oluşan plaklar yapıyoruz. Bir de Statik grubu var Turbo'yla (Tunç Dindaş) beraber... Değişik rapper'ların olduğu bir solo albüm de yapmak istiyorum. Sırf rap değil, şarkılı beat'ler olacak, cazcı arkadaşlarım da gelip çalsın istiyorum.
Geçimini müzik işlerinden sağlayabiliyor musun?
DJ'likten, konserlerden kazanıyorum. Mesleğim sosyal danışmanlık... Şimdi "hiphop mobil" diye bir projemiz var. Frankurt belediyesinden destek alıp bir stüdyo kurduk. Bir de turntable'ları ve mikrofonları alıp okullara, gençlik yurtlarına gidiyoruz. Çocuklara bedava hiphop kursları düzenliyoruz. Daha çok yabancı çocuklar geliyor, Türkler, Yugoslavlar, Araplar, İtalyanlar... Bazen Alman çocuklar da oluyor.
Yeni kuşak Türk gençleri nasıl bir izlenim bırakıyor sende?
Çok başka büyüyorlar. Türkiye'de ne oluyor, ne bitiyor, hiç ilgilenmiyorlar. Bizim kulağımız hep Türkiye'deydi. Hâlâ da öyle. Türk kanallarını çanak antenlerle izliyorlar, ama hayatlarında hiç Türkiye'ye gitmemiş, burada yaşamayı hiç düşünmeyen gençler.
Sizin aileniz nereli?
Memleket Isparta. Ama anne babamın gençlikleri İstanbul'da geçmiş, 25 yaşlarında Almanya'ya gitmişler. Hâlâ Isparta'ya gidiyoruz ara sıra. Almanya'da yaşayan bazı akrabalarım var, hiç gitmek istemiyorlar. Biz Alman kültürüne kendimizi adamış değiliz.
En son ne zaman gittin Isparta'ya?
Geçen sene akrabaları ziyaret ettim. Oraya gidince hiphop miphop kalmıyor. Normal Türke dönüyorum. *(gülüyor)* Hiphop seviyorum diye bana Amerikan hayranı olarak bakılmasından rahatsızım.
Böyle bir bakış mı var?
Var. Türkiye'de şimdi Amerikan ve Alman rap'ine karşı laf atmaya başladılar. Türkçe rap'te İngilizce kelimeler bile kullanılmasın istiyorlar. "Gâvurları dinledik, yeter, biz yalnız Türkçe rap dinleriz" diyenler var. Çok saçma. Biz Amerikan hayranı filan değiliz. Amerikan rap'ini seviyoruz, çünkü Amerikan rap'i de Amerika'ya karşı. Amerikan devleti başka, Amerika'nın kültür zenginliği başka... Devlet Kürtlere işkence yapıyor diye, acısını bütün Türklerden çıkarmak gibi bir şey bu. Almanlar bütün Türkleri bu yüzden suçluyor... Türkçe rap yapıyoruz diye bizi ülkücü sananlar bile var Almanya'da.
Türkiyeli hiphop'ta milliyetçiliğin, faşizmin yaygın olması insanı sahiden delirtiyor. En son, kapağı uluyan kurt resimleriyle kaplı bir albüm bile yayınlandı. Dinleyicilerin umurunda bile değil, "hiphop olsun da ne olursa olsun" gibi bir yaklaşım içindeler sanki.
Rap müziğinde ırkçılık olacak iş değil. Ama Türkiye'de oluyor işte. Ülkücü rap akımına çok karşıyız, Almanya'da onlara aramızda yer vermek istemiyoruz hiç.
Sen Türkçe rap tercihini kendine nasıl açıklıyorsun?
Çünkü Türkiye'yle bağlantımızı koparmadık, bu bizim anadilimiz. Eski Türk müziklerini dinlemek bir başka. İnsan unutmak istemiyor. Barış Manço dinlerken de, Marvin Gaye dinlerken de aynı hissi duyuyorum.

Türkçe anadilimiz. Eski Türk müziklerini dinlemek bir başka. İnsan unutmak istemiyor. Barış Manço dinlerken de, Marvin Gaye dinlerken de aynı hissi duyuyorum.

Söyleşi: ***Derya Bengi***

Hikayeler anlatılırken, bitkiler büyümeyi bırakır ve kuşlar yavrularını beslemeyi unuturlar.

yürüyenkelimeler

Eduardo Galeano

5 Eylül'de kitabevlerinde...

Çitlembik

www.citlembik.com.tr

"Yahudice": İsrailli müzikolog Hadass Pal-Yarden, bu isimde bir albümle giriverdi, pek çeşitliliği olmayan müzik piyasamıza. Yahudice, genellikle Ladino ya da Judeo Espanyol olarak bilinen lisanı olduğu kadar, bu lisanda üretilen farklı etkilere açık şarkıları işaret eden bir terim. 1492'de Engizisyon İspanya'sından kaçarak Osmanlı İmparatorluğu'na yerleşen İspanyol kökenli Yahudilerin (Sefaradların) dilinin ve müziğinin kaybolup gitmesine Hadass Pal-Yarden'in gönlü razı olmamış, akademik araştırmalarının yanısıra, bu şarkıları makamsal yapısına sadık biçimde kaydetmiş. Pal-Yarden'in albümüne pekâlâ sazlı sözlü bir ansiklopedi muamelesi de çekilebilir: 160 sayfalık bir kitap ve 70 dakikayı aşan 14 şarkıdan oluşan bir CD... Geç dönem Osmanlı şehir hayatının nasıl şarkılar ürettiğini, bu şarkıların nasıl bir halklar bahçesinde çiçeklendiğini görmek için önemli bir çalışma "Yahudice"... Birkaç yıldır İstanbul'da yaşayan Pal-Yarden'in kapısını çaldık, yarı İngilizce yarı Türkçe, "Yahudice"yi konuştuk...

KADİFEDEN KESESİ YAHUDİCE GELİR SESİ

İsrail doğumlusunuz, değil mi?
Hadass Pal-Yarden: Evet.
Niçin Osmanlı Ladino (Judeo-Espanyol) müziği ile ilgilisiniz? Aileden Türkiye'yle bir bağlantınız var mı?
Ben tipik bir Sefarad ailesinden gelmiyorum. Ailem Halep ve Kilis'ten İsrail'e gelmiş. Muhtemelen onların da kökleri İspanya'ya dayanıyor; çünkü Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Yahudilerin büyük çoğunluğu Sefarad kökenliydi. Çok az bir bölümü Arap ve Aşkenaz kökenliydi. Ama kökenlerimin Sefarad mı, Arap mı olduğu konusunda kesin bir bilgim yok. Ebeveynlerim evde Ladino değil, Arapça konuşuyordu.
Anneniz Kilisli, babanız Halepli; birbirlerini nasıl bulmuşlar?
Kilis, sosyo-ekonomik merkez olarak Halep'in etkisindeymiş ve bu iki şehir arasında kız alıp vermeler çok yaygınmış. Zaten her ikisinin de anadili ve şivesi aynı: Yahudi Arapçası.
Sizin ana diliniz nedir?
Benim iki ana dilim var: Arapça ve İbranice. Fakat bu Arapça için "Yahudice" diyebiliriz. İçinde birçok İbranice ve Ladino sözcüğün bulunduğu ve Yahudilere has bir şiveyle konuşulan bir Arapça bu. Ama dilbilgisi Arapça tabii. 12 yaşımdayken, Yehoram Gaon adında, Sefarad kökenli, Kudüslü bir pop şarkıcısına hayran oldum. Sürekli Sefarad kültüründen bahsediyordu. Bu kültürü çok romantik bir şekilde kafasında mistisize ediyordu. Onun dilinde her şey rüya gibiydi ve Sefarad kökeninden dolayı çok gurur duyuyordu. Bu, aslında İsrail için alışık olmadığımız bir durumdu. Çünkü İsrail'de hep Doğu Yahudileri ile Avrupa Yahudileri arasında üstü kapalı bir mücadele vardır. İsrail'deki Doğu Yahudileri, bu şarkıcı sayesinde kökenleriyle gurur duymaya başladılar. 1970 yılında bu şarkıcı Ladino dilinde bir uzunçalar çıkarttı ve İsrail'de liste başı oldu.

Osmanlı Ladino müziğini Osmanlı popüler müziğinden ayıramazsınız. Bu şarkılar zamanın en sevilen şarkıları; Osmanlı halklarının tümü tarafından söyleniyorlar.

Herhalde geleneksel Ladino şarkılarının pop versiyonlarıydı bunlar, öyle değil mi?
Evet. Büyük orkestrayla çalınmıştı. Orkestra Batı tarzında çalıyordu, ama Yehoram Gaon'un sesi çok Doğuluydu. Bu karışım bütün dünyada çok başarı getirdi. Çünkü bu formül Aşkenaz olsun, Sefarad olsun, herkes için çok rahat dinlenebilir bir müzik ortaya çıkartmıştı. Aynı zamanda İsrail Radyosu'nda her cuma akşamı Sefarad müziği çalan bir program başlamıştı. Bu programı takip ederek yavaş yavaş Ladino şarkı sözlerini öğrenmeye başladım. Okul bitince askere gittim ve koro elemanı olarak hizmet ettim. Bütün ülkeyi gezip yurtsever İsrail marşları söyleyerek askerlerin moralini yükseltiyorduk. *(gülüyor)* Askerlik bitince müzikoloji eğitimine başladım. Her zaman içimde bir rahatsızlık vardı. Popüler şarkılar söylemek istemiyordum. Bu yüzden klasik Batı müziği, rönesans müziği ve klasik Arap müziği çalışmaya başladım. Bunlar çok güzel müziklerdi, ama yine de doğru yolda olmadığımı hissediyordum. İçimden gelen, Ladino müziği okumaktı. Sonuçta İsrail'de Ladino araştırmaları yapan bir üniversite programı buldum ve burada Ladino müziği ağırlıklı yüksek lisans eğitimine başladım. Bu dönemde Ladino dili, edebiyatı ve tarihi üzerine daha derinlemesine çalışmalar yaptım. Aynı zamanda etnik müzik okulunda Sefarad şarkıları söylemeye başladım. Şimdi de İsrail ve Türkiye millî eğitim bakanlıkları arasındaki bir öğrenci değişim programı kapsamında İTÜ'de doktora çalışmamı yapıyorum. Sonuçta 11 yıldır Ladino müziğiyle haşır neşirim.
Genelde İsrail'den çıkan müzikler, Avrupa kökeni ağır basan Yahudi müzikleri.
Ama Ladino müziği de İsrail'de bilinir. Ladino müziği sadece Doğu kökenli değildir. İspanya'dan Amsterdam'a, Viyana'ya, Paris'e, Roma'ya göç etmiş Yahudi toplulukları da vardır. Bu toplulukların Ladino dilindeki müzikleri de Avrupalı özellikler göstermektedir. Ben Osmanlı Ladino müziğine aşık oldum. Ama bu demek değil ki, Ladino müziği sadece Doğulu tarzda karşımıza çıkıyor. Dünyanın hemen hemen her yerinden Ladino müziğiyle karşılaşabilirsiniz. Sonuçta herhangi bir İsrailliye Ladino müziğini sorduğunuzda size bazı bilgiler verecektir. İsrail'in beşinci cumhurbaşkanı Yitzhak Navon tarafından bestelenmiş olan "Bustan Sefaradi" adlı müzikali her İsrailli bilir mesela. Bu müzikal en popüler on Ladino şarkısını içeren bir eserdir.
İsrailliler Ladino dilini biliyorlar mı?
Bu ailenizin kökeniyle ilgili bir şey. Eğer

Sefarad kökenliyseniz, Ladino dilini anlarsınız. Diğerleri bilmez. Iraklı bir Yahudiyseniz, nerden Ladino dilini bileceksiniz? Arapça konuşursunuz o zaman.

Dili anlamadıkları halde, insanların bu müziği sevmesini neye bağlıyorsunuz?

Çünkü Ladino müziği çok yumuşak, insanların ruhunu okşuyor. Ayrıca bu müzik Batı ile Doğu arasında dengeli bir karışım. Böylece kolay dinlenebiliyor. Mesela Irak müziğini dinlemek bizim için çok daha problemli olabiliyor. Çünkü bu, insanlara Arap tarzını hatırlatıyor ve yakın zamana kadar Arap tarzı İsrail'de yasaktı. "Düşmanlarımızın müziğini nasıl dinlersin?" *(gülüyor)* Yemen tarzı da çok eskidir ve ritmleri algılamak çok zordur. Bu yüzden Klezmer müziği çok daha "kabul edilebilir" bir müzik İsrail'de. Çünkü Klezmer, Avrupalı ve "uygar" bir müzik. İsrail'de eğer bir şeyin üstünde Avrupa damgası varsa, onu pazarlamak çok daha kolaydır.

Görünen o ki, İsrail devleti, halkını oluşturan ve dünyanın çok farklı yerlerinden gelmiş olan Yahudi cemaatlerinden bazılarının kültürünü, "ulusal kültür" yaratma süreci içinde daha öncelikli olarak tercih etmiş. Bir nevi kültürlerden kültür beğenmiş.

Tamamen öyle!

Bu çok ideolojik bir tercih olsa gerek.

Belki de tarihin en ideolojik anlarından biri! *(gülüyor)* İsrail devletinin ilk projesi, İsrail'de toplanan farklı Yahudi cemaatlerinden bir "melting pot" oluşturup "yeni İsrail müziği"ni yaratmaktı. Bu, milliyetçi bir ideal olarak parlak bir fikir olabilir, ama gerçekleşme kabiliyeti yoktu. Zaten gerçekleşemedi de. Çünkü iktidarda bulunan bazı kişilerin tercihi doğrultusunda bazı kültürleri ön plana alıp diğerlerini arka plana itersen, bu politika bir noktadan sonra iflas eder. Mesela Rusya Yahudilerinin müziği çok kabul gördü İsrail'de, ama Fas Yahudilerininki ihmal edildi. Bu çok problematik bir durum! İsrail devleti ve halkının kültürü olgunlaşıp ülke daha toleranslı hale geldikçe, yani son 15 yıldan beri "melting pot" fikri popülerliğini kaybetti ve "mozaik" terminolojisine geçildi. *(gülüyor)* Yani "hepimiz farklılıklarımızla bir arada yaşayabiliriz!" Şimdi İsrail'de Fas veya Irak müziği grupları kurmak daha kolay. Hatta Arapça bile bugün "egzotik" ve "enteresan" bir öğe olarak görülüyor. *(gülüyor)* Mesela Yair Delal İsrail'de çok popüler bir şarkıcı ve genelde Irak müziği okuyor. Bence İsrailliler olarak gün geçtikçe daha çok olgunlaşıyoruz ve ülkenin tolerans düzeyi yükseliyor.

İbranicede, Türkçede olduğu gibi, Yahudi ve Musevi sözcükleri farklı anlamlar taşıyor mu?

Ben Türkçedeki "Musevi" terminolojisine inanmıyorum. Bu, tamamen Türk milliyetçiliğinin hatalı bir ürünü. Hepimiz Hz. Musa'nın dinine inanıyoruz ve bu sadece dinî değil, ama kültürel ve ulusal bir aidiyet aynı zamanda. Bu yüzden albümün adını "Yahudice" koydum. Osmanlı İmparatorluğu zamanında insanların Yahudi olmaktan dolayı bir kompleksleri yoktu. Ermeniler, Rumlar gibi Yahudiler de vardı. Neden Rumlar ismini değiştirmedi? "Musevi" sözcüğü, Türk milliyetçiliğiyle paralel gelişiyor: "Museviyim", yani "Yahudiyim ama Türküm"... Albümün ismi olumsuz tepkilere neden oldu. Ama bence "Yahudi" ve "Yahudice" doğru terimler.

Türkiye'deki Yahudi cemaatinin albüme tepkisi nasıl?

Henüz bilmiyorum. Bence insanlara eskiyi hatırlatan, büyükannelerini hatıratan bir çalışma oldu. Bu, büyükannelerinin dinlediği müziğe en yakın şey. Ayrıca enstrümantasyon olarak Türk müziğine çok yakın. Bence insanların ruhuna hitap edecektir. Ladino müziğini gitar ve piyanoyla dinlemektense, bizim albümümüzdeki yorumlar Türkiye'deki insanlara çok daha yakın gelecektir. Bu, madalyonun bir yüzü. Diğer yüzünde ise Türkiye Yahudilerinin Batılılaşma hikayesi var. Artık Türkiye Yahudileri geleneksel müziklerini neredeyse sadece sinagogda dinliyorlar. Sinagogdaki dinî musiki Osmanlı musikisine hâlâ sıkı sıkıya bağlı. Ama günlük hayatta Yahudi cemaati daha çok Batılı olmayı tercih ediyor. Bu gölgeyi aşabilen insanların bu müziği sev-

"Dürüst Delikanlı" şarkısında oğlan, kıza diyor ki: "Filistin'e kaçarsak, ağaçlardan portakal toplayarak yaşayabiliriz, seninle bir ömür geçirmek için tek ihtiyacım bir yatak."

diklerini düşünüyorum. Aslında benim müziğime Yahudi olmayan insanlar daha büyük ilgi gösteriyor. Ama şu anda kesin yargılar belirtmek için çok erken. Bence en doğru değerlendirmeler konserlerde insanların tepkilerinden sonra ortaya çıkacaktır. Ben de henüz Türkiye'de çok konser vermiş değilim. Zaten konsere de çoğunlukla Yahudilerin geleceğini düşünmüyorum.

İsrail'de nasıl bir tepki alacağınızı düşünüyorsunuz?

İsrail'de bu müziği seviyorlar, problem yok. İsrail'de bu müziğe "otantik", "geleneksel", "egzotik" gibi sıfatlar yakıştırıyorlar. Bu müzik onlara moda tabirle "world music"in bir parçası gibi geliyor. İsrail'de beni en mutlu eden şey, sefarad kökenli insanların konserlerde bu şarkıları benimle birlikte söylemeleri. Bunu görmek benim için yeterli. Eğer insanlar benimle birlikte şarkı söylüyorlarsa, doğru iş yapıyorum demektir. Bu geleneğin hâlâ yaşadığını gösteren en önemli kanıt.

İsrail'de Osmanlı imgesi daha çok olumlu mu, olumsuz mudur?

İsrail'de Türkiye ve Osmanlı imgesi olumsuz değildir kesinlikle, ama şimdi daha iyi anlıyorum ki, çok sığ! Mesela İsrail millî eğitiminin tarih dersi müfredatında hiçbir zaman Osmanlı İmparatorluğu hakkında olumsuz yargılardan bahsedilmez. Ama neden Filistin'deki Yahudilerin, Osmanlı yönetimi aleyhine İngilizlerin Filistin'i işgal etmesine çanak tuttukları da açıklanmaz. Kesinlikle sığ ve belki biraz ikiyüzlü bir yaklaşım...

Sizce söylediğiniz bu şarkılar ortak bir Yahudi ya da Ladino kimliği taşıyorlar mı? Yoksa her bir şarkı ait olduğu coğrafyanın müziğini mi yansıtıyor?

Müzikal olarak kesinlikle bir Ladino ya da Yahudi kimliğinden bahsedemeyiz. Bu şarkıların tek ortak noktası, Ladino dilinde söylenmeleridir. İşte Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşamış olan insanların güzelliği buydu: Bu insanlar, ortak bir kültür atmosferinin parçasıydılar. Bu şarkıları biraz daha kendilerinden hissetmek için kendi cemaatlerinin dilinde sözler uydurdular sadece. Ama müzik, Osmanlı şehir müziğidir. Mesela "Kadifeden Kesesi" şarkısını bütün Osmanlı halkları seviyordu. Ama bu şarkıyla daha doğrudan bir bağ kurmak için her cemaat kendi dilinde söz yazdı. Bu durum şu olguyu da beraberinde getiriyor: Şarkı sözleri, cemaatlerin kültürel yapısını, toplumun genel kültüründen farklılaşmaları gözlemlemek açısından daha elverişli bir kaynak. Örneğin "Kadifeden Kesesi" şarkısının Ladino versiyonunda "o çok güzel bir kadındı, berberden çıkarken 'à la garçon' stili saçlarıyla bütün erkeklerin yüreğini hoplatırdı..." diyor. Buradan "à la garçon" stili saçın o zamanlar çok moda olduğunu anlıyoruz. Bu moda belki bütün Balat ve Tünel çevresi için geçerliydi. Ama ben hayalimde bu modanın daha çok Yahudi genç kadınları tarafından tercih edildiği düşüncesini taşıyorum. Çünkü Fransız modasından en çok etkilenen kesim Yahudilerdi. Ayrıca bazı şarkılar dinden, geleneklerden ve ekonomik problemlerden bahseder. Eğer sözlerde Yahudi cemaatini ima eden bir şeyler var mı diye sorarsan, sana evet derim. Ama müzik tamamen Osmanlı şehir musikisidir.

Ama Osmanlı şehir müziği genelde sosyal olaylardan bahsetmez. Bu müziğin konusu çoğunlukla aşktır...

Evet, ama bunun istisnaları o kadar çok ki... Mesela İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Selanik'te otuzu aşkın Yahudi gazetesi varmış. Her hafta şarkı sözleri yayınlıyorlarmış. Zamanın özelliğiyle de bağlantılı olarak –savaş arifesi– bu şarkılar toplumsal sorunlardan bahsediyormuş. Örneğin bu şarkılardan 1917'deki büyük yangında Yahudi semtinin tamamen yanıp kül olduğunu öğreniyoruz. Yine bu şarkılardan genç Yahudi kadınlarının Batı özentisiyle moda budalası haline geldiklerini ve artık kocalarını beğenmez olduklarını anlıyoruz. Ya da Türkiye'den gelen kahvenin çok pahalılaştığı için nohut çekilip kahve yerine içildiğini öğreniyoruz. Benim albümümde de "En La Prision" (Mahpushane içinde) şarkısı bu duruma bir örnek olabilir. "Mansevo Dobro" (Dürüst delikanlı) da bu bağlamda çok enteresan. Şarkıdaki oğlan, aşık olduğu kıza şöyle diyor: "Eğer Filistin'e kaçarsak, orada ağaçlardan portakal toplayarak yaşayabiliriz ve seninle bir ömür geçirmek için ihtiyacım olan tek şey bir tane yatak..." Bu sözler çok romantik ve hayalperest olmasının yanısıra, bize o dönemde evlenmenin, bir kadına sahip olabilmenin ne kadar pahalı olduğunu anlatıyor. Ayrıca Yahudi milliyetçiliğinin doğuşu hakkında da bilgi veriyor. Selanik şarkılarının genelinden de kadınların toplumda ne kadar güçlü ve elde edilmesi zor olduğunu anlıyoruz.

Hep Osmanlı şehir müziğinden bahsettik. Kırsal özellikler gösteren Ladino şarkıları yok mu? Osmanlı Yahudileri sadece büyük şehirlerde yaşamıyorlardı. Ege'de Tire, Milas, Güneydoğu'da Kilis, Lice gibi yerleşim yerlerinde de Yahudi cemaatinin yoğun olarak yaşadığını biliyoruz...

Benim gördüğüm kadarıyla, Osmanlı Yahudilerinin müzikleri, kırsal halk müziğinden çok, Osmanlı şehir müziğine yakın. Her ne kadar Osmanlı Yahudilerinin tümü imparatorluğun büyük şehirlerinde yerleşmemişlerse de, hepsinde bir şehirli aidiyeti var. İsrail'deki arşiv taramalarımda şunu gözlemledim: Aslında Tireli ya

da Milaslı da olsa "İzmirliyim" diyor kaynak kişi. Zaten Yahudiler tarımla değil, ticaretle uğraşmışlardır. Bu da şehirli kimliği haklı çıkaran bir durum. Bir de Osmanlı Ladino müziğini Osmanlı popüler müziğinden ayıramazsınız. Bu şarkılara baktığınızda, aslında zamanın en sevilen şarkıları olduğununu, Osmanlı halklarının tümü tarafından söylendiklerini görürsünüz.

Bu yüzden sizin albümünüz sadece Yahudi müziği için değil, geç dönem Osmanlı popüler şehir müziği için de çok önemli bir çalışma olmuş.

Çok teşekkür ederim. Bir dahaki sefere, geç dönem Osmanlı popüler müziğinin en top otuzunu seslendirmek istiyorum. *(gülüyor)* Bence çok güzel bir albüm olur.

Bir etnomüzikolog olarak bu albümü hazırlarken neden alan kayıtlarıyla yetinmediniz de, bu eski şarkıları yeniden icra etme ihtiyacı hissettiniz?

İşte bu benim hayatımın temel sorunu! *(gülüyor)* Çünkü iki şapkam var: Etnomüzikolog ve şarkıcı! Şarkı söylemeye bayılıyorum. Bu iki şapka sürekli çatışma halindeler; hiçbir zaman sulh olmuyorlar. Ne zaman araştırma yapsam "hadi artık şarkı söylemem lazım" diyorum; konserlerdeyse "eyvah, daha fazla makale yazmam gerek" oluyorum... *(gülüyor)* Ama şunu kesin olarak biliyorum: Ben her ikisi de olmaksızın yapamam! Repertuarımı belirlerken ve icra ettiğim müziği öğrenirken etnomüzikolog tarafım, icra ederkense şarkıcı tarafım su yüzüne çıkıyor. Sonuçta eski şarkılara günümüzün içinden ve kendi nefesimle yeni bir hayat veriyorum. Bence bu da önemli ve hoş bir şey. Geleneğe dayanarak Hadass'a özgü bir ses yaratmaya çalışıyorum.

Sizden önceki Sefarad müziği albümlerini nasıl buluyorsunuz? Bu konuda hemen aklımıza Jak-Janet Esim ve Los Paşaros Sefaradis geliyor...

Bir etnomüzikolog olarak, bırakınız albüm yapmayı, bu alanda sarfedilen en ufak gayreti dahi çok değerli buluyorum. Çünkü Sefarad şarkıları kayboluyor! Ne kadar gayret gösterilirse o kadar iyi! Ayrıca bu saydığınız sanatçılar cemaatin içinden geliyorlar, Ladino dilini biliyorlar, kaynak kişilerle doğrudan bağlantıları var, çok değerli derleme çalışmaları yapıyorlar ve oldukça önemli büyüklükte arşivleri var. En önemlisi, hâlâ cemaatin içinde bu şarkıları söylüyorlar. Çünkü artık bu bir özel ilgi alanı olmaya başladı ve günümüzde Sefarad müziğini Sefarad kökenli olmayan profesyonel müzisyenler icra ediyor. Yani bu sanatçılar cemaat içinde geleneği hâlâ yaşatmaya gayret ediyorlar. Yine bu sanatçıların şarkıları en doğru şiveyle söylediklerine de eminim. Ancak enstrümantasyon ve yorumdan bahsedersek, bu çok sübjektif ve kişisel bir alan. Jak-Janet Esim'in ilk albümleri her ne kadar makamsal olmasa da çok güzel, çünkü vokallerde çok yoğun bir Sefarad havası hakim. Los Paşaros Sefaadis'ten İzzet Bana'nın sesi de öyle... Onun sesi bana Osmanlı Yahudilerinin "Maftirim" (Osmanlı sinagog müziği) geleneğini hatırlatıyor. Zaten bu yüzden İzzet de benim albümümde yer aldı. Ama mesela son albümleri dışında Los Paşaros Sefaradis'in enstrümantasyonu benim pek hoşuma gitmiyor.

Jak-Janet Esim'in Erkan Oğur'la yaptığı albüm herhalde Sefarad müziğinin Osmanlı musikisiyle bağlantısını ortaya koyan ilk çalışmaydı...

Evet. "Maftirim"i de unutmamak lazım. Tabii bunlardan çok önce İzak Maçorro'nun Osmanlı sinagog müziği kayıtları var.

Yayınlanmış mı bu kayıtlar?

Evet, yirmi-otuz yıl önce. Ama sanırım sadece Yahudi cemaati ve ilgili dar bir kitlenin haberi olmuş bu kayıtlardan.

Albümünüzdeki bu şarkılar hâlâ söyleniyor mu?

Evlerde yaşlılar biliyor, ama genç kuşak Ladino dilini anlamalarına rağmen konuşmuyor ve bu şarkıları söylemiyor. Çünkü onlar daha Batılı olmak istiyorlar. Bir de daha Türk görünmek istiyorlar; cemaat kimliğinin ön plana geçmesinden rahatsız oluyorlar. Aslında cemaatin şöyle bir problemi var: Ladino dilini seviyorlar ve bu dilin kaybolmasından korkuyorlar. Ama aynı zamanda çocuklarına Türkçe şiveleri bozulur diye Ladino dilini öğretmekten de kaçınıyorlar. Gençlere Ladino bilip bilmediklerini soruyorum, "hiçbir şey bilmiyoruz" diyorlar. Ama bakıyorum, hemen hemen her şeyi anlıyorlar. Bu davranışlarının kaynağında farklı görünmeyi istememeleri yatıyor. Gençler, cemaat kimlikleriyle değil, sadece Türk olarak tanınmak istiyorlar. Ama benim müziğim Amerika'da sevilirse onlar da çok sevecektir, eminim. Bu biraz da moda işi! *(gülüyor)* Neyse ki, Osmanlı sinagog müziği dinsel törenlerde yaşıyor.

Alan kayıtları yaparken kaynak kişiler şarkı söylemekten çekindi mi?

Hayır, kesinlikle! Ama tabii şarkıları hatırlama problemleri oldu. Hatta Selanik'teki Yahudi huzurevindeki yaşlılar şarkı söylemekten çok mutlu oldular. Ağlayanlar da oldu. Çünkü bu insanlar İkinci Dünya Savaşı'nda Nazi zulmünü yaşamışlar ya da ebeveynlerinden dinlemişler. Biliyorsunuz, Selanik Yahudilerinin neredeyse tümü Auschwitz'e gönderildi.

Osmanlı'da Ermeniler, Rumlar gibi Yahudiler de vardı. "Musevi" sözcüğü, Türk milliyetçiliğiyle paralel gelişiyor: "Museviyim", yani "Yahudiyim ama Türküm"...

Kaynak kişiler hakkında ilginç anılarınız var mı?

Ah evet! *(gülüyor)* Çanakkale'den Berta Aguado hanım, 75 yaşlarında, çok renkli bir kişilik mesela. Şimdi yazları Büyükada'da, kışları İsrail'de yaşıyor. Kendisi çokkültürlü bir ortamda büyümüş. Yahudi, hıristiyan ve müslüman adetlerini günlük hayatının bir parçası olarak yaşıyor. Bu hanımın müthiş bir hafızası var. Sadece Ladino repertuarında 150'yi aşkın şarkı var. Bir bu kadar da Türkçe ve Rumca repertuarı var. İnanabiliyor musunuz, bu hanım bir ev kadını! Zaten kendisiyle alan kaydı yaparken daldan dala atlıyordu. Neşeli bir şarkı söylediğinde kahkahalar atıyor, dans ediyordu. Hüzünlü bir şarkıdaysa derin düşüncelere dalıyordu. Hikayeler, şarkılar, dedikodular... Ama basit bir kaynak kişi de değil. Harika bir sesi var ve Ladino ruhunu çok iyi yansıtıyor. Kesinlikle eşlik enstrümanı kabul etmiyor. Gelenekte olduğu gibi eşlik olmaksızın kadınlar arasında şarkı söyleme usûlünü devam ettiriyor. Bu yüzden bu alanla ilgili hemen hemen herkesin yararlandığı bir kaynak. Jak-Janet Esim, Los Paşaros Sefaradis, ABD'den Voice of Turtles...

Anladığımız kadarıyla bu araştırmalar kapsamında çok yer dolaşmışsınız. Peki ailenizin köklerinin dayandığı Halep ve Kilis'e ne zaman gideceksiniz?

Kilis'e yakında gideceğim. Halep ise rüyalarımı süslüyor. Babamın Halep hatıralarını dinleyerek büyüdüm. Halep benim için bir rüya-şehir. Bu yüzden İstanbul'u ilk gördüğümde vuruldum. Babamın hatıralarındaki manavlar, bakkallar, kahveler, muhallebi dükkanları, semt pazarları ve ezan sesini İstanbul'da buldum... Özellikle sinagog müziği açısından Halep çok önemli bir merkez. Tevrat'ın en eski tarz okunduğu şehirdir Halep. Ferid El-Atraş, Abdülvahap, Ümmü Gülsüm ezgilerinin alınıp dua olarak okunduğu bir müzik geleneğini düşünün... Barış olunca gideceğim inşallah! *(gülüyor)*

Söyleşi: **Salih Nâzım Peker - Ulaş Özdemir**

Foto: Ayşegül Oğuz

BATTLE OF THE BANDS '05

Geleneksel Amatör Müzik Grupları Yarışması

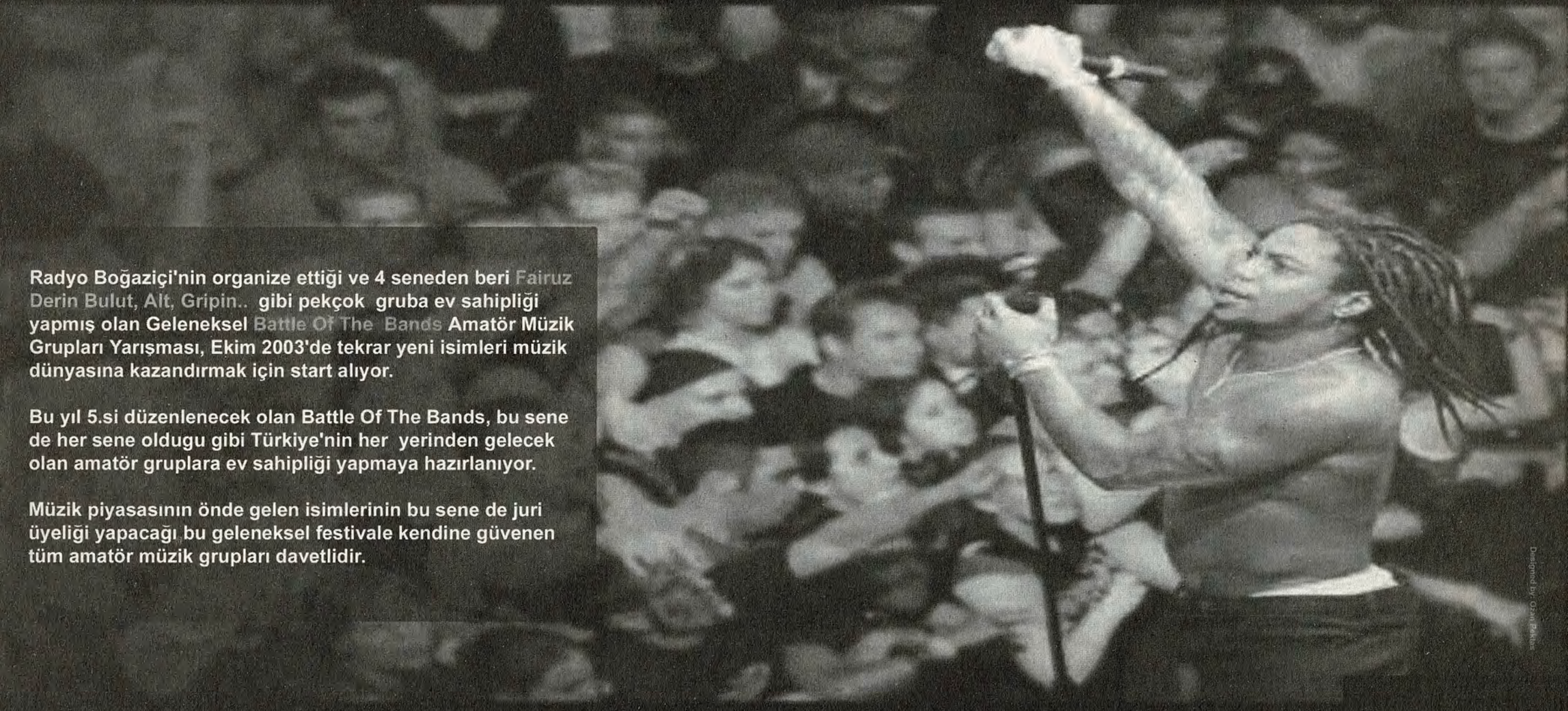

Radyo Boğaziçi'nin organize ettiği ve 4 seneden beri Fairuz Derin Bulut, Alt, Gripin.. gibi pekçok gruba ev sahipliği yapmış olan Geleneksel Battle Of The Bands Amatör Müzik Grupları Yarışması, Ekim 2003'de tekrar yeni isimleri müzik dünyasına kazandırmak için start alıyor.

Bu yıl 5.si düzenlenecek olan Battle Of The Bands, bu sene de her sene oldugu gibi Türkiye'nin her yerinden gelecek olan amatör gruplara ev sahipliği yapmaya hazırlanıyor.

Müzik piyasasının önde gelen isimlerinin bu sene de juri üyeliği yapacağı bu geleneksel festivale kendine güvenen tüm amatör müzik grupları davetlidir.

yayındayız!!!

radyo boğaziçi 102.9

www.radyobogazici.net

Bilgi ve Başvuru için: 0532 771 61 24 - ozanpektass@hotmail.com
0533 230 87 16 - ozgurtaskin@yahoo.com

Son Katılım Tarihi: 31 Ağustos 2003

Yarışma Tarihi ve Yeri: 4 Ekim 2003 - Boğaziçi Universitesi Güney Kampüs

radyo boğaziçi SMG 10. SINIRSIZ MÜZİK GÜNLERİ 2003

10. SINIRSIZ MÜZİK GÜNLERİ
(01 - 04 Ekim 2003)

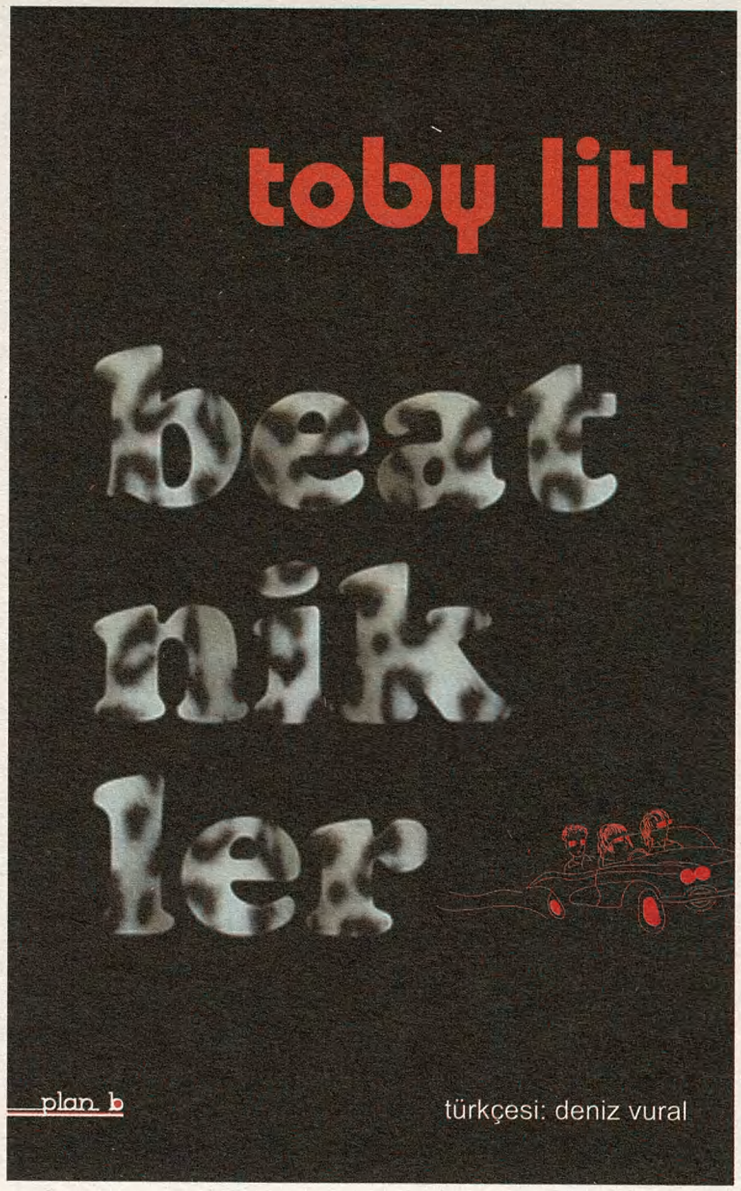

Son dönem İngiliz edebiyatının en başarılı yazarlarından Toby Litt ilk kez Türkçe'de!

Adını Kerouac ve Cassady'den alan iki modern Beat: Jack ve Neal... Arabalı bir piliç: Mary. Hip bir partide tanışırlar ve tabii ki yola çıkarlar... 90'ların alaycılığı, 60'ların özgürlüğü...

beatnikler, 'cool' ve 'hip' bir İngiliz romanı.

plan b

meşrutiyet c. kıblelizade s. tepe han 1/6 şişhane 80050 istanbul tel: (0212) 251 4023 fax: (0212) 251 4024
e-mail: info@planb.com.tr www.planb.com.tr

Serart

Alternatif metal grubu System Of A Down'ın solisti Serj Tankian'la Arto Tunçboyacıyan'ın işbirliği görene parmak ısırtıyor. İki Ermeni müzik adamının uzun zamandır konuşulan ortak projesi "Serart" sonunda yayınlandı. Özgürce doğaçlamalardan güzelim şarkılara, modern beat'lerden –Orta'sından Uzak'ından– "Doğulu" tınılara, rock'tan caza, siyasetten mistisizme kadar uzanan mangal yürekli bir müzik var "Serart"ta. Serj Tankian'a hem "Serart"ı sorduk, hem dünyanın gidişatını.

İTTİHATÇILARIN SOYKIRIMI

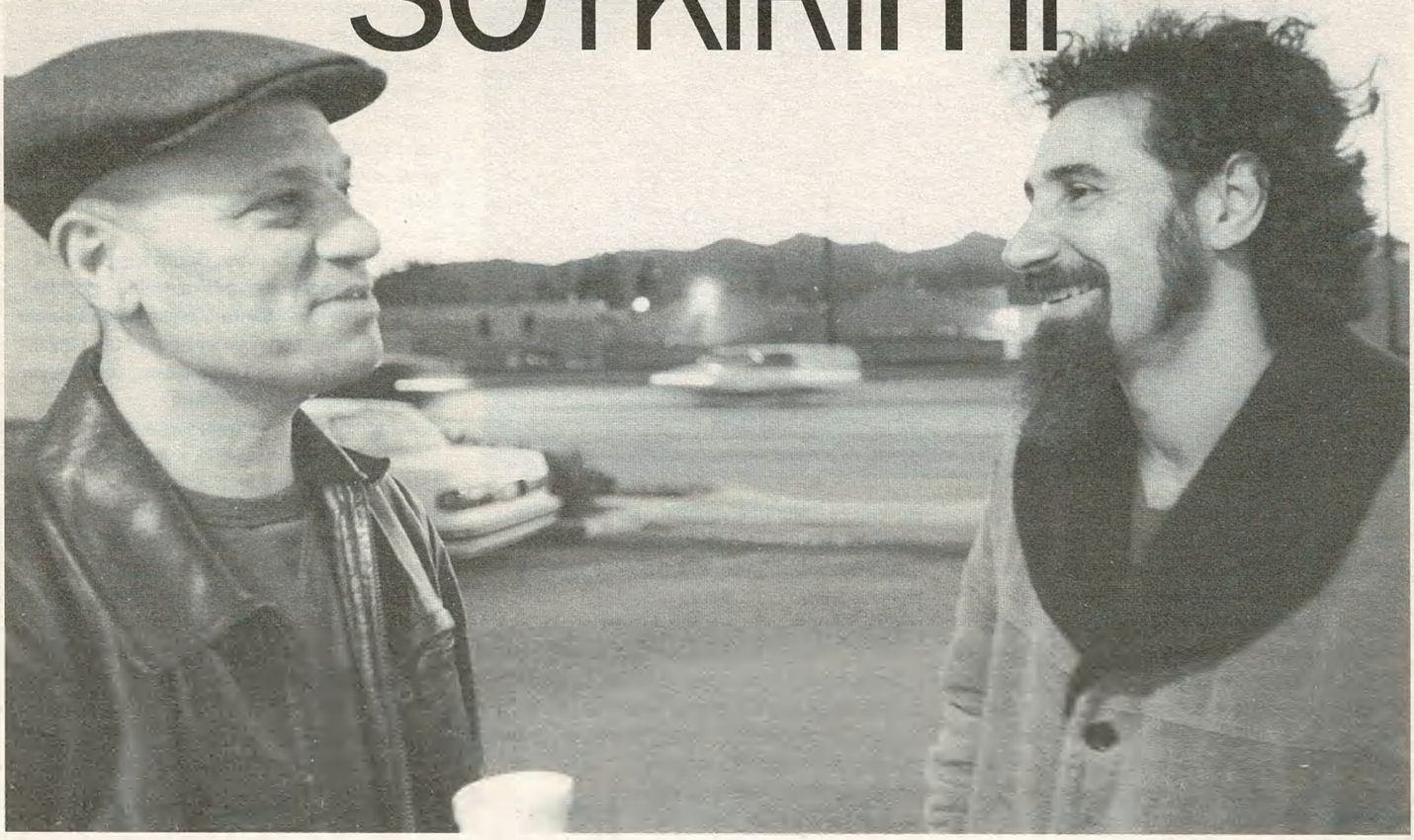

Geçen seneyi nasıl geçirdiniz?

Serj Tankian: İyiydi. Tüm yazı System Of A Down ile turnede geçirdim, sonra eve döndüm. Michael Moore "Boom"a klip çekti, onunla ilgilendim. Kendi plak şirketim (Serjical Strike Records) için bitirmem gereken pek çok proje vardı, bir süredir plak şirketimdeki gruplardan Slow Motion Reign'in yapım öncesi ve kayıt işleriyle uğraşıyorum. Şirketimdeki bir diğer grup Kittens For Christians bir albüm hazırladı; eylülde piyasaya çıkaracağız... Tabii bir de Serart üzerinde çalışıyorum uzun zamandır; aslında turneden dönünce mastering'e başlamıştık, pazarlama işlerine kadar her şeyle ilgilendim. Serart'ın DVD'sini de yaptık. Uğraştığım pek çok iş var yani...

Serart'tan bahsedelim biraz. Arto'yla nasıl tanıştınız?

2000'de, Ermeni Müzik Ödülleri'nde tanıştım. Sahnedeyken gördüm onu, içi su dolu bir kola şişesiyle müzik yapıyordu ve def çalıyordu; bildiğimiz flütle jungle - drum'n'bass yapıyordu. Arada da gülüyor ve konuşuyordu. "Bu adam gerçek bir sanatçı" dedim o an. Night Ark'ı ve Arto'nun diğer müziklerini dinlemiştim daha önce, ama çok değil. Sonra albümlerini alıp dinlemeye başladım ve sanatı beni çok etkiledi.

Ermeni Müzik Ödülleri nedir bu arada?

Her yıl Glendale - California'da, Alex Theatre'da bir arkadaşımın düzenlediği ödüllü bir şov. Dünyanın dört bir yanından Ermeni sanatçıları bir araya getiriyorlar. Bazen tüm şovlar gibi bu da biraz ucuz bir hal alıyor, ama arada birkaç tane de iyi sanatçı çıkıyor...

Ermenistan'dan ve diğer yerlerden Ermeni sanatçılarla ortak projeleriniz var mı yakınlarda?

Özel bir proje şu an için yok. Ama demin yapımcılığını üstlendiğimi söylediğim Slow Motion Reign, Ermeni bir grup.

Arto'yla iyi anlaştınız mı?

Evet, çok iyi arkadaş olduk. Ruhu güzel bir insan olarak seviyorum onu, yaptığı her şey ilgimi çekiyor, etkiliyor beni. Yüreğini ve aklını seviyorum onun.

Bu arkadaşlığın neticesi "Serart" albümü. Kayıtları ne zaman yaptınız?

Miksini 2002'de yaptık, ama albümü 2001'de kaydettik. Hepsini, neredeyse tamamını aynı anda kaydettik. Bir şarkıyı Arto New York'ta yaptı, ben Los Angeles'da tamamladım.

Albümde iç içe geçen, ama insanı rahatsız etmeyen bir sound çeşitliliği var. Bu çeşitlilik nasıl ortaya çıktı?

Bildiğiniz gibi Arto pek çok farklı enstrüman çalıyor, albümde de öyle yaptı, ben de farklı enstrümanlar çaldım. Benim daha önceden elektronik olarak altyapısını hazırladığım, hep kullandığımız enstrümanlarla yapılmış beş-altı şarkıyı araya ekledik. Gerisi hep doğaçlama, spontan oldu. Öyle uzun uzun inşa edilen bir proje olmadı, her şeyi stüdyoda yaptık. Miksle bayağı bir uğraştık ama.

Arto'yu sahnede gördüm, içi su dolu bir kola şişesiyle müzik yapıyordu ve def çalıyordu; flütle drum'n'bass yapıyordu. "Bu adam gerçek bir sanatçı" dedim o an.

Şarkılara genellikle hüzünlü, melankolik bir hava hakim. Pek çok geleneksel Ermeni şarkısında da hissedilen bir şey bu...

Olabilir, Ermeni müziğinde kesinlikle melankoli var, hatta bir kısmında dev bir melankoli var,

geçmişimizden, tarihimizden gelen. Bizim projemiz de büyük olasılıkla bu bütünün bir parçası. Sanatın ve müziğin güzel yanı bu: Herkesin sunulanı alma şekli farklı; alışkın oldukları şekilde alıyorlar ve aldıkları tad da, biriktirdikleri tecrübelere göre değişiyor. Şarkılar hakkında çok ilginç sorular soruyorlar bana. İnsanlar gelip "bu şarkıyı seviyorum, şunu şunu anlatıyor" diyor, ben de "vay be, bu söyledikleriniz beni uçurdu" diyorum. Sonra "öyle değil mi ama" diye soruyorlar, "öyle değil demedim" diyorum o zaman da. Yine soruyorlar "gerçekten öyle mi?" diye, ben de "bilmiyorum" diyorum. *(gülüyor)* Birinin bir şarkıyı dinleyip onu kendi şarkısı kılması her zaman daha iyidir. İşte o zaman şarkı, özel bir şeye dönüşür. Neticede sanat ve müzik bize ait değil, bizim aracılığımızla ortaya çıkıyorlar, ama dürüst olmak gerekirse, biz de çoğu zaman ne halt ettiğimizi bilmiyoruz ki. Eğer gerçekten sanatçı sıfatını hak ediyorsak tabii...

Şarkıcı Jenna Ross nasıl dahil oldu projeye?

Jenna benim arkadaşım; aslında menejeri iyi bir arkadaşım. Onları stüdyoya davet ettik, enerjilerini getirsinler diye; sonra Jenna kalkıp o harika vokali yaptı ve ortaya müthiş bir şey çıktı, Biz de mutlu olduk elbette.

Kendisi de bir stüdyo müzisyeni mi?

Evet öyle, hiç albüm kaydı yok, ama bir grubu vardı. Harika biri; sesi hem çok yumuşak, çok içsel, hem de caz tadında olabiliyor ve aynı zamanda bildiğim tüm heavy metal şarkıcılarından daha yüksekten haykırabiliyor. Yelpazesi gerçekten çok geniş –sadece sesinin değil, duygusal olarak da öyle.

"Sun Angle Calculator" (Güneş Açı Ölçeri) kimin fikriydi, senin mi?

Albüm için yaptığım 13 dakikalık mixdown'ı farklı bir amaçla kullanmak istedim, bunun çok hoş olacağını düşündüm. Farklı yönetmenler arıyordum, insanların filmlerine, daha önce neler yaptıklarına bakıyordum. Sonra müziği, 13 dakikalık mixdown'ı, tretman yazmaları için bir sürü yönetmene gönderdim. Aralarından Matt Amado'nun yolladığı bayağı iyi bir şeydi, bir anda yakaladı beni. Telefonda ona kavramsal olarak nasıl bir şey düşündüğümü anlattım, ne tür görsellerin ve ne gibi detayların olmasını istediğimi... Yani bir anlamda beraber çalıştık, işin görsel kısmını o halletti, ama ben de birkaç kez onunla bir araya gelip yaptıkları arasından seçim yaptım, zamanlamayla ilgilendim, çalışmaların her anında onunlaydım neredeyse.

Birinin bir şarkıyı dinleyip onu kendi şarkısı kılması her zaman daha iyidir. Neticede sanat ve müzik bize ait değil, bizim aracılığımızla ortaya çıkıyorlar.

Daha önce bu tip görsel işlerle uğraşmış mıydın, yoksa bu ilk denemen mi?

İlk System Of A Down albümünde, iki klibin yapımında ciddi anlamda yer almıştım. "Sugar" ve "Spiders"ın bazı bölümlerini yazmıştım. Bayağı bir ilgilenmiştim. Hâlâ en iyi kliplerimizden biri olduğunu düşünüyorum "Spiders"ın –yapımında yer aldığım için değil. *(gülüyor)* Çok eğlenceliydi, ama şu sıralar pek zaman ayırmıyorum bu işe.

Fotoğraf da çekiyor musun? "Serart"ın iç kapağında bazı fotoğrafların var.

Evet, fotoğraf çektim. Bundan iki yıl önce hayatımda ilk defa Ermenistan'a gittim. Albümün arka kapağındaki o fotoğraf eski bir kilisenin fotoğrafı. Aziz Hripsime, Erivan'daki küçük eski taş kiliselerden biri.

Serart projesi için turneye çıkmayı, konser vermeyi düşünüyor musunuz?

Bir şey planlamadık, diğer projelerle meşgulüz. Ama zaten albüme bağlı kalıp, bir şey planlayıp yapmaktansa, albümü çıkardıktan sonra farklı müzisyenlerin, albümün gerçekten heyecanlandırdığı, tutku uyandırdığı müzisyenlerin bizi bulması, belki onlarla beraber bir şeyler yapmak, bizimle çalmak isteyecek insanlara ulaşmak daha iyi olur.

Biraz da System Of A Down'dan bahsedelim. Grubunuz neler yapıyor şu sıralar?

Şu sıralar çok aktif değiliz. Kendi kendimize şarkı yazıyoruz, yaz aylarında İngiltere'de iki festivale katılacağız. Sonra geri gelip yeniden beraber şarkı yazmaya başlayacağız.

Axis of Justice (Adalet Ekseni) isimli karavanınız ilginç. Hâlâ kullanıyor musunuz?

Tabii. Bu yıl Lollapallooza turnesinde olacak, Ozzfest'e de götürebiliriz. Kâr amacı gütmeyen örgüt statüsü kazandık, yapmak istediklerimizi gerçekleştirebilmek amacıyla bağış toplayan kurumlara maddî destekte bulunabilmek için. Internet sitemiz de gayet iyi ve bilgilendirici. Tom'la (Morello) beraber Los Angeles'ta yapmaya başladığımız bir radyo programı var, adı "Axis of Justice Radio Network". Üç program yaptık, bu ay üç program daha yapacağız. *(Bundan önceki programlar www.kpfk.org adresinden dinlenebilir. Axis of Justice'in internet sitesiyse www.axisofjustice.org)*

Tom Morello'yla beraber, Santa Monica'daki evsizlere yiyecek verilmesi aleyhinde geçirilen bir yasayı delerek Santa Monica'daki evsizlere yemek vermiş, sonra da eyleme katılan insanlarla gösteri yürüyüşü yapmıştınız. Bu konuyla ilgili bir gelişme kaydedildi mi?

Ocak ayının başında kanun yürürlüğe girdi. Santa Monica Belediye Meclisi'nden geçen kanuna göre bir tür izniniz, soğutma sisteminiz –düzenli olarak orada olan insanlara yemek vermeyi zorlaştıran o sistemin adı her neyse işte, ondan– olmadan evsizlere yemek veremiyorsunuz. Santa Monica'da çok fazla evsiz insan, çok fazla sığınak var. Belediyenin çıkardığı bu kanun, aslında civardaki işadamlarının sokakları evsizlerden temizleme çabasının sonucu. Çok kötü, merhametsizce bir şey bu, ama şehir de buna uydu. Biz de bu yüzden sokağa çıkmaya ve birkaç farklı örgütle birlikte insanlara yemek vermeye karar verdik. "Food, Not Bombs" (Bomba Değil, Gıda) bunlardan biriydi. Bir grup avukatın Yasal Adalet Fonu diye bir örgütü var, onlar da Santa Monica Şehir Meclisi'ne bir dava açtı. Meclis kararından döndü ve kanunu uygulamadı. Ne yapacaklardı ki? Başkalarına yemek verenleri mi tutuklayacaklar? Çok komik, ama görünen o ki, galiba böyle yapmayı planlıyorlar. Ne olacağını hep birlikte göreceğiz. Burada medeniyet sadece sözde mevcut. İyi niyetlerle bir medeniyet kurduk ve sonucunda da bu hale geldik. Sanırım bu, doğa kanunlarının unutulması ve onların yerini insanların koyduğu kanunlarla doldurmaya çalışmanın sonucu böyle oldu.

Michael Moore'la ortak çalışmalarınızdan da bahseder misin biraz?

Michael Moore, System Of A Down'ın "Boom" şarkısına klip çekti. Başka bir single çıkarmak istemedik albümden, fazla ortalarda olmamak için. Onun yerine bir video-kliple –radyo single'ı haline getirmeden– önemli bir beyanatta bulunmak istedik. "Boom" ile, yaklaşmakta olan savaşla ilgili

endişeleri, insanların güzelliğini, o dev uluslararası barış hareketini göstermek, anlatmak istedik.

Nasıl karşılandı bu klip, ABD'de ve yurtdışında sansüre uğradı mı?

Genelde iyi karşılandı. Sürekli bir tarafı öteki tarafla dengelemeye çalışan medya dışında iyi karşılandı. Aynı şeyi tecavüzle ilgili olarak da yapmalılar ve bunun nasıl işlediğini görmeliler Amerika'da. Bazı kanallar kendi kendilerini sansürlediler klip yüzünden, İngiltere'deki MTV mesela. Biz de gazetecilerle, savaş ve şirket darwinizm'i sonucu ortaya çıkan sansür, adına "izleyicilerin duyarlılığı" dedikleri, ama aslında reklam gelirinden elde edilecek dolarların gücünden başka bir şey olmayan o güç hakkında konuşarak tüm bunlara olan tepkimizi ortaya koyduk.

Sence bu savaş Amerikan toplumu açısından nasıl bir tablo sundu bizlere? Dünyanın dört bir yanında, Amerika'da da güçlü protesto gösterileri oldu, ama büyük bir çoğunluk da savaşa sessiz ve tepkisiz kaldı.

Sanırım psikolojik olarak insanlar bir yere ait olmak istiyorlar, ama iş dönüp dolaşıp hikayenin tamamını, tarihî ve siyasî geçmişi bilmeye geliyor. Eğer verilere sahip değilsen kendi kararını veremiyorsun; bir karar vereceksen, bu karar medyanın ya da başkalarının söyledikleri sonucu şekilleniyor. Bu nedenle ben insanları şiddete destek verdikleri için gerçekten suçlamıyorum, çünkü biliyorum ki çoğunun böyle bir niyeti yok aslında. Biraz naif bir görüş olabilir, ama böyle. Aynısı demokrasi için de geçerli. Eğer bilgilendirilmiş bir halk yoksa, o zaman gerçek demokrasi de yoktur ortada.

Bir tesisatçıdan arabanızın elektrik aksamını yeniden döşemesini isteyemezsiniz. Bu petrolcü adamlardan da gezegeni kurtarmalarını bekleyemezsiniz.

Bu konuda gerçekten iyimser misin, doğru verilere ulaşmak insanların kitlesel davranışlarını belirler mi?

Birçok insan kendi çıkarları doğrultusunda hareket ediyor. Asrî medeniyet, bu kelime, bize hepimizin yalnız olduğunu, bir başımıza olduğumuzu söylüyor, ama bu külliyen yalan. Belirleyici olan asıl savaş, iyi ile kötü arasındaki savaş değil. Asıl savaş, bir olduğumuza inananlar ve buna inanmayanlar arasındaki savaş. Kesinlikle inanıyorum ki, eğer insanlar kalplerinde ve zihinlerinde her şey hakkındaki gerçekleri biliyor olsalardı, Irak mevzuunu, İran'ı, Amerika'nın Ortadoğu'daki dış politikalarının son 50-60 yılını biliyor olsalardı, savaş yanlısı olmazlardı. Gerçeği bilenler de –tüm bu savaş tacirleri ve oligarşi yöneticileri–, olanların gerçek tarihini değil de, dönemin sansasyonalizmini, maceraperestliğini yansıtan medyanın ardına sığınıp kurtuluyorlar, işledikleri cinayetleri unutturuyorlar. Amerikan medyasında araştırmacı gazetecilik diye bir şey yok. Bir adım ileri gitmek ve doğru soruları sormak gibi bir gazetecilik dürüstlüğü yok. Diyalog yok, hep monolog var, hep Bush'un ya da başka birinin söylediğinden alıntılar. Bir etkileşim yok. Savaş sırasında –harika bir radyo olduğundan değil ama– BBC'yi dinliyordum, en azından insanlarla röportaj yapıp soru soruyorlar; Iraklı, Avrupalı, Amerikalı olsun fark etmez, farklı insanlarla, büyükelçilerle konuşuyorlar. En azından CNN gibi eğlendirmeye yönelmiyorlar, daha çok bilgilendirmeye çalışıyorlardı. Hükümetin medyayı kontrol ettiğini sanıyoruz, ama öyle de değil tam olarak. Medyayı kontrol eden şey, hükümetin çıkarlarıyla aynı çıkarlara sahip olması –reklamlardan kazanılacak dolarlar ve tabii şirket çıkarları. Korkunç bir gizli antlaşma gibi geliyor kulağa, fakat öyle gözükmüyor bir şekilde. Ama böyle götürüyorlar işte işi. Korkunç bir komplo gibi gözükmüyor göze, yani bir kişi diğerlerini arıyor ve "şöyle yapın" demiyor. Ama aynı şirket Amerika'sının serbest ticaretle yaptığına benzeyen, tam da buna dayanan bir işleyiş var. Aynı çıkarların hükümeti ve medyayı dünyayı yok etmek için bir araya getirmesi gibi: Gezegeni mahvetmek onu kurtarmaktan daha kârlı ve günümüzde her şey artık kârla ölçülüyor. "Hadi gezegeni yok edelim" diyorlar aslında, ama farkında değiller. Bu söylediğim Arto'nun sözleri gibi olacak biraz –tam olarak böyle söylemedi, ama bu mealde bir şeydi, çok etkiledi beni: Ölü insanlara Pepsi satamazsınız!

Arjantin'de ve Peru'da ekonomi iyiden iyiye çöküyor, olaylar tırmanıyor. Bu savaş öncesi ekonominin ve savaş ekonomisinin artçı şokları daha ne kadar devam edecek sence?

Bilmiyorum. Gerçek ekonomik felaket sadece savaş yüzünden ya da Cumhuriyetçi başkanlar yüzünden gerçekleşmiyor. Genele yayılmış bir adaletsizlikten, ticarette, emekte ve modern endüstriyel yapıdaki adaletsizlikten dolayı yaşanıyor ekonomik felaketler. Üçüncü dünya ülkeleri halkları tarıma dayalı, daha kendine yeter, kürselleşmeden uzak ve hatta ticaretten bile uzak bir varoluş şekli benimseseler, kendileri için kesinlikle çok daha iyi... Tek ihtiyaçları, kuraklıklarını gidermeye yetecek kadar yağmur.

Ortadoğu'daki yeniden yapılandırma hakkında ne düşünüyorsun?

Bir tesisatçıdan –tesisatçılara saygım sonsuz, yanlış anlaşılmasın– arabanızın tüm elektrik aksamını yeniden döşemesini isteyemezsiniz. Bu petrolcü adamlardan da gezegeni kurtarmalarını bekleyemezsiniz. Amerika, dış politikasında ısrar ederse, zaman içinde diplomatik olarak dışlanacak. Geçmişte tesisatçımız yarı gizliydi, ama şimdi değil, artık rahatsız edici bir hale geldi ve niyeti aşikâr. Sadece Ortadoğu'dakiler değil, dünyadaki pek çok ülke dengesiz dış politikamıza güvenmiyor artık, bir sonraki hedefin ne olacağını kim bilebilir? Ama her zaman asıl hedef, dünyanın yoksul insanları olacaktır. Zenginler her yere yerleşebilir. Irak savaşı, dünya insanları ile oligarşik yönetimlerin elitist ekonomik kaygıları arasındaki bir savaştı aslında.

Türkiye'de birkaç lise öğretmeni, orta dereceli okullar ve lise öğretmenleri için düzenlenen, öğretmenleri Ermeni meselesi hakkında bilinçlendirmeyi amaçlayan ve böylelikle öğrencilerine Ermeni iddialarını çürütecek kompozisyonlar yazmalarında rehberlik etmelerini sağlayacak bir konferansta, basit bir soru sordukları için görevden alındı ve haklarında dava açıldı. Bu örnek de gösteriyor ki, Ermeni meselesi Türkiye'de artık bir iç politika sorunu da olmaya başlıyor. Bu süreç sana neler düşündürüyor?

Bence çok ilginç... Gerçek asla saklanamaz. Ne olursa olsun, su yüzüne çıkar. Türk hükümetinin dezenformasyon çabası da sonuçsuz kalacaktır. Türkiye'yi bırak, Almanya'da ve başka yerlerde yaşayan Türkler gerçekte ne olduğunu biliyorlar. ABD'deki Türklerin de bildiğini biliyoruz. Bazılarıyla tanıştım, bunun İttihatçılar tarafından planlanmış bir soykırım olduğunu biliyorlar. Çağdaş Türkiye, gerçeği itiraf etse ve mânasız reddetme oyunlarında ısrar ederek önceki hükümetlerle ve cuntayla aynı yolu izlemektense, onların yaptıklarının semeresini çekmeyi denese, çok daha az para ve gayret sarfediyor olurdu.

Söyleşi: ***Ayda Erbal***

Saklıkent
Slow Food
Anne yemeği lezzetinde
Ev yemeği ederinde

Aheste çek kürekleri
Mehtap uyanmasın

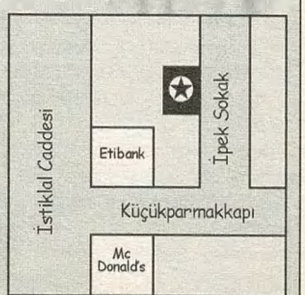

İstiklal Cad. Küçükparmakkapı İpek Sok. No:18 Kat: 2 Tel: 292 38 89

halkla ilişkiler

Hazırlayan ve sunan: Ayşegül Oğuz - Emin Ekşi

SAMATYA SAHİLİ

Cumali Çağlar, 42, zurnacı
Selahattin Çağlar, 46, davulcu

Kaç yıldır yapıyorsunuz bu işi?
Çocukluğumuzdan beri.
Kimlerin parçalarını çalarsınız?
Müslüm, Ferdi... En çok İbo çalarız.
"Tek Tek"i de çalıyor musunuz?
Çalıyoruz... Neydi o Laz çocuğun adı?
Davut Güloğlu?
"Katula Katula"?..
Evet. *(çalıyorlar)*
Repertuarın demirbaş şarkısı ne?
Uzun havalar.
Kendi besteniz var mı?
Kendi bestemiz yok.
Bir akşamda ne kadar kazanırsınız?
Cenabı allahım bilir. Akşamına göre, kırk olur, yirmi olur, belki hiç olmaz.
Çocuklarınız da çalıyor mu?
Hayır. İki oğlum da oto elektrikçisi, kardeşimin oğlu lastikçi. Bu iş pis iş. Abla bizi meşgul etme, çorbayı kaçırmayalım.

Recep Damdam, 28, öğretmen

Sık sık pikniğe gelir misiniz?
Ailem gelir. Ben bugün denize girmek için geldim.
Samatya'dan denize giriliyor mu?
Artık atık sular denize atılmadığı için İstanbul'un çok yerinden giriliyor.
Her zaman müzik dinler misiniz?
Anadolu pop dinlerim. Kekilli, Kıraç...
En son kimin albümünü aldınız?
Yıldız Tilbe, "Yürü Anca Gidersin".
En son kimin konserine gittiniz?
Gülhane'de Murat Çobanoğlu'nun katıldığı bir aşıklar gecesine gitmiştim. İçinde Anadolu geçen her şeyi seviyorum. Müzik yelpazem geniştir. Mesela Özgür Kız Nil'in bütün şarkılarını biliyorum.
Sizce bu yılki en kötü şarkı ne?
"İpe ipe geleceksin / söküklerini dike dike gideceksin", Hilal Cebeci'den.

BEŞİKTAŞ

Sezin Erbil, 20, öğrenci

Karşıdaki afişi nasıl buldun?
Bir bakmam lazım. *(inceliyor)* Audiofact, öyle mi? Sanki underground bir şeymiş gibi. Heavy metal olabilir ya da yabancı başka bir şey.
Türkçe pop olabilir mi?
Yok, değildir herhalde. Ama kaliteli duruyor. İyi bir şeydir herhalde.
Bu yıl Caz Festivali'nde çaldılar. Caza ilgin var mı?
Bilmem ki. Ama kulağıma hoş gelen bir müziktir. Daha çok Türkçe ve yabancı pop dinlerim. Sezen Aksu'yu çok severim, defalarca konserine gittim... Kenan Doğulu'ya da bayılırım.

Serhat Karadağ, 35, özel şoför

Karşıda duran afişi nasıl buldunuz?
Güzel. Müzik market falan yazıyor. CD çıkmış, onun tanıtımı işte. Merak ettik, ama daha ilgilenemedik.
Audiofact grubunun CD'si: Türk ezgileri, caz, elektronik müzik karışık.
Dinlemek lazım. Kulağa hoş geldikten sonra ne olduğu önemli değil, niye dinlemeyeyim ki?
Hep burada mı durursunuz?
İşyerim burası, ama şoförlük yaptığımdan dışarı çıkıyorum genelde.
Bu afişle ilgilenene rastladınız mı?
Tabii. Gençler durup bakıyor.
Siz nasıl müzik seviyorsunuz?
Normal şeyler, yani Türkçe pop falan dinlerim. Yabancılardan slow'ları seviyorum. Cengiz Kurtoğlu'nu severim.
En sevdiğiniz şarkısı?
"Yorgunum". Fantezi müzikleri de severim. Ama evli ve çoluk çocuk sahibi olduğumuz için vakit olmuyor.

İÇERİM BEN BU AKŞAM (BEYOĞLU)

Nilüfer Bıyıklıoğlu, 26, müzisyen

Genelde yalnız mı takılırsın?
Bazen evet.
Gözünün yan masaya kaydığı olur mu?
Allah göz vermiş, bakıyorsun tabii, ama o kadar. Fakat o bakışmalardan güzel tesadüfler doğabiliyor.

Burayı tercih etmenin nedeni ne?
Birası ucuz.
Gecede kaç bira içersin?
Moduma bağlı. Eskiye göre az içiyorum. Bu gece bir bira içip eve gideceğim.
Senin için iyi müzik nedir?
Artık çok fazla tarz var. Mesela caz severim. En çok Radiohead dinlerim. Ama son albümünü hâlâ almadım.
Yerlilerden?
Pek dinlemem... İşte, ara sıra Bülent Ortaçgil, Zuhal Olcay. En yakın arkadaşım, yanımdan hiç ayırmadığım CD-çalarım.
Korsanlarla aran nasıl?
Fena değil.

Ercan Çığırlı, 23, anketör
Sercan Yılmaz, 21, müşteri temsilcisi

Nerelere takılırsınız?
Sercan: Müzik tarzımıza uyan ve biranın ucuz olduğu yerlere.
Nedir müzik tarzınız?
Sercan: Alternatif müzik.
Ercan: Halk müziğini ve protest müziği de severim. Türkü bara gidip halay da çekerim, ama artık az gidiyorum.
Bira kaça burada?
Sercan: İki milyon. İki milyonu aştı mı, bizi de aşar.
Kızlarla aranız nasıl?
Ercan: Kız için gelmedik buraya. Ama bazen bakmaktan kendimi alamam.
Yan masaya taşma oluyor mu?
Ercan: Çok hoşuma giderse konuşurum, ama masasına oturma durumu olmadı. Oldu mu Sercan?
Konserlerle aranız nasıl?
Ercan: Nasıl gidelim? Caz Festivali'nde biletler 35-40 milyondu.

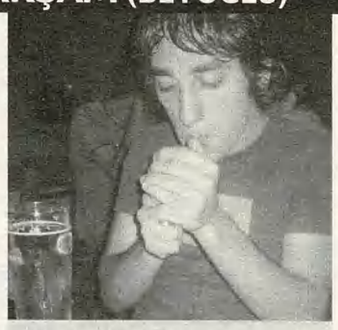

Erkan Tufan, 25, kuyumcu

Ne zamandır kuyumcusun?
15-16 yaşımdan beri. Okumaktan sıkılmıştım, çalışmaya başladım. Şimdi altımda çalışan on kişi var.
Atölyede ne müzikler dinliyorsun?
Radyo Eksen. Kapalıçarşı piyasasında Kral FM dinlenir. Ama bizim atölyede ben ne dinlersem onu dinlemek zorundalar.
Her akşam buraya geliyor musun?
Her akşam çıkmam. Bu akşam karı götürüp eğlenmeyi düşünüyoruz.
Rock'n'Coke'a gidecek misin?
Belki. Ama önce Chemical Brothers.
Bu yıl dinlediğin en kötü şarkı ne?
Doğuş'un şarkılarıyla çok eğleniyoruz.
Son klibini izledin mi?
Son klibi hangisi ki? Şu kumsalda takla attığı mı?

Sevda Aksoy, 35, yazar

Her zaman içer misin?
Nerede içtiğim önemli. Duvarlar yoksa kendimi daha iyi hissediyorum, para alışverişinin olduğu yere hizmet etmek iyi gelmiyor. "Gelin, ağzınıza sıçayım" diyen mekânları sevmiyorum.
İçmeyi sevdiğin yerler nereler?
Köprüler, sokaklar...
Çalan müziklere takılıyor musun?
Kesinlikle. Mesela dün gece çok güzel müzik vardı. Benim hikayeme hitap eden şarkıları çaldılar.
Nedir senin hikayenin şarkıları?
60'lar, Elvis, Beatles, Dylan, Stones.
Sertab'ın Dylan cover'ı nasıl?
Çok kötü. Orospu kaygısıyla yapılmış.
İçince şarkı söyler misin?
Çok. İbo'dan da söylerim.

ROLL KİTAPLIĞI

Boris Vian Kızıl Ot (İthaki)
Franz Kafka Mavi Oktav Defteri (Altıkırkbeş)
Günter Grass Yengeç Yürüyüşü (Can)
Jacques Derrida Öteki Hedef (Başka Baş) (Bağlam)
Lynn Hunt *(haz.)* Erotizm ve Politika (Kabalcı)
Metin Altıok Bir Acıya Kiracı –Bütün Şiirleri (YKY)
Michel Foucault İktidarın Gözü (Ayrıntı)
Michel Tournier Anahtarlar ve Kilitler (Ayrıntı)
Murathan Mungan *(haz.)* Yazıhane (Metis)
Naim Dilmener Bak Bir Varmış Bir Yokmuş –Hafif Türk Pop Tarihi (İletişim)
Özlem Kumrular Manu Chao –Hayatı ve Şarkıları (Stüdyo İmge)
Sait Faik Karganı Bağışla (YKY)
Sören Kierkegaard İroni Kavramı (İş Bankası Kültür)
Tahar Ben Jelloun Devenin Söylediği (İmge)
Toby Litt Beatnikler (Plan B)
Tom Stoppard Hint Mürekkebi / Arkadia (Dost)
Tomris Uyar Yürekte Bukağı (Can)
Vüs'at O. Bener Siyah-Beyaz (YKY)
William Golding Piramit (İş Bankası Kültür)
William Saroyan Yüreğim Dağlardadır / Yaşamak Vakti (Aras)

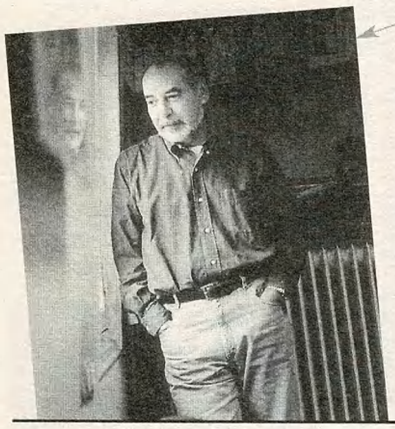

foto: Şahin Kaygun

Motosiklet kaza sanatı

Toby Litt'in ilk romanı "Beatnikler", bir yol hikayesi: Adlarını Kerouac ve Cassady'den alan iki genç, Jack ve Neal, yanlarında da Mary, "On The Road"un güzergahını takip ediyorlar. Romanın fragmanı, adeta bir Dylan şarkısı...

(...) İlk albümünün ("Bob Dylan", Columbia, 1962) kapağındaki yazılarda, kendi kendine yönelttiği "Eğer çok param olsaydı, ne yapardım?" sorusuna Dylan net bir şekilde şöyle cevap veriyor: "Birkaç tane motosiklet alırdım" deyip ekliyor: "Birkaç tane klima ve dört-beş tane de kanepe."

O zamandan bu yana geçen dört yılda da aşağı yukarı böyle yapıyor. Motosikletleri, klimaları ve kanepeleri; karısı, çocuğu ve evi, menajeri, maiyeti ve efsane, hepsi birden New York'un merkezinin dışındaki Woodstock'ta bir aradalar.

Dylan'ın dördüncü albümü olan "Another Side Of Bob Dylan"da "Motorpsycho Nitemare" adında bir parça var.

Sondan bir önceki albümü olan ("Blonde On Blonde" yeni yayınlanmıştı) "Highway 61 Revisited"ın kapağında Dylan, turkuvaz ve pembe renkli ipek gömleğinin içine, üzerinde mavi harflerle Triumph Motosikletleri yazan beyaz bir tişört giyer.

Dönem 1960'lar.

29 Temmuz 1966, Cuma günü.

Şimdi Striebel Yolu'na çıktılar. Dylan, önde motorun üstünde, Sara arabayla onu takip ediyor. Son birkaç gündür şu tıkırtı canını sıkıyor. Veya belki de vitesler. Dylan seslere çok önem veren genç bir adamdır.

"Vahşi civa sesi"ni, tehlikeli bir şekilde düşmanlık gösteren Amerikalı, İngiliz, Fransız ve Avustralyalı seyircilerin üstüne ateşleyerek pop tarihindeki en kötü şöhretli turlardan birini henüz bitirmişti.

1965 Newport Festivali'nde, akustik folkun sessiz mesihi, kendisini Elvis'in elektrikli havarisi olarak ortaya koymuştu. Affedilmedi.

İngiltere'deki bir konserde birisi ona "Hain!" diye bağırdı. İrlanda'daki başka bir konserde birisi ona "İçi doldurulmuş Golliwog!" diye bağırmıştı. Dylan, sözünü kesen İngilize "sana inanmıyorum, yalancının tekisin" diye karşılık vermişti. Sonra da Neanderthal adamına benzeyen davulcusu Mickey Jones'a dönüp şu meşhur sözünü söyledi: "Daha yüksek sesle çal şu siktiğimin davulunu."

Sözünü kesen İrlandalıya verdiği karşılık kayıtlara geçmedi.

Striebel Yolu biraz çakıllı, ama çoğunlukla dümdüz olmuş asfalttı. Birçok yüklü kamyon üzerinden geçiyordu.

(...) Triumph'un, Dylan'ın uylukları arasında titreşen benzin deposu, vişne kompostosu rengindedir. (...)

Dylan kask ya da eldiven giymiyor. Sağlak bir gitarist, bu yüzden sağ elinin tırnakları, sol elindekilerden daha uzun ve daha güçlü. Saçları henüz kesilmemiş.

Dylan, yan gözle gördüğü kötücül bir şey yüzünden paniğe kapılıyor, ayağını çok sert bir şekilde bastırarak, ellerini çok sert bir şekilde sıkarak fren yapmak üzere. Ya da başka bir versiyona göre, güneş gözünü kamaştırıyor ve düşünmeden fren yapıyor. Veya bir seferinde Dylan'ın söylediğine göre, yoldaki bir yağ tabakası kaymasına neden oluyor. Belki de sadece şöyle: Bazı sağlam olmayan kaynaklara göre, aslında kaza falan *olmadı*; Grossman, Dylan'ı hiçbir şekilde gerçekleştiremeyeceği sözleşmelerden kurtarmak için kaza olayın tezgahladı ve onu bir uyuşturucu rehabilitasyon merkezine yatırdı. Ama diyelim ki biz ilk versiyonun doğruluğunu kabul ettik: Triumph'un ön tekerleği çılgınca zikzaklar çiziyor. Arka tekerlek, eksen görevi görerek yana doğru kayıyor (Sara izliyor), yukarı kalkıyor, Dylan'ı gidonun üzerinden fırlatıyor. Sara sert bir fren yapıyor. Dylan yere iniyor; yarı omzunun, yarı boynunun üstüne; tabii bu versiyona göre. Triumph yolda sekerek birkaç kez daha dönüyor. Sara, Bobby'ye seslenmeye başlıyor; buna dair bir kanıt yok. Dylan hareket etmeden yatıyor. Kendinde olabilir de, olmayabilir de. Yaşıyor olabilir de, olmayabilir de. Sara bir araba ya da kamyon gelmeden Bobby'yi yoldan çekmeyi düşünüyor. Dylan'ın birkaç omuru kırık ve yanaklarında, ellerinde ve dizlerinde sıyrıklar var. Middletown Hastanesi'nde bir hafta kalıyor ve hastaneden bir boyunluk takarak ayrılıyor. Ama böyle olması şart değil.

"Bobby!" Sara arabadan çıkarken çığlık atıyor ya da atmıyor.

Gerçek: Altmış günlük konser turu iptal ediliyor.

Gerçek: "Tarantula" ve "Eat The Document" erteleniyor.

Gerçek: Ne Bob Dylan ne de 1960'lar bir daha asla aynı olmuyor. (...)

Toby Litt, "Beatnikler", Plan B

→49

[şenlik]

Can Şenliği 2003

Mekânı Datça olalıberi, Can Yücel sadece şiirleriyle değil, her yaz adına düzenlenen şenlikle de yaşıyor. Datça Knidos 9. Kültür-Sanat Etkinlikleri 22 Ağustos'ta başlıyor. Dört gün sürecek şenlikte Necati Abacı'nın "Şair Portreleri" isimli karikatür sergisini izleyenler, Abacı'nın karikatür atölyesine de katılabilecek. Haydar Ergülen ve Orhan Alkaya ise şiir atölyesi düzenleyecekler; Ayla Algan ve Tuncer Necmioğlu halk şiirinden örnekler okuyacaklar. Betçeli Şarap Nine, Tak Tak Nine ve Beldir Kızı da şenliğe manilerle katılacaklar. Işıl Özgentürk'ün de bir kısa film atölyesi olacak. Can Yücel'in "Türkçe söylediği" Shakespeare'in "Bahar Noktası" oyunu İzmit Belediyesi Şehir Tiyatrosu tarafından sahneye konacak. Şenlikte, birkaç panel boyunca, Türkiye'nin heba ettiği en önemli fırsatlardan biri olan Köy Enstitüleri tartışılacak. Bademli tatlılar yarışmasını da elbette kaçırmamak lazım. 23 Ağustos gecesi 21:00'de, Açıkhava Tiyatrosu'nda heyecan verici bir konser var: Marcel Khalife ve Arif Sağ, Can Yücel anısına buluşup çalacaklar. Şenliğin kapanış konseri Moğollar'dan... Datça'da, omzumuzda Can Yücel'in eli, birkaç kadeh rakıyla geçirilecek dört gün, senenin en güzel tatil imkânlarından biri...

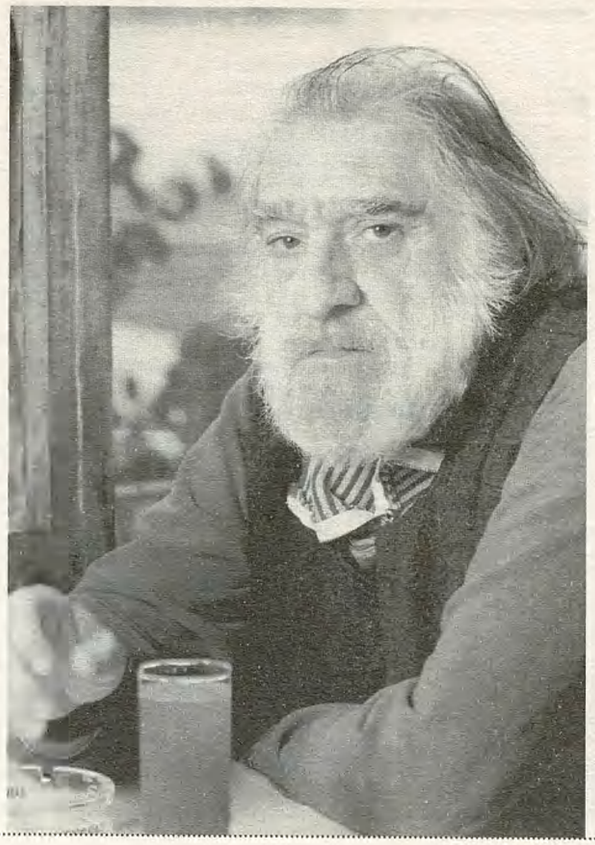

Sokakta, vapurda şenlik

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, ağustos ayı boyunca İstanbul şehrine yayılacak şarkılı, türkülü, Boğaz manzaralı bir dizi etkinliğe imza atıyor. Kısaca bakalım:
1 Ağustos'ta, 18:30'da Tünel'deki Narmanlı Han'da Çıplak Ayaklar Kumpanyası bir modern dans gösterisi gerçekleştirecek; dansçılar Meral Ceranoğlu ve Mihran Tomasyan... 2 Ağustos'ta 18:30 - 01:15 arasında Barış Manço vapuruyla Anadolu Kavağı'na doğru "mehtap gezisi" var. Yola çıkarken trip-hop/acid caz-grubu The Numbs çalacak, dönüş yolunun müziği blues-rock grubu electricBlue'nun. 5 Ağustos 18:30'da, James Joyce barından tanıdığımız The Irish Group, Tünel meydanında çalacak.
9 ve 30 Ağustos'taki gezinin konuğu Flat Five Caz Beşlisi. 16 Ağustos gezisine katılacak olan Urban Trubadour, Latin ağırlıklı müzikleriyle, 19 Ağustos 18:30'da Tünel meydanında olacaklar. 23 Ağustos tarihli mehtap gezisinin konuğu ise Yıldız

Ensemble. Türk müziği topluluğu Yıldız Ensemble, 26 Ağustos akşamı Mis Sokak'ta olacak. 7 Ağustos 19:00'da, bu sefer Galatasaray meydanında Doğu Oyuncuları'nın sokak tiyatrosu var; oyun, Nâzım Hikmet'in "Fakir Bir Şimal Kilisesinde Şeytan ile Rahibin Macerası" şiirinden yola çıkarak oluşturdukları bir kavramsal tiyatro örneği... Yine Galatasaray'da, 12 Ağustos 18:30'da Artniyet grubunun konseri var. 14 ve 15 Ağustos gecelerinde, İstanbul Gölge Oyuncuları, İstiklal Caddesi –özellikle Taksim tarafı– binaları üzerinde ebru tekniğinden hareketle doğaçlama bir renk ve ışık gösterisi sunacaklar. Mahşer-i Cümbüş ekibi, seyircinin verdiği temalarla doğaçlama oyun kurulan ve seyircinin jüri olduğu bir yarışmaya dönüşen "tiyatro sporu"nu 21 Ağustos 18:30'da Fransız Kültür Merkezi bahçesinde, 22 Ağustos'ta aynı saatte Narmanlı Han avlusunda gerçekleştirecek. 29 Ağustos 18:30'da Galatasaray meydanında toplanacak olan Curcunabazlar, müzikli bir gösteriyle sokak etkinliklerinin ilkini kapatacak...

[mekân]

Hadigari

Gazetelerde okuyoruz: Çeşme Bodrum'un tahtını ele geçirmiş, bu yaz herkes Çeşme'ye akıyormuş, plajlarıyla, kulüpleriyle Çeşme yıkılıyormuş! İyi, demek ki Bodrum bu sene rahat. Gidebilene, mekân da hazır: Hadigari, yıllardır bilinegelen çizgisini bu sene de bozmamaya gayret gösteriyor. Gece boyunca üç DJ sırayla vazife başına geçiyor. Saat 19:00'da startı veren ismi Çalıntı dergisinden, Beyoğlu kulüplerinde çaldığı şarkılardan tanıyoruz: Suat Bilgi, 23:30'a kadar caz, fado, rembetiko ve indie rock'la güneşi batırıyor. Nöbeti devralan DJ Rıdvan ortamı ısıtıyor, Roxy ve Sefahathane'de de çalan DJ Hayko magma tabakasını deliyor. Hadi gari!

[radyo]

Tuhafiye

Aylin Aslım, seçtiği şarkılarla, her cumartesi 19:00 - 20:00 arası 96.2 Radyo Eksen'de...

[sergi]

Bülent Abacı, Rıza Aydan Turak, Mehmet Özcan ve Çetin Özer fotoğrafları, 15 Ağustos'a kadar Beyoğlu Fotoğrafevi'nde...

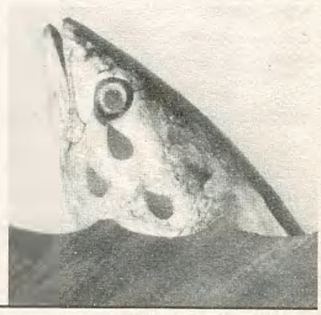

[film]

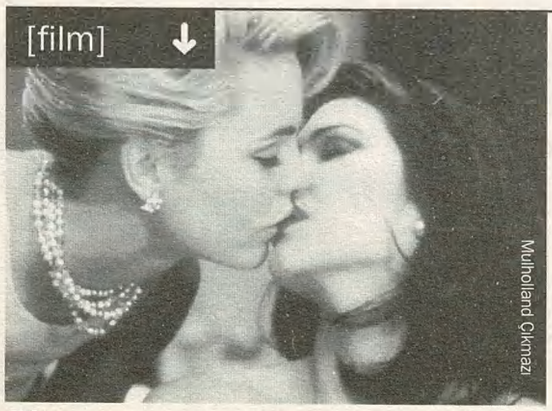

Mulholland Çıkmazı

Yaz Şenliği 2003

Beyoğlu sinemasının gelenekselleştirdiği Yaz Sinema Şenliği, bu sene Alim Şerif Onaran anısına düzenleniyor...
8 Ağustos **"Mulholland Çıkmazı"** (D. Lynch)
9-28 Ağustos **"Benim Cici Silahım"** (Michael Moore)
10-27 Ağustos **"Frida"** (Julie Taymor)
11-21 Ağustos **"Konuş Onunla"** (Pedro Almodovar)
12 Ağustos **"Tez"** (Alejandro Amenabar)
13 Ağustos **"Paramparça"** (A.G. Inarritu)
14 Ağustos **"Shine"** (Scott Hicks)
15 Ağustos **"Geçmişi Olmayan Adam"** (Aki Kaurismäki)
16 Ağustos **"Tango"** (Carlos Saura)
17 Ağustos **"Aşk Zamanı"** (Kar-wai Wong)
18 Ağustos **"Billy Elliot"** (Stephen Daldry)
19 Ağustos **"Salome"** (Carlos Saura)
20 Ağustos **"Trainspotting"** (Danny Boyle)
22 Ağustos **"Bebekler"** (Takeshi Kitano)
23 Ağustos **"Asit Evi"** (Paul Mcguigan)
24 Ağustos **"Saatler"** (Stephen Daldry)
25 Ağustos **"Piyanist"** (Roman Polanski)
26 Ağustos **"Yeni Başlayanlar İçin İtalyanca"** (Lone Scherfig)

gaydguyd@mynet.com

[kurs] ↓

Güzel Sanatlar'a doğru

Güzel Sanatlar ve Tasarım fakülteleri, malûm, özel yetenek sınavlarıyla öğrenci alıyorlar. Orta öğretimden alınan bilgi de buraya yeterli olmuyor ve bu okullara girebilmek için özel ders almak mecburî oluyor. Bir Kültür Sanat Merkezi, çeşitli faaliyetlerinin yanısıra, bu fakültelerin adaylarına 4 Ekim'de başlayacak bir program sunuyor. Resim, Heykel, Grafik, Tekstil, Seramik, Sahne ve Dekor Kostüm, Geleneksel Türk El Sanatları, Animasyon, İç mimari ve Endüstriyel Ürünleri tasarımı bölümlerine girmeyi amaçlayan için düzenlenen kurs Nuri Kuzucan yönetiminde gerçekleştirilecek. Program boyunca öğrenciler, resim, heykel ve takı atölyeleri vasıtasıyla diğer disiplinlerle tanışma fırsatı da elde edecek.

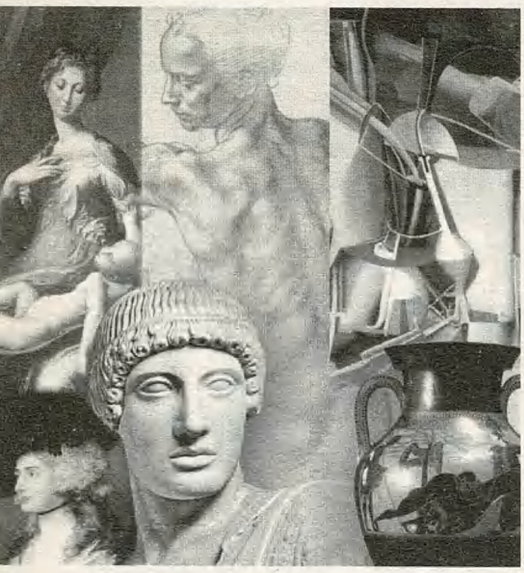

Çalışmalar Levent Çalıkoğlu koordinasyonunda gerçekleştirilecek olan Sanat Tarihi dersleriyle de destekleniyor. Çalışmalar boyunca, sadece sınavlara girebilmek için gerekli olacak tekniklerin değil, uzun öğrenim ve sanat hayatı boyunca destek olacak bir terminolojinin ve altyapının da oluşturulmasına özen gösterilecek. Program 20 kişilik kontenjanla sınırlı olduğu için elinizi çabuk tutmanızda fayda var. Bir Kültür Sanat Merkezi, Nişantaşı Valikonağı Caddesi'nde, 9 numarada... Telefon 296 33 15, ayrıntılar için internet adresi www.birsanat.com...

[yurt bilgisi] ↓

Türkiye'nin ağustos takvimi

1 Ağustos: Dinar Panayırı / Sinop Festivali
2 Ağustos: Taşucu Balık Festivali
3 Ağustos: Babaeski Karpuz Festivali
4 Ağustos: İnsuyu Festivali
5 Ağustos: Konya Fuarı
7 Ağustos: Biga Panayırı
9 Ağustos: II. Emlek Kültür ve Sanat Şenliği
10 Ağustos: Akçakoca Fındık Festivali / Çanakkale Truva Festivali / Conkbayırı Zaferini Anma Günü
15 Ağustos: Efes Meryem Ana Ayini / Gerze Karlı Panayırı / Serinkent Velibaba Şenliği
16 Ağustos: Kepsut Panayırı / Hacı Bektaş Veli'yi Anma Günü / Çatalzeytin Panayırı
17 Ağustos: Gelibolu Panayırı
18 Ağustos: Ereğli Elma Şenliği
19 Ağustos: Biga Balıkçeşme Panayırı / Yalova Festivali / Lüleburgaz Panayırı
20 Ağustos: Tonya Beypınarı Yaylası Şenliği / Bigadiç Panayırı
22 Ağustos: Lapseki Çardak Panayırı
23 Ağustos: Kastamonu Kıyafet Devrimi Şenlikleri
24 Ağustos: Kilis Mercidabık Zaferini Anma Günü
25 Ağustos: Afyon Zafer Haftası / Trabzon Fuarı / Susurluk Panayırı / Keles Panayırı
26 Ağustos: Malazgirt Zaferini Anma Günü
27 Ağustos: Afyon'un Kurtuluş Günü / Bayramiç Panayırı / Sinop Bektaşağa Panayırı
28 Ağustos: Devrek Gökçebey Panayırı / Nevşehir Üzüm Festivali / Regaib Kandili
29 Ağustos: Üç Ayların Başlangıcı
30 Ağustos: 30 Ağustos Zafer Bayramı / Manisa - Demirci Kurtuluş Günü
31 Ağustos: Saray Panayırı / Uşak - Sivaslı Kurtuluş Günü / İstanbul Burgazada Festivali

Ereğli Elma Şenliği 18 Ağustos'ta...

645 YAYIN Seri K.

Her insan,
içinde bir oda taşır.
K.

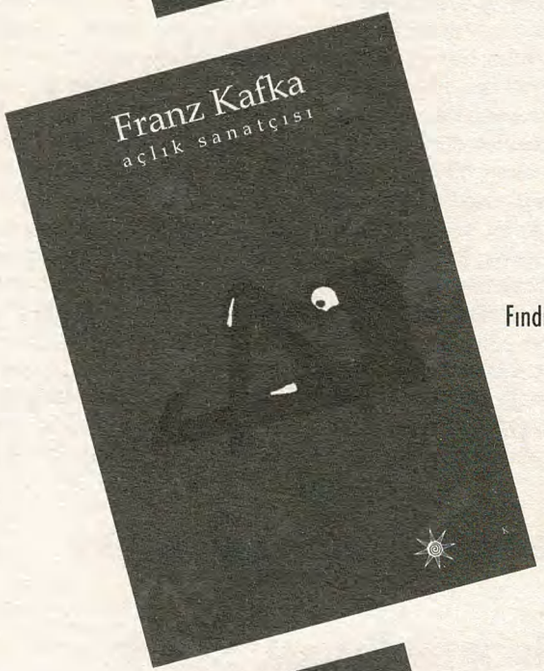

Fındık kırmak gerçekten bir
sanat değildir.
K.

İyi,
bir yanıyla rahatsız
edicidir.
K.

www.altikirkbes.com

A L T I K I R K B E Ş

Para, dünyayı kazananlar ve kaybedenler, sahip olanlar ve olmayanlar diye bölmüştü. Bu kazananlar için eşi bulunmaz bir düzendi, peki ya kaybedenler ne olacaktı? Tanık olduğum ve bildiğim şeylere dayanarak, onların bir kenara itileceklerini, unutup gideceklerini kestiriyordum. Tabii bu çok kötüydü, ama onlar kaybetmişlerdi. Darwin'i baş filozof, Ezop'u şair-i azam yapacak kadar ilkel bir dünya kurarsan başka ne bekleyebilirsin ki? **PAUL AUSTER**, Cebi Delik

İnsanlar hep bir nedenden ötürü intihar edildiğine inanır. Ama iki nedenden ötürü de intihar edilebilir. **ALBERT CAMUS**, Defterler 2

Her dakika aşık olurum. Aşk bana ait bir olgu olduğu ve benim laboratuarımda hazırlanan bir preparat olduğu için istediğim anda hemen olabilirim. **AYSEL GÜREL**

THE CORAL
Magic & Medicine
(Sony Türkiye)

The Coral, aynı kısa ve özlü şarkılarını fazla nazlanmadan birbirine teğeller gibi, iki albüm arasındaki mesafeyi de iyi ki kısa tutuyor. 14 yaşından beri birlikte çalan, birlikte müzik dinleyen bu çocuklar (kimi 20'yi biraz geçti, kimi ikinci onyılı daha yeni bitirdi) belli ki heybelerini bolca şarkıyla doldurmuşlar –daha ilk albümü kaydederken ilk dört albümün hazır olduğunu kendileri söylüyorlar. İki şahane albüme daha hazırlıklı olalım yani.

Dolayısıyla, ikinci albüm sendromu da The Coral'a uğramamış. Bu, "Magic & Medicine" ilk albümün bıraktığı sularda geziniyor demek de değil hepten. Pek çok türden –Shadows gitarlarından, country'den, soul'dan, has rock'n'roll'dan, bir tavır olarak punk'tan, Balkan havalarından, kazaskalardan, spagetti baladlarından, şunlardan, bunlardan– devşirdikleri, her an her şeye müsait bir The Coral sound'undan bahsetmek mümkün artık –bu, tam tersi mümkün anlamına da geliyor: Belli bir sound'dan bahsedemeyebiliriz The Coral deyince. Yine de, her nasılsa, içeriden bir ses "bu çalan bizim çocuklar" dedirtiyor insana. Yani "Magic & Medicine" bir yanıyla "The Coral"ın bıraktığı yerden alıyor. Bir yanıyla da, başka, değişik bir albüm hüviyetine bürünüyor. İlk albümdeki şahlanışlar, sıçrayışlar, vites değiştirmeler, keskin virajlar yerlerini daha asude, tam, bütünlüklü, başı sonu belli şarkılara bırakmış. Ama ne şarkılar bunlar: Belli ki bu çocuklar, Liverpool'lu abileri Beatles'tan, Echo & The Bunnymen'den ne marifet varsa almışlar. Melodi avcılığı, lirik-müzik birliği, türlü çeşitli sound'lara hakimiyet hep onlarda.

"Magic & Medicine", "In The Forest" gibi iyi bir aperatifle açılıyor, belki de albümün en güzel şarkısı için iştah açıyor: "Don't Think You're The First", insana kendini hemen alıştıran Morricone usûlü bir rock. Üçüncü şarkı "Liezah", daha çok B yüzüne yakışacak, arkalarda keşfedilince define bulmuş gibi sevinilecek bir yitirilmiş aşk şarkısı: Tuhaf kadınlara adanan şarkıların, "Ruby Tuesday"in, "Suzanne"ın yanına hemen yazıyoruz "Liezah"ı. "Gypsy Market Blues", bu sıkı ritmli blues-rock, "Liezah"ın şaşkınlığını üzerimizden atmamızı sağlıyor, elimize kolumuza yeniden hareket veriyor ve bizi başka bir harikaya, "Secret Kiss"e bırakıyor. "Milkwood Blues"a iyi bir ara nağme diyelim. "Talkin' Gypsy Market Blues" –evvelki şarkıyla aslında çok alâkası yok, zaten yabancı dergilerde hep "Bill McCai" diye geçiyor– albümün incilerinden biri: "The Coral"daki "Waiting For The Heartache" gibi, bu şarkı da "bu çocuklar büyümüş de küçülmüş" dedirtiyor insana. "Tekrar o eski çocuk olabilecek miyim" diyen geçkin, şaşkın bir adam Bill McCai, intihara doğru yürüyor... "Eskimo Lament", "Careless Hands" 10 numaraya yaklaşıyor; "Pass It On" pekâlâ "Aldırma Gönül" niyetine dinlenir; son şarkı "Confessions Of A DDD"nin stereoyu sağlı sollu dolaşan, vurup kıran, lastik gibi uzayan ama "galiba bitmeyecek" umudunu veren hard distorte finali, içinde daha ne cevherler taşıyor...

Çocukların altyapısı sağlam: Büyü ve Deva, duygu ve zeka, eski simya... Şarkı okulundan takdirle mezun The Coral, inşallah doktorayı filan da hakkıyla yapacak. Yeter ki işlerini fazla ciddiye almasınlar, ama hayat memat meselesi yapsınlar... *Merve Erol*

THE NEW PORNOGRAPHERS
Electric Version
(Matador)

BROKEN SOCIAL SCENE
You Forgot It In People
(Arts & Crafts)

Yerel ve ulusal basında çıkan birkaç güzel eleştiri, belki yurtdışında da yaratılabilen çok cılız bir yankı. İletişim kanallarının yeterince yaygın olmaması yüzünden kim bilir kaç tane grubun cesedi çiğneniyor her gün? Birini Britanya, diğerini de ABD'ye sabitlediğimiz gözlerimizi hafifçe ovuşturup etrafa kaçamak bakışlar atmak gerekiyor bazen. The New Pornographers ve Broken Social Scene son birkaç ayda kulağımıza çalınan Kanada mücevherlerinden iki tanesi sadece. Tıpkı Hot Hot Heat ve The Hidden Cameras gibi.

Bütün bu gruplar birbirlerinden farklı müzikler yapsa da, hepsini indie-rock-pop üçgeninin sınırları içine yerleştirmek mümkün. Bir yerden tutunup başlayalım.

The New Pornographers'ın (NP) ihtisas alanı, şapkadan tavşan çıkarır gibi yapışkan melodiler yaratmak. Farklı indie geçmişlerinden gelen yedi kişi beraber bir deneme projesine soyunmuş ve 2000 tarihli "Mass Romantic" albümünün başarısı sonrası proje kalıcılaşmış. İkinci albümleri "Electric Version" aynı formülleri devam ettiriyor ve dört dakikalık bir indie-pop parçası içerisine yerleştirilebilen akılda kalıcı anlar ve çengeller alanında dünya rekoru kırıyor. Bunlar konserde boğaz patlatırcasına eşlik edilecek parçalar. Glikozu yüksek, akışkan ve eğlenmesini bilen gitar melodileri, akla hayale gelmedik sonik sihirlere bulanıp avucunuza dökülüyor. Grubun esas elemanları Carl Newman, Dan Bejar ve Neko Case. Aralarında verimli bir vokal işbölümü var, ama en çok dikkati çeken parçalar olan "The Laws Have Changed", "Miss Teen Wordpower" ve "All For You Swinging Around"daki Neko Case'in baskın varlığı tesadüf değil elbette. Belki yeterince çeşitlilik yok parçalar arasında, çok beğendiğiniz bir parçayı geri alıp tekrar dinlemenize gerek yok, çünkü hemen ardından bir tane daha geliyor. Ama herkesin yapmaya çabaladığı ve çuvalladığı, basit ve hatta hor görülen bir müziği mükemmelleştirdikleri ve bu mükemmellikten 13 tanesini bir albümde topladıkları için suçlayamayız NP'yi. Tabi 13 rakamı hakkında batıl inançlarımız yoksa...

Mogwai sound'una yakın ilk albümleri "Feel Good Lost"u 2001'de çıkaran Broken Social Scene (BSS), farklı indie gruplardan bireylerin oluşturduğu Kanadalı bir kolektif olmaları dışında pek benzerlik taşımıyor NP ile. Misafirleri de sayarsak yedeklerle beraber bir futbol takımı çıkarabilecek BSS'nin referansları çok daha modernken, NP 80'lerin bazı gruplarını anımsatıyor yer yer. Doğrusu BSS, az önce övgüler düzdüğümüz NP'yi bazı konularda da oldukça aşıyor; örneğin çeşitlilik ve deneysellik konularında. Kalabalık kadronun yansıması olarak çok çeşitli etkileşimlere maruz kalan parçalar saf poptan punk'a, caz dokunuşlarından akustik intihar mektuplarına akıp gidiyor, ama sadece BSS gibi ender örneklerin sahip olabileceği bir uhu, albümü bir arada tutuyor. Enstrüman seçimleri ve tüm bu seslerin katmanlaşmaları o kadar doğal ki, şarkıları başka türlü hayal etmek imkânsız. Geçen sene Spoon ve The Notwist'te yakaladığımız o kusursuz dengenin görkemi belki de bu sene ilk kez karşımızda. Şarkılar arasında "Stars And Sons" ve "Almost Crimes"in ön plana çıktığını söyleyebiliriz, ama 1 numarayı benzersiz "Anthems For A Seventeen Year Old Girl"e veriyoruz.

Kanadalı gruplarda içten içe yanan bir ateş var, ama NP fokur fokur kaynarken, BSS dingin dingin buharlaşıyor. Sırf bu iki doğa olayının arasındaki farkı yeni nesillere öğretebilmek için iki albüm de tüm ilk ve orta dereceli okullarda dinletilmeli.

Yiğit Atılgan

52→

Steven Tyler 4 yaşındayken annesine demiş ki: "Anne, ben büyüyüp müzisyen omak istiyorum." Annesi şöyle cevap vermiş: "İkisini birden olamazsın."

Sanat, insanın kendine oranla yücelmesidir. **ALBERT CAMUS**, Defterler 2

bir çocuk neden korkar, yaşayamamaktan bir kadın çocuğunun başını kaşıyamamaktan **TURGUT UYAR**

Benden sonra birçok insan kendine deli dedi. Bundan önce birine deli desen mahkemeye verirdi. Şimdi bir mertebe oldu. **AYSEL GÜREL**

Nevinim, seni ben, karga, ihtiyar, güngörmüş, kısık bir ses gibi seviyorum. Ağır, düşünceli, güzel kafan, o yarı külhanbeyi yürüyüşün, o ana, o ciddi, o sevince bir karga gibi sevecen halin... Ben sensiz edemem. Yürüyüşünü görmeliyim. Dudağın gözlerinle beraber kızsın, gülsün, konuşsun. Alnın alnımla düşünsün. Her şeye, Allah'a, kargalara, kurbağalara şükrederim. Seni tanıdığım için dünyanın en bahtiyar insanıyım. Seni sevmekle iftahar ediyorum. Beni sevmemenle de iftahar ederim. Yanında hiçliğimi duyduğum, onu sevmekle gururlandığım Nevinim. **SAİT FAİK**, Karganı Bağışla

GRANDADDY
Sumday
(V2)

İntihar eden Jed isimli robot ve ölmeden önce insanlara yazdığı şiirler. Ormanları işgal eden bozuk ev aletleri. "Tele-manzara" hattındaki madenci. Grandaddy, 2000 yılında çıkardığı "The Sophtware Slump" albümünde bu tip imgeler sunmuştu dinleyicilerine. On yıldır usanmadan inandıkları müziği yapan ve özgün bir ruh taşıyan beşlinin elektronik seslerle yumuşak country-rock melodilerini çarpıştırdıkları bu albüm aslında müzikal olarak yepyeni bir tarz yaratmış değildi. Grandaddy'yi benzer müzik yapan The Flaming Lips ya da Mercury Rev gibi örneklerden ayıran en önemli unsur, Grandaddy'nin müziğin ruhuna uygun bir entelektüel altyapı da sunması ve içerik-stil uyumunu yakalayabilmesiydi. Country-rock ve elektronika arasındaki ikiliğin yankısı, sözlerdeki insan-teknoloji ikiliğinde ve doğanın yok oluşunda tezahür ediyordu. O dönem Grandaddy ve Radiohead arasında kurulan benzerliğin ortak paydası da müzikalitede değil, "hayatımı bir hava yastığı kurtardı" hissiyatında yatar. "The Sophtware Slump" için taşrada geçen bir David Cronenberg filminin soundtrack'i diyebiliriz.

Grandaddy, "Sumday" albümlerinde fütürizm dozunu biraz azaltmış. Albüm en az "The Sophtware Slump" kadar daha eski çalışmaları "Under The Western Freeway" gibi tınlıyor. Anlaşılan beşli, insan soyunun gelecekteki kaçınılmaz yenilgisini kabullenmiş, bir önceki albümlerindeki imdat çığlıklarının yerini bilgelik almış. Bu kabullenme, "O.K. With My Decay" parçasındaki ölüm temasında apaçık ortada. Fütürizmin izleri yine de yok değil. "I'm On Standby", beklenileceği gibi, bir robotun ağzından insanlara sesleniyor; "The Group Who Couldn't Say" ise bir gün kır gezisine çıkan modern şirket çalışanlarının şaşkınlıktan küçük dillerini yutmalarını anlatıyor. Bir Grandaddy klasiği olan oyunbaz keyboardlar da zaman zaman iyiden iyiye belli ediyorlar kendilerini, mesela yalnızlığa terk edilmiş zavallı makinelerin ve arabaların hikayesi "Stray Dog And The Chocolate Shake" parçasında olduğu gibi. Ama hepsi bu kadar. "Sumday"in ufku bunlarla sınırlı değil, bu albümde aşka, yalnızlığa ve ölüme de yer var. Depresif temalara her ne kadar güneş ışığı yansıtılmış olsa da, albüm gölgeler ve loşluklarla dolu. Yavaş ya da orta tempolu parçalar, kararlı bas gitarların üzerinde ikamet eden serin melodiler, sakin piyanolar ve ironi dolu sözler albümün ana iskeletini oluşturuyor. Domino taşları gibi üst üste düşen parçaların arasından seçebildiğimiz favoriler "Lost In Yer Merry Way" ve "Saddest Vacant Lot In The World". İlk dinleyişte "The Sophtware Slump" albümünün yanında sönük kalan "Sumday"in zamanla etkisinin artması ve daha yüksek bir olgunluğa erişmesi kaçınılmaz görünüyor. *Yiğit Atılgan*

KILLING JOKE
Killing Joke
(Sony Türkiye)

Popüler müzik gruplarının ilk albümlerinin grupla aynı adı taşıması elli yıldır sıkça rastlanan bir durum. Uzun bir süre müzik yapıp yeni bir başlangıç zamanının geldiğini düşünen gruplar da, sıkça, yeni kaydettikleri albümlerine kendi isimlerini veriyorlar. "Buradayız ve yeniden başlıyoruz" der gibisinden.

İngiltere - Notting Hill doğumlu Killing Joke, 1978'den beri yaşıyor. O günden bugüne 10'dan fazla albüm yapmışlar ve yedi yıl aradan sonra çıkardıkları yeni işlerine, 1981'deki ilk albüm gibi, kendi isimlerini koymuşlar.

Killing Joke'da, isimlerinin de anlattığı gibi, hep kara mizah ve yerleşik düzene muhalefet var. Bunların yanında da kontrolsüz öfke ve sınırlarda dolaşan bir saldırganlık. Sonuçta, bazen gothic, heavy rock ve new wave sınırlarında da gezinen "ağır" bir post-punk grubu Killing Joke. (Metallica'dan Hetfield'ın KJ'a hayran olduğu bilinir.)

Killing Joke'u, bir nevi şaman olarak da anılan Jaz Coleman'ın karizması sürükledi her zaman. Grubun çok uzun molalar aldığı 90'lı yıllarda Jaz Coleman, deli cesaretiyle, klasik müzik / dünya müziği / rock arasında kılcal denge tutturan birbirinden ilginç albümlere imza attı. Mısırlı kökenlerinin de etkisiyle, bazen Arap yaylılarını ve ritmlerini de işin içine katarak The Who, Led Zeppelin, Pink Floyd ve Rolling Stones şarkılarının senfonik düzenlemelerini yaptı, ayrıca kemancı Nigel Kennedy'yle birlikte Doors konçertosu kaydetti. Art Of Noise'dan Anne Dudley'le birlikte doldurduğu "Songs From The Victorious City" ve uzun yıllarını geçirdiği Yeni Zelanda folklorunun etkisiyle hazırladığı "Pasifica" isimli solo albümü de dikkat çekici.

"Müziği bilen herkes kimin ne olduğunu biliyor. Bizim bildiğimiz, Killing Joke için artık zamanın geldiği. Ve biz hazırız" gibi idialı bir laf etmiş Jaz Coleman yeni albümlerinden önce. Yeni albümde ise 1978 kadrosundan Coleman'ın yanısıra Geordie ve Youth da var. Davuldaysa, en az sayılanlar kadar "sıkı" bir isim: Ex-Nirvana Dave Grohl. (Nirvana, KJ'un ünlü şarkısı "Eighties"i "tokatlayarak" "Come As You Are"a uyarlamakla suçlanmıştı bir zamanlar.) Yapımcı ise Gang Of Four ve Red Hot Chili Peppers ile de çalışmış olan Andy Gill. KJ, Türkiye'de pek bilinen ve dinlenen bir grup değil, ama bunun, albümlerinin ulaşılabilir olmamasından da kaynaklandığını hesaba katmak lazım. Yayınlanan yeni albümle belki daha fazla ilgi ve itibar görebilirler punk'çılar arasında.

Açılış parçası "The Death and Resurection Show"un duvar gibi gitar riff'leri albümün bütününü de özetliyor aslında. Bol distortion'lu gitar riff'leriyle yüklü, elli dakikalık Killing Joke müziğiyle karşı karşıyayız. Albümde kurulan ilk cümlelerden biri "ateşi yakın, maskelerinizi takın, hayvan derilerinizi geçirin, davullara kulak verin!" Davulcu Grohl ise, kendi tarzında değil de, KJ'un müziğine uygun şekilde çalmış albümde. "You'll Never Get To Me" duygusu bakımından bir istisna oluşturuyor, ama onda da distortion'lar eksik değil. "Implant" yumruk gibi bir şarkı. Single olarak çıkan "Loose Cannon"da Jaz Coleman pek yaşlanmadığını yazdıklarıyla anlatmaya çalışmış: "Ben şehirli bir hayvanım / Yamyamlığa bir adım uzaktayım." Kapanıştaki epik, antemik final "The House That Pain Built" ise karanlık riff'leriyle tam bir gitar saldırısı.

Çıldırmanın sınırını aşmış, ama bunun pek de farkında olmayan bir dünya için, kendilerinin dediği gibi, "Killing Joke'un müziği bir soundtrack olabilir". Azgın, ritmik ve uzlaşmasız bir albüm bu. Kıyısından köşesinden grubu bilenler ve punk-severler için oldukça tatmin edici bir plak. *Hilmi Tezgör*

Mümkün müdür, icatlara, ilerlemelere rağmen, kültüre, dine, felsefeye rağmen hayatın yüzeyinde kalınsın? Mümkün müdür, bilinmesi yine de bir kazanç olan bu yüzey bile; yaz tatillerinde salon mobilyaları gibi, aklın alamayacağı kadar yavan bir kılıfla kaplansın? Evet, mümkündür.
RAINER MARIA RILKE, Malta Laurids Brigge'nin Notları

iyi ki gördük duyduk (temmuz)

1. Ornette Coleman konseri **2.** Massive Attack'ın "yazılı" konseri **3.** Led Zeppelin'in 70'li yıllardaki konserlerinden derlenen "Led Zeppelin" isimli DVD'si **4.** Beatles'ın "Anthology" DVD'si. **5.** Yıldırım Türker'in "Aptallıktan faşizme" başlıklı yazısı (Radikal, 21 Temmuz Pazartesi)

SEVARA NAZARKHAN
Yol Bosin
(Real World / EMI)

Taşkent'te yaşayan bir şarkıcı olan Sevara Nazarkhan, henüz 25 yaşında, geleneksel Özbek müziği eğitimi almış, Peter Gabriel'in dünya müziğine kazandırdığı yeni yeteneklerden birisi. Nazarkhan'ın sesinin güzelliğine denecek pek bir şey yok. Çünkü kimi zaman Natacha Atlas gibi "zilli", kimi zaman Sussan Deyhim gibi "kıllı" olabilecek bir ses rengi var. Solistliğinin yanında Özbek dutarı (iki telli, Asya'nın hemen her yöresinde farklı tekniklerle çalınan, yapısı oldukça basit, ama sesi oldukça etkileyici bir saz) çalıyor.

Nazarkhan'ın ilk albümü olan "Yol Bosin", çoğunluğu geleneksel ezgilerden oluşan bir albüm. Her Real World çalışmasında olduğu gibi, bu albümde de geleneksel çalgılara eklenmiş elektronik sound'lar yer alıyor. Ama bu kez işin başında, müziğine sonsuz saygımız olan aranjör ve prodüktör Hector Zazou var. Zazou, albüm boyunca mümkün olan her noktada dutar, sato, gidjak sololarına yer açsa da, bazı müzik yazarlarının dediği kadar "Taşkent Trance Dub" numarası var albümde. Zazou'nun atmosferik efektleri, çoğunlukla Nazarkhan'ın sesini ortaya çıkarmaya yönelik dokunuşlar içeriyor. Doğrusunu söylemek gerekirse, "Yol Bosin" dünya müziğine yeni açılımlar getirecek bir çalışma değil. Bugüne kadar bu türde yapılan her numara, bu albümde de var. Ancak Nazarkhan'ın bu sesle ileride neler yapacağı bilinmez. Şimdiden mim koymak, gözden uzak tutmamak gerekir. *Ulaş Özdemir*

ABDELLI
Among Brothers
(Real World / EMI)

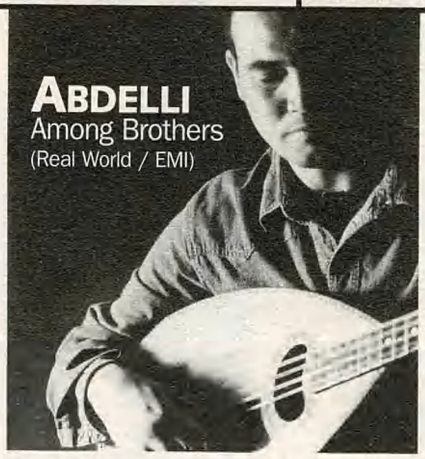

Oturduğun yerden Peter Gabriel hakkında atıp tutmak kolay. Yok efendim, yaratıcılığı tıkanıp satacak iş çıkaramayınca, ücra diyarlardaki yerel kahramanları bütün dünyaya pazarlıyormuş. Fazla temizliyormuş, parlatıyormuş, cilalıyormuş. Ayağına çağırıp sırtlarını sıvazlıyor, sonra da işbirliği yapmak yerine, her şeyi kendine mal ediyormuş... Tırışkadan nağmeler...
Peki Abdelli ne yapsın? Peter Gabriel'e hayır dualar etmesin de ne yapsın? Ya biz ne yapalım? Peter Gabriel olmasa nasıl tanıyacaktık Abdelli'yi?
Cezayir'den, 45 yaşında Berberi bir müzisyen Abderrahmane Abdelli. Mandola (Mağrip udu diyelim) çalıyor, şarkı yazıyor ve söylüyor. Yüzyılların geleneği Kabiliye türkülerini ülkesi Cezayir'de rahat rahat seslendiremediğini görünce, bir umut, Avrupa yollarına düşmüş 80'lerin ortalarında. Kendini elinde mandolası Brüksel sokaklarında, metroda, kahvelerde şarkı söylerken bulmuş. 1989 yılında Belçikalı stüdyo sanatçısı Thierry Van Roy'la bugüne kadar süren işbirliği başlamış. Peter Gabriel'in şirketi Real World'ü hedefleyerek ufak ufak kayıtlara başlamışlar: Göçmenin halinden göçmen anlar diyerekten, Brüksel'de, bir nevi "refugee camp"ın ortasında, Şilili, Bolivyalı, Ukraynalı, Faslı arkadaşlarıyla... Synthesizer'sız, davulsuz, bassız, flütlü, neyli, bendirli, cojonlu, kemanlı şarkılar bunlar. İçinde müthiş şarkı "Walagh"ın da yer aldığı "New Moon" albümü 1995'te Real World tarafından kabul edilmiş. Abdelli'nin karısının bir hastane odasında öldüğü gün.

Abdelli'nin sessiz sedasız gelişen bir macerası var. 90'lar boyunca ara sıra ülkesinde konserler veriyor, Avrupa şehirlerinde turnelere çıkıyor, hatta Yehudi Menuhin ve Ravi Shankar'ın "From The Sitar To The Guitar" gösterisine katılıyor, Womad festivallerinde boy gösteriyor. 2002'deki bir Peter Gabriel konserinde "In Your Eyes" ve "Shaking The Tree" düetlerinde Youssou N'Dour'un rolünü üstleniyor.
Elimizdeki "Among Brothers"ın kayıtları 1998'de başlamış. Abdelli ve Thierry Van Roy "Seksen günde devrialem" ruhunu beş seneye yaymış, ortaya müthiş güzel bir "yol" albümü çıkmış. Dünya müziği, zannedildiği gibi yerel motiflerin Batı armonisi ve elektronik ritmleriyle buluşmasından ibaret değil. "Among Brothers"da büyük balık küçük balığı yutmuyor, küçük balıklar kendi aralarında meşk ediyorlar, albümün adı gibi bir "dostlar tiyatrosu" oyunu sahneye koyuyorlar. Abdelli, kendi yerel kültürüne dayalı bestelerini başka yerel kültürlere açmış, Cabo Verde adacıklarında, Azerbaycan'da ve Burkina Faso'da, oraların müzisyenleriyle yapmış kayıtları. Cavaquino, akordeon, tar, kemençe ve kanun, Cezayir'e has enstrümanlarla tatlı tatlı muhabbet etmiş. Kalabalıklaştıkça sadeleşen, insana meyhanede yan masadaki ince saz kadar yakın gelen bir albüm bu. Abdelli'nin dik ama yumuşak sesi Jane Birkin'inkine benzemiyor belki ama, "Among Brothers"da yine de fena halde "Arabesque" albümünü hatırlatan bir his var. Yelkeni, acısıyla tatlısıyla yığınla hatıranın rüzgarında şişen küçük bir tekneye atlayıp çarşaf gibi denize açılma hissi.
Dünya müziği, adına küreselleşme denen yeni sömürgeciliği elaleme şirin göstermek için icat edilmiş bir tuzaktır, saftirikçe bir entelektüel kaçıştır, diyenler var. Bu tehlikeyi kafamızın bir köşesine yazmayı ihmal etmiyoruz, ama müsaade buyrun, tam tersini düşünüyoruz. Abdelli'nin "Dostlar arasında"sını, Jane Birkin'in "Arabesk"ini, Idir'in "Kimlikler"ini, Manu Chao'nun "Kanun kaçağı"nı, Joe Strummer'ın "Bol kepçe global"ini ve daha nicesini alternatif küreselleşme yolunda siyasal ve ekonomik dönüşümün yardımcı ders kitabı ve enternasyonalizmin sesi olarak saygıyla selamlıyoruz. *Derya Bengi*

post

Cola Gurka
Bir kastın öyküsü

Tekel'e büyük kuşatma
İşçilerin gözüyle ibret-i alemlik özelleştirme

Irza geçmeye rıza
Kadınların gözüyle ceza yasasındaki ürpertici maddeler

Kıbrıs'ın turuncusu
Barış Harekâtı'nın yıldönümünde Kıbrıs'ın kaderi, kederi

Başımızın tacı Ahmet Taşçı
Kırkpınar'dan naklen

Örgütünü iyi seçeceksin
Üniversite öğrencileriyle sol tahayyül üzerine

5N-1K ve öteki erdemler
Özgür Gündem ve Evrensel'in yayın yönetmenleri anlatıyor

Enerjide alicengiz oyunu
Araştırmacı Ayfer Eğilmez'den kahır raporu

27. sayı gazete bayilerinde ve kitapçılarda

ÖZÜR

1. "The Fly" şarkısı, geçen ay U2 söyleşisinde yazdığımız gibi "Zooropa"da değil, "Achtung Baby"de yer alıyor. **2.** Sıfır söyleşisinde kazalardan o kadar bahsettik ki, bir kaza da biz yapmışız. Neyse ki kimsenin burnu kanamamış; eksiği yok, fazlası var, bir soru ve cevabı sampling yapıp aynen tekrar etmişiz. **3.** Geçen ay hafif yanlış adres vermişiz: Araf, İstiklal Caddesi'nde Balo Sokak'tan inerken, Nevizade'ye sapmadan ilerleyince az aşağıda, sağ kolda, XS kulübünün en üst katında. Müzikleri sağlam, içkisi, yemeği güzel, şehrin çatılarına hakim, bol çiçekli bir teras.

Bulunduğunuz yer ne cennet ne cehennem, ne hayat ne ölüm; hepiniz bir nevi Araf'tasınız.

YAKUP KADRİ

SON DAKİKA

Noir Désir'in solisti Bertrand Cantat'nın, oyuncu sevgilisi Marie Trintignant'ı, şiddetli bir kavga sonucu, ölümüne sebebiyet verecek derecede dövdüğü belirtiliyor. Olay, 27 Temmuz Pazar sabaha karşı Litvanya'da bir otel odasında vuku buldu. Beyin kanaması sonrası kaldırıldığı hastanede iki kritik ameliyat geçiren Marie Trintignant'ın hayatından Roll baskıya girdiğinde umut kesilmişti... Haber ajanslarının bildirdiğine göre, Cantat, olay sonrası ifade veremeyecek kadar aşırı alkollüydü... Jean-Louis ve Nadine Trintignant çiftinin kızı olan Marie Trintignant, yönetmenliğini annesinin yaptığı ve yazar Colette'in öyküsünün anlatıldığı TV filminin çekimleri için Litvanya'da bulunuyordu... Üzüntümüz çok büyük, söyleyecek fazla bir şey yok. Herkese dayanma gücü ve sabır dileriz.

BILL FRISELL

The Intercontinentals

(WEA)

Kâh Ginger Baker'la harikalar yaratan, kâh Marc Ribot'yla küçük barlarda atışan, sınırlar ve türler dışı gitarist Bill Frisell'in girişimiyle 2001 yılında kurulan The Intercontinentals grubu, adından da anlaşılacağı gibi, kültürler arası müzik çalışmaları yapıyor. Brezilya, Yunanistan ve Mali ekseninden yola çıkan, ancak kimliğini hiçbir coğrafyaya bağlamayan bir müzik yapan grubun kendi adını taşıyan ilk albümü, ud, buzuki, slide gitar, keman ve Afrika perküsyonlarının çoğunlukla beraber çaldığı, mahalle arası bir kahvede kaydedilmiş havasında bir çalışma. Frisell'in, pek çok çalışmasının aksine, neredeyse hiç solo gitar numarası yapmadığı, klasik caz kalıplarını zorlamadığı ve birlikte çalınan temaları saf hallerinde bıraktığı bir albüm olmasının yanında, bu tür "sentez" albümlerinde çok denenen karşılıklı çalgı savaşlarının yer almadığı başarılı bir yapıt "The Intercontinentals". Frisell'in dünya müzikleriyle en yakın dostluğu olan albüm, iddiasız düzenlemeler ve kökleriyle ilişki içinde yalın icralar içeriyor. Pek çok internet sitesi ve müzik markette, hem caz hem de dünya müzikleri arasında adı geçen albüm, iki türden de birkaç adım önde, yepyeni bir sound içeriyor. Çoğunluğu Frisell'in bestelerinden oluşan albümde, Yunan-Makedon melezi, ud ve buzuki ustası Christos Govetas, Brezilyalı gitarist ve vokalist Vinicius Cantuaria, Brezilya Kültür Bakanı Gilberto Gil ve Boubacar Traore'nun eserleri de yer alıyor. Sonuç olarak "The Intercontinentals", dinledikçe tadı gelen, çoğu zaman teypte döndüğü halde farkında olmayacağınız, her dönem kapısı çalınacak bir başvuru kaynağı. Özellikle, "kültürler arası buluşmalarda alınacak tedbirler" ve "etnisite pazarlamacılığıyla savaş" konularında söyleyecek sözü olan yeni bir "iç dökümü" olması sebebiyle herkese tavsiye olunur. *Ulaş Özdemir*

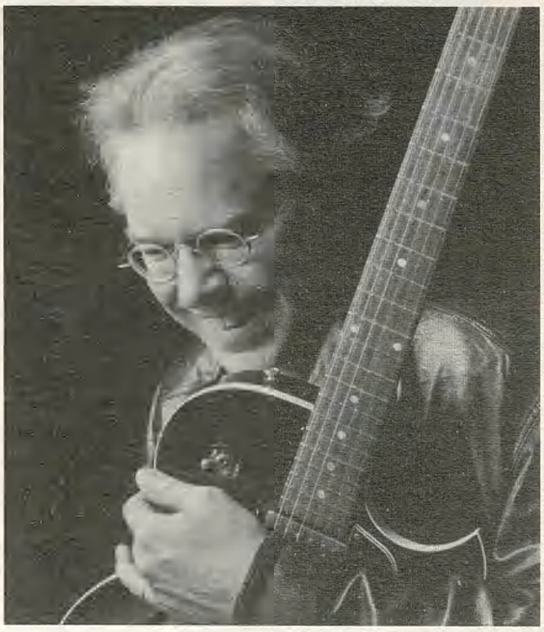

SUSHEELA RAMAN

Love Trap

(Narada / EMI)

Express'in bürosu bir ara Tarlabaşı'nda, Tatlıses Lahmacun'un olduğu binanın üst katındaydı. Bir gün bir telefon geldi, bir okurumuz dergiye uğramak istiyordu, adresi ve kısa bir tarifini rica ediyordu. Telefona cevap veren arkadaş –bir an boş bulundu mu demeli, yoksa hayal gücünün genişliğine mi vermeli– şöyle tarif etti büroyu: "Taksim'den Avcılar'a giderken, sağda, Tatlıses lahmacuncusunun üstünde."

Şimdi, doğruya doğru. İstanbul'u bilmeyenler için söyleyelim, Taksim'le Avcılar arası herhalde 30-40 kilometre vardır, mesela Taksim'den Avcılar otobüsüne binerseniz ve hemen ilk durakta inip geldiğiniz yöne doğru biraz geriye yürürseniz, sahiden de büroya ulaşırsınız!

Susheela Raman'ın albümünü dinlerken, kültürler ve kıtalar arası öyle bir trafiğin içine düştük ki, hakikaten bizi ancak böyle şaşkın bir tarif paklar. Londra'dan Hindistan'a giderken ikinci sokağın sonunda, Avustralya'dan Etiyopya'ya giderken iki katlı kırmızı evin çapraz köşesinde falan...

Coğrafyayı şimdilik bir kenara koyun; Susheela Raman her şeyden önce bir şarkıcı. Tarihten, kültürden, şundan bundan azade, öncelikle, bir ses evreninde yaşıyor. Kendini sesiyle yaratıyor, kimliğini sesiyle örüyor. Sevdiği sanatçıları, Billie Holiday'i, Jeff Buckley'yi, Björk'ü, Nusrat Fateh Ali Khan'ı, Susana Baca'yı dinlerken ilkin sesleriyle ilişkiye geçiyor, "kimsin"e, "nesin"e bakmadan.

Ama kim olduğunu, ne olduğunu, nerden gelip nereye gittiğini iyi biliyor. 73'de Londra'da doğmuş. Ailesi Güney Hindistan'dan. Tamil köklere ve Brahman inancına sahipler. Susheela, çok uzun yıllar Avustralya'da yaşıyor, ailesiyle ara sıra Hindistan'ı ziyaret ediyor. 14 yaşından evvel Batı müziğiyle –pop şarkılarıyla bile– hiç ilgilenmiyor. Bugün Tamil Nadu olarak anılan Karnatik eyaletinin geleneksel ve dinsel ezgileri sızıyor damarlarına çocukluğunda.

Bir şarkıcı olduktan sonraki ilk ciddi durağı, Anglo-Asyalı grup Joi'un Real World'den 1998'de çıkan "One and One Is One" albümü... 2001'de Susheela'yı world music listelerinde en tepelere yükselten "Salt Rain"in ve ikinci albümü "Love Trap"in temelinde ise gitarist-prodüktör Sam Mills'le ortaklığı yatıyor. Mills, empresyonist funk denemeleri yapan 23 Skidoo grubunun üyesi aynı zamanda...

Her iki albümdeki temel mantık, en çok Nitin Sawhney'nin albümlerindeki anlayışla koşutluk gösteriyor. Şarkı formuna daha yakınsanız, gönül rahatlığıyla Susheela'yı tercih edersiniz.

Girişte, albüme adını veren "Love Trap" var. Etiyopya müziğinin efsanelerinden Mahmoud Ahmed'e ait "Bemen Sebeb Letlash" şarkısından yola çıkılarak yazılmış ve İngilizce söylenmiş bu yarı-cover, Susheela Raman'ın iki albümündeki toplam 23 parçanın –gerçi hepsi iyi ya– en iyisi. Sırf, albümün daimî konuğu Tony Allen'ın (Fela Kuti'nin sağkolu) genç ve yakışıklı davulu için bile yirmi kere üst üste dinlenir bu şarkı. İngilizce folk cover'ı kontenjanından, geçen albümde Tim Buckley'den "Song To The Siren" vardı, bunda Joan Armatrading'den "Save Me" var. Öyle böyle değil, acayip başarılı yorumlar...

Albümde, Hint yarımadasındaki çeşitli dillerde söylenen öbür şarkılar, Raman ve Mills imzalı bestelerden ve Karnatik geleneğini baz alan serbest esinlenmelerden oluşuyor. Bazen 18. yüzyıl ağırlığıyla yüklü nağmeler, bazen Bollywood usûlü pop song'lar bunlar. Ama her parçaya inip binen öyle garip yolcular var ki, albümün basıncı hiç düşmüyor. Örnek mi lazım: Yat-Kha grubundan iki Tuvalı rocker'ın ciğer hırıltılarıyla (kargyraa geleneğine geri vokal desek, yalan olur) süslenen "Alma" isimli şarkı süper... Aynı anda hem Bizans zamanlarından, hem Kumkapı meyhanelerinden çalabilme marifeti gösteren Yunanlı klarnetçi Manos Achalinotopoulos'un katıldığı tüm şarkılar nefaset...

Albümde, mırın kırın edebileceğimiz tek nokta, biraz da şarkıcılık yasaları gereği profesyonelce bir "repertuar çalışması" yapıldığı gerçeğinin fazla ayan beyan olması. Diyeceksiniz ki, cazın, trip-hop'un, soul'un, folkun, Asya ve Afrika havalarının böylesine zerafetle yan yana durduğu kaç albüm biliyorsun, bulmuş da bunuyorsun. Haklısınız. *Derya Bengi*

ON ŞARKI

Calexico Güero Canelo
Erkin Koray Bekle
Hakkı Bulut Ben Köylüyüm
Jane's Addiction Just Because
Joan Crawford It's All So New To Me
Marianne Faithfull Broken English
Sid Vicious My Way
Tom McRae Karaoke Soul
Udi Hrant Dilerim sen dahi bir zalime meftun olasın
Vanessa Paradis Walk On The Wild Side

ROLL DİSKO OTUZ

YİRMİALBÜM

Abed Azrié Omar Khayyam
Annie Lennox Bare
Bosphorus & Mode Plagal Beyond The Bosphorus
Bülent Ortaçgil Gece Yalanları
Compay Segundo Duets
Echo & The Bunnymen Ocean Rain
Islamic Force Mesaj
Jane Birkin Arabesque
Led Zeppelin How The West Was Won
Love Forever Changes
Moloko Statues
Morphine Yes
Natacha Atlas Something Dangerous
Radiohead Hail To The Thief
Senem Diyici & Lari Dilmen Zıpçıktı
Steely Dan Everything Must Go
Souad Massi Deb
Tarkan Dudu
Tricky Vulnerable
Willard Grand Conspiracy Regard The End

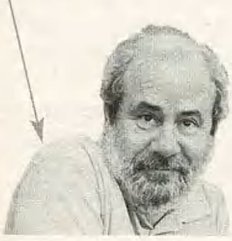

EVLİLİK ŞARKILARI

A Marriage Made In Heaven - **Tindersticks** • Ah Bekarlık Ah Sultanlık - **Berkant** • Allah Allah Ne Zaman - **Güzin ile Baha** • Arranged Marriage - **Apache Indian** • Be My Wife - **David Bowie** • Beloved Wife - **Natalie Merchant** • Don't Marry Her - **Beautiful South** • Duydum Evleniyormuşsun - **Kurtuluş** • Düğün - **Erol Evgin** • Düğün Evi Penceresi - **İlhan İrem** • Düğün Gecesi - **Zeki Müren** • Europa (Earth's Cry Heaven's Smile) - **Santana** *(düğün marşı kontenjanından)* • Gelin - **Abuzer Karakoç** • Gelin Etmişler - **Cengiz Kurdoğlu** • Gelin Getirme Havası - **Deniz Kızı Eftalya** • Halkımızın Gelini - **Grup Yorum** • I Wanna Marry You - **Bruce Springsteen** • I-ıh - **Cici Kızlar** • Karı-Koca Kantosu - **Fahire Hanım & Dramalı Hasan** • Kibar Gelin - **Edip Akbayram Dostlar** • Kiss The Bride - **Elton John** • Let's Pretend We're Married - **Prince** • Loved and Married - **Frank Sinatra** • The Marriage - **Billy Bragg** • Nasıl Evlenirsin Bu Lisanla - **Marc Aryan** • Nikâh Masası - **Ümit Besen** • Nikâh Şarkısı - **Hisseli Harikalar Kumpanyası** • Sarı Gelin - **Arif Sağ & Belkıs Akkale** • Şenola Düğün - **Yıldıray Çınar** • Virgin Bride - **Morphine** • Wedding Bells - **Hank Williams** • Wedding Dress - **Pentangle** • Wedding Samba - **Carmen Miranda** • White Wedding - **Billy Idol** • Will Never Marry - **Morrissey** • Yaşanmaz Aynı Evde - **Tanju Okan**

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Beyonce** Dangerously In Love
2. **Delta Goodrem** Innocent Eyes
3. **King Of Leon** Youth and Young Manhood
4. **Darkness** Permission To Land
5. **George Benson** The Very Best Of
6. **Osmonds** Ultimate Collection
7. **Stereophonics** You Gotta Go There...
8. **Thrills** So Much For The City
9. **Evanescence** Fallen
10. **Morcheeba** Parts of the Process

İNGİLTERE SINGLE'LAR

1. **Beyonce** Crazy In Love
2. **Benny Benassi pts The Biz** Satisfaction
3. **Wayne Wonder** No Letting Go
4. **Evanescence** Bring Me To Life
5. **Coral** Pass It On
6. **Pink ft William Orbit** Feel Good Time
7. **D-Side** Invisible
8. **Javine** Real Things
9. **Fast Food Rockers** Fast Food Song
10. **XTM & DJ Chucky pts Annia** Fly On...

AMERİKA ALBÜMLER

1. **"Bad Boys II"** (Soundtrack)
2. **Chingy** Jackpot
3. **Beyonce** Dangerously In Love
4. **Brooks & Dunn** Red Dirt Road
5. **Ashanti** Chapter II
6. **Evanescence** Fallen
7. **50 Cent** Get Rich Or Die Tryin'
8. **Luther Vandross** Dance With My Father
9. **Norah Jones** Come Away With Me
10. **Pat Green** Wave On Wave

=16 *Dört kere dört onaltı: Plakçılarda hangi albümler satıyor, kulüplerde hangi parçalar çalıyor?*

KÖSTEBEK / Aznavur
1. **Radiohead** Hail To The Thief
2. **Metallica** St. Anger
3. **Blur** Think Tank
4. **Dandy Warhols** Welcome To The Monkey House

KARGA / Atlas
1. **Ladytron** Ladytron
2. **Deftones** Deftones
3. **Staind** 14 Shades Of Grey
4. **Burhan Öçal & Trakya All Stars** Kırklareli İl Sınırı

KARGA / Kadıköy
Robert Wyatt Blues In Bob Minor
Bent Swollen
David Byrne Sad Song
Barry Adamson What It Means

HADİGARİ / Bodrum
1. **Stefane K** Numb
2. **Groove Armada** Final Shakedown
3. **Drumer** Drumer Of Love
4. **Salif Keita** Madan

DECODED / Atlas
1. **Si Begg** Director's Cut
2. **Gangstar** Ownerz
3. **Fuat** Hassickdir 2
4. **Ed Harcourt** From Every Sphere

TRİP / Kadıköy
1. **Massive Attack** 100th Window
2. **Ornette Coleman** Shape Of Jazz To Come
3. **Marcus Miller** M²
4. **Keziah Jones** Black Orpheus

ARAF / Galatasaray
1. **JMX** Bubblin'
2. **Baba Zula** Cecom
3. **Kad Achouri** African Piano
4. **Marc Moulin** Day Fever

TRIP/ Kadıköy
1. **Rework** You're So Just Just
2. **Shed Seven** Why Can't I Be You
3. **Ladytron** He Took Her To A Movie
4. **Blur** Out Of Time

R.E.M.

FANLARIN SORULARINI CEVAPLIYOR

zenci GÖZLER

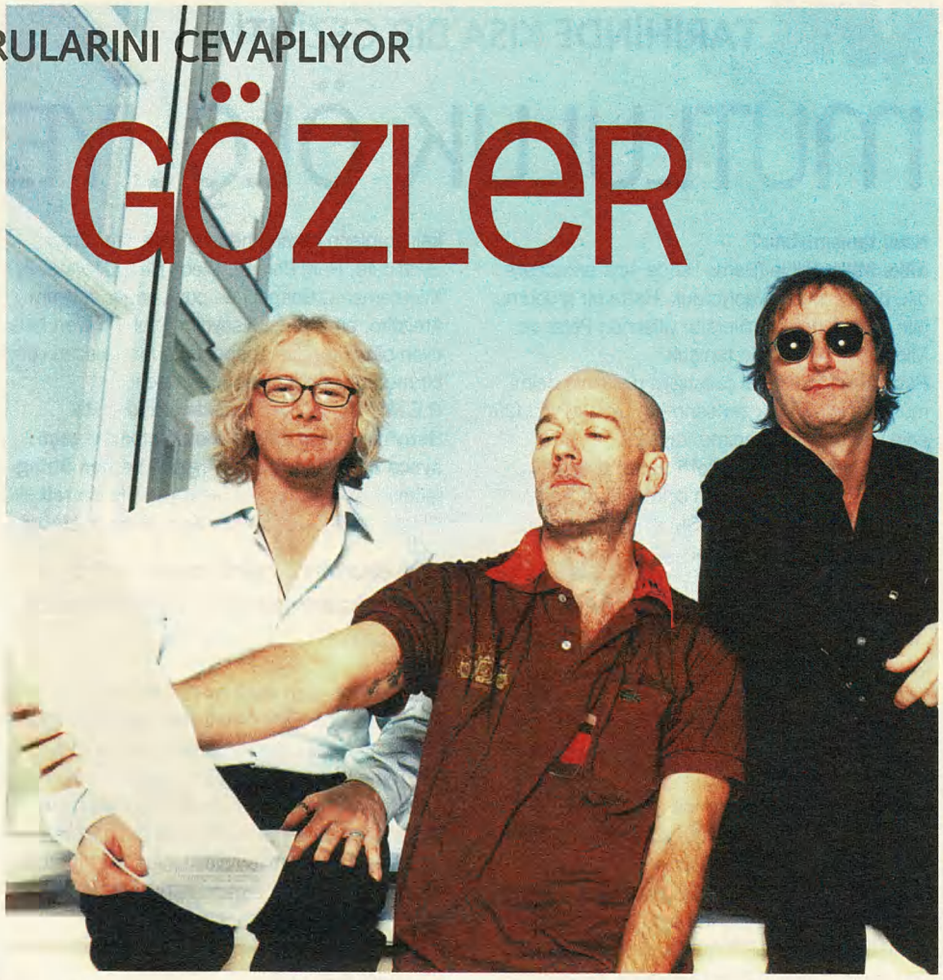

Soldan sağa, Mike Mills, Michael Stipe, Peter Buck

Bob Dylan "Amerikan rock'unun T.S. Eliot'ı" ise R.E.M.'in edebî karşılığı kim?

Peter Buck: Bence Jorie Graham. Bütün şiirleri döngüsel, adeta kendi kuyruklarını yiyorlar. Harika bir şair. Her şiiri "madem öyle, niye böyle" tonunda. Ayrıca fıstık gibi. *(gülüyor)* Modern şiirin parlayan yıldızı... Bir de belki Sylvia Plath olabilir.

Sokak müzisyenlerine para verir misiniz?

Buck: Genellikle.

Michael Stipe: İyi çalıyorlarsa...

Buck: Daha çok repertuarlarına göre davranıyorum. Neil Young ve Dylan'ın sakız olmuş şarkılarını çalıyorlarsa, vermiyorum. Ama folk veya klasik çalanları pas geçtiğim olmuyor... 1995'teki turnemizde "The One I Love"ı çalmamızın sebebi şu: Londra'da küçük bir meydandan geçiyordum. Bir kemancı ve gitarist o şarkıyı çalıyordu. Şapkalarına bir pound bıraktım. Gitaristin gözleri kapalıydı, ama kemancı beni tanıdı, küçük dilini yutuyordu. "Hiç fena bir şarkı değilmiş" dedim kendi kendime. Ve Londra konserimizden itibaren "The One I Love"ı yeniden çalmaya başladık.

Stipe: Metroda çalanlardan hoşlanmıyorum. Dayatma gibi oluyor. Herkesi demoralize ediyor.

Buck: Bir arkadaşım yemin vererek anlatmıştı: Dylan'ı Paris metrosunda çalarken görmüş. Şapkası da yerdeymiş...

"Shiny Happy People" bugün fazla iyimser gelmiyor mu?

Stipe: Hayır. The Archies şarkılarının R.E.M. versiyonlarını yapmıştık: "Shiny Happy People", "Stand and Get Up", "Pop Song '89"... Bir çizgi roman grubu durumu yaratmıştık, Gorillaz gibi. Bizim çocukluğumuzda The Archies, The Banana Splits vardı, o şarkılar da onlara gönderme yapıyordu.

"It's The End Of The World As We Know It (And I Feel Fine)"ın esin kaynağı McCarthy dönemindeki çapraz sorgulama tartışmaları mı?

Stipe: Hayır, çünkü o tartışmalardan haberimiz yoktu. Ama albümü yaptığımız sıralarda McCarthy dönemi hakkında konuşuyorduk, okuyorduk. Ve bize ülke olarak 1953'teyiz gibi geliyordu.

Bill Berry'nin konserlerinizden veya albümlerinizden birine misafir sanatçı olarak katılması ihtimali var mı? Yoksa bagetlerini bir daha eline almamaya kararlı mı?

Buck: Atlanta konserimizde sahneye geldi, seyircilere el salladı, sonra Joey'le *(Waronker, R.E.M.'in yeni davulcusu)* tokalaştı. Millet dumura uğradı. Şahane görüntüydü. Sonra da sahneden indi, arabasına atlayıp evine gittti. Çok cool bir tavır. Bagetlerini eline almaya hiç niyeti yok.

Mike Mills: En son Athens'da, Tourette's Syndrome'un bir yardım konserinde çaldı, konser sonrasında da davulunu müzayedeye çıkardı.

Michael Stipe'ın dövmeleri merak konusu: Elindeki tuğla, kolundaki çizgi roman kahramanları neyin nesi?

Stipe: İkisi de 1930'ların, 40'ların ünlü bandı Krazy Kat'ten. George Herriman, küçümsenen bir çizerdi. En büyük hayranı, o dönemde neredeyse bütün gazetelerin sahibi olan Randolph Hearst'tü. Krazy Kat'in muhteşem bir bant olduğunu düşünüyorum. Ama niye onu dövme yaptırdım, bilemiyorum. Tuğla da Krazy Kat'ten...

Morrissey'le Billy Bragg boks maçı yapsa kim kazanır?

Mills: Morrissey ilk raundda havlu atar.

Buck: Billy Bragg pasifisttir, ringe çıkmayı reddeder bence.

MC Hammer mı daha iyi, Vanilla Ice mı?

Mills: O maç berabere biter.

Buck: Ben MC Hammer taraftarıyım. O çuval pantolon modasını yarattığı için.

Negro Eyes'ın kendi çevremiz dışında yanlış anlaşılacağını düşündük ve R.E.M.'de karar kıldık. Niye mi R.E.M.? Anlamı bir yana, o noktalara tav olduğumuz için.

Roger McGuinn şarkılarından en çok sevdiğiniz hangisi?

Buck: Hepsi. "Younger Than Yesterday"deki o şarkının adı neydi? Re minör, La minör, Re minör, Fa majör diye gider. O şarkıdan çok arak yaptım. O akor dizisi her zaman iş bitirir.

Mills: "Eight Miles High"ın ilk dört akoru şahanedir. Ondan da aparttık mı, bilmiyorum.

Buck: Aparttık tabii, "Driver 8" mesela. *(gülüyor)* McGuinn'le birkaç sefer çaldık. Ona kendisinden çok etkilendiğimi söylemeyi ihmal etmedim.

Mills: Athens'da onunla Byrds şarkılarını çalmıştık. "Bells of Rhymney"i, "Feel A Whole Lot Better"ı...

Radiohead'in "Kid A" ve "Amnesiac"ında pay sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Rivayete göre, siz destek vermeseymişsiniz, Yorke kafayı üşütecekmiş...

Stipe: Bu çok abartılı. Aramızda bir yaratıcı enerji alışverişi var, hepsi bu. O albümlere bir katkımız olduysa, bundan gurur duyarız.

Buck: Bizim geçtiğimiz yollardan geçiyorlar, dolayısıyla hallerini anlayabiliyorum. Gerçekten çok popüler olduğumuzda, demiştik ki, bundan sonra turneye filan çıkmayalım, oturup akustik bir albüm yapalım. Plak şirketindekiler "bir çuval inciri berbat edeceksiniz" dediler, "asıl şimdi para kazanacaksınız, hit bir plak yapıp stadyum konserleri vermelisiniz". Aksini yapıp milyonlarca plak satmamız büyük ironi.

"Lifes Rich Pageant"ta gramatikal olarak Life'tan sonra apostrof olması gerekmez mi?

Buck: Evet, ama apostroflardan nefret ediyoruz. Michael araştırmış, adında apostrof olan tek bir güzel rock albümü yok.

Sözlerini en çok sevdiğiniz şarkılar hangileri?

Stipe: "Up"taki "Sad Professor". Bugüne kadar yazdığım en iyi şarkı o.

Buck: Felsefe profesörü bir arkadaşım var, derslerinde anlattıklarıyla o şarkıdaki temaların bağlantılı olduğunu düşünen öğrencileri, ona ikide bir "R.E.M.'cilerle tanışıyor musunuz?" diye soruyorlarmış... Benim favorim "Beachball", sözleri en pozitif olan R.E.M. şarkısı o.

Mills: Benimki "What's The Frequency, Kenneth". Çok güzel bir karakter profili...

R.E.M. adını nasıl seçtiniz?

Stipe: Eşin-dostun önerilerini yazmaları için bir kağıt asmıştık. Uzun bir liste çıktı. Oylamada finale iki isim kaldı. R.E.M. ve Negro Eyes... Epey tartıştıktan sonra Negro Eyes'ın kendi çevremiz dışında yanlış anlaşılacağına kani olduk ve R.E.M.'de karar kıldık. Niye mi R.E.M.? Anlamı *(uykunun rüya görülen dönemi)* bir yana, o aradaki noktalara tav olduğumuz için.

→57

R.E.M. TARİHİNDE KISA BİR GEZİNTİ

MUTLULUK ÖLÇÜYE GELMEZ

Nasıl tanışmıştınız?

Mike Mills: Bill'le (Berry) lisede sınıf arkadaşıydık, birlikte müzik yapıyorduk. Hatta bir grubumuz bile vardı. Sonra, üniversite yıllarında Peter ve Michael'la bir partide tanıştık.

Peter Buck: Michael çalıştığım plakçının daimî müşterisiydi. Müzik zevklerimizin uyuştuğunu fark edince birbirimize kanımız kaynadı.

Başlıca ortak zevkiniz Patti Smith'ti galiba...

Buck: Elbette! Patti Smith ceketi, Patti Smith gömleği giyiyordum, Patti Smith kravatı takıyordum, hatta mahallenin berberine gidip saçımı Patti Smith'inki gibi kestirmiştim. Sokağa çıktığımda herkesin bana imreneceğini sanıyordum, ama Georgia hayran oldukları kadın sanatçılar gibi giyinen tiplere hazır değildi. Berberden çıktığımda, sokağın köşesinde beni sopalamak için bekleyen tipler vardı.

Punk'la alâkalanmanız nasıl olmuştu?

Buck: Sex Pistols'ın Atlanta konserine (5 Ocak 1978) kaçak girmeye çalışırken bodyguard'lardan fena sopa yemiştim. Georgia her şeyden öyle uzaktı ki, Sex Pistols'ın Ultravox'tan bir farkı yoktu benim için. 1976'dan 1978'e punk diye ne çıkmışsa aldım. Bizim için punk, kurallara uymamak, kendi şarkılarını yazmak ve kendi plak şirketini kurmak demekti.

Mills: 70'lerin sonuydu, Bill (Berry) Paragon adlı plak şirketinde çalışıyordu. Şirketin Londra temsilcisi Ian Copeland Atlanta'ya tayin edildiğinde bir bavul plakla gelmişti. Outlaws, Marshall Tucker ve benzerlerinden içimiz dönmüştü; Damned, Ramones, Dead Boys ilaç gibi gelmişti.

Buck: Benim en çok plak aldığım yıl 1983'tür. Bağımsız şirketlerin etiketiyle plak çıkaran Amerikalı grupların hemen hepsini dinledim. Dream Syndicate, Rain Parade, Black Flag, Channel 3, Minutemen... Gospel'i de punk kadar severim. Ateistim, ama zenci olsaydım, muhtemelen hıristiyan olurdum. Zira gospel o kadar heyecan verici bir müzik ki, ondan vazgeçemezdim.

R.E.M. "Up"tan beri aslında altı kişi. Bill Berry'nin yerine davula Joey Waronker geçti, ayrıca Scott McCaughey (gitar) ve Ken Stringfellow (klavye –"Up"ta onun yerinde Barrett Martin vardı) katıldı. İsim aynı olsa da, bir bakıma farklı bir grup değil mi R.E.M. artık?

Michael Stipe: Eski halimizden şimdiki halimize gelmemiz epey vakit aldı. Evet, yeni bir evredeyiz. Tamamen farklı bir grubuz, ama önceki evreyle benzerlik arzeden birçok unsur da mevcut.

Buck: Joey, Scott ve Ken'in çok önemli katkıları var. Ama asıl önemlisi, birlikteliğimizin bir stüdyo işbirliğiyle sınırlı olmaması. Kendimizi altı kişilik bir grup olarak hissediyoruz artık.

Bill Berry'nin ayrılması ciddi bir kriz yaratmıştı, onu nasıl atlattınız?

Buck: Eğer inat etmeseydik, herkes kendi yoluna gider, grup dağılırdı. Ama kenetlendik ve krizi atlattık. Önce bir güzel kapıştık tabii.

Mills: Çalışma metodlarımız farklıydı. Örneğin Peter bir albüme başlamadan önce her şeyi kafasında tasarlamış olur. Bense reaktifim, beklemeyi yeğlerim. Bence şarkılar neye ihtiyaç duyduklarını çalındıkça söylerler. Peter'ın şarkıları tahayyül etme ve meseleleri öngörme yeteneğini takdir ediyorum, ama benim tarzım değil.

Stipe: Bill'in ayrılması beni perişan etti. Üzüntüm öfkeye dönüştü. Ateş püskürüyordum.

Neden o kadar etkilenmiştiniz?

Stipe: Dört kişilik bir ailenin bir üyesi ölürse diğerleri ne hisseder? Geride kalanlara ne olursa, bize de o oldu... Zamanla ailenin dinamikleri değişir, roller, sorumlulukların paylaşımı farklılaşır, bizde de öyle oldu. Ama çok sancılı bir süreçti. Hiçbirimiz grubun devam edip edemeyeceğini kestiremiyorduk. Ürkütücü bir durumdu. Grubun dişisi olduğum için en çok ben etkilendim.

Buck: Oturup düşündüm, eskisi gibi dost olmasak da, harika albümler yapabilirdik. Ama o zaman da ne tadı olurdu, ne mânası...

Stipe: Sigourney Weaver'ın oynadığı "The Ice Storm"dan sahneler gibiydi. Bir odaya kapandık, üç gün boyunca içimizdekileri kustuk, rahatladık ve "yola devam" dedik.

Ateistim, ama zenci olsaydım, muhtemelen hıristiyan olurdum. Zira gospel o kadar heyecan verici bir müzik ki, ondan vazgeçemezdim.

5 NİSAN 1980: İLK R.E.M. KONSERİNDEN TANIKLIKLAR

ŞEHRE YARDBIRDS GELMİŞ GİBİ

Paul Butchart: *(The Side Effects)* 70'lerin sonu, 80'lerin başı itibarıyla Athens'daki olay 150 kişinin etrafında dönüyordu. "Yeni müzik" çalan kulüp, bar yoktu. Bu "kabile" partilerde buluşuyor, Atlanta'ya Ramones, Talking Heads, Devo konserlerine gidiyordu. Athens'daki gruplar genellikle partilerde çalıyordu.

Dan Wall: *(Wuxty Plak dükkanının sahibi)* Peter Buck üniversitede öğrenciydi, bir yandan da benim dükkanımda çalışıyordu. Oconee sokağındaki metruk kiliseyi satın almıştım, tadil ettirip Peter ve arkadaşlarına kiraya vermiştim.

Kathleen O'Brien: *(Michael Stipe'ın okul arkadaşı, Bill Berry'nin sevgilisi)* Bill'i okuldan tanıyordum; ona vurgundum. 1979 sonbaharında Michael ve Peter'la bir partiye gittik, Bill ve Mike Mills de oradaydı. Onları tanıştırdım...

Bill Berry: Bir partide tanıştık. "Arkadaşım (Mills) bas, ben davul çalıyorum, bir gün birlikte müzik yapalım, bakalım nasıl olacak?" dedim. Üç hafta sonra Peter'la bir barda karşılaştık, teklifimi yineledim. Randevulaştık, birlikte çaldık. Harikaydı.

Mike Mills: İlk defa 1980 şubatında, bir kilisede çaldık. Bill'le benim getirdiğim şarkıları Peter ve Michael'ın işleyişleri çok hoşuma gitmişti. Zevkine ve beleş biraya çalmaya karar verdik.

Peter Buck: İlk defa bir araya gelişimizin üzerinden bir saat geçmişti ki, bir grup olmuştuk.

Bill Berry: Michael kaşlarımdan çok hoşlandığını söylemişti. Hâlâ da grup olmamızı kaşlarıma bağlar.

Michael Stipe: Bir araya geldiğimizde 60'ların dalgalarını çaldık, "Steppin'

R.E.M.'in eskisi kadar popüler olmadığı yorumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?
Buck: Eskisi kadar popüler ya da "hip" olmadığımız bir gerçek. Ama albümlerimizin ne kadar sattığı 1983'te de mesele değildi bizim için, zirvedeyken de. Albümlerimiz hâlâ çok satıyor, "satmadı" denilen plaklarımız üç milyon satıyor.
Diyelim son albümünüz sadece bir milyon sattı. Bu sizin için nasıl bir anlam ifade eder?
Buck: Eğer güzel bir albümse, hiç mesele değil. Zaten yeterince para kazanıyoruz. Bir insanın ne kadar paraya ihtiyacı olabilir ki?
Stipe: *(gülüyor)* Bir milyon bana yetmez, daha fazlasını isterim. Bu kadar ter döktüğüm bir şeyi daha fazla insanın dinlemesini isterim. Mesele bu, yoksa bir iktidar kaybı filan değil.
Mills: Nicel bir sınır anlamlı gelmiyor. O takdirde, mutluluğu satış rakamlarıyla ölçüyor oluruz. Mutluluk rakamlarla ölçülebilen bir şey değil.
"Reveal"ın kayıtları seçimlere denk gelmişti. Üstelik Miami'deydiniz. O nasıl etkiledi sizi?
Buck: Bir yandan kayıt yapıyor, bir yandan da sabahlara kadar televizyon seyrediyorduk. Bir darbeye, bir sahtekârlığa tanık oluyorduk. Florida'da büyük bir protesto yürüyüşü yapılacağını öğrenince işi gücü bıraktık, soluğu gösteride aldık. Sonra tekrar stüdyoya döndük.
1992 seçimlerinde, Al Gore, "George Bush yönetimi 'Out Of Time' (miyadını doldurdu), Clinton-Gore'sa 'Automatic For The People' (otomatikman halk için)" demişti... "Reveal" (İfşa) da Irak savaşı bağlamında –savaşın gerçek sebebinin ifşa edilmesi anlamında– siyasî bir slogan olabilir belki de. Albümlerin isimleri nasıl doğuyor?
Buck: İsimler kendiliğinden çıkıyor. "Out Of Time" mesela, Mike'ın kayıtlar sırasında "geciktik, zaman kalmadı" diye sızlanmasından çıktı. "Reveal" da, "I've Been High"ın sözleri üzerine sohbet ederken Bertis Downs'ın *(R.E.M.'in menejeri)* "yoksa büyük ifşaatı ıskaladım mı?" deyişinden çıktı. Albüme "The Big Reveal" ismini koymayı düşünmüştük, sonra uzun ve fazla iddialı geldi. Kısaca "Reveal" dedik. Bana "Murmur"u hatırlattığı için ayrıca hoşuma gitti.
"Murmur" tam bir mırıldanma; albüm, ismiyle müsemma. Anlaşılabilir tek bölüm, albümün kapanışındaki sözlerdi: "Konuşma korkusu..."
Mills: İlk albümlerde Michael'a geri vokal yapmak bayağı yıpratıcıydı. Ne söylediğimi ben de bilmiyordum. Ve kafama göre uyduruyordum. Michael, bazen "bak bu iyi oldu" diyordu, bazen de anlamın kaydığını söylüyordu.
Stipe: Peter'la ilk şarkılarımızı yazmaya başladığımızda uzun uzun konuşurduk. O konuşmalardan birinde kani olduk ki, sözler mühim değildi, çünkü herkesin istediği kıyak bir sound'du sadece.

Samimiyet tuhaf bir sözcük. Sahneye çıkıyorsan, işin içinde bir yapmacıklık var demektir. R.E.M. de kısmen suni, kısmen hakiki, kısmen haybeci, kısmen harbi.

R.E.M.'in tanımlanaması zor bir sound'u var. Bunun sebebi, her birinizin birden fazla enstrümandaki yetkinliği mi? Mesela, "Green"de Bill gitar, Peter davul, Mike klavye çalıyor. Ama yine de sound, R.E.M. soundu. Nasıl oluyor bu?
Buck: Demek ki işin sırrı Michael'ın sesi, söyleyiş tarzı.
Mills: Fiziksel olarak, belli bir çalış tarzımız var. R.E.M. sound'u öğrendiğimiz ve sevdiğimiz şeylerin genel toplamı, hasılası.
O "toplam"ın unsurları neler?
Mills: Her birimizin farklı ritmik ve melodik karakteri öncelikle...
Buck: Benim gitarımda birçok şeyi aynı anda duyabilirsiniz: Funk, caz, metal, aklınıza ne gelirse. Müzik zevkimin yelpazesi geniştir, bu da gitar çalışıma aksediyor tabii. Öte yandan, bu saydıklarımın hiçbiri benim gitarımda kendi özgün kimliklerinde değildir, dönüştürülmüş bir haldedir.
"Reveal"da Brian Wilson etkisi hissediliyor...
Buck: Brian Wilson üç favori basçımdan biridir –Mills ve McCartney'le birlikte. "Summer Turns To High"da Beach Boys'un duyulduğu söyleniyor, ama bence daha çok Roxy Music'i andırıyor.
R.E.M.'in cazibesinin sırrı ne?
Buck: Bilmem. Hepimizin uzun boyluyuz, belki ondandır. Bu mevzuya kafa yormak insanın doğal gelişimine ket vurabiliyor.
Sebep samimiyet olabilir mi?
Buck: Samimiyet tuhaf bir sözcük. Eğer sahneye çıkıyorsan, işin içinde bir yapmacıklık var demektir. Sahneye çıkan, pop şarkısı yazan herkes gibi, bizim de yapmacık bir tarafımız var elbette. Her kim ki tamamen samimi olduğunu söylüyor, yalan söylüyor, nokta. Ben hiçbir zaman yüzde yüz samimi olmadım, ne karıma, ne dostlarıma. Dolayısıyla müzikte de tamamen samimi olmama imkan yok. R.E.M. de kısmen suni, kısmen hakiki, kısmen haybeci, kısmen harbi.

Stone" filan...
Kathleen O'Brien: Altı ay gibi cover çalıştılar, sonra kendi şarkılarını yazmaya başladılar.
Peter Buck: O zamanlar başka bir grup gibi çalmak hakir görülen bir şeydi. Athens'daki bütün gruplar –Pylon, B-52's, Side Effects, Men In Trees– kendilerine has bir sound bulmak için uğraşıyordu. Michael ve ben rock şarkılarının sözlerinden nefret ediyorduk. Klişeleri alıp ters yüz etmeye, iç içe geçirmeye ve onların üzerinden başka bir dil kurmaya kafa yoruyorduk.
Michael Stipe: Bir gün Bill'in kız arkadaşı Kathleen O'Brien, "üç hafta sonra, 5 Nisan'da doğumgünüm var, bir parti verelim, siz de çalın" dedi.
Kathleen O'Brien: Bizimkiler kabul edince, Side Effects'e ve Men In Trees'e de partide çalmalarını teklif ettim.
Paul Butchart: *(Side Effects)* Partiden bir gün önce, aletlerimizi alıp Kathleen ve arkadaşlarının yaşadığı kiliseye gittik. Onları ilk defa o gün dinledim. Biraz moralim bozuldu, çünkü bizden çok daha iyiydiler. Henüz bir isimleri yoktu. Twisted Kites, Third Wave ve Negro Eyes gibi ihtimallerden söz ediliyordu.
Kathleen O'Brien: Partiye 500 kişi geldi. Athens tarihindeki en büyük partiydi.

O gece Twisted Kites adıyla sahneye çıktılar, "19th Nervous Breakdown"la başladılar. İkinci parça "God Save The Queen"di. Stipe, Iggy Pop'u andırıyordu.

Paul Butchart: İçerisi tıklım tıklımdı. Ödümüz bokumuza karıştı. Kalabalık önünde çalmak bize acayip bir enerji vermişti, sandığımızdan çok daha kısa sürede şarkıları bitirdik. Bis tezahüratı alınca ilk iki şarkıyı tekrar çaldık.
Curtis Crowe: *(Pylon'un davulcusu)* Side Effects harikaydı. Dans etmeyen yoktu. R.E.M. o gece Twisted Kites adıyla sahneye çıktı.
Bill Berry: Acaip tırsmıştık. Ama vazgeçmek için çok geçti.
Paul Butchart: Hayatlarında ilk kez sahneye çıkıyorlardı. "I Can't Control Myself"le başladılar. Yoksa "19th Nervous Breakdown" mıydı? Hatırlaması zor. Bizim setimiz bitmişti, ayık kalmak için bir sebep yoktu.
Bill Berry: İkinci parçayı –"God Save The Queen"i– çalmıştık, bitirdiğimizde rahatladık, kendimizi iyi hissetmeye başladık.
Mike Green: *(The Fans)* bir garaj grubu gibiydiler. Çaldıkları her şey cover'mış gibi geliyordu.
Dan Wall: Millet dört köşe oldu. Şehre Yardbirds gelmiş gibiydi.
Michael Stipe: 15 şarkımız ve bir sürü cover'ımız vardı. O malzemeyi üç posta çaldık.
Peter Buck: İki saat çaldık. "Honky Tonk Women"ı, Modern Lovers'ın "Roadrunner"ını... "Roadrunner"ı 15 dakika çaldık...
Michael Stipe: Çok eğlenceliydi, konserin ikinci kısmında kendimden geçmiştim. Hiçbir şey hatırlamıyorum.
Armistead Wellford: *(Love Tractor)* Michael sahnede acaip enerjikti. Çok da iyi dansediyordu. Performansı J.J. Cale'den çok Iggy Pop'u andırıyordu.
Curtis Crowe: Bir fanzine o konserin bir değerlendirmesini yazmıştım. Yeni bir şeyin doğduğunu hissetmiştim.
Kathleen O'Brien: Athens'daki Tyrone's adlı kulübün sahibi Mike Hobbs da oradaydı. Bizimkileri dinleyince derhal kulübüne bağlamak istedi. Ve benim yaşgünü partimden bir ay sonra, R.E.M. ilk resmî konserine çıktı.

MICHAEL STIPE ANLATIYOR: R.E.M. ŞARKI SÖZLERİ

R.E.M.'in şarkı sözleri ilk albümleri "Murmur"dan bu yana tartışma konusu olageldi. Q dergisi, Michael Stipe'ı köşeye sıkıştırmış, "anlat bakalım, o acayip sözleri nereden bulup çıkarıyorsun?" demiş, bizim Afrika kafa da sevdiği şarkılardan örnekleyerek izah etmiş...

KAVANOZDAKİ AHTAPOT

E-Bow The Letter
New Adventures In Hi-fi

Cesur bir single tercihi. Ürpertici bir şarkı; Patti Smith'in sesi de dozu artırıyor...

Michael Stipe: O bir mektuptu aslında. Şarkının adı kendisine çok sadık. "E-Bow" da Peter'ın (Buck) şarkıda çaldığı enstrümanın adı. Şarkı mektubun tıpatıp aynısı. Sadece bir satırını birkaç kez tekrarlıyorum, nakarat olsun diye. Melodiden tamamen yoksun bir şarkı. Bazen sözleri melodiye yerleştirmek mümkün olmuyor. Şarkıda Maria Callas'a bir referans var, "her kimse o" diye devam ediyor. Gerçekten de o sırada Maria Callas'ın kim olduğunu bilmiyordum. Sonra bir arkadaşım ünlü bir diva olduğunu, Onasis türünden insanlarla sıkı fıkı olduğunu anlattı. "E-Bow The Letter"a edebiyat öğretmeni gözlüğüyle bakarsanız, kırık not verirsiniz. Sınıfta çakan bir sembolist olmak romantik bir durum, yine de kendimi öyle görüyorum.

Sizi cezbeden, kelimelerin sesi mi oluyor?

Bilmem. Kelimeler kendiliğinden peydahlanıyor. Esrarengizlik tasladığım filan yok, gizem kelimesinden nefret ederim, ama kelimeler bir şekilde peydahlanıveriyor. Herkes için öyle galiba. Herkesin şarkı yazarı olabileceğini kastetmiyorum elbette. Ama 20. yüzyılın bir eseri de bu: Güdülerimizden, bilinçaltımızdan kopardı bizi. Şarkılarda konuşan, bilinçaltımın sesi. Esin kaynağım olarak gördüğüm ve tatlı bir rekabet içinde olduğum müzisyenler için de geçerli bu. PJ Harvey'i, Bono'yu, Thom Yorke'u, Patti Smith'i veya Courtney Love'ı dinlerken aynı şeyi hissediyorum.

World Leader Pretend
Green

Siyasî ve mecazî bir şarkı...

Albüm kapağına bastığımız ilk şarkı sözü oydu. Plaktaki vokalden pek memnun kalmamıştım, ama şarkı bana o kadar güzel geliyordu ki, olduğu gibi bıraktım. Albümün kapağını hazırlarken sözlerin de yayınlanmasını istedim. İlk defa sözlerin bir okuma zevki de vereceğini hissettmiştim. Gerçekten, göze de güzel geliyor. Divine (ilâhî), decree (tebliğ), demand (talep), hepsi "d"yle başlıyor, kafiye yapıyor, ama fazla da kafiyeli değil. "World Leader Pretend"de Leonard Cohen'den kopya çektim. Onun yaptığı gibi, askerî terminolojiden yararlanarak basit insanî duyguları iletmeye çalıştım. Başka bir alana ait dili kullanmak iyi bir yol. "First We Take Manhattan" aşikâr bir örnek; askerî sözcüklerle kişisel duygular ifade ediliyor. Cohen, sinik bir perpektifle yazıyor, kendisi hiç sinik bir insan olmadığı halde. Bu şarkı da benim Cohen'e yaptığım bir nazire; eğer o öyle yazıyorsa, ben de yazabilirim...

At My Most Beautiful
Up

R.E.M.'in en sade aşk şarkısı... Ünlü hikayedir, Dylan Cohen'e sormuş, "şarkılarını ne kadar vakitte yazıyorsun" diye, Cohen "birkaç yıl sürenler var" demiş. Aynı soruyu Cohen sorduğunda, aldığı cevap "10-15 dakika" olmuş. Siz galiba Dylan gibi yazıyorsunuz...

"At My Most Beautiful"u tamamlamam bir yıl sürdü. Nakarat bölümünü yazdıktan sonra, son otuz yılın boktan pop şarkılarının sözlerini incelemeye başladım. Klişelerin kazısını yapıyordum. İşin kolayına kaçmamaya çalıştım, gerçekten hakiki, özgün sözler olsun istiyordum. Melodi ve ölçü arasında bir gerilim olduğunda da işin içinden çıkmak zahmetli. Bir fikri belli bir ölçüye ve melodiye oturtmak marifet istiyor. Şarkının fikri beş dakika içinde doğmuştu, tamamlanması bir yılı aldı. Bittiğinde hüngür hüngür ağladım ve bir çay yaptım. Altından kalktığım için o kadar mutluydum ki. Çok güzel bir şarkı, onunla gurur duyuyorum.

"World Leader Pretend"de Leonard Cohen'den kopya çektim. Onun yaptığı gibi, askerî terminolojiden yararlanarak basit insanî duyguları iletmeye çalıştım.

Low Desert
New Adventures In Hi-fi

Zeppelin'vari bir yol hikayesi, ürpertici bir muğlaklığı var...

Harika bir şarkı, ama nedense pek bahsi geçmez. Aslında anlattığım öykünün berrak olmasını isterim, ama "Low Desert"ta bunu yapamadım. Belki de vokal, sözleri fazla gizliyordu... Kafamdaki resim şuydu: Bir kamyonet toprak yolda gidiyor, etraf ıssız. Sonra her nedense kamyonet tepetaklak oluyor, içindekiler yere seriliyor. İçlerinden biri ölümle yaşam arasında. Ecele teslim olmakla hayatta kalmak için çabalamak arasında bocalıyor. Şarkının hikayesi bu. Ama tabii dağlar, bulutlar bu hüzünlü tabloyu seyrediyor. Üzerinde duman tüten bir metal yığını, can çekişen bir insan... Dağlar ve bulutlar onu kendi alemlerine davet ediyor...

Bu sahne Oliver Stone'un "Doors" filmini çağrıştırıyor. Ölüm döşeğindeki bir kızılderilinin ruhu Jim Morrison'a geçiyor...

Öyle mi? O filmi görmedim... Kim bilir, belki de öyle olmuştur. Morrison'da bir sihir vardı. Sadece güzel bir göğüs ve sahne atraksiyonundan ibaret değildi herhalde. Geçenlerde, bir şarkı üç-dört gün zihnimde dolandı durdu. "1959" diye muhteşem bir şarkı, Patti Smith'in "Peace and Noise" albümünden. Dalai Lama'nın 1959'da, henüz bir yeniyetmeyken ülkesinden kaçışını anlatıyor. Amerikan gazetelerinde boy boy fotoğrafları yayınlanıyor, kaçışı hikaye ediliyor filan. Muhtemelen medya bayağı romantize ediyor olayı. Öte yandan gayet ciddi bir mevzu, Tibet ve Çin arasında politik bir mesele. Şarkı bütün bunları anlatıyor, fakat aynı zamanda Philadelphia'nın banliyölerinden birindeki genç bir kızın perspektifi giriyor devreye. Kanatları olan bir arabadan bahsediliyor. Pontiac veya Mercury, arabalardan pek anlamam ben, ama o zamanlar kuyruklu, kanatlı arabalar var. Ve bu kız 1959 model arabalardan birine binip uçtuğunu, ülkesinden kaçtığını hayal ediyor. O uçuşu, bugün dünya lideri olan ve global bir barış sembolü ha-

60→

line gelen birisinin ülkesinden kaçışıyla iç içe geçiren bir şarkı... Patti Smith'le arada sırada görüşürüz, ona da sözledim, harikulade bir şarkı. Thom Yorke'un "My Iron Lung"ı da öyle... Böyle şarkılar beni kamçılıyor, daha sıkı çalışmama sebep oluyor. "Bir dakika" diyorum, "evet, dahiyane, ama oturup ben de onlar kadar iyi şarkılar yazacağım"... Hayranlık duyduğum insanlarla böyle tatlı bir rekabet içindeyim. PJ Harvey'in son albümü mesela, bir şaheser.

Chorus And The Ring Reveal

Bu şarkıda o kadar fazla şey iç içe duruyor ki...

Evet, güneyli kadınlar, Che Guevera, kurtlar, mamutlar, kavanozdan çıkıp denize giden ahtapot... Şehirlerarası yollar asfaltlandığında birçok hayvan o zifte saplanır kalır. Ve kurtlar o hayvanları yemek üzere yola çıkarlar. Ama onlar da taze asfalta saplanır. Ve kuşlar gelip o leşleri yerler. Ne acaip mevzu, değil mi?

Denize dönen ahtapot ne?

O ahtapotun hikayesini anlatmışlardı bana, yaşanmış bir hikaye. Birileri plajda bir ahtapot yakalamış, deniz kenarındaki evlerine getirip büyük bir kavanoza koymuşlar. Ahtapotu seyretmişler bir süre, sonra çıkıp gitmişler. Anlaşılan kapıyı açık bırakmışlar ki, ahtapot onlar gittikten sonra kavanozdan çıkmış, tıngır mıngır denize dönmüş. Ahtapotların zeki olduğu bilinmez pek, halbuki denizdeki canlılar içinde en akıllı olan onlar, memeliler dahil. "Denizler Altında Yirmi Bin Fersah"ta, asırlarca yaşadıklarından söz edilir. Lizbon'da bir deniz müzesinde öğrendim ki, hakikat öyle değil, ömürleri sadece sekiz sene. Ahtapotlara epey takıldım bir ara. Dolayısıyla şarkıya da sızdılar bir şekilde. Ahtapot, kurtlar, güneyli kadınlar... Bir de zehir konusu var. "E-Bow The Letter"daki paslanma temasına bir gönderme o da. Metallerin paslanması gibi, çeşitli zehirler de –alkol, eroin– tedricen ve tatlı tatlı tahrip ederler insanı.

"Unutmayın, sivil itaatsizliğin yeri konser salonu değil, meydanlardır. Lütfen sıra olun. Komşularınıza düşünceli davranın, dirsek filan atmayın. İçkiliyken araba kullanmayın. Emniyet kemerini takmayı ihmal etmeyin. Et yemeyin. Sahte idollere tapmayın. Her haftasonu annenizi, babanızı yoklayın. Okul için endişelenmeyin, hallolur bir şekilde. " (4 Kasım 1987, Chicago konseri)

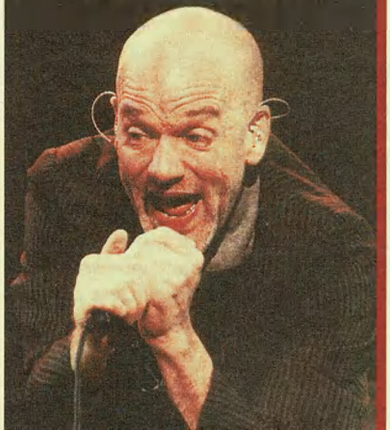

BASÇI MIKE MILLS'İN PLAKLARI

MANİTAYLA SAAT TAM ALTIDA

Nessun Dorma Giacomo Puccini

Hatırladığım ilk plak. Babam beni uyuturken klasik müzik çalardı. Kendisi tenor olduğu için ünlü tenorları dinlerdi. Hayatım boyunca dinlediğim en sarsıcı müzik "Nessun Dorma"dır. Şimdi İngiltere'de herkesin bildiği bir parça. *(içini çekiyor)* Futbol müziği oldu. Bu da en azından futbolseverlerin zevk sahibi olduğunu gösteriyor.

Come Together Beatles

Sahip olduğum ilk plak. Yedi-sekiz yaşlarımdayken annem bana küçük bir pikap almıştı, sadece 45'likler çalan bir aletti. Ortalıkta ne bulursam dinlerdim, o aletten bu müthiş sesin çıkması büyüleyiciydi. 10-11 yaşlarımdayken üç tane 45'lik armağan etti annem. Beatles'ın "Come Together"ıyla "Something"i, "Midnight Cowboy"un soundtrack'i ve Vanity Fare'in "Hitchin' A Ride"ı. Beni plaklara çeken bu üç 45'likti.

Killer Queen Queen

16 yaşımdayken Toni adında bir kadına aşıktım. Şarkımız da –kimbilir neden– "Killer Queen"di. Bir gün yerel radyo istasyonundaki diskjokeye telefon edip –kendisiyle tanışmıyorduk, ama o zamanlar böyle şeyler mümkündü– dedim ki: "Saat tam altıda 'Killer Queen'i çalabilir misin? O anda manitamla arabada radyo dinliyor olacağız. O şarkıya ihtiyacım var." Saat tam altıda "Killer Queen" çalmaya başladı. 16 yaşındaki bir delikanlı için müthiş romantik bir olaydı.

Ramones Ramones

Bas çalmayı öğrendiğim plak. Georgia'da oturuyorsanız, 70'lerde Allman Brothers'ı dinlerdiniz. Tabii ZZ Top'u, Bad Company'yi, Little Richard'ı ve Otis Redding'i de... Veletken kurduğumuz grupla onları çalıyorduk. Sonra bu güney boogie'sinden usandık, çalmayı bıraktık. Punk'ı keşfedince müziğe ilgimiz canlandı. Ramones, Damned, Dead Boys dinlemeye başladık. Ramones'un ilk albümlerindeki "Rocket To Russia"ya gitarla eşlik ediyordum. Bir de Police'in ilk single'ına, "Fall Out" ve "Nothing Achieving"e...

Pet Sounds The Beach Boys

Abartmak istemem ama, beni en çok esinlendiren plak "Pet Sounds"du. Müziğin yapması gereken şeyi yapıyor, insanın bedenine nüfuz ediyor, ruhunu kavrıyor, bir daha da bırakmıyor. Peter'la (Buck) tanışana kadar müzik bilgim radyodan ibaretti. Country, blues ve bluegrass'e hakimdim, ama rock'n'roll'un gölgede kalmış albümlerini bilmiyordum. Velvet Underground'dan 1980'e kadar haberim yoktu! 1978'den 1983'e, beş yıl içinde o kadar çok şey öğrendim ki. O beş yıl aynı zamanda "Pet Sounds" dönemimdi. Peter'ın çalıştığı plakçıda takılıyordum ve onun benim için seçtiklerini dinliyordum.

Pink Flag Wire

R.E.M.'in kuruluşu denince ilk aklıma gelen plak odur. Peter'la beni şarkı yazarlığına heveslendiren, 60'ların şarkılarıydı. Beatles, Dave Clarke 5, Byrds... Onları taklit ediyorduk. Ama onların şarkıları da Bob

Dylan'ınkilerdi! Michael daha çok Patti Smith takılıyordu. Athens'a taşınmadan önce, Patti Smith fanı bir hatunla ilişkim olmuştu. Dolayısıyla repertuarımda o da vardı. Peter, Michael ve Billy aynı evde oturuyordu, ben de çoğunlukla orada kalıyordum. Ve pikapta Wire olurdu, bir de Pretenders'ın ilk plağı.

Does Your Mother Know Abba

Kendi şarkılarımızı yazmaya başlayınca, konserlerde cover çalmaz olmuştuk. Yine de elimizin altında birkaç tane vardı, arada bir onları patlatırdık. Ve seyircilerin acaip hoşuna giderdi. Michael'ın "Does Your Mother Know"la bütün seyircilere "eller havaya" yaptırdığını hatırlıyorum.

Dirty Mind Prince

Danssever sayılmam, ama bir dönem Athens'da paso dans partileri düzenlenirdi, çünkü folk veya güney rock'u yapmayan grupların çalabileceği kulüp, bar filan yoktu. "Dirty Mind"ın bütün şarkıları beni piste fırlatırdı. Hâlâ da bana dans ettiren bir albümdür. Dans etmeyi becerdiğimi sanmıyorum, ama bu genel bir duygu galiba, herhalde onun için sarhoş olmadan dansa kalkılmaz pek.

Great White Wonder Bob Dylan

Sahip olduğum en pahalı plak. Plaklar hakkında ne biliyorsam Peter'dan öğrendim. 1983'te, Omaha - Nebraska'da bir bit pazarına gitmiştik. "Ne alırsan 50 cent" yazan plak tezgahında, üzerine keçeli kalemle "GWW" çiziktirilmiş bir albüm buldum. İlgimi çekti, 50 cent verip aldım. Otobüste Peter'a gösterdim. "Onu bana verirsen" dedi, "sana şunu, şunu, şunu veririm". Şüphelendim. "Bu niye bu kadar kıymetli?" dedim. "Çünkü o 'Great White Wonder', Bob Dylan'ın korsan kayıtları" dedi, "bir hazinedir".

Derleyen: ***Yücel Göktürk***

ansiklopedi

a→

ARCHIES

İlk olarak 1940 yılında yayınlanan Archies dergisi, 1960'lara gelindiğinde CBS kanalının sevilen çizgi dizisi ve "Sugar Sugar"la liste başı olan bir grup haline gelmişti. Kızıl saçlı sevimli Archie ve arkadaşları akıllı Betty, zengin Veronica, egosantrik Reggie ve cılız ama her zaman aç Jughead karakterlerinden oluşan Archies, "canlandırılmış" hayata 1968 yılı eylül ayında bir cumartesi sabahı başladı. Her bölüm, karakterler tarafından canlandırılan bir şarkı ve dansı içeriyordu. Dizinin müziğini, Monkees grubunun müziklerini derleyen Don Kirshner yönetiyordu. Archie Show'dan bir rock grubu oluşturmaya karar verildi. Adaylar arasından şarkıcı Ron Dante beğenildi, grubun üç yıl sürecek hayatı boyunca bütün şarkılarda onun sesi duyuldu. Jeff Barry ile birlikte çocukların seveceği türde müzikler ortaya çıkardılar. İkinci yıl piyasaya çıkarılan "Sugar Sugar", 1969 yazında bir numaraya kadar yükseldi. Altı milyon plak satılmıştı ve Rolling Stone dergisi dahi bu başarıya yer vermek zorunda kalmıştı. Ron Dante daha sonra Cher, Barry Banilow, Ray Charles gibi müzisyenlerin prodüktörlüğünü üstlendi. Grubun kadın solistleri Toni Wine ve Ellie Greenwich de şarkı söylemeye devam ettiler.

c→

CASA DE LA TROVA

Küba'daki hemen her şehirde en az bir tane bulunan müzik kahveleri. Trovadore'ler (troubadour) ellerine gitarlarını alıyorlar, eski baladları, trova'ları söylüyorlar. Kapılar herkese açık; isteyen, zevke geldiğinde salonun ucundaki platforma gidiyor, müzisyenler arasına katılıyor, isteyen müzik dinleyerek gününü gün ediyor. Büyük salsa gruplarının aksine, bu mekânlarda toplanıp müzik yapmak için nefesli grupları gerekmiyor, bir gitar, bir perküsyon, bir de güzel ses yetiyor. Eski Casa de Trova'larda perküsyon bile kullanılmadığı biliniyor. Casa de la Trova'lar genellikle eski kolonyal binalarda oluşturuluyor, ama kimi şehirlerde küçük bir binanın önüne atılmış üç-beş sandalye de bu işi görüyor. Casa de la Trova'ların en meşhuru, Santiago'da, Heredia sokağındaki. Eliades Ochoa da buradan mezun. Burada hâlâ her gün öğleden sonraları müzik başlıyor. Havana'da iki Casa de la Trova mevcut. Başka meşhur Casa de la Trova'lar Baracoa, Sancti Spiritus, Matanzas, Trinidad, Pinar del Río ve Guanabacoa'dakiler...

Bugün Casa de la Trova'lar birer küçük turistik merkez haline dönüşmeye yüz tutsa da, gitgide daha fazla insanı etkilediği bir gerçek. Bu geleneğin kulaktan kulağa anlatılan bir masal olmaktan çıkıp ete kemiğe bürünmesini, son yıllarda başarılı Avrupa turneleri düzenleyen Casa de la Trova grubuna borçluyuz. Casa de la Trova hem bir müzik grubu, hem de "müzisyen kahvesi" atmosferini sahneye taşıdığı için, bir tiyatro kumpanyası. Başı Faez kardeşler çekiyor grupta. Floricelda ve Candida Faez, biri 1928, diğeri 1930 doğumlu iki kızkardeş. Oriente bölgesinin köylerinde büyümüşler, küçük yaşlarda Oriente "trova"ları ezberlerine almışlar. Gitarist abileriyle birlikte Santiago'daki Casa de la Trova'nın müdavimi olmuşlar. Yıllarca gezgin müzisyen olarak turlamışlar bütün Küba'yı. Bugün konserlerinde sahneye bir tahta masa kuruluyor; Floricelda ve Candida kardeşler iskemlelerine oturmuş kâh atışıyor, kâh dedikodu yapıyor, arkadaki gitar ağırlıklı orkestra eşliğinde, bol bol şarkı patlatıyor. Söylemeye bile gerek yok, masada rom kadehleri dolup dolup boşalıyor...

e→

ERKAN & STEFAN

g→

GRAHAM, JORIE

Bir heykeltraşla bir gazetecinin kızı olarak 1950'de New York'ta dünyaya geldi, İtalya'da büyüdü. Sinemaya ilgisini, büyürken çalıştığı Antonioni film setlerine borçlu. İtalya yaşamı daha sonra şiirlerinin önemli esin kaynağı oldu. Fransız okullarında okudu, sonunda Sorbonne Üniversitesine gitti. Öğrenci hareketlerine katıldığı için ülkeden sürülünce New York Üniversitesi'ne transfer oldu. Burada Haig Manoogian ve Martin Scorsese'yle sinema okudu. Bir gün M.L. Rosenthal dersine tesadüf etmesiyle şiir tutkusu başladı. Derste T.S. Eliot'tan bir parça okunuyordu: "Deniz kızlarının birbirine şarkı söylediğini duydum, sanmam ki bana da söylesinler". Bu sözlerin içine işlemesiyle şiir yazmaya ve okumaya koyuldu. Hızlanmalar ve duraklamalar içinde duyarlı ve felsefi bir şiir dili inşa etti. Sanki kimse yazmamış da kendiliğinden ortaya çıkmış gibi görünen şiirleri, geleneksel lirizmi dışlıyordu; insana dair tecrübelerle, kaderin acı oyunlarıyla, algılar ve duygularla örülüydü. Genellikle kısa ve noktasız olan cümleleri, sonuçta sayfa boyunca akacak kadar uzuyordu. Graham dili sonuna kadar zorladı, ama yıkıntılardan yeni bir dünya çıkardı: "Bir zamanlar varolmuş olmanın, varolmanın, dünyaya gelmiş olmanın sonsuz çeşitliliği işte şu incecik havada..."

1983'ten itibaren Iowa Üniversitesi'nde Yazar Atölyesi'nde dersler verdi: "Bir çocuğa şiiri gösterdiğinizde okudukları roman veya gazeteden farklı bir kapı açarsınız. Şiir bitip de sessizlik geldiğinde, 'bu ne anlama geliyor' yerine 'ne hissettin' ya da 'ne gördün' sorusu belirir..." Graham, evcil olmayan, iten, dürten, olan biteni hoş ve saf göstermeye çalışmayan, sadece ne olup bittiğini görmemizi isteyen iyi şair tanımına bir örnek olarak gösterildi. New Yorker dergisi, onun için "Amerikan şiirinde rock yıldızına en yakın şey" dedi. Halen yaratıcı yazım programı direktörü. Harvard Üniversitesi'nde de belâgat ve hitabet dersleri veriyor.

k→

KRAZY KAT

Cinsiyeti belirsiz kedi Krazy Kat, fare Ignatz'a aşıktır. Ignatz ise ona karşı düşmanca tavırlar içindedir. Gel gör ki, Krazy bu tavırları ve kafasına fırlatılan tuğlaları hep gerçek aşkın göstergesi sayar. Bu arada polis köpeği Offissa Pupp da Krazy için yanıp tutuşmaktadır ve Ignatz'ı yakalayıp hapse atarak Krazy Kat'i korumaya çalışır. Tüm bu karmaşa, şiddet ve merhamet duygula-

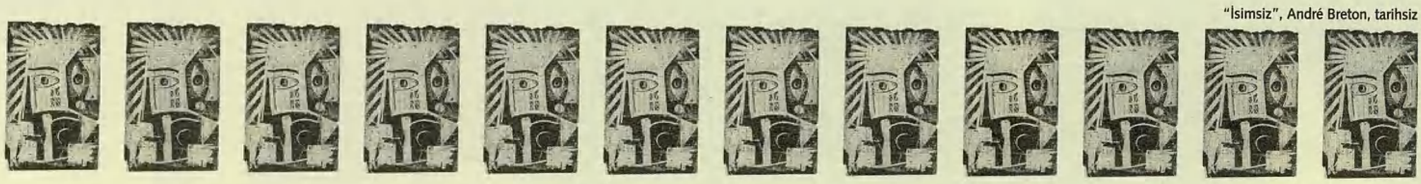

"İsimsiz", André Breton, tarihsiz

rıyla bu sonsuz aşk üçgeni, Coconino County - Arizona'nın gerçeküstü manzarasında yaşanır... Krazy Kat dizisi, 1916 yılında Hearst'ün sahibi olduğu gazetelerin sanat ve eğlence bölümünde tam sayfa yer alıyordu. Esasında karikatür editörleri Krazy Kat'ten pek bir şey anlamamıştı, ama Hearst bu karakterlere hayrandı ve sahip olduğu gazetelerden biri dizilerden vazgeçmeye kalksa, kendi ağırlığını koyarak bunu önlüyordu. Umberto Eco'ya göre Krazy Kat'te şiir, hikayesini sonsuza değin tekrarlayan yazarın içindeki lirik inatçılıktan doğmuştur. Bu sayede faredeki kibir, köpeğin karşılıksız tutkusu ve kedinin umarsız aşkı benzersiz bir şiir, acılı masumiyetle örülü bitmeyen bir ağıt ortaya çıkarmıştır. Bu tarz bir karikatüre bakan kişi, hiçbir yolla şaka bombardımanına tutulmaz, burada seks ve şiddet çağrışımı yoktur. Böylece okur, karikatür klişelerini bir tarafa bırakma özgürlüğüne kavuşur ve saf kinayeli dünyayı keşfedebilir. Bir nevi Şehrazat hikayesidir bu: Sultan'ın bir gecelik niyetiyle kapattığı cariye, bir masal anlatmaya başlar, masal yüzünden Sultan kadını tamamen unutur, başka bir dünyanın varlığını keşfeder.

Krazy Kat yaratıcısı George Joseph Herriman, 1880'de Louisiana'da doğdu. Terzi olan babası, ailesinin köle sınıfından sayılmayacağı bir yere taşınmak istiyordu. Ancak Los Angeles'ta da Herriman, Creole kökleri nedeniyle ayrımcılık kanunlarına maruz kaldı. Çeşitli işlerde çalıştı; boyacı, berber, fırıncı, üzüm satıcısı, mandıracılık derken, bir yılanlı gösteride çığırtkanlık bile yaptı. 20. yüzyılın ilk birkaç yılında spor ve politik ağırlıklı karikatürler çizdi. Evlendi, iki kızı oldu. Bir gezi esnasında Arizona'ya hayran kaldı, Büyük Kanyon'daki bitki ve kaya oluşumlarına aşık oldu. Krazy Kat'in acayip melodramı bu manzaranın başarılı bir tefsiri oldu. Krazy Kat'ın çatlaklığı ve naifliği, tarımla uğraşan barışçı Navajo Kızılderililerinden esinlenmişti.

30'lu yıllar sıkıntılı geçti, karısının trafik kazasında ölümünün ardından kızı Bobbie'yi de kaybetti. Los Angeles'taki evinde on kedisi, beş köpeğiyle yaşamayı sürdürdü. Ailesinin hatırasına düşkün, hayır kurumlarına bağış yapan ve poker meraklısı yalnız bir adamdı. 1944 yılında Krazy Kat yalnızca birkaç gazetede yer alıyordu. Herriman arteriti yüzünden sanatını aksattı. Aynı yılın nisan ayında uykusunda öldü. İsteği üzerine külleri Coconino'ya saçıldı.

m→

MAFTİRİM

16. yüzyılda, birbirlerinin kültürünü tanımaya çalışan Mevlevilerle hahamların oluşturduğu bir gelenek; Sufi müziğiyle ses bulan İbranice ilâhilerin genel adı. Bu gelenek, ilk kez Edirne'nin merkezinde, bugün sadece dış duvarlarının yıkıntısı kalan Büyük Sinagog'da ortaya çıktı. Yahudi besteci Haham Şelomo Ben Mazaltov ve mutasavvıf İsrael Ben Moşe Nadjara'nın (1555-1625) çalışmaları, Osmanlı musikisinin farklı makam ve usûllerine göre bestelenmiş ilk İbrani tasavvufî ilâhilerin örnekleri oldu. Besteciler, Allah'a yakarışlar ve hoşgörü, dostluk, sevgi gibi konuları işlediler. İzmir, Edirne ve İstanbul'da hiç kesilmeden sürdürülen bu gelenek, 20. yüzyılda, İzak Algazi gibi önemli ses sanatçıları tarafından taş plaklara aktarıldı. Günümüzde Hazan Aaron Koen Yasak önderliğinde çalışmalar yapan Maftirim İlâhiler Korosu, 2001 yılında Kalan Müzik tarafından "Maftirim / Unutulan Yahudi-Sufi Geleneği" adlı çalışmada bu geleneğin şarkılarını bir albümde topladı.

t→

TANRIKORUR, CİNUÇEN

20. yüzyılın en önemli ud icracılarından biri; besteci, ses sanatçısı ve müzik yazarı. 1938'de Fatih'te doğdu. Münir Nurettin Selçuk'un öğrencisi olan amcasının yanında müzik eğitimine başladı. Annesi sayesinde udla tanıştı. İlk bestesini 14 yaşında yaptı. Mimarlık diploması aldı, İmar ve İskân Bakanlığı'nda çalıştı. 1973'te TRT Ankara Radyosu TSM Şube müdürlüğü görevine getirildi. 1982'de istifa etti. Konya'da Selçuk Üniversitesi'ne bağlı Müzik Eğitimi Bölümü'nü kurdu. 1989 yılında, ırsî olan böbrek hastalığı dolayısıyla Kültür Bakanlığı tarafından ABD'ye gönderildi. Bu dönemde oldukça üretken olan Tanrıkorur, Amerika günlerinde 117 eser besteledi, üniversitelerde konferanslar verdi, makaleler yazıp hat dersleri aldı. Hastalığı giderek ağırlaşan Tanrıkorur, 28 Haziran 2000'de öldü. Batılı anlamda ilk ud metodu ile Türk musikisi üzerine sayısız makalenin yazarı olan Tanrıkorur'un bestelediği eserlerin sayısı 500 civarındadır. "Günaydınım", "Turnalar" tanınmış eserleri arasındadır. Radio France tarafından albümü yayınlanan ilk klâsik Türk müziği sanatçısı olan Tanrıkorur, 22 ülkede davet üzerine solo ud ve ses resitalleri, konferans ve seminerler vermiştir. "Biraz da Müzik" ve "Müzik Kimliğimiz Üzerine Düşünceler" adlı kitapları basıldı.

u→

UNITED ARTISTS

David W. Griffith, Douglas Fairbanks, Mary Pickford ve Charlie Chaplin tarafından 1919'da kurulan film üretim ve dağıtım şirketi... Bu tarihte Mack Sennett, Thomas Ince ve David Griffith'in üç ayağını oluşturduğu Triangle piyasadaki en büyük şirketti, pek çok sinema salonunu kendine bağlamıştı. Griffith'in "Intolerance"ı (Hoşgörüsüzlük) beklenen kârı getirmeyince, bu şirketin sonu geldi. Sonradan evlenen Douglas Fairbanks ve Mary Pickford da, bu esnada Hollywood'un en çok aranan yıldızlarından ikisiydi. Chaplin ve Griffith'le beraber Pickford ve Fairbanks, büyük stüdyoların sömürüsüne karşı savaşmak üzere bağımsızlıklarını ilan ettiler ve Birleşik Sanatçılar Derneği'ni (United Artists Corporation) kurdular. Griffith, amaçlarını şöyle anlatıyordu: "Amacımız para kazanmak değil, biz iyi filmler yapmak istiyoruz. Bundan sağlayacağımız tek yarar, kazanacağımız şan, şeref ve sinema sanatında ileri doğru atılacak özgür adımlar olacaktır." Metro Goldwyn Mayer'in kurucusu Samuel Goldwyn ise bu girişimi şöyle değerlendiriyordu: "Deliler tımarhaneyi ele geçirdi."

"Dört büyükler"in büyük sermayeye karşı girişikleri bu mücadele, Hollywood'un doğası icabıydı. Nitekim Hollywood'un bizzat kendisi, büyük sermayeye karşı, bağımsız sinemacılar tarafından kurulmuştu. Ancak sinema, 1920'lerle beraber, zanaat olmaktan iyice çıkıyor, bir sanayi haline dönüşüyordu; United Artists de bu dönüşümden nasibini aldı...

1955 yılında Charlie Chaplin'le hatıralarını yayınlayan Mary Pickford, United Artists'in sonunu da anlatıyor: Yüzde 50 ortaklar haline geldiklerinde Chaplin, şirketin modernizasyonuna yanaşmıyor, Pickford da bunda ısrar ediyor. Nihayet Pickford, Joseph Schenck adında bir işadamına vekalet veriyor. Devamında karşılaşmalarını Pickford şöyle naklediyor:

" 'Öz kardeşime bile vekalet vermem' diye bağırdı Charlie. 'Kendi hisselerimi pekâlâ idare edebilirim.'

'Ama biliyorsun ki, Schenck iyi bir işadamı."

'Ben de herkes kadar iyi bir işadamıyım.'

'Charlie, bugün seninle ortağın olarak konuşmuyorum. Bir dostun olarak bile konuşmuyorum. Dünyanın dört bir yanındaki binlerce çalışanın, prodüktörün, bankerin sesi olarak...'

'Bankerlerin sözcüsüysen, konuşma bitmiştir...'

Yıllar süren mücadeleden sonra, 1951 şubatında, nihayet bir konferans salonunda oturduk ve United Artists'i tekrar ayakları üzerine dikebilecek altı genç girişimciye devrettik..."

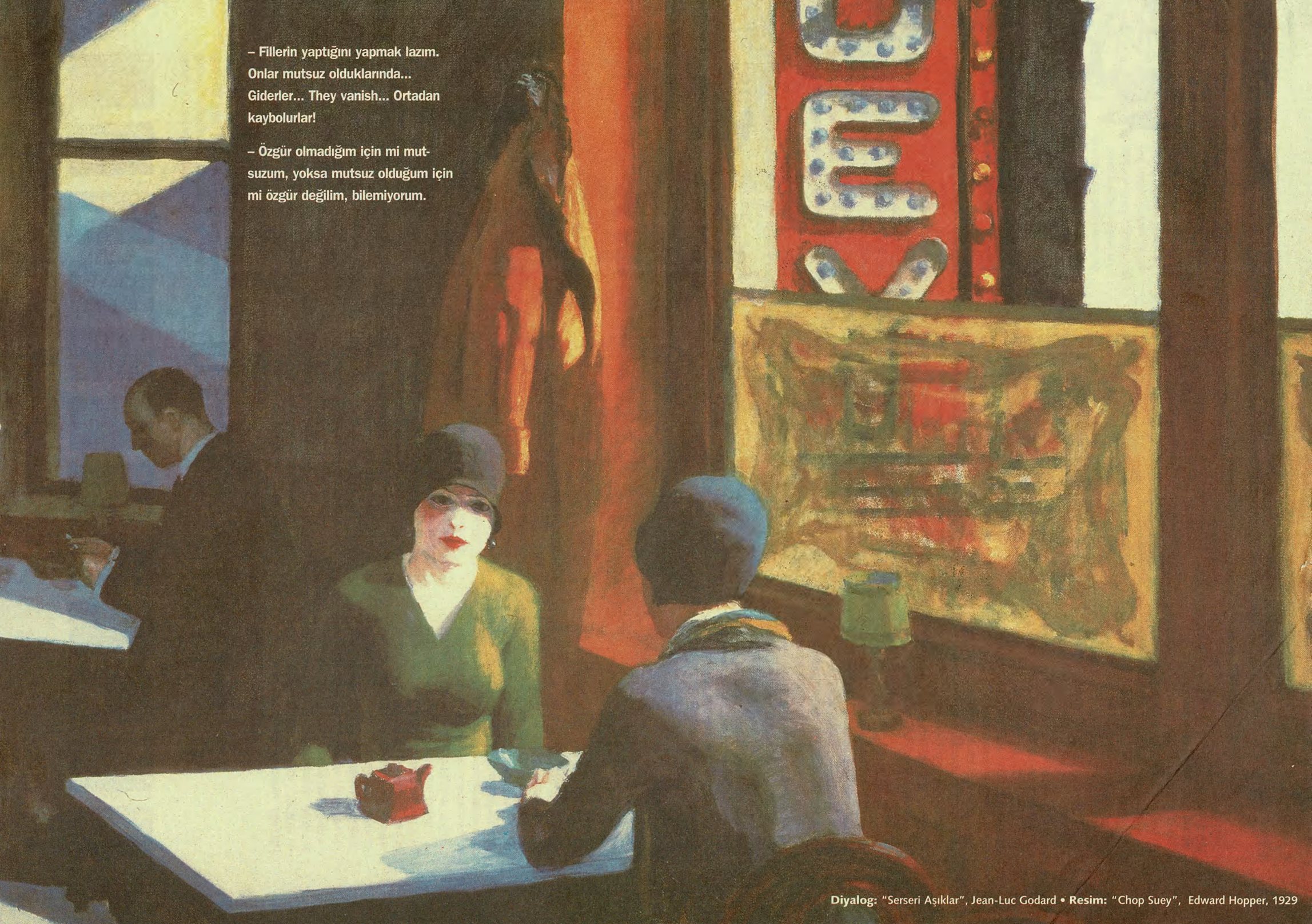

Diyalog: "Serseri Aşıklar", Jean-Luc Godard • **Resim:** "Chop Suey", Edward Hopper, 1929